ASKELIA OPPILAIDEN ARVIOINNIN UUDISTAMISEEN TAITEEN PERUSOPETUKSESSA.

Kuinka sen teimme RAPA - KOBE –hankkeessa

STEG I REFORMERINGEN AV ELEVERNAS BEDÖMNING INOM DEN GRUNDLÄGGANDE KONSTUNDERVISNINGEN

Juvenalia MUSIIKKIOPISTO

AVONIA

MUSIKINSTITUTET KUNGSVÄGEN

OPETUSHALLITUS • RAHOITTAA HANKETTA •

ASKELIA OPPILAIDEN ARVIOINNIN UUDISTAMISEEN TAITEEN PERUSOPETUKSESSA. Kuinka sen teimme RAPA - KOBE -hankkeessa.

Sisällys

1 Hankkeen lähtökohdat: miksi uudistaisimme oppilaiden arviointia.....4

Lähtökohdat Musiikkiopisto Avoniassa..... 4
Ilari Iivonen

Utgångspunkten för projektet Konstruktiv bedömning vid MIK.....6
Partik Smulter

2 Näkökulmia oppilaiden arviointiin.....8
Matti Vänttinen

3 Arvioinnin funktiot taiteen perusopetuksessa.....14
Matti Vänttinen

4 Välineitä ja menettelyjä oppimista tukevaan arviointiin taiteen perusopetuksessa.....18
Matti Vänttinen

5 Kokemuksia uusista arviointikäytännöistä.....23

Portfolio - ett nytt sätt att dokumentera det som händer i elevens vardag på musikinstitutet.....23
Åsa Gustavsson

Huilunsoiton taitotaulun soveltaminen käytännön opetustyössä.....24
Hellevi Lassfolk

Kansanmusiikkikanteleen taitotaulut musiikkiopisto Juvenaliassa.....26
Sanna Huntus

RAPA-hanke oppilaitoksen arjessa.....38
Antti Ignatius & Rody van Gemert

6 Oppilaiden arviointi osana oppilaitoksen toimintakulttuuria.....31

Toimintakulttuurin käsite.....31
Matti Vänttinen

Oppilaiden arviointi osana oppilaitoksen toimintakulttuuria ja uudistuksen vaikutukset toimintakulttuuriin.....32
Ilari Iivonen

Toimintakulttuurin muutokset oppilaitoksen arjessa.....34
Antti Ignatius & Rody van Gemert

7 Strategioita uudistuksen toteuttamiseen.....36

Muutos prosessina.....36
Matti Vänttinen

Case Avonia: hyppy tuntemattomaan.....39
Ilari Iivonen

Case Kungsvägen: Utveckling av utvärderingen vid Musikinstitutet Kungsvägen.....40
Patrik Smulter

8 Vanhassako vara parempi: tasokokeiden puolustus.....42
Kristian Kauppinen

9 Lopuksi.....45

Tuumailuja toimistosta - Avonian apulaisrehtorin mietteitä.....45
Mikko Antikainen

Hankkeemme prosessina.....46
Matti Vänttinen

Vad är viktigt?.....47
Patrik Smulter

Teesimme jatkoon.....48
Ilari Iivonen

Kirjoittajat.....49

Kirjallisuutta.....50

Liitteet.....51
- Taitotaulut
- Kunskapsstegar

1 *Hankkeen lähtökohdat: Miksi uudistaisimme oppilaiden arviointia?*

Lähtökohdat Musiikkiopisto Avoniassa
Ilari Iivonen

Opetushallituksen vahvistamien Opetussuunnitelman perusteiden 2002 mukaan:

> *Arvioinnin tehtävät*
> *Arvioinnin tehtävänä on ohjata opiskelun tavoitteiden asettamista ja auttaa oppilasta niiden saavuttamisessa. Arvioinnin tulee tukea oppilaan hyvän itsetunnon kehittymistä. Monipuoliseen, jatkuvaan arviointiin sisältyy erilaisia palautteen antamisen tapoja ja ohjausta itsearviointiin. Oppilaalle on tiedotettava seuraavista arvioinnin periaatteista: arvioinnin tehtävät ja kohteet, arvosana-asteikot ja arviointikriteerit, arvosanan korottaminen, opintojen etenemisen edellyttämät suoritukset, arvioinnin oikaiseminen ja päättötodistuksen sisältö. Arviointimenetelmät tulee valita siten, että ne mittaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opetusmenetelmiin ja tukevat oppimista.*

Musiikkipedagogin käsikirja on Opetushallituksen vuonna 2012 kustantama ja julkaisema kirja, joka koostuu tunnettujen musiikkipedagogien ja asiantuntijoiden artikkeleista. Tämän kirjan johdannossa puhutaan oppilaan arvioinnista seuraavasti:

> *”[…] musiikkioppilaitoksissa säilynyt perinne on oppilaan arviointi suorituksen arvosteluna. Näin siitä huolimatta, että esimerkiksi musiikin taiteen perusopetuksen valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa (2002) puhutaan oppilaan arvioinnista ja painotetaan oppilaan arvioinnin ohjaavaa ja kannustavaa luonnetta.”*
> *Päivi Jordan-Kilkki, Eija Kauppinen ja Eeva Viitasalo-Korolainen.*

Musiikkipedagogin käsikirjassa on mielenkiintoisia artikkeleita ja viitteitä aivotutkijoiden, neurotutkijoiden, psykologien, psykoanalyytikkojen ja kasvatustieteilijöiden tutkimuksiin. Viimeisen 10 vuoden aikana on saatu merkittävä määrä tieteellisesti tutkittua tietoa ja tutkimustuloksia oppimiseen liittyvistä erityispiirteistä ja prosesseista. Musiikin opiskelua ja musiikin opetuskulttuuriamme käsitteleviä väitöskirjoja on tehty useita viimeisen viiden vuoden aikana. Opetuskulttuurin muuttuminen ja opettajien ammattitaidon uudenlaiset painotukset ovat nousseet selkeästi esille.

Suomen musiikkioppilaitosten liiton syyspäivillä 17.11.2016 Kokkolassa julkaistiin kooste ja yhteenveto musiikkioppilaitoksille vuonna 2015 tehdystä kyselystä. Tähän kyselyyn vastasi 85 musiikkioppilaitosta. Kyselyn mukaan perustason päättötodistuksen sai noin 42 % ja musiikkiopistotason päättötodistuksen noin 8

% oppilaista. Suurin yksittäinen syy päättötodistusten suhteelliseen pieneen määrään on se, että oppilaat lopettavat musiikkiopinnot musiikkiopistoissa ennen päättötodistuksen saamista.

Voiko kukaan vastuullinen musiikkipedagogi perustellusti sanoa, että voisimme jatkaa musiikkiopistoissa ilman oppilasarvioinnin uudistamista?

Muutama arviointiin liittyvä kysymys pohdittavaksi:

Innostavatko arviointi ja arviointimenetelmät oppilasta harrastamaan musiikkia? Onko positiivinen tunne-elämys tärkeä ja olennainen osa oppilasarviointia? Vastaavatko oppilaitoksissa yleisesti käytössä olevat arviointimenetelmät ja käytänteet parhaalla mahdollisella tavalla opetussuunnitelman perusteissa arvioinnille asetettuja tavoitteita? Miksi oppilasarviointia toteutetaan monessa musiikkioppilaitoksessa samalla tavoin kuin 1970-luvulla? Ovatko kaikki perinteet säilyttämisen arvoisia musiikkiopistoissa? Vievätkö käytössä olevat arviointimenetelmät musiikkikasvatusta parhaalla mahdollisella tavalla eteenpäin? Onko samojen oppilasarvioinnissa käytettyjen arviointimenetelmien toistaminen vuosikymmenestä toiseen vastuullista musiikkikasvatusta? Ohjaako noin muutaman vuoden välein järjestettävä tasosuoritustapahtuma parhaalla mahdollisella tavalla tavoitteiden asettamista ja auttaako se oppilasta niiden saavuttamisessa? Onko tasosuoritustapahtuma monipuolinen ja antaako se mahdollisuuden jatkuvaan arviointiin? Tukeeko yksin kertasuorituksena soitettava tapahtuma hyvän itsetunnon kehitystä? Miten hyvin tämä tukee ohjausta itsearviointiin? Kuinka hyvin arvioinnin tehtävät ja arvioinnin kohteet ovat opiskelijalle avattu? Muistaako oppilas saamansa palautteen ja ohjaako annettu arviointi jokapäiväistä harjoittelua?

Musiikkiopisto Avoniassa on käytetty useita arviointimenetelmiä menneinä lukuvuosina. Syyslukukauden 2015 alusta lähtien arviointi ja rakentava palaute on ollut kiinteä osa jokaisen oppilaan viikoittaista opiskelua. Perinteisestä opintojakson lopussa olevasta kertasuoritukseen perustuvasta tasosorituksesta arviointivälineenä on luovuttu kokonaan. Oppilasarviointia annetaan monipuolisesti, laajasti, oppilaslähtöisesti ja vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa.

Oppilaitoksen toimintakulttuuri on muuttunut merkittävästi oppilasarvioinnin uudistamisen johdosta. Lyhyenä yhteenvetona voidaan todeta seuraavaa:

- opintonsa keskeyttäneiden oppilaiden määrä on pienentynyt
- oppilaiden innostus harrastaa ja esiintyä on noussut
- musiikkiopiston järjestämien konserttien ja esiintymistilaisuuksien yleinen tunnelma on muuttunut rennommaksi
- oppilaiden osaamistaso on noussut
- oppilaiden ja opettajien kyky tallentaa ja jakaa musiikkiesityksiä sähköisesti on parantunut (facebook / you tube)
- oppilaat kuuntelevat aiempaa enemmän kappaleita, joita harjoittelevat
- portfoliokansioiden avulla kollegio ja rehtori ovat voineet antaa entistä parempaa arviointia ja rakentavaa palautetta
- portfoliokansioiden avulla oppilaat ovat voineet seurata omaa edistymistään

- portfoliokansioiden avulla vanhemmat ovat voineet seurata ja tukea opiskelua
- oppilaat ovat saaneet enemmän arviointia ja rakentavaa palautetta aiempaan verrattuna
- päättötodistuksia tekevien määrä on kasvanut
- ammattiopintoihin päässeiden määrä on kasvanut
- opettajien välinen yhteistyö on lisääntynyt
- arviointimenetelmät ovat monipuolistuneet
- vanhemmat ja huoltajat ovat tietoisia arvioinnin perusteista ja osaavat auttaa aiempaa enemmän lapsiaan tavoitteiden saavuttamisessa
- oppilaiden itsearviointikyky on noussut
- positiiviset tunne-elämykset ovat tulleet osaksi arviointiprosessia
- oppilaiden sosiaaliset vuorovaikutustaidot ovat kasvaneet
- oppilaiden ongelmanratkaisukyky on parantunut
- oppilaitos pystyy järjestämään samoilla taloudellisilla resursseilla huomattavasti enemmän opintoja tukevaa arviointia aikaisempaan verrattuna

Utgångspunkten för projektet Konstruktiv bedömning vid MIK
Patrik Smulter

Nivåproven har länge varit det som många elever och lärare satsar mest på i sina musikstudier vid ett musikinstitut. Man vill spela så bra som möjligt för nämnden som efter spelandet ger sin bedömning av prestationen. Det här används som en måttstock för hur långt du kommit i ditt spelande och också hur duktig du har varit. Det är bra och viktigt med tydliga och klara målsättningar för musikstudierna men vi måste också fråga oss om den här målsättningen är den bästa för våra elever? Får eleverna ut det mesta av studierna med de här nivåproven som utgångspunkt och riktlinje i vår undervisning. För vem organiserar vi egentligen nivåproven, för elevens bästa eller för att bedöma lärarens prestationer? Varför har så mycket fokus lagts på just nivåproven? I vilket skede börjar eleven ha någon kunskap om vad hen egentligen håller på att lära sig? Hur stor möjlighet har eleven att påverka sin repertoar och bedömningssätt av studierna och nivåproven?

Utbildningens målsättning är att skapa förutsättningar för ett gott förhållande till musik, till ett livslångt intresse för musiken samt att ge förutsättningar för yrkesstudier i musik. De allra flesta som studerar vid ett musikinstitut är inte intresserade av yrkesstudier i musik utan vill ha musiken som en hobby och förhoppningsvis som ett livslångt intresse. Det vi måste fråga oss är hur vi organiserar undervisningen och sätter upp för mål så att vi kan skapa förutsättningar till musik som en livslång hobby åt så många som möjligt. Musikinstitutens utbildningsstruktur och bedömning bör kunna granskas kritiskt och alternativ bör kunna utredas. Tillsammans måste vi våga ifrågasätta det system som vi skapat och håller fast vid.

För en del elever kan det nuvarande nivåprovssystemet vara riktigt fungerande som en målsättning men för många andra elever finns det säkert mera lämpliga bedömningssätt för att konstatera nivå och utveckling. Andra alternativ bör utredas och det bör finnas tid för lärare och elever att bekanta sig med olika former av bedömning så att läraren utvecklar sin verktygsback av bedömningsmetoder. I en idealsituation kan läraren använda sig av flera olika bedömningssätt och välja den eller de sätt som sporrar och utvecklar den enskilda eleven på bästa sätt.

Utgångspunkten för MIKs del för det här projektet var att kritiskt granska bedömningssätten vid musikinstituten, skapa en kritisk diskussion kring tillvägagångssätten samt att bekanta sig med olika alternativ till bedömningen. Ger man sig in i den här diskussionen kommer man naturligt in på närliggande saker så som elevens roll i repertoarval, hur fria ska våra musikstudier vara? Vem avgör vad man får spela eller inte spela? Vad är godkänd musik och vad är inte? Varför är det så? Hur mycket använder vi oss av inspelningsteknik i undervisningen idag? På vilket sätt kan den användas i bedömningen? Hur skapar vi en vettig portfolio bedömning som alla lärare kan använda sig av? Allt det här med utgångspunkten att ge ett livslångt intresse åt så många människor som möjligt. Det betyder också att självvärderingen och kunskapen om vad vi håller på med måste öka hos eleven samt kontakten till föräldrarna borde utökas. För att skapa ett livslångt intresse för något bör vi skapa goda minnen som gör att man vill fortsätta med sin hobby. Är det nivåprovens bedömningssituation som skapar goda minnen eller är det kanske något annat?

Frågorna var många och stora vid inledningen av det här projektet. Önskemål och förhoppningar fanns att vi skulle kunna diskutera så många som möjligt av dem och förhoppningsvis utveckla undervisningen vid musikinstituten till det bättre.

2 Näkökulmia oppilaiden arviointiin

Matti Vänttinen

Suomen koulutuskeskustelussa puhe oppilaiden arvioinnista on ollut hyvin pysyvää. Kansanopetuksen organisoitumisen alkuvuosista meidän päiviimme saakka arviointia koskevasta keskustelusta voi erottaa kolme ajattelumallia.

Oppilaiden arvioinnin byrokraattisessa ajattelumallissa etusijalla on arvioinnissa tuotettava dokumentti. Olennaista on arviointidokumentin määrämuotoisuus. Arvioinnissa oppilas tulee eksaktisti kuvatuksi. Arviointiin osallistuvien toiminta ja toiminnan rajat ovat tarkasti määritellyt. Tavoitteena on arvioinnin yhtenäisyys. Määrämuotoisuus ja yhtenäisyys perustuvat ajatukseen abstraktista standardoidusta koulusta. Standardoidussa koulussa annettu määrämuotoinen arviointi on ongelmattomasti ymmärrettävissä ja tulkittavissa missä tahansa, myös antamiskontekstinsa ulkopuolella.

Byrokraattisessa ajattelumallissa korostuu koulun organisaatio: koulu on organisoitu tasoihin tai asteisiin. Arviointi näyttäytyy oppilaan logistisena käsittelynä tässä tasojen ja asteiden koululaitoksessa.

Toinen ajattelumalleista on välineellinen ajattelumalli. Välineellisessä ajattelumallissa keskiössä ovat koulutuksen ja varsinkin koululaitoksen tavoitteet. Arvioinnilla, erilaisilla arviointimenettelyillä ja erilaisia arviointivälineitä käyttämällä pyritään edistämään tavoitteiden saavuttamista. Oppilaassa pyritään siis tuottamaan muutosta, saattamaan hänet tavoitteiden mukaiseksi. Jotta oppilaiden käsittely tavoitteiden saavuttamiseksi voisi olla tuloksellista, tarvitaan totuudellista arviointitietoa. Totuudellisen arviointitiedon tuottamiseen tarvitaan erityisiä arviointimenettelyjä ja -välineitä. Totuudellisuuden takaamiseksi menettelyjä ja välineitä lainataan tai varioidaan tieteen ja tutkimuksen välineistöstä.

Totuudellisen tiedon saavuttamiseksi erityistä huomiota saavat arvioinnin mahdolliset virhelähteet. Arviointitiedon totuuden varmistamiseksi huomio kohdistuu myös opettajiin ja heidän toimintaansa, sillä he voivat olla arvioinnissa virhelähteitä. Arviointitiedon oikean soveltamisen varmistamiseksi huomio kohdistuu oppilaiden huoltajiin, jotta nämä osaisivat tulkita oikein koulun tuottamaa totuudellista arviointitietoa.

Tausta-ajatuksena välineellisessä näkökulmassa oppilaiden arviointiin on sellainen modernistinen ymmärrys maailmasta, jossa maailman prosessit, myös inhimilliset ja ihmistä koskevat prosessit, ovat ennustettavissa ja hallittavissa. Koetellut menettelyt ikään kuin varmuudella tuottavat tavoitellun tuloksen. Ominaista tällaiselle hallittujen ja ennakoitavien prosessien kehittämiselle on taipumus jakaa ja eritellä todellisuutta mahdollisimman pieniin osa-alueisiin ennakoitavuuden varmistamiseksi. Perusopetuksen maailmassa välineellisesti orientoitunut arviointi on käytännössä tarkoittanut todellisuuden osittamisen ja tavoitteiden korostamisen myötä oppilaita äärimmäisen intensiivisesti tutkivaa arviointia.

Modernistisen tausta-ajattelu tuottaa välineelliseen arviointiin myös edellä kuvatun muuttamisen ideaalin: tilastollinen normaali on tavoitteena, kaikki poikkeava tulee korjata vastaamaan normaalia.

Kolmantena näkökulmana oppilaiden arviointiin on arviointia problematisoiva ja kyseenalaistava näkökulma. Voidaan kysyä arvioinnin oikeutusta ja mielekkyyttä; ne ovat kyseenalaistettavissa. Arviointia problematisoivasta näkökulmasta on luontevampaa esittää kysymyksiä kuin tuottaa valmiita ratkaisuja ja menettelyjä käytännössä sovellettaviksi. Voidaan kysyä, mikä on kasvatuksen ja koulutuksen perimmäinen tarkoitus. Voiko tällaista kasvatuksen syvintä tarkoitusta mitata, onko mitään mieltä ilmaista sitä numeroin? Voidaan kysyä, onko sivistyksen mittaaminen mahdollista.

Arviointia problematisoivasta näkökulmasta voidaan edelleen pohtia välineelliselle näkökulmalle ominaisien tavoitteiden perusteita: voiko moniarvoisessa yhteiskunnassa olla täyttä yksimielisyyttä koulutuksen tavoitteista. Voidaan kysyä, millaisten tavoitteiden mukaan oppilaita arvioidaan, kenen tavoitteita ne ovat ja kuka ne on asettanut.

Huomiota voidaan kiinnittää myös arviointitiedon luonteeseen: Inhimilliseen toimintaan sisältyy aina epätäsmällisyyttä ja satunnaisuutta. Voiko arviointitieto silloin koskaan olla totuudellista, voidaanko sitä täysin luotettavasti käyttää toiminnan ohjaamisen perustana?

Myös koulun organisoitumisen tapa voidaan problematisoida: onko tasoihin ja asteisiin organisoitu koulu ainoa mahdollisuus, voisiko koulun organisoida toisin. Millaista arviointi voisi olla toisin organisoidussa koulussa? Arviointia problematisoivan näkökulman alla on luontevaa kysyä, mitä arvioinnissa voisi tarkoittaa aito dialogi, mitä arvioinnissa voisivat olla oppilaan aito subjektius ja toimijuus. Onko oppilas arvioinnissa todella osallisena?

Arvioinnin ajattelumallit voi jäljittää myös taiteen perusopetuksessa. Tasosuorituskäytännöissä on ollut vahva byrokraattinen leima, kun on keskitytty aiemmin tasosuoritusvaatimuksiin, sittemmin –suosituksiin sekä niihin olennaisesti kuuluviin ohjelmistoluetteloihin. Tasosuorituspöytäkirjadokumentti allekirjoituksineen tuo konkreettisesti esiin arvioinnin byrokraattisen ulottuvuuden, minkä normina annettu määrämuotoinen todistuskaava lopullisesti vahvistaa.

Välineelliselle ajattelumallille ominainen tavoitteiden ensisijaisuus ja niiden tavoittelu, pyrkimys saattaa oppilas tavoitteiden mukaiseksi näkyy samoin tasosuoritusvaatimusten ja -suositusten keskeisessä asemassa. Tavoitteet ovat ulkoa annetut, ja oppilas näyttäytyy ennen kaikkea kohteena, jota käsitellään tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi.

Opetussuunnitelmauudistuksen kynnyksellä arviointia problematisoivan näkökulman kysymyksenasettelut ovat arvokkaita ja arvioinnin mahdollisia kehityskulkuja virittäviä. Uudistuksen kynnyksellä arvioinnin uudistamisen lähtökohtana voisi olla kysymys siitä, näyttäytyykö oppilaitos arviointikäytännöissään byrokratialta, teknokratialta, vai voisiko humanokratia olla oppilaitoksia arviointi-ilmastoa parhaiten kuvaava määre.

Tavoitteiden ja arvioinnin suhde ei ole yksiselitteinen. Minkälaisia tavoitteita koulutuksella lopulta on? Benjamin Samuel Bloom kehitti 1950-luvulta alkaen koulutuksen tavoitteiden luokittelua. Hän pelkisti työssään kolme keskeistä tavoitealuetta: psykomotoriset tavoitteet, kognitiiviset tavoitteet ja affektiiviset tavoitteet. Näistä ensimmäisiä kahta on kutsuttu myös taitotavoitteiksi ja tiedollisiksi tavoitteiksi. Edelleen Bloom syvensi tavoiteluokittelunsa tarkastelua luomalla jokaiselle tasolle oppimisen syvyyttä kuvaavan luokittelun jatkumoksi tietämisestä ja tunnistamisesta kykyyn tehdä synteesiä ja arvioida opittua. Korkeatasoisimmassa oppimisessa yksittäiset tiedot, taidot ja kokemukset kiteytyvät arvoiksi ja vakiintuvat toimintakäytännöiksi.

Taiteen perusopetuksen vallitsevat arviointikäytännöt vahvoine tasosuoritusperinteineen ovat soitonopetuksessa painottuneet psykomotorisiin eli taitotavoitteisiin. Musiikin perusteiden opetuksessa etusijalla ovat olleet tiedolliset tavoitteet. On perusteltua kysyä, onko affektiivisille tavoitteille ollut tilaa arvioinnissa, miten affektiivisia tavoitteita voitaisiin arvioida tai tarvitseeko niille ylipäätään olla tilaa. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden jäsennys tavoitteista on monipuolinen: musiikkisuhteen käsite sisältää myös muuta kuin taidollisen tai tiedollisen ulottuvuuden. Miten käytännössä voitaisiin arvioida kaikkia eri tavoitealueita?

On haastava tilanne, jos käytännössä arviointi typistyy helpoimmin mitattaviin tavoitealueisiin tai vaivattomimmin arvioitaviin oppimisen tasoihin. Koulutuskeskustelusta on esimerkkejä, että helposti mitattavasta tulee arvostettua ja että helposti mitattava painottuu opetuksessa. Vaarana on, että yksi tavoitealue voi korostua yli muiden. Yksipuolinen painottuminen taas voi johtaa käytännössä opetukseen, joka ei seuraa opetussuunnitelman perusteiden henkeä. Eri tavoitealueille tulisi olla tilaa arviointikäytännöissä.

Ihmis- ja oppimiskäsitykset arvioinnin perustoina

Ihmiskäsitykset arvioinnin perustoina vaihtelevat äärimmäisen mekaanisista ja henkisten ominaisuuksien pysyvyyttä korostavista näkemyksistä äärimmäisen joustaviin ja itseohjautuvuutta korostaviin näkemyksiin. Käytännön opetustyössä toki eri puolet ihmisenä olemisesta voivat vaihdellen painottua. Silti pedagogin on hyvä lausua itselleen auki, miten hän haluaisi oppilaansa nähdä. Ihmiskäsityksen auki lausuminen voi herkistää opettajaa hänen pedagogisissa valinnoissaan ja ainakin kannustaa häntä johdonmukaisuuteen opetustyössä. Lopullista totuutta ihmisenä olemisen arvoituksesta ei toki kuitenkaan liene lausuttu.

Vielä toisen maailmansodan jälkeen, kun koulujärjestelmäkeskustelun ensi repliikkejä ja argumentteja Suomessa esitettiin, vallalla oli käsitys ihmisen ominaisuuksien pysyvyydestä ja vain rajallisesta mahdollisuudesta vaikuttaa niihin koulutuksella. Katsottiin, että kaikkien ei ole mahdollista saavuttaa esimerkiksi oppikoulun tavoitteita tai selviytyä ylioppilaskirjoituksista. Siksi arvioinnin näkökulmasta olennaista oli kehittää menettelyjä, joilla koulutettavuudeltaan parhaat yksilöt saataisiin esiin ja erotelluiksi sekä ohjatuiksi

oikeille koulu-urille. Tällaisen valikoinnin katsottiin takaavan koko järjestelmän kannalta parhaat tulokset ja luovan edellytyksiä koulutusjärjestelmän tehokkaalle toiminnalle.

Koulutettavuuden ja ihmisten pysyviksi ymmärrettyjen ominaisuuksien esiin saamiseksi sekä koulutukseen hakeutuvien saamiseksi luotettavasti järjestykseen tarvittiin luotettavia menettelyjä ja kokeita. Näissä kokeissa korostuivat yhtenäisyys ja määrämuotoisuus. Eri koulumuotojen pääsykokeet ovat yhä esimerkkejä tästä ajattelumallista. Ajattelumalli elää vielä vahvana myös musiikkioppilaitosten oppilasvalintakäytännöissä.

Taustalla tällaisessa määrämuotoisessa ominaisuuksien testaamisessa ovat 1900-luvun alkuvuosina tilastomatematiikan ja kokeellisen psykologian liitosta kasvaneet havainnot ja edelleen niiden pohjalta kehitetyt mittaamismenettelyt. Lähtökohtana oli huomio siitä, että inhimilliset ominaisuudet jakautuvat normaalijakauman mukaan. Ajateltiin, että valintaa varten mitattujen ominaisuuksien mukaan parhaimmistolla olisi parhaat edellytykset menestyksellisimmin suoriutua koulutuksesta. Näin ollen huippujen seulominen esiin koulutuksen kannalta olennaisten ominaisuuksien suhteen takaisi sekä valituiksi tuleville yksilöille että koko koulutusjärjestelmän näkökulmasta korkealaatuisimman lopputuloksen.

1960-luvulle tultaessa näkemys koulutettavuudesta sai uusia sävyjä. Huomattiin, että ihmiset havainnoivat ja jäsentävät havaintojaan maailmasta eri tavoin. Huomattiin, että aivot toimivat eri yksilöillä eri tavoin mutta että joustavana ja muovautuvana elimenä aivojen toiminta voi kehittyä. Huomattiin, että osittain erot perustuvat yksilöiden biologisiin eroihin, toisaalta erojen taustalla on kulttuurista oppimista.

Olennaista arvioinnin näkökulmasta olisi silloin tunnistaa yksilöille ominaiset tavat havainnoida ja jäsentää havaintojaan sekä muovata opetusta sen mukaan. Arviointi näyttäytyy tällöin erottelun sijaan pikemmin oppimisen mahdollistajana, sen tukena ja edistäjänä. Olennaista arvioinnin näkökulmasta ei silloin olekaan yksilöiden erottelu tai järjestykseen asettaminen, vaan yksilön osaamisen vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen, jotta opetusta voitaisiin suunnata juuri osaamisen heikoimpien alueiden tueksi. Olennaista samoin olisi oppilaalle ominaisen hahmottamis- ja toimintatavan tunnistaminen, jotta arviointimenettelyjä voitaisiin varioida niiden mukaan tukemaan oppilaan suoriutumista ja oppimista. Olennaisia eivät arvioinnin näkökulmasta silloin ole määrämuotoiset menettelyt, vaan erilaisten välineiden joustava käyttö, arvioinnin ajoittuminen jatkuvaksi prosessiksi sekä ennen kaikkea arvioinnin tuloksen viestiminen tavalla, joka on oppilaalle ymmärrettävää sekä suuntaa ja tukee hänen oppimistaan eteenpäin.

Edelleen havaintoihin ihmisestä kognitiivisena olentona liittyi väistämättä huomio ihmisen kyvystä ajatella omaa ajattelemistaan, huomioida ja havainnoida omaa osaamistaan ja oppimistaan. Arvioinnin näkökulmasta olennaista tällöin voi olla koulutuksen prosessin ja taitojen karttumisen polun selkeä kuvaaminen oppilaalle, jotta hän voi ymmärtää koulutuksen tavoitteet ja sitoutua niihin sekä edelleen havainnoida ja suunnata omaa toimintaansa kohti itselleen merkityksellisiä tavoitteita. Yhtä lailla erityisen olennaista on arviointituloksen

viestiminen tavalla, joka virittää oppilaan ymmärtämään omaa suoriutumistaan sekä kannustaa häntä itsenäiseen tavoitteenasetteluun ja omaehtoiseen työskentelyyn. Oppilaan tunnustettu kyky itseohjautuvuuteen ja itsearviointiin edellyttävät toisenlaisia arviointimenettelyjä kuin pysyviksi oletettujen valmiuksien tai taitojen identifiointi. Arviointi voi olla väline, joka tukee oppilaan taitoa oppia uudella tavalla tai paremmin, oppilaan taitoa kehittyä myös oppijana.

Koulutuksessa merkityksellisen ihmiskuvan yhdeksi puoleksi on viime vuosina nostettu myös ihmisenä olemisen sosiaalinen ulottuvuus. Yksi ihmisen perustarpeista on ryhmän jäsenyys, johonkin kuuluminen, yhteisyys ja yhteisöllisyys. Koulun kontekstissa voivat silloin korostua vertaisoppiminen ja vertaisarviointi, toisilta oppiminen ja mallina oleminen. Arvioinnissa sosiaalisen ulottuvuuden tunnistaminen ja tunnustaminen voi rohkaista uusien arvioinnin menettelyjen ja tuloksen viestimistapojen kehittämiseen: millaista tilaa oppilaille voitaisiin arvioinnin käytännöissä avata ja raivata ihmisyyden sosiaalisen ulottuvuuden viljelemiseksi ja vahvistamiseksi.

Koulutuksessa on myös vuosisatojen läpi näkynyt myös humanismin ymmärrys ihmisestä. Erityisesti humanismin äänenpainoja tuotiin esiin 1900-luvun alkupuolen reformipedagogisissa liikkeissä, jotka syntyivät kritiikkinä massamuotoisia kansanopetusjärjestelmiä kohtaan. Ihminen voidaan koulutuksen kontekstissa nähdä pohjimmiltaan vilpittömäksi ja hyväksi. Hänellä on ihmisenä jakamaton arvo, jota koulutuksen tulee kunnioittaa sekä edelleen tukea ja rakentaa. Oppilaan voidaan ymmärtää olevan koulutuksessa aidosti, uteliaana ja halukkaasti uutta oppimassa. Koulutuksen jakamaton tehtävä on tehdä oppilailleen hyvää.

Humanismin virittämässä reformipedagogisessa ajattelussa on ennen kaikkea uskallettu ja haluttu esittää kriittisiä kysymyksiä arvioinnin perusteista sekä arvioinnin oikeutuksesta. Näitä problematisoivia ja kriittisiä kysymyksiä esittelin tekstin alussa arviointia kyseenalaistavan näkökulman yhteydessä.

Edellä hahmoteltuihin ihmiskäsityksiin liittyy kiinteästi vaihtelevia käsityksiä oppimisesta. Oppiminen voidaan nähdä suoraviivaisesti eteneväksi ja hallittavaksi prosessiksi, jossa ennalta valitut sisällöt ja työtavat tuottavat määrämuotoisen tuloksen. Jos ihmisten oppimiseen liittyvät ominaisuudet ymmärretään pysyviksi, huomio voi kiinnittyä koulutusta edeltävään pysyviksi oletettujen ominaisuuksien identifiointiin tai huomio voi kiinnittyä tavoitteiden ja tulosten suhteeseen. Oppimisen prosessi ja ajattelun taidot jäävät todennäköisesti vähemmälle huomiolle. Arvioinnin tehtävänä on tällöin ennen kaikkea identifioida, onko tavoite saavutettu tai asettaa oppilaat suoriutumisen perusteella järjestykseen. Arvioinnissa voidaan identifioida oppimisen heikkoja kohtia, joiden korjaamiseksi voidaan sitten suorittaa tarvittava käsittely tavoitteiden saavuttamiseksi. Oppilaan kyky havainnoida, päätellä tai muokata omaa oppimistaan ei ole keskiössä, sitä ei tunnusteta eikä sen varaan rakenneta.

Tälle vastakkainen näkemys oppimisesta perustuu oppilaiden erojen tunnistamiseen ja tunnustamiseen samoin kuin oppilaan ajattelukyvyn tunnistamiseen. Oppilaalla on kyky havainnoida, tulkita ja jäsentää havaintojaan kykyjensä ja elämänhistoriansa mukaan. Näin oppiminen näyttäytyy erilaisina, vaihtelevina polkuina, joiden päämäärä ja lopputulos voivat silti olla samat.

Arvioinnin tehtävä olisi tällöin erityisesti auttaa ja tukea oppilasta huomaamaan oman oppimisensa vaihe, oppimisen vahvuudet ja heikkoudet, jotta oppilas voi suunnata oppimistaan tarkoituksenmukaisesti kohti tavoitteita. Oppimisen vaiheen tunnistamiseen, vahvuuksien ja heikkouksien huomaamiseen voi liittyä pyrkimys tukea oppilasta itse havainnoimaan ja suuntaamaan oppimistaan. Itsearviointi voi olla väline oppimisen tukemisessa.

Voimassa olevien opetussuunnitelman perusteiden käsitys ihmisestä ja oppimisesta painottuu jälkimmäiseen: ihminen havainnoi aktiivisesti, ihminen jäsentää maailmaa kokemuksensa perusteella, ajattelu voi olla muovautuvaa ja kehittyvää, oppimisen polut vaihtelevat yksilöittäin, mutta tavoite ja lopputulos voivat silti olla samat ja yhtä korkeatasoiset. Taiteen perusopetuksen arviointimenettelyihin tarvitaan siis toimintatapoja ja välineitä, jotka tukevat oppilaan mahdollisuuksia havainnoida omaa oppimistaan, jotka avaavat ja konkretisoivat oppimisen prosessia oppilaalle, joiden ajoitus perustuu oppimisen prosessiluonteen ymmärtämiseen ja joissa tulos viestitään ymmärrettävästi ja oppimista virittävästi.

3 Arvioinnin funktiot taiteen perusopetuksessa

Matti Vänttinen

Oppilaiden suoriutumisesta on historian saatossa voitu lukea ja tulkita monenlaisia asioita. Muutama vuosituhat sitten virkauralle pyrkivät kiinalaisnuorukaiset joutuivat koulutuksensa päätteeksi osoittamaan sivistyksensä. Tutkinta keskittyi ennen kaikkea ilmaisun taitoon ja muotoon sekä kykyyn piirtää kauniita kirjoitusmerkkejä. Tutkinta ja osaamisen osoittaminen olivat välttämätön vaihe virkauralle sijoittumiseksi.

Jesuiittakoulut 1500-luvun lopulta alkaen ja erityisesti 1600-luvulla olivat arvostettuja opinahjoja korkeatasoisten oppimistulosten takia. Oppilaita jatkuvasti aktivoimalla, kannustamalla ja valvomalla, kilpailuin ja intensiivisen arvioinnin avulla pyrittiin parantamaan oppilaiden suoriutumista ja oppimistuloksia.

Huoli opettajan työn tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta on tuottanut oppilaiden arvioinnissa ilmeneviä seurauksia esimerkiksi renessanssiajan italialaisissa kaupunkivaltioissa sekä Brittein saarilla ja Karibialla 1700-luvulla: oppilaiden arvioinnin tulos, oppilaan suoriutuminen ja osaaminen olivat ikään kuin merkki opettajan taidosta ja osaamisesta sekä työn tehokkuudesta ja näin myös perustellusti peruste opettajan palkan suuruudelle.

Kansanopetusjärjestelmien vähitellen kehittyessä ja laajentuessa 1800-luvulla päättäjillä oli huoli koulutukseen sijoitettujen varojen tuottavuudesta. Piti pystyä varmistumaan yhteiskunnan tekemän merkittävän sijoituksen tarkoituksenmukaisuudesta ja järkevyydestä. Tätä tietoa oletettiin saatavan oppilaiden osaamista ja suoriutumista tutkimalla. Lyhyiden vastausten koe oli tuolloin syntynyt ja vahvasti vielä meidänkin aikanamme elävä innovaatio. Eikä 1800-luvulla lausuttu huoli koulutusjärjestelmän tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta liioin ole ajallemme vieras.

Ensimmäisen maailmansodan kynnyksellä psykologisen tutkimuksen ja tilastollisen matematiikan liitosta syntyi testaamisen ideaali ja ohjelma, joka pyrki selvittämään kansalaisten pysyviksi oletetut ja normaalijakauman mukaan jakautuvat ominaisuudet. Tätä tietoa katsottiin tarvittavan, jotta yhteiskunta voisi toimia tehokkaasti sijoittamalla kansalaisia tarkoituksenmukaisesti sopiville paikoille heidän ominaisuuksiensa mukaan. Testaamismenettelyt omaksuttiin nopeasti myös koulumaailmaan. Pysyviksi oletetut oppilaiden ominaisuudet ja sen myötä pessimistisesti sävyttynyt käsitys koulutettavuudesta olivat peruste testaamiselle ja oppilaiden luokittelulle, jotta heidät voitaisiin sijoittaa tarkoituksenmukaisesti eri koulutusaloille ja laajuudeltaan erilaisille koulutusurille.

Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä Brittein saarilla huomiota kiinnitettiin kouluyksiköiden menestymiseen ja suoriutumiseen. Oppilaiden osaaminen, tiedot ja taidot, olivat merkkinä kouluyksikön toiminnan

tarkoituksenmukaisuudesta ja tehokkuudesta. Tämä taas on katsottu rationaaliseksi perusteeksi kouluyksikön rahoituksen määrittelemiseen.

Edellisissä esimerkeissä pelkistyy, miten moniin eri tarkoituksiin tietoa oppilaiden osaamisesta ja suoriutumisesta on voitu käyttää. Oppilaiden suoriutumisesta voidaan tehdä johtopäätöksiä, jotka koskevat koko koululaitoksen ja opetussuunnitelman toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Huomion kohteena voi olla yksittäinen kouluyksikkö ja sen toiminnan tuloksellisuus. Arviointitiedon on nähty ilmentävän opettajan taitoa omassa työssään. Arviointitiedon varassa on katsottu voitavan tehdä oppilaan koulu-uraa ja sen myötä myös tulevaa työuraa koskevia johtopäätöksiä. Lopulta arviointi menettelynä on nähty oppimista tukevaksi välineeksi.

Edellisissä esimerkeissä pelkistyvät samoin arviointitiedon koulutuksellisen käytön ulottuvuudet, nimittäin diagnostinen, formatiivinen ja summatiivinen arviointi. Diagnostinen arviointi edeltää oppimisprosessia; siinä arvioidaan oppilaan edellytyksiä suoriutua tulevasta oppimistehtävästä tai -kokonaisuudesta. Tyypillinen esimerkki diagnostisesta arvioinnista taiteen perusopetuksessa on pääsykoe. Summatiivinen arviointi päättää ja kokoaa laajahkon oppimiskokonaisuuden; siitä saatavaa tietoa voidaan käyttää myös arvioitaessa oppilaan mahdollisuuksia menestyä seuraavien oppimistehtävien parissa tai seuraavalla koulutustasolla. Selkeä esimerkki summatiivisesta arvioinnista on tasosuoritus: se kokoaa osaamisen 2 – 3 vuoden ajalta, siitä saatavaa tietoa voidaan käyttää hyväksi ennakoitaessa menestymistä seuraavalla koulutustasolla, esimerkiksi perustason jälkeen musiikkiopistotasolla.

Formatiivisessa arvioinnissa huomio kiinnitetään oppimisprosessiin, sen etenemiseen, vahvuuksiin ja heikkouksiin. Arvioinnissa saatavan tiedon avulla pyritään tukemaan oppimista kohti tavoitteita. Arviointi on jatkuvaa ja limittyy oppimisprosessiin.

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2002) on selkeä painotusmuutos aiempiin normeihin nähden: perusteissa arvioinnin keskeinen tehtävä on tuki oppimisprosessille sekä itsearviointivalmiuksien kehittymiselle. Summatiivisen arvioinnin sijaan formatiivinen arviointi painottuu näissä vuoden 2002 opetussuunnitelman perusteissa. Näiden painotusten mukaan pitäisi käytössä olla välineitä ja menettelyjä arviointiin sekä tuloksen viestimiseen. Arvioinnin muuttuneen painotuksen myötä myös arvioinnin ajoittuminen on pohdittava uudelleen: pitkän rupeaman päättävän arvioinnin sijaan arviointi lomittuu oppimisprosessin koko ajalle.

Arviointikäytäntöjä samoin kuin arviointia koskevaa puhetta on leimannut pysyvyys. Arviointi on itsestään selvästi kuulunut organisoituneeseen koulutukseen, mutta harvoin on artikuloitu, mitä tarkoitusta varten arviointitietoa kerätään ja miksi oikeastaan arvioidaan. Tämä arvioinnin ja siihen liittyvien käytäntöjen itsestään selvyys ja rutiininomaisuus on ollut leimallista läpi vuosikymmenten, kuten seuraavasta Toivo Vahervuon kommentista tuleville opettajille käy ilmi:

”Käytännössä pyrkii kuitenkin toisinaan käymään niin, että arvostelua suoritetaan vain tavan vuoksi tai arvostelu muodostuu tavallaan itsetarkoitukseksi. Joka tapauksessa joudumme toteamaan, että ei aina ole koetettukaan muovata arvosteluja niiden [arvioinnin] *päämäärien mukaisiksi. Ehkäpä ei ole kylliksi selvitettykään noita päämääriä”.*

T. Vahervuo, 1958

Arviointitiedon vaihtelevat käyttötarkoitukset ja monet tavat kerätä arviointitietoa sisältävät usein hiljaisiksi jääviä oletuksia oppimisesta, koulutettavuudesta ja koulun ihmiskäsityksestä. Edellisissä esimerkeissä testaavaan paradigmaan sisältyy vahvasti oletus ihmisten ominaisuuksien pysyvyydestä ja ihmisten koulutettavuuden rajallisuudesta. Tämän perusteella luotettava arviointitieto tuli olennaiseksi, jotta koulutettavat pystyttäisiin sijoittamaan tarkoituksenmukaisesti heille parhaiten sopiville koulutusurille. Esimerkki jesuiittakoulujen käytännöstä sisältää oletuksen oppimisesta hallittavissa olevana prosessina, käsityksen ihmisen oppimiskyvyn joustavuudesta ja tehostettavuudesta sopivin menettelyin sekä käsityksen arvioinnista selkeästi oppimista tukevana ja tehostavana välineenä sekä oppilaan toimintaan vaikuttavana välineenä.

Viime vuosina suomalaisessa koulutuskontekstissa, joskin koulutuksen toivottavia kehityskulkuja hahmottavissa teksteissä jo vuosikymmeniä aiemmin, on arvioinnin yhdeksi toimijaksi nostettu itseään arvioiva oppilas. Itsearvioinnin varhaisessa muodossa oppilas toteaa oman osaamisensa suhteessa annettuun tavoitteeseen. Ymmärrys itsearvioinnin mahdollisuudesta on kuitenkin laajentunut tulosten toteamisesta oman oppimisen ohjaamiseen ja oppimisen taitojen oppimiseen. Tällainen metaoppiminen arvioinnin yhtenä tasona sisältää oletuksen reflektoimaan kykenevästä oppijasta ja oletuksen oppimisesta yksilöllisesti, pitkin vaihtelevia polkuja etenevänä prosessina. Lopputavoite voi silti olla oppilaille yhteinen; oppilaat voivat päätyä osaamisessaan ja taidoissaan yhtä korkealle tasolle.

Oppilaiden arviointia kehitettäessä menettelyjen ja käytettävien välineiden tarkoituksenmukaisuuden edellytyksenä on se, että arvioinnin tavoite on kirjattu auki ja että ihmis- ja oppimiskäsitykset on samoin kirjattu auki ja ne ymmärretään. Arviointi ei voi olla opetusta suuntaavista ihmis- ja oppimiskäsityksistä irrallinen saareke. Taiteen perusopetusta määrittelevissä normeissa eli opetussuunnitelman perusteissa arvioinnin tavoite sekä ihmis- ja oppimiskäsitykset ovat selvästi kirjatut: Ihmiskäsitys perustuu toisaalta humanistiseen yksilön arvon huomioimiseen, toisaalta ihminen nähdään kognitiivisena, maailmasta tekemiään havaintoja käsittelevänä oliona. Oppimiskäsitys perustuu näihin huomioihin: oppimisen polut ovat yksilölliset, ja oppiminen etenee yksilön oman havainnoinnin ja prosessoinnin kautta. Oppimisen erot ja erilainen eteneminen perustuu toisaalta biologisiin, toisaalta kulttuurisiin eroihin. Arvioinnin tavoitteena on oppilaan oppimisen tukeminen.

Arvioinnin menettelyjen tulisi siis kasvaa näistä normeissa määritellyistä lähtökohdista. Arviointimenettelyjen tulisi antaa ravintoa oppilaan havainto- ja ajattelukyvylle ja tukea oppilaan valmiuksia kehittyä myös oppijana. Arvioinnissa tulisi kyetä avaamaan oppimisen prosessi sekä vähittäinen edistymisen eteneminen ja taidon karttuminen. Prosessin esiin saaminen ja vähittäisen

edistymisen konkretisoiminen taas edellyttävät, että arviointi on jatkuvaa ja limittyy oppimisprosessiin. Arvioinnista oppimisen tukena on viime vuosina kirjoittanut erityisesti professori Päivi Atjonen.

4 Välineitä ja menettelyjä oppimista tukevaan arviointiin taiteen perusopetuksessa

Matti Vänttinen

Aiemmissa luvuissa on huomioita arvioinnin painotuksen muutoksesta taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2002). Samoin aiemmissa luvuissa on huomioita arviointitiedon monista käyttötarkoituksista ja arvioinnin ajoittumisen eroista arviointitiedon käyttötarkoituksen mukaan. Normina annetuissa opetussuunnitelman perusteissa arvioinnin tarkoitukseksi pelkistyy oppimisen tukeminen. Silloin arviointi luontevasti ajoittuu koko oppimisprosessin ajalle.

Kuvasin aiemmin myös erilaisia ihmis- ja oppimiskäsityksiä. Opetussuunnitelman perusteiden ihmiskäsityksessä painottuvat humanistinen ihmiskäsitys, käsitys ihmisestä tietoa käsittelevänä ja ajattelevana olentona sekä ihmisyyden sosiaalinen puoli. Opetussuunnitelman perusteiden oppimiskäsityksessä olennaisia ovat oppimisen yksilölliset polut sekä oppilas omaa oppimisensa tarkkailijana ja ohjaajana.

Jos opetussuunnitelman perusteiden ihmiskäsitys ja oppimiskäsitys otetaan vakavasti, meillä tulisi taiteen perusopetuksessa olla käytettävissämme arvioinnin välineitä, jotka vievät huomion oppimisen prosessiin ja jotka avaavat oppimisen prosessin oppilaalle ymmärrettävällä tavalla oppilaan oman pohdinnan ja itseohjautuvuuden mahdollistamiseksi. Prosessin huomioiminen arvioinnissa tarkoittaa ainakin kahta asiaa: ensiksikin arviointi ajoittuu tasaisesti pitkälle ajalle, ei siis vain pitkän oppimisjakson loppuun ja toiseksi oppimisen polku avataan vaiheiksi ja osiksi, jotka kuvaavat oppimisen etenemisen tavoitteeseen. Arviointivälineiden pitää taipua siihen, että oppimisen polut ovat yksilölliset.

Oppilaan oman pohdinnan ja itseohjautuvuuden mahdollistamiseksi arvioinnissa tulee olla käytettävissä niin konkreettisia välineitä ja menettelyjä, että oppilas pystyy hahmottamaan prosessin eri vaiheet ja näkemään saavuttamansa lopputuloksen. Toiseksi oppilaan pitää pystyä arviointivälineiden avulla ymmärtämään oman osaamisensa vahvuuksia ja heikkouksia sekä oman oppimisensa ja työskentelytapansa vahvuuksia ja heikkouksia.

RAPA-KOBE-hankkeessa olemme kehittäneet ja kokeilleet kahdenlaisia arviointivälineitä: matriisisajatteluun perustuvia taitotauluja sekä portfoliotyöskentelyä. Ymmärryksemme ja kokemuksemme mukaan ne vastaavat edellä kuvattuja arviointivälineille ja -menettelyille asetettavia vaatimuksia: ne tuovat konkreettisesti esiin oppimisen prosessin, ne auttavat oppilasta ymmärtämään oppimisprosessin yksityiskohtia ja osatavoitteita, mutta kokoavat yhteen myös kokonaisuuden, ne aktivoivat oppilaan omaa ymmärrystä oppimisen etenemisestä ja tukevat itseohjautuvuutta, ne ovat tukeneet oppilaiden motivaatiota. Samalla nämä välineet ovat viestineet huoltajille musiikkiopiston

työtä, toimintaa ja tavoitteita tavalla, joka on vahvistanut huoltajien ymmärrystä soittotaidon karttumisesta ja sitouttanut heitäkin vahvemmin musiikkiopistoon.

Taitotaulut

Matriisiajatteluun perustuvien taitotaulujen tausta-ajattelu perustuu Benjamin S. Bloomin 1950-luvulta alkaen kehittämiin tavoitetaksonomioihin. Taiteen perusopetuksen arviointikäytäntöjen kannalta niissä on kaksi olennaista ulottuvuutta: eri tavoitealueiden huomioiminen sekä laadukkaan oppimisen ja osaamisen tasojen kuvaaminen ja havainnollistaminen.

Benjamin S. Bloom erotteli omissa tavoitetaksonomioissaan kolme tavoitteiden aluetta: psykomotoriset tavoitteet, kognitiiviset tavoitteet sekä affektiiviset tavoitteet. Niitä voitaisiin kutsua myös taitotavoitteiksi, tiedollisiksi tavoitteiksi ja kokemuksellisiksi tavoitteiksi. Bloom työryhmineen erotteli eri tavoitealueille oppimisen syvyyttä ja osaamisen laatua luonnehtivan porrastuksen.

Psykomotorisen alueen osaamisen laatua luonnehtivat portaat ovat Bloomin taksonomiassa seuraavat:

- havaintoon perustuva toiminta: esimerkiksi sävelpuhtauden korjaaminen kuulohavainnon perusteella tai jousisoittimissa jousen liikkeen korjaaminen äänen laadun perusteella
- toimintakokonaisuus: vaiheisiin jakautuneen kokonaisuuden suorittaminen, esimerkiksi jousisoittimissa erilaisia motorisia suorituksia tekevien käsien yhtäaikainen hallinta
- ohjattu vastaus: jäljittelyn, yrityksen ja erehdyksen, harjoittelun kautta karttuva monimutkainen taito, esimerkiksi jousisoittimissa vibraton opettelu, erilaisten jousitapalajien opettelu
- mekanismi: motorisen suoriutumisen automatisoituminen suhteellisen varmaksi ja luotettavaksi
- kompleksi ulkoinen vastaus: nopea, täsmällinen, hyvin koordinoitu suoriutuminen minimaalisella energialla, automatisoituminen
- soveltaminen: automatisoitunutta suoriutumista voi soveltaa ja muokata erityisiin tilanteisiin
- uuden tuottaminen: kyky luoda kokonaan uusia liikekokonaisuuksia erityisiä tilanteita varten

Kognitiivisella alueella Bloom erottelee osaamisen laatua seuraaviin tasoihin:

- muistaminen: tunnistaa ja nimeää ilmiöitä, osaa luetella ulkomuistista
- ymmärtäminen: osaa selittää omin sanoin monivaiheisen tehtävän suoritusvaiheet
- soveltaminen: osa käyttää ja soveltaa tietoa uusissa tilanteissa
- analyysi: osaa erotella kokonaisuudesta osia, jotta ymmärtää kokonaisuuden rakenteen
- arvottaminen: osaa tehdä arvioita materiaalin merkityksestä ja arvosta
- luominen: osaa yhdistää osia luodakseen uuden kokonaisuuden

Musiikin perusteiden opetuksessa kognitiivisen alueen osaamisen laatu havainnollistuu helposti yksittäisen tietojen ulkoa luettelemisesta, musiikin luomiseen ja sovittamiseen. Soitonopetuksessa kognitiivisen alueen tavoitteita voisi tarkastella oppimaan oppimisen taitojen kautta: miten oppilas osaa jäsentää ja hahmottaa läksyjään tukemaan omaa oppimistaan ja harjoitteluaan, miten oppilas hahmottaa musiikkia harjoitellakseen tarkoituksenmukaisesti, miten oppilas osaa yhdistää musiikin perusteissa oppimaansa hahmottaakseen soittamaansa musiikkia, kyetäkseen ilmaisemaan ja luodakseen soittaessaan henkilökohtaisen ja omaperäisen tulkinnan.

Affektiivinen alue

- vastaanottaminen: kuunteleminen, valikoiva huomion suuntaaminen
- vastaaminen: aktiivinen osallistuminen, kyselee ja kyseenalaistaa oppiakseen paremmin ymmärtämään ilmiöitä
- arvostaminen: sitoutuminen, arvokokonaisuuden sisäistäminen
- organisoituminen: erilaisten arvojen rinnastaminen ja suhteuttaminen
- arvojen sisäistäminen: arvojen kokonaisuus, joka ohjaa toimintaa ja käyttäytymistä, toiminta on pysyvää ja ennustettavaa, uuden tiedon valossa arvokokonaisuutta voidaan arvioida ja muokata

Affektiivisen alueen huomiot johdattavat luontevasti opetussuunnitelman perusteissa mainitun hyvän musiikkisuhteen käsitteeseen: Miten musiikkiharrastukseen sitoutuminen voisi ilmetä toimintana? Miten voisi ilmetä vakiintuneeseen arvokokonaisuuteen perustuva toiminta ja toimintamalleiksi vakiintunut käyttäytyminen musiikin alueella?

Tasksonomioiden tasokuvauksia ei ehkä ole syytä ottaa liian kirjaimellisesti. Ne voivat olla hyödyllinen ajattelua virittävä väline, kun pohdimme taiteen perusopetuksen oppimisen laatua. Ne voivat olla herättävä apuväline katsomaan kriittisesti nykyisiä arviointikäytäntöjämme: johdattavatko nykyiset arviointikäytännöt tietynlaatuisen oppimisen korostumiseen, voivatko nykyiset arviointikäytännöt olla esteenä saavuttaa korkeamman laatuista oppimista? Arvioimmeko sitä, mikä on helposti arvioitavissa, opetammeko sitä, mikä on helposti arvioitavissa? Jääkö jotakin kokonaisuuden kannalta olennaista opettamatta siksi, että sitä ehkä on vaikea arvioida?

Olemme matriisimallin sovelluksessamme RAPA-KOBE-hankkeessa halunneet tietoisesti sisällyttää taitotauluihin elementtejä muiltakin tavoitealueilta kuin psykomotorisista tavoitteista, jotka helposti soittotaidon tavoittelussa ja instrumenttia kesytettäessä korostuvat. Olemme liittäneet taitotauluihin musiikin hahmottamista koskevia alueita sekä luovuutta ilmentäviä tavoitteita. Olemme halunneet nostaa harjoittelun ja oppimaan oppimisen omaksi taidokseen, joka liittyy soittotaitoon ja olennaisesti tukee sen karttumista. Olemme lisänneet konserttitaitoihin myös kuuntelemisen elementin ilmaisemaan vähin erin toivottavasti toiminnaksi vakiintuvaa sisäistettyä arvokokonaisuutta.

Taitotaulujen kehittämisessä lähdimme nykyisistä eri instrumenttien tasosuoritussuositusten kuvauksista. Tulkintamme oli, että tasosuoritussuositukset ovat ennen kaikkea ammattilaisille tehty ohjeistus soittotaidon hankkimisen vaiheista ja etenemisestä. Koska opetussuunnitelman perusteiden painotusten mukaisesti halusimme tuoda oppilaan arvioinnin keskiöön, hahmotimme tehtävämme vaateeksi tuottaa tasosuoritussuosituksista oppilaille ymmärrettävä käännös. Tällainen käännös konkretisoisi oppimisen prosessin ja havainnollistaisi taidon karttumisen tavalla, joka oppilaalle ymmärrettävänä osallistaa oppilasta huomaamaan oman oppimisensa vahvuuksia ja heikkouksia sekä oppimisen etenemistä. Olennaisten taitojen listoina taitotaulut paitsi konkretisoivat oppimisen osa-alueita ja vaiheita myös antavat kokonaiskuvan eri tasojen tavoitteista.

Konkreettisuuden myötä taitotaulu tuo oppilaan ja oppimisen keskiöön. Konkreettisuuden myötä oppilaan osallisuus mahdollistuu uudella tavalla. Konkreettisuuden myötä oppilaan itseohjautuvuus saa tärkeää tukea. Oppilaille ymmärrettävällä kielellä kirjoitettu taitotaulu helpottaa ja tukee viestintää myös oppilaiden huoltajien suuntaan. Ymmärtäessään musiikkiopiston toiminnan ja oppilaan harjoittelun tavoitteita huoltajat voivat tukea lapsiaan aiempaa vahvemmin. Huoltajien sitoutuminen tukee lapsen soittoharrastuksen sujumista.

Kaikki arviointivälineet voivat sisältää myös ei-toivottuja piirteitä. Taksonomioiden kritiikissä 1970-luvulla nostettiin esiin niiden kaavamaisuus ja epäyksilöllisyys. Vaarana on myös ollut kokonaisuuden katoaminen, jos tavoitteita pilkotaan liian pieniksi osiksi. Kokeillessamme taitotauluja käytännössä huomasimme epäyksilöllisyyden vaaran helposti ohitettavaksi. Soittotaidossa toki on alueita, jotka rakentuvat hierarkkisesti: yksi taito on saatava automaattiseksi ennen kuin sen varaan voi rakentaa uutta. Yksilöllisyyden mahdollisuus toteutuu kahdella tavalla: Toisaalta on useita rinnakkaisia taitoja, joiden oppimisen järjestys ei ole toisista taidoista riippuvainen ja jotka siksi voidaan oppia yksilöllisessä järjestyksessä. Toisaalta huomasimme, että opettaja voi konkretisoida ja jalostaa lukukauden työskentelyä varten keskeiset taidot sisältävästä taitotaulusta hyvinkin yksilöllisiä muunnoksia, jotka on sovitettu juuri jokaiselle oppilaalle yksilönä.

Taitotaulujen kritiikissä on esitetty, että niistä voi tulla temppukokoelmia ja että olisi mahdotonta koota taitotauluun kaikkia taitoja, mitä soittotaito pitää sisällään. Tämä tulkinta taitotaulusta perustuu väärään käsitykseen taitotaulun perusluonteesta. Olennaista on tavoittaa eri tasojen olennaisimmat taidot, ei kaikkia mahdollisia taitoja. Olennaista olisi koota keskeiset taidot, joiden varaan vuosien myötä instrumentin hallinta rakentuu. Opettaja voi sitten oppilaan yksilöllisten ominaisuuksien ja tavoitteiden mukaan varioida ja muunnella taitotaulua ja lisätä sinne uusia osioita.

Taitotauluja käytettäessä viisas opettaja muistaa oppilaansa kanssa keskustellessaan kiinnittää aika ajoin huomion kokonaisuuteen yksittäisten taitojen sijaan. Kokonaisuudesta muistuttaminen auttaa oppilasta myös hahmottamaan oman oppimisensa prosessia ja sen etenemistä sekä oman osaamisensa vahvuuksia ja heikkouksia.

Taitotauluun voi sisällyttää oppilaan itsearvioinnin niin, että oppilas ja opettaja arvioivat ensin joidenkin taitojen saavuttamista itsenäisesti ja käyvät sen jälkeen yhteisen keskustelun. On opettajalle arvokasta tietoa, jos oppilaan ja opettajan arviot eroavat merkittävästi joillakin osa-alueilla. Tällainen keskustelu ja arviointien vertaaminen voi auttaa opettajaa muokkaamaan omaa kommunikaatiotaan sellaiseksi, että oppilas ymmärtää opettajalta saamaansa palautetta paremmin.

Portfolio

Portfolio pedagogisena työvälineenä eroaa mallimaailman portfoliosta, joka on parhaiden otosten kokoelma. Pedagogisena työvälineenä portfolio sisältää prosessin dokumentaation ja oppilaan reflektion oppimisprosessista eli oppimispäiväkirjan. Prosessin dokumentaatio voi musiikin opetuksessa sisältää äänitteitä tai video-otoksia yhden teoksen oppimisen kaaresta esimerkiksi ensimmäisestä soittotunnista kuukauden päähän, ensimmäisistä säestysharjoituksista luokkakonserttiin ja edelleen mittavampiin konsertteihin. Tällainen prosessin eri vaiheissa tehty dokumentaatio tuo oppimisen edistymisen ja kaaren hyvin konkreettisesti esiin. Oppilaalle hahmottuu, miten hänen oppimisensa on edistynyt ja miten taidot kehittyneet. Hän huomaa oman osaamisensa vahvuuksia ja heikkoja kohtia. Hän oppii ohjaamaan omaa oppimistaan.

Portfolio-työskentelyssä dokumentaatioon liittyy koko ajan oppilaan oma reflektio: Hän kirjoittaa oppimispäiväkirjaan huomioita harjoittelun haasteista ja voiton hetkistä, huomioita ja analyysia hankalista tehtävistä ja niiden selättämisestä, huomioita uusista oppimisen kohteista ja harjoittelemisen mahdollisuuksista. Reflektio ohjaa oppilasta huomaamaan oman edistymisen, mikä motivoi oppilasta. Reflektio ohjaa oppilasta kehittämään työtapojaan, kun hän tarkkailee omaa oppimistaan ja toimintaansa ikään kuin ulkopuolelta. Oppilas kehittyy oppimisen taidoissa. Yhdessä dokumentaatio ja reflektio luovat havainnollisen kokonaisuuden oppimisesta prosessina, mikä juuri on opetussuunnitelman perusteiden painotus.

Vaarana portfoliotyöskentelyssä on liian suuri aineisto, jolloin kokonaisuus katoaa ja jolloin aineistomäärä alkaakin uuvuttaa. Vaarana voi myös olla, että portfoliosta tuleekin opettajan eikä oppilaan prosessi. Viisas opettaja suuntaa dokumentaatioprosessin avainhetkiin ja osaa opastaa mielekkään aineistomäärän tallentamiseen. Viisas opettaja ei ole dokumentaation keskiössä, vaan osaa antaa tilaa oppilaan omalle toiminnalle.

Vahvuutena portfoliossa aiemmin mainittujen vahvuuksien lisäksi on se, että diginatiiveille tallentaminen voi olla luonteva ja luontevuuden myötä myös motivoiva toimintaympäristö. Portfoliotyö voi osallistaa hyvällä tavalla myös oppilaan huoltajia. Aineistoa tallentaessaan ja jäsentäessään huoltaja voi sitoutua lapsensa harrastukseen uudella tavalla ja ymmärtää aiempaa syvällisemmin soittotaidon karttumisen luonnetta. Portfoliosta pedagogisena välineenä on kirjoittanut esimerkiksi Anneli Niikko.

5 Kokemuksia uusista arviointikäytännöistä

Portfolio - ett nytt sätt att dokumentera det som händer i elevens vardag på musikinstitutet
Åsa Gustavsson, flöjtpedagog vid Musikinstitutet Kungsvägen

Portfolions tanke är att dokumentera elevens arbete på de olika nivåerna inom musikinstitutet. Genom att arbeta i portfolioform kan vi synliggöra det arbete och framsteg eleven gör i sina musikstudier, både för eleven själv och för vårdnadshavarna. Portfolion görs huvudsakligen i elektronisk form, men inget hindrar att man samlar programblad, övningsdagböcker, teckningar och egna kompositioner i en fysisk mapp. Elevens egna tankar, åsikter och upplevelser betonas och eleven lär sig att tillsammans med sin lärare analysera sitt eget spelande. Portfolion stöder elevens personlighet, och synliggör på ett konkret sätt elevens utveckling och kreativitet.

Förslag på innehåll i portfolion

Förslaget baserar sig på att vi vid MIK fortsättningsvis har kvar nivåprov på de olika nivåerna, men öppnar upp möjligheterna för att avlägga nivåproven på olika sätt. Utgångsläget är att elevens lärande och utvecklande av konstruktiv självutvärdering står i fokus. Eleven lär sig att diskutera sitt musicerande och innehållet av undervisningen tillsammans med sin lärare.

Eleven behöver klara mål för att uppleva spelandet meningsfullt. I portfolioarbetet fokuserar vi speciellt på att förbereda konsertframträdanden, att spela i orkester eller att ha samspel i mindre sammanhang. Portfolion kan även vara ett utmärkt arbetsredskap för de elever som inte känner sig bekväma med att uppträda, och helst spelar för sin egen glädjes skull. För sådana elever är speciellt ny teknik, som t.ex. användande av dator, iPad eller smarttelefon, i undervisningen ett ypperligt redskap.

Sammanfattning

De erfarenheter som jag och mina elever har från portfolioarbete har varit mycket positiva. Mina elever har upptäckt att de kan påverka innehållet i undervisningen och i nivåproven. De lär sig att analysera sitt spelande och kommunicera med sin lärare. För elever med specialbehov (dyslexi, koncentrationssvårigheter m.m.) är portfolion ett redskap som gör arbetet vid musikinstitutet mindre kravfullt, och inbjuder till att arbeta i egen takt utan att jämföra sig med andra.

Kritik har riktats mot att portfolioarbetet eventuellt innebär mera arbete för läraren. I sin bästa form behöver portfolion inte betyda mera arbete för läraren,

förutom eventuellt de extra konserttillfällen som behövs för att samla ihop tillräckligt många uppträdanden för de olika nivåproven. Det mesta av arbetet sker på lektionstid, och av eleven själv hemma. Portfolioarbete där man samlar inspelningar, dagböcker m.m. lämpar sig speciellt bra för de äldre eleverna. För de yngre eleverna räcker det att man ger möjlighet att avlägga nivåproven tryggt i konsertform, där man avdramatiserar nivåprovens betydelse och istället fokuserar på glädjen att uppträda.

Huilunsoiton taitotaulun soveltaminen käytännön opetustyössä
Hellevi Lassfolk, huilunsoiton lehtori, Musiikkiopisto Juvenalia

Olin mukana Rakentavan palautteen koulutuksessa lukuvuonna 2014-15. Koulutuksen loppuhuipentuma oli syyslukukaudella 2015 Musiikkiopisto Juvenaliassa järjestetyssä kansallisessa seminaarissa, jossa esittelimme työparini huilunsoiton lehtori Åsa Gustavssonin kanssa työtämme.

Työmme koostui kahdesta eri osasta: Taitotaulusta huilunsoitossa ja portfolion käytöstä oppimisen todentamisena. Itse perehdyin enemmän taitotaulun kokeiluun. Åsa Gustavsson kehitti ja kokeili portfoliota perustasojen suorituksissa.

Taitotauluun kirjattiin kaikki olennaiset alueet ja asiat, joita kullakin perustasolla ja musiikkiopistotasolla tulisi harjoitella, ja joiden hallinta valmistaisi oppilasta tason suorittamiseen. Taitotaulu suunniteltiin työvälineeksi oppitunneille; sitä ei tehty suoritustaulukoksi, johon laitetaan merkintä sitä mukaan, kun oppilas on onnistunut tunnilla jossain soittoteknisessä yksityiskohdassa. Ajatuksemme oli, että soittotaito on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa monet erilliset asiat vaikuttavat yhdessä lopputulokseen. Asioita harjoitellaan erillään kokonaisuudesta, mutta ne osataan vasta sitten, kun ne hallintaan myös kokonaisuudessa. Tällä tarkoitan ohjelmistoa, kappaleita, joita oppilas soittaa. Puhallinsoittimen opiskelussa on asioita, jotka ovat koko ajan harjoittelun kohteena. Esimerkiksi puhallustekniikka toimii hyvin PT1 -tasolla, mutta PT2 -tason ohjelmisto voikin tuoda uuden haasteen oppilaalle ja opettajalle. En usko edes esiintyvien taiteilijoiden kokevan olevansa täysin valmiita soittonsa suhteen, vaan osa-alueita kehitetään koko ajan.

Taitotaulun tarkoituksena on antaa väline oppilaalle ja opettajalle hahmottaa ne asiat, joista opiskelu koostuu. Kuvata oppimispolkua ensimmäisestä huilusta tuotetusta äänestä siihen pisteeseen, kun oppilas itse säveltää pienen kadenssin konserttoon, jonka aikoo esittää oppilaskonsertissa, joka ehkä on osa hänen mot-tasosuoritustaan. Käytännössä tavoitetaulua on käytetty keskustelutuokioissa oppilaan kanssa. Koska siinä on paljon kohtia, yhden perustason asioiden läpikäyminen on tehty useamman oppitunnin aikana. Soittotunnin perussisältö on soittaminen, vaikkakin nuo keskusteluhetket ovat olleet soittamisen kannalta hyvin antoisia. Muistiin on kirjattu asiat, jotka oppilas kokee osaavansa hyvin, ja ne, joita pitää vielä erityisesti harjoittaa.

Taitotaulun avulla oppilaat ovat alkaneet hahmottaa paremmin opettajan pyrkimyksiä. Myös heillä on ollut selvempi kuva, mihin heidän pitäisi pyrkiä, jotta

seuraavan perustasoon vaadittavat asiat opitaan. Toisaalta tason suorittaminen ei ole pelkästään lautakunnalle tapahtuva soittotilaisuus, vaan se on ennen kaikkea se työskentely, mitä tehdään soittotunnilla. Kun taitotauluun merkityt asiat on käyty läpi ja heikompia osaamisen alueita on vahvistettu, oppilaalle tulee jo tunne, että hän on saavuttanut seuraavan tason. Taitotaulun avulla oppilaan itsearviointikyky kehittyy, ja hän tietää osaavansa vaadittavat asiat. Tällöin tasosuoritus ei ole pelkästään ”päivästä kiinni”; se ei ole riippuvainen siitä, kuinka paljon alkaa jännittää ja minkälainen päivä lautakunnan jäsenillä on.

Taitotaulun käyttö on ollut oppilaan kanssa yhdessä pohdiskelua. Tällainen työskentelytapa vie hieman aikaa. Sen etuna on kuitenkin se, että oppilas miettii enemmän, ja pyrkii toivottavasti myös tietoisemmin kiinnittämään huomiota niihin asioihin, joita vielä pitäisi harjoittaa. Uskon, että pysyvä oppimistulos syntyy vasta, kun asiat on sisäistetty, ei pelkästään mekaanisesti suoritettu. Asian syväoppimiseen ja sisäistämiseen pitää saada oppijan oma aktiivisuus herätettyä. Omat kokemukseni taitotaulun käytöstä tukevat esittämääni väitettä. Joidenkin oppilaiden kohdalla itsearvioinnit ja pohdiskelut taitotaulua apuna käyttäen ovat selvästi selkiyttäneet heidän huilunsoittajaidentiteettiään ja joidenkin yksittäisten teknisten alueiden hallinta on edennyt selvästi ja päämäärätietoisesti.

Taitotaulu on tarkoitettu asiantuntijan, tässä tapauksessa huilunsoiton opettajan, apuvälineeksi opetukseen. Sitä käytetään opettajan johdolla, koska hänellä on se asiantuntijuus, mikä tietynikäisen puhallinoppilaan opetuksessa on tarkoituksenmukaista. Se ei ole luettelo asioista, jotka oppilaan tulisi osata, vaan siihen on koottu asiat, joiden oppimista seurataan ja joiden hallintaa oppilas ja opettaja yhdessä arvioivat.

Työryhmässämme kartoitimme myös vaihtoehtoisia suoritusmuotoja tasosuorituksille. Käytännössä tämä tarkoittaa tasosuorituksen kokoamista osasuorituksista, jolloin ne kootaan portfolioon. Portfolioon oppilas voi myös kirjoittaa esimerkiksi harjoittelupäiväkirjan tai tehdä oman äänitteen. Tällä hetkellä osasuorituksina oppilas tekee asteikkopassin, johon hän soittotunnilla suorittaa opettajan varmistuksella tasosuoritukseen vaadittavat asteikot. Kuluvana syksynä teen myös kokeiluluontoisesti PT3 -tasolla etydit erillisinä osasuorituksina. Voin jo nyt sanoa, että oppilaat ottivat tämän mahdollisuuden ilolla vastaan. Joillekin oppilaille tasosuoritukset ovat raskas prosessi, koska kerralla pitää hallita laaja kokonaisuus kappaleita. Itse olen taipuvainen kulkemaan laatu edellä eli mieluummin pienemmissä erissä ja hyvin tehtynä. Jo aikanaan se, ettei asteikkoja tarvinnut soittaa samassa tilaisuudessa muun ohjelman kanssa vähensi huomattavasti oppilaiden jännittämistä.

Mukanaolo rakentavan palautteen koulutusprosessissa muutti ja laajensi näkemystäni oppilasarvioinnista. Näköalani laajeni, ja aloin nähdä uusia mahdollisuuksia työskentelyssäni musiikkiopistossa. Uudenlaisten tasosuoritusmallien käyttöönotto tukee minusta oppilaita hyvin. Musiikinopetus on erityisala, jossa meidän pitää pystyä huomioimaan erilaiset oppijat ja ymmärtämään jokaisen oppilaan vahvuudet soitonopiskelussa.

Kansanmusiikkikanteleen taitotaulut Musiikkiopisto Juvenaliassa
Sanna Huntus, kansanmusiikin lehtori, Musiikkiopisto Juvenalia

Olen valmistunut musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemian kansanmusiikkiosastolta vuonna 2001. Opetustyön musiikkiopisto Juvenaliassa aloitin kuitenkin jo opiskelijana vuonna 1995. Tuona samaisena vuonna olin mukana työryhmässä, joka laati suosituksia Suomen musiikkioppilaitosten liitolle uusia tasosuoritusvaatimuksia ja -sisältöjä varten kansanmusiikin osalta. Kun syksyllä 2015 olin mukana seminaarissa, jossa esiteltiin RAPA-hanketta, koin sen luontevaksi jatkumoksi kansanmusiikin opetuksen kehittymisessä musiikkiopistoissa, jota olen saanut olla mukana seuraamassa jo monessa eri vaiheessa.

Kansanmusiikin opiskelulla on sangen nuori historia musiikkioppilaitoksissamme. Järjestelmällinen opetus aloitettiin Sibelius-Akatemiasta vuonna 1983, kun sinne perustettiin kansanmusiikinosasto. Keski-Pohjanmaan konservatoriossa perustettiin kokeileva kansanmusiikin ohjaajan linja vuonna 1990, jossa olin itsekin vuoden verran mukana ensimmäisten oppilaiden aloittaessa kokeilua. Myöhemmin linja muotoutui omaksi opintolinjakseen. Ja pikku hiljaa näistä oppilaitoksista valmistuneet opiskelijat ryhtyivät opettamaan kansanmusiikkia, laajan oppimäärän mukaisesti musiikkiopistoissa, Pakilan musiikkiopisto ja musiikkiopisto Juvenalia ensimmäisten joukossa. Tällöin tuli tarve myös laatia kansanmusiikille omat suositukset tasosuoritusvaatimuksiksi ja –sisällöiksi.

Näissä kansanmusiikin tasosuoritussisällöissä otettiin huomioon kansanmusiikin opetuksen lähtökohtia ja mm. tasosuoritusvaatimus laadittiin niin, että osa suorituksesta soitetaan yhdessä ryhmän kanssa. Erillisiksi suorituksiksi tulivat valmistamaton säestystehtävä, valmistettu säestystehtävä ja improvisointi. Musiikkiopistotasolla suoritus on 30 minuutin konsertti, jonka sisältö koostuu hyvin paljon oppilaan omista kiinnostuksen kohteista. Ohjelmistoa ei ole millään tasolla tarkkaan kappalekohtaisesti määritelty, muuten kuin eri tanssilajien ja rytmityyppien oppimisen kannalta. Painotus on hyvin paljon omassa tekemisessä: säveltämisessä, improvisoinnissa, sovittamisessa, ryhmämusisoinnissa ja eri rooleista ryhmässä.

Näitä vuoden 1995 suosituksia laadittaessa haluttiin tuoda esille kansanmusiikin ominta oppimisprosessia ja yksilön oman tyylin löytämiseen vahvistavia opetusmetodeja. Kansanmusiikki yritettiin saada mahtumaan klassisen musiikin oppisisältöjen kaavaan muokkaamalla sitä sopivaksi. Koen, että nyt olisi mahdollista palata kansanmusiikin opetuksen juurille henkilökohtaisten taitotaulukoiden ja portfolion kautta. Tuoda musiikinopiskelu enemmän arkeen konserttien ja soittotuokioiden kautta, eikä niinkään yksittäisen tasosuoritustapahtuman kautta. Huomioida enemmän opettajan ja oppilaan vuorovaikutusta vanhan mestari-kisälli-periaatteen mukaisesti, ottaa yhä paremmin huomioon oppilaan henkilökohtaiset kiinnostuksen osa-alueet ja kehittää hänen vahvuuksiaan sekä henkilökohtaista muusikkouttaan. Tasosuoritusten tilalle tulisivat esiintymiset eri muodoissaan ja niistä saatu suora palaute opettajilta, soittokavereilta, yleisöltä sekä itsearviointi.

Aloitin tekemällä taitotaulukot soitinvalmennuksen, perustason ja musiikkiopistotason opintoihin. Taitotaulukoissani on 13 eri osa-aluetta: 1. Kantele ja sen huolto, säilytys ja viritys, 2. Harjoittelu, 3. Soittoasento ja ergonomia, 4. Soittotekniikka (5-kielinen kantele, 11-kielinen kantele, iso kantele, pitkä sivu, iso kantele, lyhyt sivu, Saarijärven kantele) 6. Ryhmämusisointi, 7. Säestäminen, 8. Improvisaatio, muuntelu ja säveltäminen, 9. Kuulonvarainen oppiminen, 10. Esiintymistaidot, 11. Musiikin perusteet, 12. Kanteleen ja kansanmusiikin historia, 13. Kansanmusiikin ohjelmisto. Omat tyhjät taulukot varasin omille sävellyksille, esiintymisille ja henkilökohtaisille tavoitteille. Lisäksi jokaiseen taulukon osioon on varattu tyhjiä kohtia, joihin voi kunkin otsakkeen alle tehdä omia henkilökohtaisia tavoitteita ja päämääriä. Erityisen tärkeänä pidän näitä tyhjiä kohtia. Näin voi opintojen edetessä asettaa henkilökohtaisia tavoitteita joko lyhyellä aikavälillä esimerkiksi seuraavaksi soittotunniksi tai pidemmällä tähtäimellä: tämän vuoden aikana. Oppilas voi olla yhdessä opettajan kanssa laatimassa näitä tavoitteita. Tarkoitus ei ole kerätä kaikkiin taulukon kohtiin merkintää asian omaksumisesta, mutta jokaiseen osa-alueeseen jotain.

Porfolion tekemisessä aion hyödyntää videoita, nauhoituksia ja nuotinnuksia. Tällä hetkellä haasteellisinta on löytää näitä varten sopiva tallennusformaatti niin, että tallenteet olisivat helposti tunnilla sinne siirrettäviä ja oppilaan ja opettajan helposti katseltavissa ja kuunneltavissa.

Aloitin uusien taitotaulukoiden ja porfolion kokeilua ensimmäisen soitinvalmennusryhmän kanssa syksyllä 2016. Laadin oppilaille ensimmäiselle soittotunnille kansion, joka piti sisällään soitinvalmennuksen taitotaulukot sekä monisteet tulevan syksyn aiheista: kappaleet joita soittaisimme, uudet musiikinteorian asiat, joita käsittelisimme syksyn aikana. Kansio on tehty niin, että sinne on helppo lisätä materiaalia, kuten omia sävellyksiä tai ohjelmistoa, asioita jotka tulevat aiheellisiksi opetuksen edetessä ja oppiessani paremmin tuntemaan oppilaita. Ensimmäiset videot tunneilta olen tallettanut google-palvelun drive-ohjelmaan, josta olen voinut jakaa sisältöä oppilaille ja heidän vanhemmilleen.

Kovin pitkään en ole siis vielä käytännössä päässyt kokeilemaan taitotaulukoita ja portfolion rakentamista. Esiintymisiä olemme tehneet miltei joka tunnin jälkeen vanhemmille, jotka tulevat tunnin lopussa kuuntelemaan seuraavan viikon läksyn. Olen havainnut taitotaulukkoni puutteellisiksi, ja näin varmaan tulee olemaankin. Tyhjien kohtien merkitys kasvaa ja on hyvä, että kohtia voi lisätä ja päivittää. Tekemäni taitotaulukot ovat nyt minun henkilökohtainen arvioni siitä, mitä osa-alueita omassa opetuksessani olen käyttänyt ja kokenut tärkeäksi. Erittäin hedelmällistä ja tärkeää olisi päästä keskustelemaan näistä samaa työtä tekevien kollegoiden kanssa. Tähän mennessä tekemäni työ on jo tuonut itselleni uutta näkökulmaa omaan opetustyöhöni. Se on saanut tarkastelemaan opetustyön pienimpiä nyansseja eri tavalla sekä suurempia kokonaisuuksia ja aikavälejä opetusprosessissa. Odotan innolla, että pääsen keskustelemaan näistä kokemuksista muiden opettajien kanssa ja saan palautetta oppilailta sekä heidän vanhemmiltaan.

RAPA-hanke oppilaitoksen arjessa
Teksti perustuu Antti Ignatiuksen ja Rody van Gemertin haastatteluun.

Musiikkiopisto Avoniassa käytössä ovat taitotaulu ja portfolio, opettajavaihto sekä videoviikko, jonka tulokset jaetaan kollegojen kesken. Lisäksi on erilaisia oppimistilanteita: kamarimusiikkiviikonloput ja yhteiskonsertit.

Opettajavaihto toteutetaan käytännössä niin, että ennalta sovitaan viikko, jolloin opettajat käyvät opettamassa toistensa oppilaita. Käytännössä vaihdetaan lukujärjestyksiä. Opettajavaihdon myötä oppilas saa palautetta muiltakin kuin vain omalta opettajalta. Varsinkin lähellä tason vaihdosta on hyödyllistä saada kollega paikalle: oppilas saa pitkän palautteen koko soittotunnista, palautteen antaminen tukee oppilaan oppimisprosessia. Palaute kollegalta tulee aikaisemmin, siis ennen tason päättävää konserttia, oppilaalle eväiksi tason päättävää konserttia varten.

Videoviikon tulokset voidaan jakaa driven kautta kaikille, drivestä voi katsoa milloin vain. Opettajien on mahdollista käyttää muun työn aikaa toisen kollegan videoiden katsomiseen. Videoilta on mielenkiintoista huomata erikoistyypit myös kollegan luokalta. Muutoinhan helposti näkee vain parhaat oppilaat, mutta videoviikolla pääsee luokkatilanteeseen kärpäseksi kattoon. Fyysisessä läsnäolossa tilanne on erilainen kuin videoinnissa. Videoviikot voi tarpeen mukaan järjestää eri aikoihin eri opettajien oppilaille.

Video- ja taitotaulukansioista opettaja ja kollegat näkevät oppilaan kehityksen selvästi. Jokainen pystyy seuraamaan oppilaiden kehitystä, muidenkin kuin vain omien oppilaiden.

Aikaisemmin oppilaan saaman palautteen määrää ei ole miettinyt, mutta hankkeen aikana on alkanut miettiä. Nyt palautetta tulee monesta paikasta, kyllähän sitä tulee: on oma tunti, oma opettaja, vaihtoviikon opettajat, kaikki yhteinen tekeminen. Sen vastakohtana on vanha todellisuus, että oppilas saisi palautetta kerran 3 vuodessa lautakunnalta…

Uusilla käytännöillä astutaan ulos omasta luokkatilanteesta ja silloin näkee kokonaisuuden paljon paremmin. Oppilas peilaa omaa kehityshorisonttiaan vanhempiin ja nuorempiin oppilaisiin. Tulee osaamisesta selkeä aikajana. Taitotaulu auttaa tässä oppilasta havainnoimaan, varsinkin vanhempia oppilaita. Taitotaulussa asiat ovat konkreettisesti, mustaa valkoisella.

Ennenkin oli tutkintokonsertti, kun asteikot hoidettu eri tilanteessa. Eli esimerkiksi 6 suorituksen tekijää soitti yhdessä tilaisuudessa, jossa myös heidän vanhempansa olivat mukana. Oman soiton lisäksi oli yhteismusisointia. Mutta nykyään tasokonsertti on enemmän juhlatilaisuus, kun siirrytään tasolta toiselle. Aikaisemmin konserttiin valmistautuminen on ollut samantyyppinen, mutta nyt muutoksena on, että konsertin luonne on toinen: eväät on annettu, oppilas on tehnyt hommat ja nyt voi soittaa konsertin omana persoonanaan. Oppilaan ei tarvitse miettiä, pääseekö läpi tai mitä saa arvosanaksi. Tasokonsertti tehdään

usein ryhmänä ja huoltajat tulevat mukaan. Olennaista on, mikä on oppilaan tarve juuri sillä hetkellä. Joku oppilas voi tarvita vähän enemmän haastetta, toisella oppilaalla tasokonsertti voi olla vaikka kotioloissa mummin ja vaarin kanssa. Hyvien kokemuksien kartuttaminen on olennaista oppilaan tilanteen mukaan.

Videoviikkokaan ei ole pakollinen. Siinäkin mennään oppilaan tilanteen mukaan. Opettajan ammattitaitoa on arvioida, mitä oppilas juuri sillä hetkellä tarvitsee. Opettaja ratkaisee, mitä tehdään ja mikä palvelee oppilasta parhaiten. Monet työkalut mahdollistavat räätälöimisen. Ei ole yhtä formaattia, on iso tie, on monia mahdollisuuksia. Samaan lopputulokseen tähdätään. Taitotaulukin antaa monia mahdollisuuksia, sitä ei ole kiinnitetty kappaleittain. Taitotaulukin on tällä hetkellä versio 1.0. Tulee muuttumaan, kun käytännössä huomataan, miten voisi palvella paremmin. Sen pitääkin muuttua vuosien varrella. Miten arvioida esimerkiksi "vanhempien tuki"? Mutta se mainintana aktivoi huoltajia.

Kollega voi myös rinnastaa taitotaulun ja videoviikon: niistä näkee linjan. Videon kautta tulee kokonaiskuva. Nähdään harjoittelu, oppimisprosessi, ei vain huippuhetkiä. Voidaan ylittää se, että prepattaisiin vuosia vain tasosuoritukseen; moni tärkeä asia voi jäädä huomiotta. Vanhan käytännön huono puoli oli painopiste, keskittyminen vain yhteen hetkeen. Se oli kuin olympialaisten pituushyppy: vuosien valmistautuminen kariutuu pariin yliastuttuun. Ja siinä se. Kiira Korven dokumentti oli havainnollinen ja pysäyttävä: tehdään iso duuni, urheilijalla on isot paineet, ja yhdestä kaatumisesta homma on ohi.

Taitotaulussa ja videoissa tulee esiin pitkä aikaulottuvuus. Pitemmän ajan arvioinnissa suoritus ei mene yhdestä virheestä pilalle. Uuden systeemin juju ja vahvuus onkin prosessi. Parhaat hetket tulevat prosessista.

Miksi oikeastaan opetetaan: mitä on luvassa musiikkiopiston jälkeen, jos tähdätään vain tasokokeeseen. Olennaista onkin käytännön hommaan oppiminen, omaehtoinen tekeminen, harjoittelu ja esiintyminen myös musiikkiopiston jälkeen. Tekemisen ja touhun ei tarvitse olla sidoksissa opistoon. On eväät itsenäiseen musisointiin.

Kamarimusiikkiviikonloput ja luokan yhteiset jutut hyviä, kun vastuunotto ja roolit siirtyvät pikku hiljaa, kun nuoremmat oppilaat koko ajan näkevät vanhemman oppilaan. Oppilaat oppivat vähin erin omaan vastuuseen, itsenäiseen tekemiseen. Kuvataan selkeä tavoite, ja oppilailla on välineet olemassa. Oppilaiden kasvaa ylpeys siitä, että osaavat toimia itsenäisesti.

Useamman kollegan yhteistyö viikonloppuharjoituksissa on myös tärkeä, työnjako helpottaa. Vastuuta annetaan myös oppilaille ja oppilaat oppivat toisiltaan. Esimerkiksi muistuu mieleen Vivaldin konserton harjoitteleminen: solistit tulivat eri opettajilta, oppilaat pantiin yhteen ja he oppilaat pohtivat yhdessä ja neuvoivat toisiaan. Keventää oppilaiden paineita, kun he huomaavat, että kaikki ovat samassa tilanteessa.

Facebook-sivut ovat enemmänkin käyntikortti: Oppilaat ovat siitä ylpeitä ja lähettävät linkkejä kavereilleen. Facebook on julkinen, eikä siellä ole soittotuntitilanteita, vain parhaat otokset. Facebookissa voi katsoa, paljonko

videoita on katsottu ja paljonko tykätty: oppilaat pitävät facebookista. Uudelle oppilaalle ja vanhemmille annetaan facebook-linkki: he näkevät ja kuulevat toimintakulttuurin. Isojen kokoonpanojen klipeistä vanhemmat näkevät, että pienetkin oppilaat pääsevät alusta asti mukaan. Samalla he näkevät isommista oppilaista, mihin ollaan tähtäämässä. Oppilaatkin löytävät facebookista toivekappaleita, biisejä, jotka ovat tehneet heihin vaikutuksen ja saavat uusia päämääriä ja ideoita. Facebookin kautta syntyy yhteishenki. Ei oikein synny yhteishenkeä, jos on vain yksittäinen konsertti, jolloin oppilaat näkevät toisiaan.

Sali soi -tilaisuuksissa oppilaat voivat käydä myös ilman opettajaa. Opettaja ei välttämättä yhtään tiedä, mitä siellä tapahtuu ja mikä on tilanne. Itsenäinen toiminta voi muuttaa oppilaan ajatusmaailmaa. Opettaja saa sitten suullisesti kuulla, mitä siellä on tapahtunut. Sali soi on erilainen tilanne, ja jo sillä on iso merkitys. Vakioaika on tärkeä, sillä silloin jokainen tietää, että tilaisuus on olemassa ja tarpeen mukaan voi heti lähettää oppilaan sinne. Sali soi -tilaisuudet tallennetaan ja jo tilaisuuden aikana tallenne voidaan katsoa.

Sali soi -tilaisuuksista on ollut oppilaille hyötyä. Oppilaat ovat useamman kerran käyneet soittamassa. Odotukset voivat olla pelottavat, mutta oppilas kyllä huomaa, että tilanne helppo lähestyä. Jokainen voi mennä vaiheessakin olevan biisin kanssa, silloin huomaa harjoiteltavat asiat. Esiintyminen on osa oppimisprosessia.

Sali soi -tilaisuuksiin voi mennä esiintymään vaikka jo ensimmäisellä tunnilla. Se tekee tilanteen helpoksi, taakka pois, kun oppilaalla ei ole ennakkoluuloja eikä valmista kuvaa siitä, mitä esiintyminen olisi. Silloin oppilaalle ei synny turhia paineita esiintymiseen.

Kamarimusiikin osalta tilanne muuttunut. Monet vanhemmat kysyvät oppilaiden mahdollisuudesta osallistua ryhmiin. Pienetkin voivat aloittaa mukana. Ei tarvitse odottaa monta vuotta ennen kuin pääsee tekemään yhdessä. Ennen keikkoja pidetään harjoitusviikonloppu ja silloin pizzatilauksetkin ovat tärkeitä. Yhdessä tekeminen luo yhteisöllisyyttä. Viikonloppuharjoitukset sitouttavat oppilaita, valavat energiaa oppilaisiin ja sitouttavat pitkällä tähtäimellä. Viikonloppuharjoitukset vaikuttavat myös konserttitilanteisiin, kun tunnetaan toiset oppilaat ja muistetaan, että konsertissa ollaan kaikki samassa tilanteessa. Esimerkiksi viime kaudella uusi, ujo pikkuoppilas ensimmäisen konsertin jälkeen vakuutti, että “tätä harrastaa loppuelämään asti”. Luokasta kasvaa yhteisö. Yhteiset jutut ovat oppilaille ylpeyden aihe. Yhteisöllisyyden voima, se on se kantava voima.

6 Oppilaiden arviointi osana oppilaitoksen toimintakulttuuria

Toimintakulttuurin käsite
Matti Vänttinen

Toimintakulttuurin käsite on viime vuosina tullut yhä vahvemmin koulujen toiminnan kehittämisen yhdeksi määrittäjäksi. Toimintatapansa pohtimatta jättävästä, tietokeskeisestä koulusta on siirrytty ymmärrykseen koulusta oppivana yhteisönä, jossa toimintatavat ilmaisevat jotakin koulun julkilausutuista tai hiljaisista arvoista.

Toimintakulttuuri on yhteisölle ominainen tapa ajatella ja toimia. Toimintakulttuuri on historiallinen ja muuttuva. Se perustuu joko julkilausuttuihin ja hiljaisiksi jääviin yhteisön arvoihin ja arvostuksiin. Toimintakulttuuri määrittää vahvistaen tai uudelleen luoden yhteisön jäsenten välisiä suhteita ja vuorovaikutusta. Se määrittää vahvistaen tai uudelleen luoden yhteisölle olennaista tietoa. Toimintakulttuurissa yhteisö myös rajaa suhdettaan ympäröivään yhteiskuntaan, sen toimijoihin ja toisiin yhteisöihin.

Hiljaisen tiedon käsite oli keskeinen viime vuosituhannen lopun analyyseissa yksilöiden toiminnan luonteesta. Samoin hiljainen tieto, itsestään selvät, tunnistamattomiksi jäävät käytännöt ja arvostukset väistämättä ovat osa yhteisön toimintakulttuuria. Koulu tekee itselleen palveluksen, jos se yrittää ikään kuin ulkopuolisena havainnoida toimintaansa ja muuttaa hiljaisiksi jääviä käytäntöjään artikuloiduiksi. Näin koulu voi vahvistaa todennäköisyyttä sille, että sen toiminta enenevästi ja vahvemmin vastaa julki lausuttuja tavoitteita ja arvoja. Samalla luodaan hyviä edellytyksiä koulun kirjattujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Koulun toimintakulttuurin kautta avautuu myös laaja näköala oppimiseen ja oppimisprosessin luonteeseen. Oppiminen ei kasva yksin kerrotusta tai luetusta, ei opettajan välittämästä muodollisesta tiedosta, vaan oppimiseen kuuluu väistämättä toiminnallisuus, se arjen jäsentymisen kokonaisuus, minkä oppilas koulussaan ja sen monissa käytännöissä kohtaa. Koulun käytännöt voivat arvokkaasti tukea muodollisen tiedon välittämistä sekä tehdä eläväksi ja koetuksi sitä, mitä koulu itse asiassa pyrkii välittämään. Toiminnan ja kokemuksellisuuden kautta oppiminen muuttuu syvällisemmäksi ja laadukkaammaksi.

Oppilaiden arvioinnin käytännöt ovat osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Pyrkiessään kehittämään koulunsa toimintakulttuuria kouluyhteisön jäsenten olisi hyvä aika ajoin pysähtyä pohtimaan, miten myös arvioinnin käytännöt perustuvat

opetussuunnitelman perusteissa ilmaistuihin käsityksiin ihmisestä ja oppimisesta sekä miten arviointikäytännöt tukevat tai voisivat tukea koulun keskeisten tavoitteiden saavuttamista. Olennaisia kysymyksiä arvioinnin kehittämisessä toimintakulttuurin näkökulmasta ovat opetussuunnitelman perusteissa mainitut oppilaskeskeisyys, oppilaan asema omassa oppimisessaan sekä edelleen arvioinnin käytäntöihin liittyvät vuorovaikutussuhteet ja –verkostot ja lopulta myös arvioinnin käytännöissä avautuvat yhteydet oppilaitoksen ulkopuoliseen maailmaan. Tällaisista toimintakulttuurin ulottuvuuksista ja toimintakulttuurin kehittymisestä saimme kokemuksia RAPA-KOBE-hankkeemme aikana ja näistä on seuraavassa konkreettisia huomioita.

Oppilaiden arviointi osana oppilaitoksen toimintakulttuuria ja uudistuksen vaikutukset toimintakulttuuriin
Ilari Iivonen

Lähestyn tätä aihetta niiden havaintojeni perusteella, jotka olen saanut

- 15 vuoden aikana musiikkiopistossa ja musiikin ammattiopinnoissa opiskelijana
- 10 vuoden aikana kitaransoitonopettajana eri musiikkioppilaitoksissa
- 15 vuoden aikana rehtorin työssä musiikkioppilaitoksessa

Musiikkioppilaitoksen toimintakulttuuri muodostuu siitä käytännön toiminnasta, jota oppilaitoksessa päivittäin ja viikoittain toteutetaan. Nykyään oppilaiden arvioinnissa käytettävät menetelmät ovat usein samankaltaisia, joita on käytetty musiikkiopistoissa 1970-, 1980- ja 1990-luvuilla. Kuinka moni opettaja tai rehtori haluaisi aloittaa opettajakokouksen niin, että soittaisi yksin muiden arvostellessa tämän kertasuorituksen? Kertasuoritukseen perustuvassa arviointitavassa opinnot huipentuvat yhteen esitystilaisuuteen, joka voi onnistua tai ei. Tähän arviointimenetelmään on sisäänrakennettuna melkoinen onnistumisen, suoriutumisen paine oppilaalle ja opettajalle. Arvioinnin keskittäminen yhteen hetkeen voi luoda suorituskeskeisen toimintakulttuurin, joka ei välttämättä houkuttele jatkamaan musiikkiopintoja päättötodistusten saamiseen asti. Tällä hetkellä maamme musiikkiopistoissa perustason päättötodistuksen saa noin 42% ja musiikkiopistotason päättötodistuksen noin 8 % opiskelijoista.

Joissakin musiikkioppilaitoksissa arviointimenetelmien jatkuminen useita vuosikymmeniä lähes muuttumattomana on saattanut sementoida oppilaitoksissa työskentelevien ajatukset ja asenteet sellaiseen pysähdyksen tilaan, ettei enää pystytä edes kuvittelemaan vaihtoehtoisia toimintamalleja. Puhumattakaan uusien menetelmien kokeilemisesta. Ollaan valmiit puolustamaan, selittämään ja jatkamaan itselle tuttujen toimintamallien toistamista vaikka viimeisen 10 vuoden aikana kasvatustieteen, aivotutkimusten ja neurotieteen laajat kenttätutkimukset osoittaisivat vaihtoehtoisten toimintamallien ja käytänteiden paremmuuden. Pedagogisesti pysähtyneen taantumuksen tilan voidaan sanoa edustavan tietynlaista toimintakulttuuria. Aiheellinen kysymys on, onko tämänkaltaisella toimintakulttuurilla mitään tekemistä vastuullisen musiikkikasvatuksen kanssa?

Klassisen musiikin opiskelu ja arviointimenetelmät on mahdollista toteuttaa positiivisten tunne-elämysten kautta. Keskittyminen tämänkaltaisten menetelmien käyttämiseen edesauttavat oppilaitosta luomaan toimintakulttuurin, joka kannustaa ja vie musiikkikasvatusta aidosti eteenpäin. Oppilaiden arviointi voidaan tehdä niin, että se on oppilaalle, opettajalle ja huoltajalle aidosti positiivinen tunne-elämys.

Sähköinen tiedonvälitys ja siihen liittyvät mahdollisuudet ovat asettaneet oppilaat ja opettajat uusien mahdollisuuksien ja haasteiden eteen. Nykyään musiikkiopistoissa opiskelevat opiskelijat tulevat aikanaan toimimaan ja opettamaan osin uusilla tavoilla verrattuna meihin tällä hetkellä musiikkioppilaitoksissa työskenteleviin. Muuttunut ihmiskäsitys, oppimiskäsitys, jatkuvasti kehittyvät musiikinopetusta tukevat laitteet, ohjelmat ja oppimisalustat aiheuttavat tämän. Toimintakulttuurin muutos voidaan kokea uhkana tai mahdollisuutena. Oppilaitoksen ennakkoluuloton ja avoin asenne mahdollistaa entistä paremmin oppilaiden ja opettajien kehittymisen. Oppilaitos voi tukea ja vahvistaa opettajaa toimintaympäristön muutoksessa.

Oppilasarvioinnin keskittäminen opintojen aikana tapahtuvaan arviointiin ja uusien arviointimenetelmien käyttäminen ovat vaikuttaneet toimintakulttuuriin merkittävästi. Yhdessä tekeminen, sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääntyminen ja avoimuus ovat nousseet uudelle tasolle. Musiikki ja musiikin harrastaminen on tunne ja kokemuslaji. Tämän vuoksi oppimisympäristöllä on todella suuri merkitys. Tehdyt uudistukset ovat luoneet uudenlaisen oppimisympäristön ja toimintakulttuurin. Tämä on parantanut oppilaiden mahdollisuuksia saada rakentavaa palautetta entistä enemmän ja useammalta opettajalta lukuvuoden aikana. Monipuoliset arviointimenetelmät ovat edesauttaneet oppilaiden menestymistä opinnoissaan. Oppimissisältöjen (taitotaulut, matriisit ja portfolio) avaaminen oppilaille ja huoltajille selkeästi ymmärrettävään muotoon on antanut oppilaille paremmat valmiudet itse oppia ja käyttää arviointivälineitä oman oppimisensa tukena.

Opettajien välinen yhteistyö on lisääntynyt merkittävästi yhteisten konserttien ja matineoiden ansioista. Yhteiset konsertit eri soitinryhmien kesken ovat tuoneet uutta ohjelmistoa oppilaille. Arvioinnin ja palautteen saaminen eri soitinryhmän opettajalta on helpottunut huomattavasti. Tämä on lisännyt yhteenkuuluvuuden tunnetta ja muuttanut toimintakulttuuria aiempaa avoimempaan suuntaan. Sähköisessä tiedonvälityksessä käytettävien laitteiden ja ohjelmien käyttö on lisääntynyt.

Viikoittainen Sali Soi -tapahtuma on tuonut uusia oppilaita ja opettajia yhteen. Tämä tapahtuma on mahdollistanut arvioinnin ja rakentavan palautteen saamisen viikoittain. Esitysten äänittämisen, kuvaamisen ja yhdessä tarkastelun ansioista oppilaat ovat oppineet käytännön tasolla arvioinnin saamista, antamista ja itsearviointia. Kamarimusiikkiviikonloput ovat antaneet oppilaille uuden tilaisuuden soittaa yhdessä ja saada palautetta. Arvioinnin ja rakentavan palautteen antaminen koko opiskeluaikana on nostanut oppilaiden osaamistasoa. Tämä on kuultavissa Musiikkiopisto Avonian konserttitaltioinneista, soitinkohtaisten Facebook-ryhmien seiniltä, Avonian YouTube-kanavalta ja CD-levyiltä, joilla oppilaat soittavat.

Toimintakulttuurin muutokset oppilaitoksen arjessa
Teksti perustuu Antti Ignatiuksen ja Rody van Gemertin haastatteluun.

RAPA-hankkeen myötä vuorovaikutus kollegojen välillä on auennut enemmän ja enemmän. Kamarimusiikkitoimintaa on ollut. Videojutuissa voi napata hyviä käytäntöjä kollegoilta. Esimerkiksi Annalla on periodi-idea, joka päättyy aina pieneen luokkakonserttiin.

Ideat tulevat opettajilta, niitä voi jakaa. Kun tilaa annetaan, asioita alkaa syntyä. Syntyy luottamus, ammattiylpeys ja tekemisen tila. Mitkä raamit työn ympärillä. Kollegioiden kemiat erilaiset. Kuhinan mahdollisuus kollegioiden sisällä. Kaikilla oma tapa toimia. Vapaus tehdä.

Vanhassakin oli hyvää: Tasosuoritus oli selkeä tavoite viidellä kappaleella, yksi kokonaisuus, ikään kuin konsertti. Harjoitteluprosessissa oli hyvä, kun oli useampi kappale työn alla. Kun taso oli täyttymässä, hallussa oli pieni kokonaisuus. Mutta palautteen antaminen ei ollut kaikista tehokkainta tai monipuolisinta, sillä samat fraasit kulkivat vuodesta toiseen: dynamiikka, äänenväri… Uudessa etuna on, että konserttitilanteessa ei ole lautakuntaa sähläämässä papereiden kanssa. Konsertti on ajatuksena erilainen, ei tarvita lautakuntaa, ja sen voi tehdä missä vain: kirkossa, mummolassa, mökkilaiturilla. Mahdollistaa enemmän kuin vanha käytäntö. Oppilaat ovat erilaisia.

Vanha systeemi on palvellut oman aikansa. Mikään yhteisö tai oppilaitos ei voi pysähtyä, muuten kuolet pois. Uudet käytännöt rakennetaan vanhan päälle. Vanhan idea oli, että saadaan Suomi täyteen samalla tavalla toimivia opistoja. Tällaista systeemiä ei tarvita enää samalla tavalla. Vanha systeemi oli opettajan tarkastelua. Nyt voidaan keskittyä enemmän oppilaaseen ja siihen, mikä oppilasta palvelee. Ei tarvita opettajan valvontaa; toiminta on niin korkeatasoista.

Tutkintotilanteita ei kaipaa. Meni paljon aikaa niiden järjestämiseen, 2-3 päivää. Samoin oli pääsykokeen kanssa: siellä ei motivaatiota mitata. Vanhemmat oppilaat tietävät jo, mitä haluavat harrastaa ja kokeilla. Haasteellisempien oppilaiden kohdalla tulee opettajalle ammattiylpeys, kun näkee oppilaasta haastavan tilanteen, esimerkiksi ennakkoasenteen; se kannustaa opettajaa näyttämään ja yrittämään. Antaa opettajalle virtaa, kun sitten löytyy juuri oppilaalle sopiva työtapa, kun löytyy yhteinen sävel ja kun löytyy yhteys oppilaaseen. Pääsykokeettomuus mahdollistaa, että on monenlaisia, ei tasapäistettyjä oppilaita. Pääsy voi olla pääsykokeessa pienestä kiinni.

Vielä on pidetty mielessä jako kolmeen tasoon, se on valmiiksi hyvin jäsennelty ohjelmistoineen ja kaikki tuntevat sen. Se on valmis lähtökohta työlle ja se on opettajilla selkäytimessä. Mutta uudessa on vahvuus oppilaan näkökulmasta: on oppilaalle pehmeä lasku, kun edessä on iso kokonaisuus ja kun näkee samasta dokumentista (taitotaulusta) kaikki tasot. Värit jäsentävät selkeästi taitotaulua, ja oppilas näkee niistä tasojen vaihtumiset.

Yksilöopetus on peruspilarina ja se on edelleen tärkeä, työskentely oppilaan kanssa on tärkeää. Siinä on harrastuksen peruspilari ja etuoikeus. Missä muussa harrastuksessa saa lapsi tai nuori saa omaa aikaa aikuisen kanssa, jopa 15 vuotta eteenpäin? Yksilöopetuksen säilyminen on tärkeää. Esimerkiksi kansalaisopiston kitararyhmät ovat toinen maailma. Työ on haasteellisia, eikä oppilaisiin saa samanlaista kontaktia. Silloin oppilaat helposti jäävät toisen varjoon.

Paluuta vanhaan järjestelmään ei ole, mutta rakennetaan vanhan päälle. Uusien työtapojen löytäminen pitää vain oppia kokeilun kautta: miten paljon taitotaulua täytetään ja käytetään, esimerkiksi miten paljon se on soittotunnilla läsnä, mikä on työkalun käyttämisen rytmi. Vaarana on, että taitotaulu paisuu ja paisuu satoihin kohteisiin. Se on vain yksi työväline, joka havainnollistaa kokonaisuutta. Se on osa toimintakulttuuria.

Taitotauluissa voidaan vielä kehittää teknisiä ratkaisuja, esimerkiksi dokumentin avautumista. Olennaista on, että sisältö on nyt olemassa. Muu on teknisiä ratkaisuja. Kaikkien taitotaulun kohtien täyttäminen ei vielä tee hyväksi muusikoksi. Mutta meillä taitotaulussa päästään pitemmälle kuin vain tekniseen taitoon ja suorittamiseen. Vaarana on tekniikan painottuminen: se ei ole ainoa opittava asia, vaan osa kokonaisuutta. Taitotauluun mukaan on saatu ilmaisu. Taitotaulun vahvuutena on kokonaisvaltaisuus, kun siinä mukana ovat myös konsertit ja kuuntelu. Kokonaisvaltaisuus! Soittamisesta tulee elämäntyylin kaltainen asia, sen tehtävänä ei ole koesysteemin palveleminen. Taitotaulu on käytännönläheinen ja oppilaslähtöinen.

Opettajien omalle luovuudelle on oltava tilaa kukoistaa, ei liikaa raameja. Opettajat ovat osaavia, ja heillä on korkeatasoinen koulutus. Kaikki tietävät, mitä haluaisivat tehdä. Tai jos ei tiedä, voisi ottaa selvää...

7 Strategioita uudistuksen toteuttamiseen

Muutos prosessina
Matti Vänttinen

Vakiintuneen, syvälle juurtuneen käytännön muuttaminen jonkin kehittämishankkeen osana on pitkäaikainen ja monipolvinen prosessi. Oppilaiden arviointia koskevien käytäntöjen kehittämisessä haasteita muutoksen tuottamisen mielessä on useita: Ensinnä arvioinnin käytännöt ovat hyvin vakiintuneita. Tasosuorituskäytäntö eri nimikkeillä toteutettuna on ollut käytössä vuosikymmeniä, nykymuotoisena käytännössä 1970-luvulta alkaen. Sen vakiintunutta asemaa havainnollistaa se, että merkittävä osa musiikkioppilaitoksissa työskentelevistä soitonopettajista on omassa lapsuudessaan käynyt läpi ja kokenut saman käytännön, jota he itse tätä nykyä musiikkioppilaitoksissa toteuttavat. Toiseksi muutokselle erityistä haastetta tuottaa se, että tasosuorituskäytännön taustaoletuksia ja perusteita ei oikeastaan aiemmin ole kirjattu auki tai problematisoitu. Vakavasti otettavia vaihtoehtoja ei oikeastaan laajassa mitassa ole ollut tarjolla. Tasosuorituskäytäntö on muodostunut itsestään selväksi rutiiniksi, jonka oikeutusta tai tarkoitusta ei ole pohdittu. Ei liioin ole keskusteltu siitä, vastaako tasosuoritusjärjestelmä arviointikäytäntönä niitä arvioinnille asetettuja tavoitteita, mitä opetussuunnitelman perusteissa arvioinnille asetetaan. Arvioinnin tavoitteita pohdittaessa tasosuorituskäytännölle näyttäisi olevan vaihtoehtoja, jotka tasosuorituksia paremmin vastaavat arvioinnille asetettuihin tavoitteisiin oppilaan itsearviointivalmiuksien kehittymisestä tai oppimisprosessin tukemisesta arvioinnin avulla. Taitotaulut ja portfolio voivat olla toimiva vaihtoehto. Musiikkioppilaitoksen arjessa uudistuksen läpivieminen voi olla haastava prosessi käytäntöjen pitkän historian ja niiden perusteiden artikuloimattomuuden takia.

Muutos voi samanaikaisesti koskea useita eri tasoja. Tällaisia tasoja ovat ensiksikin yksilö. Työtä koskeva muutos voi näyttäytyä yksilölle vaateina uudenlaisesta osaamisesta, uusista tiedoista ja taidoista, jotka työntekijän on omaksuttava selvitäkseen työstään jatkossa. Toiseksi muutos voi koskea työyhteisön organisoimisen tapaa, jolloin työntekijän vuorovaikutuksen aiemmat käytännöt ja vuorovaikutuksen piiri muotoutuvat uudelleen. Muutos voi olla painottua työyhteisön strategiaan, jolloin toiminnan painopisteet ja kärjet määrittyvät uudella tavalla. Todennäköisesti silloin muutoksen vaikutukset myös vahvasti säteilevät työyhteisön ulkopuolelle ympäröivään maailmaan. Muutoksen vaateet voivat myös painottuen tai puhtaasti tulla työyhteisön ulkopuolelta yhteiskunnasta, kulttuurin tai talouden suurista muutoksista, joihin työyhteisön on välttämättä sopeuduttava. Eri muutosprosesseissa eri tasot voivat painottua tai olla muutoksen syinä. Toteuttamisessa on hyödyllistä tunnistaa eri tasojen merkitys ja painoarvo suunniteltaessa ja toteutettaessa muutosta.

Oppilaiden arvioinnin kehittämispyrkimyksissä on yhteyksiä kaikkiin edellä kuvattuihin tasoihin. Jos taitotaulut ja portfolioon tukeutuva työskentelytapa otettaisiin oppilaitoksessa käyttöön, ne väistämättä muuttaisivat opettajat työn käytäntöjä oppilaiden arvioinnin osalta merkittävästi. Ne avaisivat

mahdollisuuden uudenlaiseen vuorovaikutukseen oppilaan ja huoltajien kanssa vahvistaen oppilaiden osallisuutta oppimisprosessistaan. Ne toisivat arvioinnin aiempaa kiinteämmäksi osaksi opetusta ja oppimista. Opettajan näkökulmasta tarvittaisiin koulutusta uusiin käytäntöihin ja teknisten laitteiden käyttöön. Ne avaisivat myös uudenlaisia mahdollisuuksia vuorovaikutukseen työyhteisön sisällä: arvioinnin laskeutuminen yksittäisestä tilaisuudesta osaksi oppilaitoksen arkea todennäköisesti lisäisi opettajien vuorovaikutusta ja opettajankin oppilaistaan saamaa palautetta. Autenttisissa tilanteissa osoitettu osaaminen avaisi mahdollisuuksia myös oppilaitoksen aiempaa vahvempaan avautumiseen ympäröivään yhteiskuntaan erilaisin konserttivierailuin.

Arvioinnin muotoutumisen ja uudistamisen vahva oppilaitoksen ulkopuolelta tuleva kulttuurinen peruste ovat viranomaisten antamat normit. Vastaavatko nykyiset käytännöt opetussuunnitelman perusteisiin kirjattuja arvioinnille asetettuja tavoitteita? Jos nykyiset käytännöt eivät miltään osin tai täysin vastaa opetussuunnitelman perusteita, muutos oppilaiden arvioinnissa on välttämätön.

Muutoksen toteuttaminen työyhteisössä ja varsinkin taideyhteisössä on tunteiden vuoristorata. Muutoksen toteuttamisesta on erotettu kolme vaihetta työntekijän kokemuksissa ja tuntemuksissa: lamaannus, herääminen ja sopeutuminen. Lamaannusvaihe koetaan usein hyvin henkilökohtaisesti. Sille ovat ominaisia voimakas kritiikki ja muutoksen tarpeen kieltäminen. Voimakkaat kokemukset saattavat aiheuttaa häiriöitä toimintaankin. Työntekijät pyrkivät ymmärtämään ja hahmottamaan tilannetta omalta kannaltaan. Tunteiden ottaessa vallan ammatillisuus ja ammatillinen asennoituminen saattavat jäädä tunteenomaisen reagoinnin alle. Keskusteleva tai tiedollinen tuen tarve on tärkeä.

Heräämisvaiheessa henkilökohtaiset ja ammatilliset näkökulmat vuorottelevat. Työntekijät testaavat joko ajatuksissaan tai käytännössä uuden mahdollisuuksia ja potevat vanhasta luopumisen tuskaa. Pohdittavana on kysymys, miten uudessa tilanteessa voitaisiin selvitä; työstettävänä on ajatus eteenpäin menemisen mahdollisuudesta. Sopeutumisvaiheessa erottelu vanhan ja uuden välillä on olennainen. Ammatillinen näkökulma ilmiön tarkasteluun on vallitseva. Kokemus uudessa tilanteessa pärjäämisestä ja uudesta käytännöstä selviämisestä on voimaannuttava.

Fisher (2000) on koonnut muutoksiin liittyvän tunnekäyrän. Tunteiden kaari alkaa ensitiedon aiheuttamasta šokista ja epätoivosta. Sitä saattaa seurata viriävä onnellisuus muutoksesta, jota ehkä on osattu odottaa. Tyypillistä kuitenkin on, että pelon ja uhkan tuntemukset ottavat vallan: pohditaan tulevan muutoksen vaikutuksia omaan työhön ja omaan asemaan. Tunteiden kulku saattaa ohjautua koko muutoksen kieltämiseen, mikä prosessissa etenemisen kannalta on umpikuja. Syyllisyyden ja masentumisen vaiheissa pohditaan omaa mennyttä toimintaa, sen sopivuutta, onnistumista ja arvoa. Samoin työntekijä saattaa pysähtyä oman osaamisen ja ammatillisen identiteetin äärelle kysymään, kuka hän itse asiassa on ja mikä hänen asemansa työyhteisössä on. Tunteiden kulku saattaa ohjautua vihamielisyyteen, joka myös tunteiden kulun ja ratkaisun löytymisen kannalta on eräänlainen umpikuja. Vihamielisyyden tunteisiin saattaa liittyä haluttomuutta jatkaa uudistusprosessissa mukana. Muutosprosessiin liittyvät tuntemukset saattavat toki lähteä ratkaisua hakevaan suuntaan: muutos hyväksytään asteittain, vähitellen syntyy toivoa ja uutta kokeiltaessa

onnistumisen tuntemuksia, jotka edelleen innostavat eteenpäin. Kasautuvat onnistumisen kokemukset murentavat epäilyksiä, usko uudistukseen vahvistuu, ja toiminta jatkuu muutoksessa toivotulla tavalla.

Kielteiset tuntemukset ovat muutoksen alkuvaiheessa myönteinen merkki, sillä ne osoittavat prosessin käynnistyneen ja samoin ne osoittavat organisaation sitoutuneen työhönsä. Haastavaa sen sijaan on, jos epäilystä ja uhkan kokemuksista ei päästä eteenpäin. Johtamisen tutkijat ja kehittäjät ovat luoneet erilaisia monien vaiheiden ja portaiden malleja muutoksien toteuttamiseen. Kotterin (1996) mallissa lähtökohtana on muutoksen välttämättömyyden toteaminen. Prosessin liikkeelle laittava lähtökohta on, jos vaihtoehtoja ei ole, jos vanhaan ei voi jäädä kiinni. Kotter näkee hyväksi ohjaavan ryhmän nimeämisen. Se voi olla johtoryhmä, johonkin opettamisen alueeseen keskittyvä tiimi tai juuri käynnistynyttä muutoshanketta varten koottu ryhmä, jolla voi olla erityistä osaamista tai erityinen kiinnostus juuri muutoksen keskeistä teemaa kohtaan. Prosessia vie vakaasti eteenpäin, jos tässä vaiheessa luodaan näkemys ja askellus muutoksen läpiviemiseen: Hahmotetaan mahdollisimman konkreettisesti mahdollisia tavoitetiloja. Valitaan niistä kriittisen analyysin jälkeen suotuisin ja varmimmin tavoitteeseen vievä. Pohditaan mahdollisimman konkreettiseksi projektin ajoittuminen, olennaiset resurssit, erilaisten mallien testaaminen ja arviointi sekä suunnitellaan toteutettavaksi valitun mallin juurruttaminen koko organisaatioon.

Olennaista on miettiä ja suunnitella myös muutosprosessin viestintä ennen muutosten viemistä arjen työhön. Tehokkaalla viestinnällä ehkäistään tietämättömyydestä johtuvaa muutosvastarintaa sekä vaimennetaan huhujen ja spekulaation aiheuttamia vaikeuksia ja häiriöitä muutosprosessille. Viestinnässä huomioidaan muutoksen lähtökohdat, perustellaan muutoksen välttämättömyys, tuodaan julki muutosta valmistelevan ryhmän tehtävä ja jäsenet sekä tiedotetaan aikataulu. Erityisesti alkuvaiheessa on tärkeää kuvata selkeästi muutosprosessin tavoitteet. Prosessin eteneminen ja mahdolliset testaukseen tulevat mallit tai käytännöt kannattaa kuvata ja levittää laajasti. Kokeilujen myönteiset ja kielteiset välitulokset kannattaa jakaa ja nostaa jo samalla esiin mahdollisia jatkokehittelyn kohteita, jotta prosessin eteneminen ei pysähtyisi.

Viestinnässä kannattaa tukeutua useisiin kanaviin. Kasvokkainen vuorovaikutus on tehokasta erityisesti vahvoja tunteita herättävissä asioissa. Organisaation sisäinen tiedotus intranetissä kannattaa ottaa säännöllisen tiedottamisen kanavaksi. Sähköposti on hyödyllinen prosessin sellaisissa vaiheissa, joissa tiedottamisen nopeus on olennainen. Painotuottein voidaan kirkastaa monimutkaisia asioita, asioiden välisiä yhteyksiä ja helpottaa kokonaisuuden hahmottumista.

Case Avonia: hyppy tuntemattomaan
Ilari Iivonen

Vuonna 2012 Musiikkiopisto Avonian rytmimusiikkilinja luopui perinteisistä tasosuorituksista. Tilalle otettiin Pop/Jazz Konservatorion kehittämä, jo useita vuosia käytössä ollut arviointijärjestelmä. Apuvälineenä arvioinnissa käytetään sähköistä arviointipäiväkirjaa, jonka useista välilehdistä keskeisin on matriisi. Tässä matriisissa on eritelty osaamisalueet, joista opintokokonaisuudet koostuvat. Osana oppilasarvioinnin muutosta otettiin käyttöön yhtyesoittoharjoitusten yhdistäminen musiikin hahmotusaineiden opiskeluun (teoria, säveltapailu ja transkriptio). Oppiaineesta käytetään nimitystä AMP (Afroamerikkalaisen musiikin perusteet). Tärkeänä osana opintoja ovat konsertit ja esiintymiset. Suurimpana erona aiempaan verrattuna on se, että päättösuoritusten arvosana on tiedossa ennen esiintymistä tai konserttia.

Rytmimusiikkilinjan yli 100 oppilaan opintojen edistyminen ja osaamisen taso lähti selkeään nousuun vuoden 2012 uudistusten seurauksena. Pohdimme mahdollisuuksia tehdä vastaavanlaisia uudistuksia koko opistomme opetusjärjestelyihin. Vuoden 2014 syyslukukauden alussa käynnistyi Opetushallituksen rahoittama kolmen musiikkiopiston (Avonia, Juvenalia, Kungsvägen) yhteishanke Rakentava Palaute. Tämän hankkeen avustuksella ja myötävaikutuksella Musiikkiopisto Avonia siirtyi arvioinnin osalta 2020-luvulle. Syyslukukaudesta 2015 alkaen arvioinnissa on käytetty muita menetelmiä kuin kertasuoritukseen perustuvaa tasosuoritusta. Arviointiin liittyvät käytännöt ja menetelmät ovat osa perinteistä toimintakulttuuria musiikkiopistoissa. Toimintakulttuurin muuttuminen arvioinnin osalta on vaatinut aikaa ja työtunteja. Opettajat ovat kollegioittain pohtineet osaamisalueita, jotka parhaiten edesauttaisivat oppimista ja toimisivat hyvin arvioinnin antamisen perusteena. Konserttien, esiintymisten, äänitysten ja videointien määrä on noussut merkittävästi. Opettajien välinen yhteistyö on lisääntynyt ja saanut uusia muotoja. Uusia ideoita on syntynyt ja niitä on toteutettu ennakkoluulottomasti. Yhtenä esimerkkinä viikoittainen Sali Soi -tapahtuma, jonne kuka tahansa oppilas voi osallistua. Tapahtumassa voi harjoitella esiintymistä, soittaa työn alla olevia teoksia, valmiita teoksia, oman kappaleen, asteikon, harjoitella korvakuulolta säestämistä toisen oppilaan kanssa tutuilla melodioilla tai improvisoida yksin/opettajan kanssa. Videotaltioinnin ottaminen ja sen tarkasteleminen yhdessä on ollut yksi suosituista menetelmistä Sali Soi -tapahtumassa.

Vuosien 2012 - 2016 aikana tapahtunut “hyppy tuntemattomaan” on ollut pedagoginen hyppy lähemmäksi niiden tavoitteiden saamista, jotka voimassa olevat opetussuunnitelman perusteet määrittelevät arvioinnin tehtäväksi.

Case Kungsvägen: Utveckling av utvärderingen vid Musikinstitutet Kungsvägen
Patrik Smulter

Vid MIK har utvecklingen av elevernas utvärdering diskuterats mycket och många olika sorters åsikter har lagts fram under det här projektet. De finns de lärare som anser att vårt nuvarande system, som lägger relativt stor vikt på nivåproven, är bra. En del lärare anser att nivåproven är bra och ger eleven är ett tydligt och klart mål i sina studier. Eleven och läraren satsar mycket på nivåproven och vet att prestationen kommer att få en bedömning. Andra lärare anser att det räcker bra med uppträdanden i olika former och muntlig samt skriftlig respons efter det. Läraren är mycket medveten om elevens utveckling och kan ge tillräckligt behövlig respons till eleven även utan nivåprov, anser en del av lärarna.

En större del av lärarkåren känner en trygghet i det nuvarande systemet och önskar inte alltför stora förändringar. Man vet inte heller riktigt vad man får om man börjar göra ändringar i systemet.

Det är dock vår gemensamma plikt att med jämna mellanrum utvärdera vårt befintliga system och fundera över hur de av utbildningsstyrelsen givna grunderna för läroplanen uppfylls på bästa möjliga sätt. Vi har försökt utveckla systemet med små steg och i den riktning vi ansett vara ändamålsenlig. Vi har bibehållit nivåproven som en grund i vårt system men gjort en hel del förändringar i både innehållet som systemet överlag.

Vi uppmuntrar lärarna att planera in nivåprov till olika elevaftnar eller konserter där eleven helt eller delvis kan avlägga sitt nivåprov. På så sätt kommer vi närmare en normal konsertuppträdande istället för att bara spela för en liten nämnd. Efter konserten får eleven en kort muntlig feedback som kan öppnas mera av den egna läraren på följande lektion. Eleven får även en skriftlig respons på sitt eller sina uppträdanden. Vi uppmuntrar också lärarna att eleverna skulle avlägga nivåprov som en portfolio. Till exempel på så sätt att det ingår två konsertuppträdanden samt någon inspelning från en lektion och eventuellt skalor och prima vista-spel uppfört för en annan lärare på lektionstid. På det här sättet kommer man bort från en enskild bedömning, utan den kan vara fördelad på flera tillfällen. Uppträdandena för eleven blir också fler på det här sättet.

Inspelningar är lätt att spara och dela med eleverna i olika moln-funktioner. Vi använder oss för närvarande av Google drive funktionen där lärarna kan skapa en mapp åt varje elev och dela den med eleven och vårdnadshavaren. På så sätt utökas också kontakten med vårdnadshavaren, som får en större insikt i vad det egna barnet lär sig på sina instrumentlektioner. Små inspelningar som görs på lektionen eller på en elevafton kan sparas i portfolion och den kan diskuteras och analyseras på lektionen och eleven kan titta på den hemma tillsammans med sina föräldrar. Självvärderingen ökar hos eleven och förståelsen över vad vi håller på att lära oss utvecklas. Att dokumentera en process och ha det som en utgångspunkt för en bedömning är antagligen något som passar en stor del av eleverna vid ett musikinstitut. Glädjen att spela och musicera bör vara i centrum och den egna utvecklingen ska kunna konstateras av både läraren, eleven som

föräldrarna.

Vi har också minskat på nämndens storlek på nivå 1 och 2 för att underlätta möjligheten att enkelt göra nivåprov tillsammans med en annan lärares elever t.ex. på en elevafton. Från och med hösten 2016 kan den egna läraren officiellt vara med i nivåprovsnämnden på nivå 1 och 2 tillsammans med en annan sakkunnig person som oftast är en annan lärare. På så sätt anser vi att processen och elevens utveckling under en längre tid bättre tas i beaktande än tidigare då den egna läraren inte officiellt var med i bedömningsprocessen. Det är naturligtvis elevens egen lärare som vet bäst hurudan utveckling eleven har gjort. Den här utvecklingen följs naturligt upp av regelbundna inspelningar som sparas i portfolion.

Vi har också gått in för att inte ge vitsord på nivå 2 utan först på den sista grundnivån. Nivå 1 och 2 är således bara godkända med en skriftlig och muntlig respons. Vi uppmuntrar också lärarna att använda sig av improvisation även i nivåproven. Den här improvisationen kan även ersätta andra stycken.

Skrivandet av kunskapsstegarna har medfört många givande diskussioner med instrumentlärare från våra musikinstitut. Kunskap, goda idéer och metoder har förts vidare till andra lärare. Innehållet på de olika nivåerna har reviderats och lärarna har fått ifrågasätta innehållet och tyngdpunkterna. Improvisation och fritt ackompanjemang har också skrivits in som en del i undervisningen på alla nivåer.

Sammanfattningsvis kan sägas att tack vare det här projektet har bedömningssätten lyfts upp till en central fråga. Det har i sin tur fört upp många andra utvecklingsfrågor till diskussion, som t.ex. användning av teknisk apparatur i undervisningen och lärarens it-kunskaper och undervisningens målsättningar överlag. Diskussionerna har för det mesta varit väldigt fruktbara och många lärare har fått fundera över grundfrågorna i musikundervisningen.
Valmöjligheterna för att avlägga nivåproven har utökats och läraren kan nu bättre avgöra vilket tillvägagångssätt som stöder eleven bäst. Det sätter större vikt vid lärarens kompetens och förmåga att avgöra vad som är bäst för eleven men samtidigt ser vi att det finns möjlighet till större diskussion mellan eleven och läraren när möjligheterna ökar. Kontakten till vårdnadshavarna har också utökats på ett positivt sätt. Arbetet med bedömningen fortsätter och möjligheterna för att inkorporera elevhanteringsprogrammet i vårt system måste t.ex. utredas och fortbildning måste ordnas. Matris systemet bör också prövas i större utsträckning med lärarna från MIK. I och med läroplansförnyelsen kommer vi att fortsätta diskutera, granska och utveckla bedömningssätten så att de motsvarar våra önskemål och målsättningar på bästa möjliga sätt.

8 Vanhassako vara parempi: tasokokeiden puolustus

Kristian Kauppinen, pianonsoiton lehtori, Musikinstitutet Kungsvägen

Johdanto

Taiteen perusopetuksessa on asetettava ja määriteltävä tavoiteportaikko, joka tukee ja viitoittaa oppilaiden etenemistä. Tavoitteiden saavuttamista mittaavan järjestelmän tulee olla vaikuttava ja kustannustehokas. Tähän sisältyy suuri valta ja vastuu, sillä järjestelmä vaikuttaa kaikkien osapuolten toimintaan — saadaan sitä mitä mitataan.

Musiikkioppilaitoksia perustettiin eri puolille Suomea varsinkin 1970-luvulla tavoitteena saada opetus kaikkien ulottuville. Opetuksen tasoa valvottiin tutkintojen yhteydessä. Kun oppilaitoksen ja opettajan maine riippui sensorin lausunnosta, tasokokeisiin kasautui suorituspaineita opettajille ja välillisesti oppilaille. Onneksi tämä kehitysvaihe on jo vuosikymmenien päässä ja tasokokeista on, pääasiassa paikallistasolla, muokattu oppilaan kasvua tukeva työkalu. Miksi tätä mittavaa kehitystyötä ei tunnusteta vaan vaikuttavalle ja tehokkaalle järjestelmälle etsitään vaihtoehtoja? Yhtenä syynä voi pitää sitä, että musiikkiopistojen erityispiirteet huomioivaa tieteellistä tutkimusta on sangen vähän. Ei ole mielekästä rinnastaa yhtäältä oppivelvollisuuteen perustuvaa luokkaopetusta ja toisaalta yksilöllisessä opetuksessa tapahtuvaa tavoitteellista harrastustoimintaa. Silti tämänkin projektin johdantona käytetyt tutkimukset pohjautuivat koulujen luokkaopetukseen ja lisäksi käytetty tutkimustieto oli vanhentunutta, ajalta ennen miltei kaikkien musiikkiopistojen perustamista. Järjestelmää koskevien päätösten tulisi pohjautua nykytodellisuuteen musiikkiopistojen yksilöllinen opetus huomioon ottaen!

Seuraavassa vertailen tasokoejärjestelmää ja sen esitettyjä vaihtoehtoja. Tarkastelen kysymyksiä oppilaan, opettajan ja opiston näkökulmasta.

Tasokoe

Tasokokeisssa arvioinnin kohteena on oppilaan kyky suoriutua haasteista, soittotaito yleisesti ja toisaalta yksityiskohtiin paneutuen sekä taiteellisuus ja esiintymistaito. Oppilas saa välittömän suullisen palautteen, arvion edistymisestään ja kannustuksen jatkossa kehittää joitakin osa-alueita. Tärkeimmät kohdat kirjataan tutkintotodistukseen kertauksen vuoksi ja samalla oppilaan vanhemmat saavat tiedon lapsensa opintojen edistymisestä. Esitettävä ohjelma voi sisältää oman sävellyksen ja improvisointia. Valitsemalla sopivat kappaleet korostetaan oppilaan vahvuuksia. Pääpaino on instrumentin hallinnassa, mikä parhaiten voidaan arvioida nuotein sävelletyn musiikin esittämisen perusteella.

Kokeneet pedagogit järjestävät oppilailleen alusta lähtien leikkimielisiä

esiintymisiä oppituntien puitteissa. Lapset ja nuoret ymmärtävät esiintymisen soittoharrastukseen kuuluvaksi, hyväksyvät omat puutteensa ja suhtautuvat toisiin kannustavasti. Esiintymiset nähdään mahdollisuutena tuottaa iloa ja siten palauttaa jotain siitä, mitä on muilta saanut. Näin harrastuksessaan kasvaneet nuoret eivät pelkää tasokokeita vaan pikemminkin oppivat kunnioittamaan niiden edellyttämää työmäärää. Mahdolliset ongelmat ovat yleensä seurausta siitä, että oppilas ei jostain syystä ole valmistautunut riittävästi eikä siitä syystä koe yltävänsä parhaimpaansa. Todellisuudessa, mikäli mahdollista, opettaja tällaisessa tilanteessa siirtää tasokokeen myöhäisempään ajankohtaan. Tähän kenties kiteytyy tasokokeiden suurin ongelma, eli laajahko kokonaisuus yhdellä kertaa esitettynä on aina joillekin oppilaille liian vaativa suoritus. Ongelmaa voidaan kuitenkin lieventää esimerkiksi jakamalla koe pienempiin osiin.
Tasokoejärjestelmä on vaikuttava ja kustannustehokas. Tuloksena on monipuolisesti taitavia soittotaitoisia nuoria. Hallinnolliset kustannukset ovat minimissään. Rehtori saa eteensä tutkintotodistuksen, jonka perusteella on helppo tehdä päätös seuraavalle tasolle siirtämisestä. Yksi paperiarkki ei myöskään tuota arkistoinnin suhteen ongelmia.

Portfolio

Oppilaat ja varsinkin heidän vanhempansa tallentavat nykyään ahkerasti esiintymisiä. Useimmilla oppilailla on siis haluamansa kaltainen portfolio käytössään. Miksi tähän toimintaan tulisi käyttää arvokasta oppituntiaikaa? Arvioivaan kuunteluun kasvattaminen on varmasti yksi peruste. Kun oppilas näkee ja kuulee soittoaan ulkopuolisen tavoin, voi tästä seurata merkittäviä oivalluksia ja opettajan neuvot loksahtavat paikalleen.

Miten portfolio tasokokeen osana vaikuttaa? Oppilas varmasti haluaa valita parhaiten onnistuneet suoritukset. Suorituspaineet voivat jopa kasvaa, kun kuulee ja näkee kaikki virheet. Tämän jokainen studiossa työskennellyt tietää. Luonnollinen soittotilanne ja elävä esiintyminen on lopulta helpompi vaihtoehto kuin yhä uudelleen yrittää tuottaa parempi tallennus. Esiintymisistä tehtävät tallenteet ovat paikallaan. Jos sen sijaan tasokoetta varten erikseen tallennetaan esityksiä, voivat ne haitata oppilaan kehitystä ja vääristää hänen suhdettaan musiikin harrastamiseen.

Portfolio sisältää narsismin siemenen. Vaarana on liiallinen virheiden tarkastelu ja vääristynyt omakuva. Oppilas keskittyy omiin suorituksiinsa. Jos toteutustapana ovat yksityiset tallenteet, ei opita arvostamaan toisten suorituksia eikä tuottamaan iloa muille. Hallinnollisesti portfolio on sangen raskas tapa mitata tasolta toiselle siirtymistä. Lautakunta tai rehtori joutuu perehtymään moninaisin tavoin järjestettyyn materiaaliin, jonka tutkimiseen ei perinteisiin tutkintoihin varattu aika mitenkään riitä. Syntyy paljon arkistoitavaa eikä tilanne olennaisesti muutu, vaikka kaikki olisi sähköisessä muodossa. Lopulta portfolio on kuin lomavalokuvat — ketä kiinnostaa.

Temppukokoelma

Pop jazz -puolella on pyritty analysoimaan ja löytämään soittoon sisältyviä tekniikoita ja esitystapoja. Oppilaat harjoittelevat asteikkoja, kuvioita, sointukulkuja ja lisäksi soittavat nuoteista hyvinä pidettyjen esitysten transkriptioita. Tekniikan harjoittelussa myös klassiset kappaleet ja etydit ovat käytettyjä. Määriteltyjen temppujen oppiminen mittaa oppilaan edistymisen. Kun valtaosa temppukokoelmasta on hallinnassa, todetaan taso saavutetuksi ja päätteeksi oppilas esittää harjoittelemansa ohjelman. Oppimisprosessiin sisältyy esiintymisiä opintojen osana. Improvisointi perustuu aina valmiiksi harjoiteltuihin taitoihin, asteikkoihin, kuvioihin, sointulkuihin jne. Tähän temppukokoelma soveltunee hyvin.

Valmiiksi kirjoitetun musiikin harjoitteluun ei temppukokoelmasta saa tukea. Erilaisia temppuja ja tekniikoita on valtava määrä. Käytännössä jokainen elämään jäänyt, klassinen kappale sisältää jotain omaperäistä. Esittämistä suunnittelevan on harjoiteltava kunnes osaa juuri tämän kappaleen. Seuraavassa teoksessa on taas omat erityiset vaikeutensa. Taitava pedagogi valitsee kappaleet siten, että uudella tehtävällä on aina riittävästi yhtenevyyksiä ennen opittuun, jolloin oppilas melkein huomaamattaan laajentaa monipuolisesti taitojaan. Klassisessa musiikissa tasokoe on edellä esitetyistä syistä paras vaihtoehto.

Hallinnollisesti temppukokoelma on huomattavasti raskaampi kuin tasokoe. Suurin taakka koituu opettajalle, jonka vastuulla on kaikkien osioiden oppimisen toteaminen. Kun näitä osasuorituksia on toista sataa, ei kyseessä ole mikään pieni tehtävä. Osa oppitunnista kuluu väistämättä suoritusten kirjaamiseen. Se on tehtävä heti, sillä muuten on vaarana, että jotain unohtuu.

Yhteenveto

Tasokoe on oppilaslähtöisessä nykymuodossaan vaikuttavin ja tehokkain tapa todeta tasolta toiselle siirtymisen edellytykset. Koevaatimukset mahdollistavat oppilaalle parhaiten sopivan ja hänen vahvuuksiaan korostavan ohjelman valinnan. Oppilaat kokevat arvioinnin ja palautetteen kannustavana ja myönteisenä. Mahdolliset ongelmat tiivistyvät vaaditun suorituksen laajuuteen ja siinä suhteessa kehittämistyötä on jatkettava. Portfolio ei kasvata oppilaita hyvään musiikkisuhteeseen ja sitä tulisikin käyttää enintään tasosuorituksen osana. Temppukokoelma soveltuu harjoiteltuun materiaaliin perustuvan improvisoinnin tueksi. Taitoja, joita tarvitaan nuoteista opeteltavaan, lähinnä klassiseen musiikkiin, ei voida luetella, koska niitä kertyisi vähintään yhtä paljon kuin kappaleita on olemassa. Ehdotettujen tasokoetta korvaavien tai täydentävien ratkaisujen yhteinen piirre on lisääntynyt hallinnollinen työmäärä. Siltä osin kuin taakka on ohjaavalla opettajalla, hallinnollinen työ käytännössä aina vähentää opetukseen käytettävää aikaa.

9 Lopuksi

Tuumailuja toimistosta - Avonian apulaisrehtorin mietteitä
Mikko Antikainen

Tasosuoritustapahtuma on jätetty historiaan ja käännetty uusi lehti oppilaiden arvioinnissa, mutta mitä oikeastaan on muuttunut.

Aikaisemmin tasosuoritukset veivät paljon aikaa ja resursseja. Kansliassa käytettiin paljon työtunteja tasosuoritusten aikataulutukseen, opettajien työtuntien laskemiseen, papereiden tulostamiseen ja arkistoimiseen. Lautakuntatyöskentelyyn kului paljon aikaa opettajien tuntiresursseista ja ennen kaikkea opettajat käyttivät paljon aikaa ja vaivaa siihen, että tasosuoritushetkellä kaikki on kunnossa. Opettajat alkoivat hiillostaa tasosuoritukseen valmistautuvia oppilaita asteikoilla, kadensseilla ja etydeillä hyvissä ajoin kevätlukukauden alettua. Oppilaille kerrottiin kuinka tärkeää on, että asteikot, kadenssit, etydit sekä tietysti myös ohjelmisto on hyvässä kunnossa -lautakunta sitten kertoi kuinka soitto sujui. Oppilaita evästettiin tasosuoritukseen: "Ei sitä tarvitse ollenkaan jännittää, menet vain lavalle ja sitten soitat, sen jälkeen saat palautetta ja voitte käydä vanhempien kanssa vaikkapa jäätelöllä." Opettajat kenties myös hermoilivat oppilaiden puolesta ja kevätkauden viimeiset viikot olivat kaikille stressaavia. Tuli suuria onnistumisia ja karvaita pettymyksiä.

Mihin aika nyt sitten kuluu? Onko musiikkiopistoelämä tasoittunut tylsäksi ilman tasosuoritusten tuomaa suurta draamaa? Kuinka tuntiresurssit käytetään? Nykyiset arviointimenetelmät mahdollistavat, että menemme enemmän projektit edellä. Opettajat järjestävät yhdessä konsertteja ja luokkatunteja. Samalla oppilaat saavat arvokasta palautetta soitosta. Osaamista voidaan osoittaa monin eri tavoin: äänittämällä tai videoimalla omaa soittoa, esiintymällä erilaisissa kokoonpanoissa teemakonserteissa ja soittamalla viikoittain järjestettävissä Sali soi -tapahtumissa. Oppilaille järjestettyjen videoviikkojen antia pystytään jakamaan pilvipalvelun kautta myös kollegoiden kesken, jolloin tieto oppilaiden osaamisesta on kuunneltavissa milloin tahansa. Oppilailla on enemmän esiintymisiä kuin aikaisemmin. Taitotaulu konkretisoi osaamista oppilaille ja tämän lisäksi tuo lisää tietoa oppilaan osaamisesta arvioinnin perustaksi. Jaetuista videotiedostoista saadaan suoraa tietoa oppilaan osaamistasosta.

Kuulokuva opistomme käytävillä on muuttunut melkoisesti viime vuosina. Luokista kuuluu paljon enemmän improvisointia ja vapaata säestystä. Ehkäpä opettajat ovat ottaneet enemmän opetussuunnitelman suomia mahdollisuuksia käyttöön, kun ei ole aikataulupainetta tasosuorituksista. Voi olla, että myös yhteistyö opettajien kesken on parantunut, kun ei tarvitse ruotia oppilaita tasosuorituslautakunnassa. Rehellisesti sanottuna, en kaipaa vanhaa käytäntöä.

Hankkeemme prosessina
Matti Vänttinen

RAPA-KOBE-hankkeen alkaessa syyslukukaudella 2014 hankeoppilaitosten rehtoreilla hankkeen ohjausryhmänä oli suuri innostus tehdä ja kokeilla uutta oppilaiden arvioinnissa. Hankkeen alkaessa emme osanneet aavistaakaan prosessin monipolvisuutta ja prosessin rikkaita vaiheita. Saimme prosessin alussa kokemukseen perustuvaa tietoa ja tukea jo toteutetuista uudistuksista Pop/Jazz Konservatoriossa sekä Helsingin Konservatorion toiseen asteen koulutuksessa. Syyslukukaudella 2014 aloittaneissa työryhmissä valmistimme taitotauluiksi sittemmin nimetyistä matriiseista ensimmäiset versiot. Tuolloin mukana kehittämistyössä oli hankeoppilaitosten oppilasmäärältään suurimpien instrumenttien opettajia. Matriisien kehittäminen jatkui syyslukukaudella 2015 oppilasmäärältään pienempien instrumenttien parissa. Tässä toisessa vaiheessa pystyimme osin tukeutumaan ensimmäisessä vaiheessa tehdyn työn varaan. Toisaalta syntyi kokemus, että työ eteni ensimmäistä kautta helpommin ja jäsentyi ensi vaiheita vaivattomammin. Tämä onkin hankkeemme yksi tärkeä havainto ja opetus. Kehittämistyö on prosessi. Kehitymme työstettävän sisällön hallinnassa, huomaamme työstämme uusia ulottuvuuksia. Siksi on ymmärrettävä, että hankkeessa luodut taitotaulut eivät ole kiveen hakatut. Nekin elävät ja kehittyvät käytännössä saatujen kokemuksien myötä ja opettajien harjaantuessa käyttämään ja soveltamaan niitä työssään entistä varmemmin. Oppilaiden ja opettajien ääntä on hyvä kuulla kehitettäessä arvioinnin välineitä ja menettelytapoja edelleen.

Saimme hankkeen aikana myös tuntea, että hankkeemme on prosessi, joka etenee vaiheittain, joskus helpommin, joskus vaivalloisemmin. Muutosprosessin tunnekirjo tuli vahvasti läsnä olevaksi ja koetuksi. Muutosvastarinta ei jäänyt piiloon eikä hiljaiseksi. Toisaalta selkeästi tuli esiin myös se, että opettajiston eteneminen muutosprosessissa oli hyvin erilaista: toiset kollegoista olivat jo kovaa vauhtia kokeilemassa uusia välineitä käytäntöön, kun toiset vielä kipuilivat mahdottomuudessa luopua vanhasta. Uudistettaessa oppilaiden arvioinnin käytäntöjä seuraavassa opetussuunnitelmaprosessissa kannattaa muistaa ja huomioida tämä opettajakunnan eritahtinen eteneminen omassa muutosprosessissaan. Hyvänä käytännön ohjenuorana uudistuksen toteuttamiseen voisivat olla kuuntelu, kokeilu ja kannustaminen. Ja kuten soittotaidon karttumisessa, myös kärsivällisyys on oiva apu.

Vad är viktigt?

Patrik Smulter

Vi vet att de som söker sig från musikinstituten till yrkesstudier i musik är runt 1 % av de som påbörjar studierna. Den resterande delen på ca 99 % blir förhoppningsvis glada amatörer som yrkesmässigt jobbar med något helt annat. För musikinstitutens del är det därför viktigt att försöka skapa en gott förhållande till musiken och ge en ryggsäck av kunskaper som bidrar till att musikintresset håller i sig resten av livet. Det är väl dokumenterat hur gott en musikhobby gör åt en människa med bl.a. mer välmående och allmänt friska människor som resultat.

För att uppnå det här måste vi kritiskt granska innehållet i vår verksamhet och vårt system med jämna mellanrum. Världen förändras och vi måste förändra oss med den. Kan vi genom ett annat system skapa mer positiva erfarenheter av tiden vid musikinstitutet och kan vi använda våra resurser vettigare för att uppnå vårt grundläggande mål? Hur kan vi förändra innehållet i vår undervisning så att så många som möjligt tänker tillbaka på sin tid vid musikinstitutet med värme och att de har kunskaper att använda sitt instrument på olika sätt och vid olika tillfällen för att skapa glädje åt sig själv och andra?

I det här projektet har vi försökt närma oss de här frågorna genom att kritiskt granska vårt bedömningssystem och skapa alternativ till den nuvarande praxisen. Vi har, enligt min åsikt, kommit en bit på vägen men mycket återstår att utvecklas. Vi har dock skapat en god grund för den kommande uppdateringen av läroplanen. Vi har lärt oss mycket, gjort en del förändringar i rätt riktning redan nu och arbetet fortsätter. Vi hoppas alla att vi i framtiden kan skapa ännu bättre musikundervisning som skapar glada och nöjda deltagare som kan ta med sig erfarenheterna och kunskapen i sitt resterande liv.

Teesimme jatkoon
Ilari Iivonen

Oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämistä on syytä jatkaa niin kauan kuin sitä parasta tapaa ei ole löydetty.

Oppilaitosten opetusjärjestelyiden vaikutuksia oppimistuloksiin ja toimintakulttuuriin on syytä tarkastella huolellisesti.

Hyvien käytänteiden jakaminen on koko musiikkikasvatuskentän yhteinen etu.

Kirjoittajat / haastatellut

Antikainen, Mikko. Apulaisrehtori. Musiikkiopisto Avonia.

Gemert, Rody van. MuM, kitaransoiton lehtori. Musiikkiopisto Avonia

Gustavsson, Åsa. Musikpedagog (yAMK), lektor i flöjtspel. Musikinstitutet Kungsvägen.

Huntus, Sanna. MuM, kansanmusiikin lehtori. Musiikkiopisto Juvenalia.

Ignatius, Antti. Musiikkipedagogi (AMK), kitaransoiton lehtori. Musiikkiopisto Avonia.

Iivonen, Ilari. Rehtori. Musiikkiopisto Avonia.

Kauppinen, Kristian. MuM, lektor i pianospel. Musikinstitutet Kungsvägen.

Lassfolk, Hellevi. FM, huilunsoiton lehtori. Musiikkiopisto Juvenalia.

Smulter, Patrik. FM, rektor. Musikinstitutet Kungsvägen.

Vänttinen, Matti. KT, rehtori. Musiikkiopisto Juvenalia.

Kirjallisuutta

Atjonen, P. 2007. Hyvä, paha arviointi. Helsinki: Tammi.

Atjonen, P. 2013. Näytön paikka? Tutkimustuloksia oppilasarvioinnista. https://wiki.uef.fi/x/pAvE

Atjonen, P. 2015. Kehittävä arviointi kasvatusalalla. Joensuu: Kirjokansi.

Atjonen, P. 2015. http://www.avi.fi/documents/10191/5879378/Formatiivinen+arviointi+Paivi+Atjonen.pdf/eaa04e45-6ee1-4b46-b6ce-29c00f783c96

Bloom. B.S., Hastings, J.T., Madaus, G.F. 1971. Handbook of formative and summative evaluation of student learning. New York: McGraw.

Bloom, B.S., Hastings, J.T., Madaus, G.F. 1981. Evaluation to improve learning. New York: McGraw-Hill.

Fisher, J. 2000. Process of personal change. http://www.businessballs.com/processofchange.pdf

Kotter, J. 1996. Muutos vaatii johtajuutta. Helsinki: Data Com Finland Oy.

Niikko, A. 2000. Portfolio oppimisen avartajana. Helsinki: Tammi.

Niikko, A. 2001. Portfolio oppimisen ja kasvun välineenä. http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/kipinat/AnneliN.htm

Sevenne, R. 2015. Onnistuneen muutoskohtamisen elementit. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Vahervuo, T. 1958. Arvosanojen antaminen. Keuruu: Otava.

Vänttinen, M. 2011. Oikeasti hyvä numero. Oppilaiden arvioinnin totuudet ja totuustuotanto rinnakkaiskolusta yhtenäiskouluun. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology., no 17

Liitteet

TAITOTAULUT
-jousisoittimet
    *viulu
    *alttoviulu
    *sello
    *kontrabasso
-puupuhaltimet
    *huilu
    *oboe
    *klarinetti
    *fagotti
    *nokkahuilu
-vaskipuhaltimet
    *trumpetti
    *käyrätorvi
    *pasuuna
-muut
    *piano
    *klassinen kitara
    *kantele
    *kansanmusiikkikantele

KUNSKAPSSTEGAR
-klassiskt gitarr
-klarinett
-kontrabass
-piano
-saxofon pop/jazz
-stråkinstrument
-trombon
-trumpet
-valthorn

VIULU TAITOTAULU

Rakentava palaute –hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

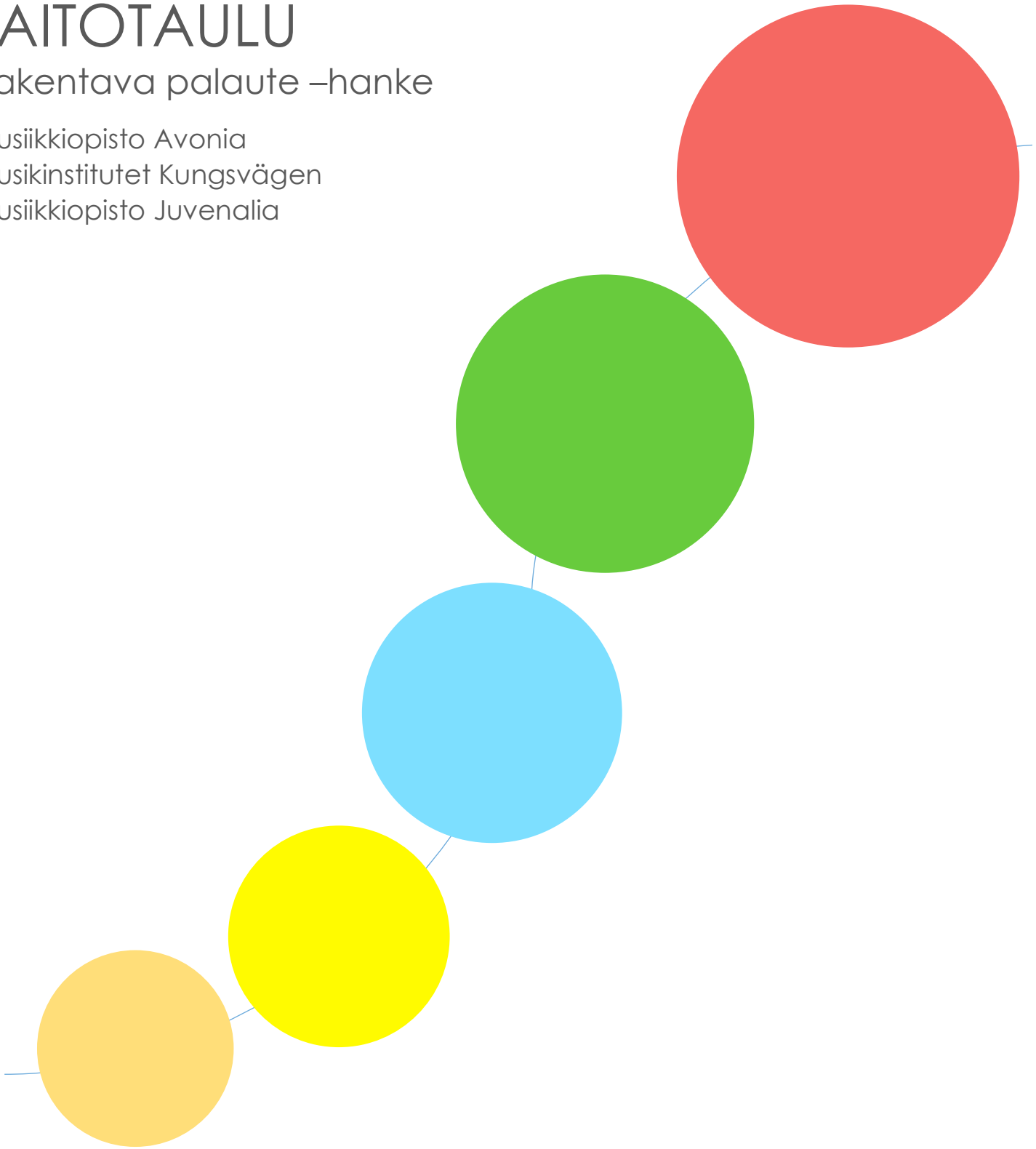

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme viulunsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen viulunsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

Alkeet

Soittimeen tutustuminen

- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy
- jousen hatrsaaminen
- viulunosien nimet
- olkatuen kiinnittäminen

Soittotekniikka

- soittoasento
- jousikäsi
- otekäsi

Musiikin hahmottaminen

- nuotinluvun alkeet
- vapaiden kielien sijainti nuottiviivastolla
- voimakkuuserot
- perustempon hallinta: pulssin ylläpito, hidastus ja nopeutus
- toisten soittamisen kuuleminen ja näkeminen
- opettajan mallin mukaan
- rytmin hahmottaminen taputtaen
- melodian hahmottaminen laulaen
- pienten melodiakuvioiden toistaminen

Luovat taidot

- oma mielikuvitus mukana
- sadun/tarinan pohjalta
- improvisointi kuvasta, piirustuksesta, valokuvasta

Yhteissoitto

- yhteissoittokokemuksia

Harjoittelu

vanhemman läsnäolo, apu ja osallistuminen

- suotuisat harjoitteluolosuhteet kotona
- säännöllisyys
- pieniä harjoittelutuokioita useasti
- tavoitteellisuus
- yhteissoittokokemuksia

Konserttivalmiudet

- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- ryhmätunnit

1

Soittotekniikka

- virityksen alkeet
- soittoasento
- sormien asento, käden muoto
- ranteiden käyttö
- käsivarsien käyttö
- 1-4. sormen hallinta puhtaasti
- 1. asema, sormiryhmittelyt
- pizzicato eli näppäily
- huiluäänien alkeet
- kauniin äänen kehittäminen
- käsivarsi, kyynärvarsi, ranne, sormet
- jousenkäytön monipuolistaminen ja käyttö eri jousen alueilla
- huiluäänien alkeet
- jousen kallistuskulma
- jousen tason hahmotus eri kielillä
- kyynerohjaus
- pitkä jousi
- lyhyt jousi
- nopea jousi
- hidas jousi
- pomppiva jousi
- sitominen
- luonnollisen täyteläisen soinnun tunnistaminen ja tuottaminen
- äänen voimakkuuserot
- artikulaation alkeet

Musiikin hahmottaminen

- peruskaraktäärit, duuri ja molli
- perustempon hallinta: pulssin ylläpito, hidastus ja nopeutus
- Sorminumerot
- etupäässä viivaston sisällä
- nuottiarvot, tauot
- perustahtilajit, tasa- ja kolmijakoisuus
- helpot rytmikuviot
- sävellajit kahteen etumerkkiin #
- voimakkuuserot
- prima vista
- soiton jäsentäminen (fraseeraus)

Luovat taidot

- opettajan mallista soittaminen
- omien melodioiden keksiminen
- improvisointi 1-5 äänellä

Yhteissoitto

- ryhmätunnit
- orkesteritunnit
- muu yhteissoitto

Harjoittelu

- vanhempien kannustus ja tuki
- säännöllisyys, mieluummin usein ja lyhyesti kuin harvoin ja pitkään
- toistojen välttämättömyys
- tavoitteiden asettaminen opettajan kanssa
- opittujen taitojen kertaaminen
- tavoiteet ja päämäärä mielessä harjoittelu

Konserttivalmiudet

- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- musiikin jakaminen toisille
- konsertteihin osallistuminen kuulijana
- asenne: soittamisen ilo, pettymysten sietäminen, toisten kannustaminen
- palautteen vastaanottaminen, itsearviointi

2

Soittotekniikka

- hyvä soittoasento vakiintunut
- glissandon alkeet
- asemat 1, 2 ja 3
- vibrato
- sävelpuhtaus vakiintunut
- koko otelauta tutuksi
- pariäänien ja akordien alkeet
- martelé
- sävykäs pizzicato
- äänen kvaliteetin parantaminen
- artikulaatio

Musiikin hahmottaminen

- ulkoasoittaminen
- helppojen laulujen soittaminen korvakuulolta
- b-sävellajit 2b
- tahtilajit
- yleisempien vivahde- (nyanssi) aksentti- ja tempomerkintöjen tunnistaminen
- jäsennys: kaaret ja artikulaatiot
- kertausmerkit, ykkösmaali ja kakkosmaali, da Capo
- sormiryhmät 1, 2 ja 3 asemat
- rytmikuvioiden laajentaminen
- Prima vista
- hienovaraiset voimakkuuserot
- eri aikakausien tyylien alkeet
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu
- fraseeraus
- kokonaismuodon hahmottaminen rakenteen mukaisesti (jaksottaminen)

Luovat taidot

- Improvisointi 1-5 äänellä asteilla I-V

Yhteissoitto

- viikoittainen orkesteriharjoituksissa käynti
- samassa tempossa soittaminen
- sujuva yhteissoitto

Harjoittelu

- oma-aloitteisuus harjoittelussa
- lämmittely, työskentely ja yhteenveto

Konserttivalmiudet

- tempoon sopeutuminen
- säestys/soolo
- virheiden ohittaminen, tarvittaessa mukautuminen

3

Soittotekniikka

- oman kehon asentojen tiedostaminen
- oppiminen videotallenteista
- harjoittelutauot, harjoittelun jaksottaminen
- kehon huolto (venytykset, lämmittely)
- otelaudan hallinta kokonaisuudessaan
- nopeuden ja näppäryyden kehittäminen
- kromatiikka
- pariäänet
- nelisoinnut
- monipuolinen jousitekniikka, esim. hyppivät ja nopeat jousilajit, arpeggiot
- staccato, spiccato, sautillé
- vibraton monipuolistuminen
- vibraton erilaisia sävyjä
- huiluäänet laajemmin
- sävelpuhtauden tekninen hallinta
- viidenteen asemaan asti asteikot kolmessa oktaavissa
- murtokolmisoinnut

Musiikin hahmottaminen

- soittokumppanin viivaston lukeminen yhteissoitossa (partituurin lukeminen)
- tutustuminen eri nuottiavaimilta soittamiseen (f-avain, c-avain)
- esitysmerkkien hallinta
- Prima vista
- tyylilajien mukaista soittoa
- rakenteen hahmottaminen
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu
- eri aikakausien tyylilajeihin tutustuminen

Luovat taidot

- kappaleen opettelu kuulonvaraisesti (esim. tallenteesta)
- Improvisointi motiiveihin perustuen
- oma improvisoitu variaatio jo harjoitellusta kappaleesta
- melodian improvisointi sointuasteilla I-IV-V7-I

Yhteissoitto

- sopeutumiskyky
- viikoittainen orkesteriharjoituksissa käynti
- sujuva yhteissoitto vakiintunut

Harjoittelu

- harjoittelun kohdistaminen ensisijaisesti vaikeisiin paikkoihin
- harjoittelutapojen variointi (nopeasti, hitaasti, silmät kiinni jne.)
- omien harjoitteiden kehittäminen
- suurien kokonaisuuksien jakaminen välitavoitteisiin
- mielikuvaharjoittelu (kappaleen soittaminen mielessä)
- oman harjoittelun suunnittelu
- harjoittelupäiväkirja

Konserttivalmiudet

- eläytyminen, hetkessä eläminen
- esiintymisjännityksen hallinta
- kehon kieli
- oman soittotyylin kehittäminen
- käy säännöllisesti konserteissa laajentamassa musiikillisia näköalojaan
- oman äänen löytyminen ja rohkeus

4

Soittotekniikka

- kehon huolto, luonnollisen soittotavan edelleen kehittäminen
- omiin soittoasentoihin liittyvien ongelmien tiedostaminen
- soinnin rakentaminen
- ricochét jousilajit
- käsien eriytyminen ja liikeratojen tietoinen valinta
- sormijärjestyksen suunnittelu ja valinta (fraseeraus, artikulaatio, koordinaatio)
- sormitusten ja jousitusten omaehtoinen tutkiminen ja suunnittelu

Musiikin hahmottaminen

- kunkin aikakauden tyylin ymmärtäminen ja sisäistäminen
- tunnelma
- persoonallinen ote
- artikulaation ja rakenteen ilmentäminen
- tempon ja pulssin muutokset
- musiikin hengittäminen
- äänitteiden vertaileva kuuntelu
- vaihtuvat tahtilajit
- omaehtoinen tutustuminen eri sävellyksiin soittamalla
- sujuva prima vista "toivelaulukirja taso"
- vaihtuvat tahtilajit

Luovat taidot

- säestäminen reaalisointujen pohjalta
- tutustuminen eri tyylilajeihin improvisoinnin avulla

Yhteissoitto

- olennaisena osana omaa soittamista

Harjoittelu

- harjoitusesiintymiset (suurten kokonaisuuksien hallinta)
- kehittämistä vaativien asioiden tunnistaminen omasta soitosta
- eri tilanteisiin soveltuvat harjoittelumenetelmät, omaehtoisuus
- omien harjoituksien kehittäminen haasteellisiin kohtiin
-

Konserttivalmiudet

- tilanteeseen soveltuvan ohjelmiston valinta
- pitkän ohjelman hallinta
- keskittymisen ylläpitäminen
- tunteiden hallinta
- itsearviointi

ALTTOVIULU TAITOTAULU

Rakentava palaute –hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

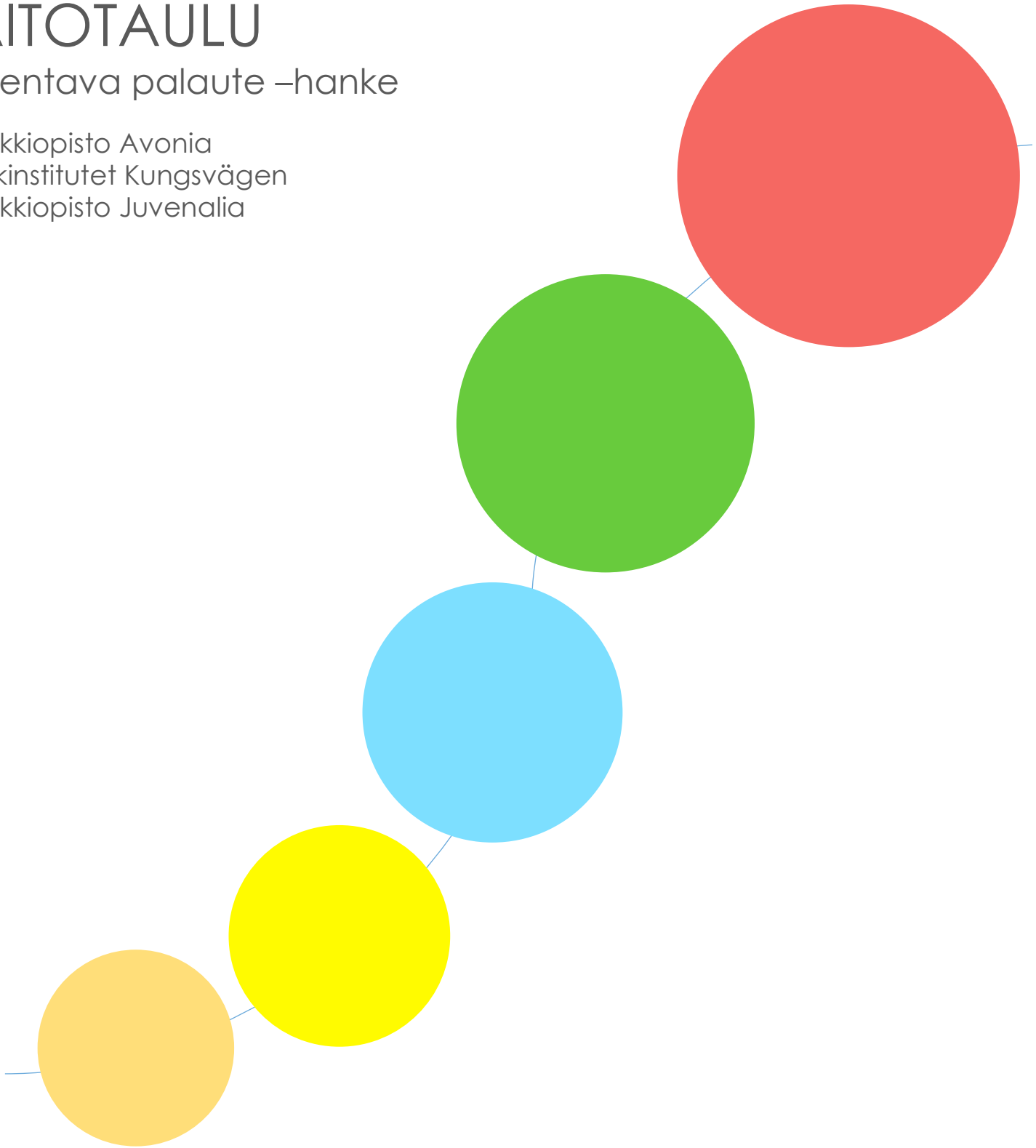

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme alttoviulunsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen alttoviulunsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin. Improvisaatio ja ergonomia kuuluvat kaikille tasoille.

Taso 1

Soittimeen tutustuminen

- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy
- jousen hartsaaminen
- alttoviulun osien nimet
- olkatuen kiinnittäminen

Soittotekniikka

- kaunis ääni
- sävelkorkeuden hahmottaminen
- sävelpuhtaus vakiintunut I asemassa soitettaessa
- soittoasennot
  - vasen käsi
  - oikea käsi
  - seisoma-asento, keho on soitossa mukana
- oppilas osaa erilaisia sormiryhmittelyjä
- oppilas hahmottaa jousen koko mitan: osaa soittaa kannassa, kärjessä, keskijousella ja koko jousella
- oppilas osaa soittaa legato-kaaria
- oppilas osaa soittaa portato
- oppilas osaa detachén alkeet
-

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotit I asemassa
- oppilas ymmärtää fraasin käsitteen eli hahmottaa yksinkertaisten sävellysten muotoa
- oppilas ymmärtää ja osaa toteuttaa nuotissa olevat esitysmerkinnät

Luovat taidot

- oppilas kehittää luovia valmiuksiaan: oppilaalla on intoa tehdä omia sävellyksiä ja improvisoida 1-5 äänellä
- opettajan mallista soittaminen

Yhteissoitto

- ryhmätunnit
- orkesteritunnit

Harjoittelu

- vanhempien kannustus ja tuki
- keskittyminen
- toistojen välttämättömyys
- kuuntelu
- säännöllisyys,
- järjestelmällisyys
- innostuminen, halu oppia uutta

Konserttivalmiudet

- oppilas kehittää kuuntelemisen taitoaan: oppilas osaa sopeuttaa soittoaan soittaessaan toisten kanssa yhdessä
- harjoittelee esiintymistä säännöllisesti yhdessä muiden kanssa

Taso 2

Soittotekniikka

- oppilas osaa soittaa II ja III asemassa
- oppilas tutustuu IV asemaan
- oppilas osaa asemanvaihdot I:n, II:n ja III:n aseman välillä
- sävelpuhtaus I - IV asemissa vakiintunut
- vibraton alkeet: tasainen, laaja liike
- oppilas osaa kielellä pysyvät jousilajit
  - detaché nopeutuu
  - oppilas opettelee martelé-jousilajin
- oppilas osaa tuottaa jousella moni-ilmeisen äänen
- oppilas osaa tuottaa jousella erilaisia sävyjä
- oppilas osaa soittaa sävykkään pizzicaton

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotit II ja III asemassa
- oppilas tuntee IV aseman ja ½-aseman
- oppilas ymmärtää ja osaa toteuttaa nuotissa olevat esitysmerkinnät
- oppilas osaa saada esiin musiikin luonteen erilaisissa kappaleissa
- oppilas hallitsee myös pitkähköjä kappaleita

Luovat taidot

- oppilas kehittää luovia valmiuksiaan: oppilaalla on intoa tehdä omia sävellyksiä ja improvisoida

Yhteissoitto

- oppilas kehittää kuuntelemisen taitoaan: oppilas osaa sopeuttaa soittoaan soittaessaan toisten kanssa yhdessä

Harjoittelu

- innostuminen, halu oppia uutta
- harjoitellaan virittämistä
- keskittyminen
- kuuntelu
- säännöllisyys, järjestelmällisyys
- omaehtoisuus, itsenäisyys harjoittelussa

Konserttivalmiudet

- nauttii esiintymisestä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- osallistuu kuulijana konsertteihin

Taso 3

Soittotekniikka

- oppilas osaa soittaa V ja VI asemassa
- sävelpuhtaus on vakiintunut V ja VI asemassa
- oppilas osaa soittaa kaksoisääniä I asemassa
- oppilas osaa soittaa erilaisia huiluääniä
- oppilas opettelee uusia jousilajeja: staccato, sautillé, spiccato
- oppilas osaa soittaa akordeja
- oppilas osaa tuottaa terveen äänen laajalla dynaamisella asteikolla
- oppilas osaa soittaa vibratoon erilaisia sävyjä, vibrato monipuolistuu

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotteja g-avaimella
- oppilas ymmärtää ja osaa toteuttaa nuotissa olevat esitysmerkinnät
- oppilas osaa ilmaista tunnelmaltaan ja tyyliltään erilaisten kappaleiden luonteen
- oppilas osaa hahmottaa musiikin muotoa dynamiikan, agogiikan ja sävyjen avulla
- oppilaalla on oma näkemys soittamastaan musiikista
- oppilas hallitsee isoja kokonaisuuksia
- oppilaalla on kyky soittaen hahmottaa laajamuotoisia teoksia

Luovat taidot

- oppilas kehittää luovia valmiuksiaan: oppilaalla on intoa tehdä omia sävellyksiä ja improvisoida

Yhteissoitto

- oppilas kehittää kuuntelemisen taitoaan: oppilas osaa vaihdella rooliaan kokoonpanossa musiikin luonteen mukaan
- viikoittainen orkesteriharjoituksissa käynti
- sujuva yhteissoitto vakiintunut

Harjoittelu

- oppilas kykenee itsenäiseen harjoitteluun
- oppilas osaa suunnitella harjoittelua opettajan tuella

Konserttivalmiudet

- oman äänen löytyminen ja rohkeus
- eläytyminen, hetkessä eläminen
- esiintymisjännityksen hallinta
- oman soittotyylin kehittäminen
- osallistuminen konsertteihin kuulijana

MOT

Soittotekniikka

- oppilas osaa soittaa kaksoisääniä asemissa
- oppilas hallitsee asemasoiton ja asemanvaihdot sujuvasti
- oppilas hallitsee kappaleidensa kielenvaihdot sujuvasti
- oppilas kehittää jousilajien hallintaa eri tempoissa ja sävyin
- oppilas osaa ricochét-jousilajin
- oppilas osaa itsenäisesti soveltaa perustasolla oppimiaan taitoja
- oppilaan soitossa on virtuoosisuutta

Musiikin hahmottaminen

- oppilaalla on oma näkemys soitettavasta musiikista ja hänellä on taitoa ilmaista näkemyksensä
- oppilas perehtyy aikamme musiikin sävelkieleen ja notaatioon

Luovat taidot

- oppilas kehittää luovia valmiuksiaan: oppilaalla on intoa tehdä omia sävellyksiä ja improvisoida

Yhteissoitto

- oppilas kehittää kuuntelemisen taitoaan: oppilas osaa vaihdella rooliaan kokoonpanossa musiikin luonteen mukaan
- olennaisena osana omaa soittamista

Harjoittelu

- innostuminen, halu oppia uutta
- oppilas kykenee itsenäiseen harjoitteluun
- oppilas osaa suunnitella harjoittelua opettajan tuella
- oppilas osaa analysoida omaa harjoitteluaan

Konserttivalmiudet

- tutustuminen eri tyylilajeihin improvisoinnin avulla
- säestäminen realisointujen pohjalta
- perusteellinen kokemus orkesterisoitosta

SELLO TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke
Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

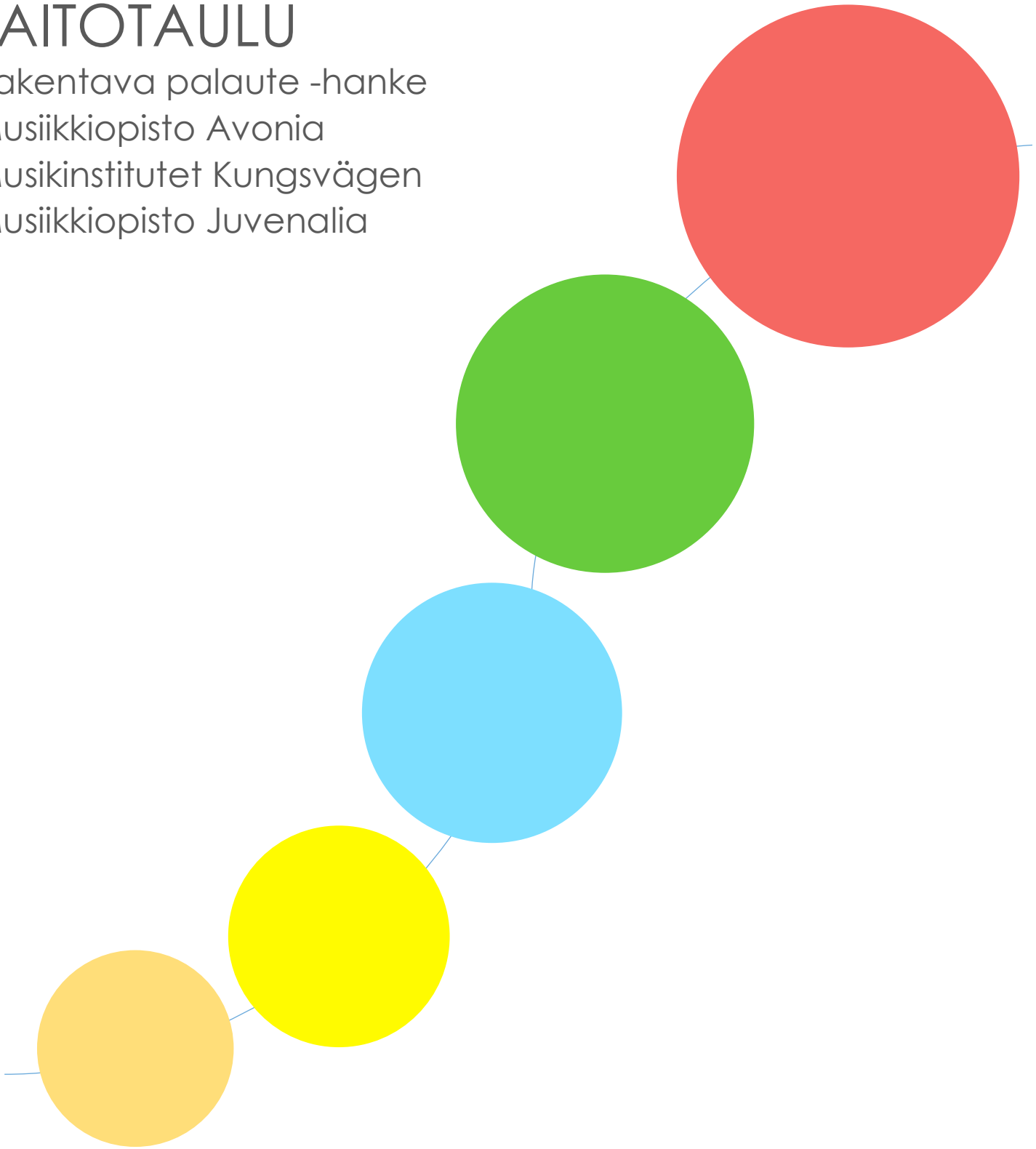

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme sellonsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen sellonsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

Alkeet

Soittimeen tutustuminen

- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy
- jousen hatrsaaminen
- sellon osien nimet

Soittotekniikka

- soittoasento
- jousikäsi
- otekäsi

Musiikin hahmottaminen

- soittaminen opettajan mallin mukaan
- rytmin hahmottaminen taputtaen
- melodian hahmottaminen laulaen
- pienten melodiakuvioiden toistaminen
- nuotinluvun alkeet, 1 ja 3 sormet
- vapaiden kielien sijainti nuottiviivastolla
- voimakkuuserot, forte ja piano
- perustempon hallinta: pulssin ylläpito

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- D- ja G-duurisointujen pohjalta sadun/tarinan pohjalta, esim oma musiikkisatu

Harjoittelu

- vanhemman läsnäolo, apu ja osallistuminen
- suotuisat harjoitteluolosuhteet kotona
- säännöllisyys
- pieniä harjoittelutuokioita useasti
- tavoitteellisuus

Konserttivalmiudet

- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- ryhmätunnit
- osalliistuminen konsertteihin kuulijana

1

Soittimeen tutustuminen

- virityksen alkeet

Soittotekniikka

- soittoasento
- sormien asento, käden muoto 1 asemassa
- 1-4. sormen hallinta puhtaasti
- 1. asema, sormiryhmittelyt
- pizzicato eli näppäily
- huiluäänien alkeet -> peukaloaseman alkeet, peukalon paikan löytäminen
- kauniin äänen kehittäminen
- kyynärvarren käyttö pitkissä jousenvedoissa
- jousenkäytön monipuolistaminen ja käyttö eri jousen alueilla
- jousen tason hahmotus eri kielillä
- pitkä jousi
- lyhyt jousi
- nopea jousi
- hidas jousi
- sitominen
- luonnollisen täyteläisen soinnin tunnistaminen ja tuottaminen
- äänen voimakkuuserot
- artikulaation alkeet

Musiikin hahmottaminen

- sorminumerot
- etupäässä viivaston sisällä
- nuottiarvot, tauot
- perustahtilajit, tasa- ja kolmijakoisuus
- helpot rytmikuviot
- prima vista
- peruskaraktäärit, duuri ja molli
- perustempon hallinta: pulssin ylläpito, hidastus ja nopeutus
  soiton jäsentäminen (fraseeraus)

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- opettajan mallista soittaminen
- omien melodioiden keksiminen, mahdollisesti oma sävellys sellolle ja pianolla tai kadelle sellolle
- D- ja G duuri sointujen pohjalta + sivusävelet

Yhteissoitto

- ryhmätunnit
- orkesteritunnit
- musiikin jakaminen toisille

Harjoittelu

- vanhempien kannustus ja tuki
- säännöllisyys, mieluummin usein ja lyhyesti kuin harvoin ja pitkään
- toistojen välttämättömyys
- tavoitteiden asettaminen opettajan kanssa
- opittujen taitojen kertaaminen
- tavoiteet ja päämäärä mielessä harjoittelu
- palautteen vastaanottaminen, itsearviointi

Konserttivalmiudet

- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- asenne: soittamisen ilo, pettymysten sietäminen, toisten kannustaminen
- osallistuminen konsertteihin myös kuulijana

2

Soittotekniikka

- hyvä soittoasento vakiintunut
- 1. aseman lisäksi kahden muun aseman opettelu (esim. 4 ja peukalo tai 4 ja 2)
- vibrato alkeet
- sävelpuhtaus vakiintunut
- pariäänien ja akordien alkeet
- jousen pomppimiseen vaadittavan käden toimintatavan ymmärtäminen
- äänen laadun parantaminen sävelpuhtaus
- artikulaatio

Musiikin hahmottaminen

- ulkoasoittaminen, helppojen laulujen soittaminen korvakuulolta
- aslennusmerkkiset sävellajit kahteen alennusmerkkiin
- tahtilajit
- yleisempien vivahde- (nyanssi) aksentti- ja tempomerkintöjen tunnistaminen
- jäsennys: kaaret ja artikulaatiot
- kertausmerkit, ykkösmaali ja kakkosmaali, da Capo
- g-avaimen luku (peukaloasema)
- rytmikuvioiden laajentaminen
- prima vista
- myös hienovaraiset voimakkuuserot
- eri aikakausien tyylien alkeet
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu
- fraseeraus
- kokonaismuodon hahmottaminen rakenteen mukaisesti (jaksottaminen)

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- eri tempoissa ja tahtilajeissa, uusia sointuja (myös mollit)
- omia pieniä sävellyksiä
- tuttujen laulujen muuntelu

Yhteissoitto

- viikoittainen orkesteriharjoituksissa käynti
- samassa tempossa soittaminen
- sujuva yhteissoitto
- säestys/soolo

Harjoittelu

- säännöllisyys
- oma-aloitteisuus harjoittelussa
- lämmittely, työskentely ja yhteenveto

Konserttivalmiudet

- esiintyminen useita kertoja lukuvuoden aikana
- virheiden ohittaminen, tarvittaessa mukautuminen
- osallistuminen konsertteihin myös kuulijana

3

Soittotekniikka

- oman kehon asentojen tiedostaminen
- oppiminen videotallenteista
- kehon huolto (venytykset, lämmittely)
- otelaudan hallinta kokonaisuudessaan
- nopeuden ja näppäryyden kehittäminen
- kromatiikka
- pariäänet
- nelisoinnut
- monipuolinen jousitekniikka, esim. hyppivät ja nopeat jousilajit, arpeggiot
- vibraton monipuolistuminen
- huiluäänet laajemmin, m yös keinotekoiset huiluäänet (valmistaa oktaavisoiton)
- sävelpuhtauden tekninen hallinta
- murtokolmisoinnut

Musiikin hahmottaminen

- soittokumppanin viivaston lukeminen yhteissoitossa (partituurin lukeminen)
- tutustuminen eri nuottiavaimilta soittamiseen (g-avain, c-avain)
- esitysmerkkien hallinta
- prima vista
- tyylilajien mukaista soittoa
- rakenteen hahmottaminen
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu
- eri aikakausien tyylilajeihin tutustuminen

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- kappaleen opettelu kuulonvaraisesti (esim. tallenteesta)
- keksintä motiiveihin perustuen
- oma variaatio jo harjoitellusta kappaleesta
- melodian improvisointi sointuasteilla I-IV-V7-I
- versio tutusta aiheesta (esim. elokuvamusiikki)

Yhteissoitto

- oman soiton sopeuttaminen toisten soittoon, kuunteleminen
- viikoittainen orkesteriharjoituksissa käynti
- sujuva yhteissoitto vakiintunut

Harjoittelu

- harjoittelutauot, harjoittelun jaksottaminen
- harjoittelun kohdistaminen ensisijaisesti vaikeisiin paikkoihin
- harjoittelutapojen variointi (nopeasti, hitaasti, silmät kiinni jne.)
- omien harjoitteiden kehittäminen
- suurien kokonaisuuksien jakaminen välitavoitteisiin
- mielikuvaharjoittelu (kappaleen soittaminen mielessä)
- oman harjoittelun suunnittelu
- harjoittelupäiväkirja

Konserttivalmiudet

- oman äänen löytyminen ja rohkeus
- eläytyminen, hetkessä eläminen
- esiintymisjännityksen hallinta
- kehon kieli
- oman soittotyylin kehittäminen
- käy säännöllisesti konserteissa laajentamassa musiikillisia näköalojaan

4

Soittotekniikka

- kehon huolto, luonnollisen soittotavan edelleen kehittäminen
- omiin soittoasentoihin liittyvien ongelmien tiedostaminen
- soinnin rakentaminen
- käsien eriytyminen ja liikeratojen tietoinen valinta
- sormijärjestyksen suunnittelu ja valinta (fraseeraus, artikulaatio, koordinaatio)
- sormitusten ja jousitusten omaehtoinen tutkiminen

Musiikin hahmottaminen

- vaihtuvat tahtilajit
- omaehtoinen tutustuminen eri sävellyksiin soittamalla
- sujuva prima vista "toivelaulukirjataso"
- kunkin aikakauden tyylin ymmärtäminen ja sisäistäminen
- tunnelma
- persoonallinen ote
- artikulaation ja rakenteen ilmentäminen
- tempon ja pulssin muutokset
- musiikin hengittäminen
- äänitteiden vertaileva kuuntelu

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- säestäminen reaalisointujen pohjalta, bassolinjan harjoittelu
- tutustuminen eri tyylilajeihin improvisoinnin avulla
- pienet sävellykset, esimerkiksi kadenssin säveltäminen harjoiteltavaan teokseen

Yhteissoitto

- yhteismusisointi ohjelmiston olennaisena osana
- soittaminen erilaisissa kamarimusiikkikokoonpanoissa

Harjoittelu

- harjoitusesiintymiset (suurten kokonaisuuksien hallinta)
- kehittämistä vaativien asioiden tunnistaminen omasta soitosta
- eri tilanteisiin soveltuvat harjoittelumenetelmät, omaehtoisuus
- omien harjoituksien kehittäminen haasteellisiin kohtiin

Konserttivalmiudet

- tilanteeseen soveltuvan ohjelmiston valinta
- pitkän ohjelman hallinta
- keskittymisen ylläpitäminen
- tunteiden hallinta
- itsearviointi
- osallistuminen konsertteihin myös kuulijana

KONTRABASSO TAITOTAULU

Musiikkiopisto Avonia
Musikintitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme kontrabassonsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen kontrabassosoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

Alkeet

Soittimeen tutustuminen

- jousen hartsaaminen
- jousen kiristäminen ja löysääminen
- piikin säätö
- hartsin pyykkiminen kielistä ja jousesta
- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy
- virittäminen mittarilla

Soittotekniikka

- luonnollinen seisoma- tai istumaasento
- oppilas ymmärtää vasemman ja oikean käsien roolin
- vasemman käden perustekniikka:
- käden muoto
- 1-4 sormien ote, kontrolli ja puhtaus
- oikean käden tekniikka:
- jousen käyttö
- äänen otto
- pizzicato
- oppilas osaa säädellä äänen voimakkuutta (hiljainen – voimakas)
- sävelpuhtaus

Musiikin hahmottaminen

- nuotinluku
- oppilas hahmottaa sykkeen, rytmin ja äänenkorkeuden

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- soittaminen opettajan mallin mukaan
- pienien melodisten aiheiden toistaminen
- improvisointi tunteen, kuvan tai tarinan pohjalta
- improvisointi muutamalla sävelellä
- pienet omat sävellykset

Yhteissoitto

- oppilas soittaa pienyhtyeissä sekä opettajan kanssa

Harjoittelu

- suotuisat harjoitteluolosuhteet
    - hyvä soittopaikka
    - nuottiteline
    - alusta (lätkä, matto, piikin liukumisen este)
- säännöllisyys, pieniä harjoittelutuokioita säännöllisesti
- keskittyminen harjoitteluun
- tietää läksynsä
- vanhemman apu

Konserttivalmiudet

- oppilas osaa valmistautua esiintymiseen opettajan ohjeiden mukaan
- oppilas tutustuu lavakäyttämisen
- oppilas käy kuuntelemassa konsertteja

1

Soittotekniikka

- hyvä soittoasento
- pyrkimys rentouteen
- soittoasennon tarkastelu peilistä
- hyvä soittoasento pysyy koko kappaleen aikana
- motoriikka ja käsien sujuva toiminta
- ykkösaseman hallinta ja yksi asemanvaihto
- jousitekniikan kehittäminen ja jousen eri osissa soittaminen, kokojousi, kärkijousi, keskijousi ja kantajousi
- pyrkimys kauniiseen ääneen
- hallitsee kaarituksia (legato), pisteellisiä nuotteja (staccato)
- puhtaus ja intonaatio
- pyrkimystä voimakkuusvaihteluihin (piano ja forte)

Musiikin hahmottaminen

- etumerkit kahteen ylennysmerkkiin ja kahteen alennusmerkkiin duurissa ja molliissa
- pitää tempon ja hahmottaa kappaleen pulssin
- hallitsee perusrytmikuviot
- pystyy soittamaan pieniä kappaleita hallitusti alusta loppuun
- hallitsee kappaleiden vaikeat yksityiskohdat
- hahmottaa kokonaisuuden ja siihen kuuluvat osat
- osaa soittaa ulkoa
- osaa soittaa eri tyylisiä kappaleita

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- improvisointi: sävelillä leikittely 1-5 äänellä sekä opettajan kanssa että ryhmässä, mielikuvien ja tarinoiden avulla kontrabasson äänimaailmaan tutustumista
- omia pieniä sävellyksiä

Yhteissoitto

- osaa soittaa pieniä yhteissoittokappaleita
- oppilas soittaa orkesterissa

Harjoittelu

- hahmottaa soitostaan asioita, jotka vaativat harjoittelua
- osaa harjoitella soittotehtävät huolellisesti sekä rytmin että sävelpuhtauden osalta
- harjoittelun säännöllisyys
- keskittyminen

Konserttivalmiudet

- valitsee opettajansa kanssa esitettävät kappaleet
- harjoittelee kappaleen esityskuntoon
- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteessa
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan
- oppilas käy kuuntelemassa konsertteja

2

Soittotekniikka

- soittoasento ergonomisesti oikea joko istuessa tai seisoessa: ei jännityksiä hartiaseudulla ja käsissä ja seistessä paino molemmilla jaloilla.
- jousi pysyy suorassa
- vakiintunut vasemman käden muoto myös asemanvaihdoissa
- soittoasennon, jousen ja vasemman käden tarkastelu peilistä
- hyvä soittoasento pysyy koko kappaleen aikana
- motoriikka ja käsien sujuva toiminta
- asemanvaihdot puoliasemasta nelosasemaan
- jousitekniikan kehittäminen ja jousen eri osissa soittaminen, kokojousi, kärkijousi, keskijousi ja kantajousi
- pyrkimys kauniiseen ääneen
- hallitsee kaarituksia (legato) ja pisteellisiä nuotteja (staccato)
- vibraton alkeet
- puhtaus ja intonaatio
- osaa soittaa eri voimakkuuksilla (piano, forte, crescendo ja diminuendo)

Musiikin hahmottaminen

- etumerkit neljään ylennysmerkkiin ja neljään alennusmerkkiin duurissa ja molliissa
- hahmottaa soitostaan asioita, jotka vaativat harjoittelua
- pitää tempon ja hahmottaa kappaleen pulssin
- hallitsee perusrytmikuviot
- pystyy soittamaan kappaleita hallitusti alusta loppuun
- osaa soittaa ja tunnistaa eri tyylisiä kappaleita
- hallitsee kappaleiden vaikeat yksityiskohdat
- hahmottaa kokonaisuuden ja siihen kuuluvat osat
- osaa soittaa ulkoa
- suunnittelee opettajan kanssa ohjelmistoansa

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- improvisointi: sävelillä leikittely 1-5 äänellä sekä opettajan kanssa että ryhmässä, mielikuvien ja tarinoiden avulla kontrabasson äänimaailmaan tutustumista
- omia pieniä sävellyksiä

Yhteissoitto

- osaa soittaa yhteissoittokappaleita sekä pienyhtyeessä että orkesterissa
- osaa hallita sävelpuhtauden ja äänen voimakkuuden soittaessaan yhdessä toisten kanssa

Harjoittelu

- osaa harjoitella soittotehtävät huolellisesti sekä rytmin että sävelpuhtauden osalta
- harjoittelu on säännöllistä
- harjoitteluun keskittyminen

Konserttivalmiudet

- valitsee opettajansa kanssa esitettävät kappaleet
- harjoittelee kappaleen esityskuntoon
- jaksaa hioa kappaletta ja esittää sen uudestaan
- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteessa
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan
- oppilas käy kuuntelemassa konsertteja

3

Soittimeen tutustuminen

- huolehtii oman soittimensa säännöllisestä huollosta

Soittotekniikka

- soittoasento ergonomisesti oikea joko istuessa tai seisoessa: ei jännityksiä hartiaseudulla ja käsissä
- seistessä paino molemmilla jaloilla
- osaa korjata soittoasentoaan
- soiton aikana osaa kuunnella ja korjata sävelpuhtautta
- tutustuu spiccatoon
- osaa soveltaa jousiteknikkaa musiikin muotoiluun
- osaa soittaa g^1 :hen saakka (kolme oktaavia)
- osaa soittaa eri voimakkuuksilla pp - ff

Musiikin hahmottaminen

- nuottien lukeminen ja sävelten nimeäminen g^1 asti
- soittaa f -ja g-avaimella ja tutustuu c-avaimeen
- osaa kuunnella soittoaan
- hallitsee ja muistaa tempomuutokset
- osaa soittaa eri tahtilajeissa
- osaa soittaa laajamuotoisia ja eri tyylikausien teoksia
- osaa soittaa osan ohjelmistostaan ulkoa
- ohjelmisto koostuu erityylisistä ja eri aikakausien sävellyksistä
- suunnittelee opettaja kanssa opinnot ja ohjelmistot

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- improvisointi tai vaihtoehtoisesti itse keksityt pienet kappaleet, voi olla myös ohjeistettu tehtävä
- yksinkertaisten sävelmien soittaminen korvakuulolta helpoissa sävellajeissa

Yhteissoitto

- oman soiton sopeuttaminen toisten soittoon, kuunteleminen
- viikoittainen orkesteriharjoituksissa käynti
- yhteismusisointi myös pienyhtyeessä
- sujuva yhteissoitto vakiintunut

Harjoittelu

- osaa tauottaa harjoitteluaan
- osaa harjoitella metronomin kanssa
- osaa harjoitella tarkoituksenmukaisesti
- osaa harjoitella vaikeat kohdat (erikseen)
- keskittyminen harjoiteltavaan taitoon tai kappaleeseen

Konserttivalmiudet

- osaa työskennellä pitkäjänteisesti valmisteilla olevan (mahdollisesti esitettävän) ohjelmiston parissa
- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteissa
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan itselleen luontevalla tavalla
- käy konserteissa myös kuulijana

4

Soittotekniikka

- syvennytään hyvän ergonomian lähtökohtiin ja tarkistetaan soittoasento säännöllisesti
- jousitekniikan kehittäminen sujuvaksi ja luontevaksi
- vibraton monipuolinen käyttö
- koko otelauta tuttu

Musiikin hahmottaminen

- soittaa sujuvasti f-, g- ja c-avaimilta
- pulssin hallinta myös prima vista -soitossa
- laajamuotoisten kappaleiden valmistaminen
- eri tyylikausien ja tyylien syvempi tunteminen
- osaa soittaa osan ohjelmistostaan ulkoa
- osaa valita sopiva ohjelmiston eri tilanteisiin

Luovat taidot, säveltäminen ja improvisointi

- improvisointi oppilaan kiinnostuksen mukaan
- oman kadenssin säveltäminen konserttoon

Yhteismusisointi

- osallistuu sekä orkesteriin että pienyhtyeeseen
- osaa vaihdella roolia pienyhtyeessä
- osaa sopeuttaa sävelpuhtauden ja äänenvoimakkuuden toisten soittoon
- osaa tarvittaessa ottaa johtavan roolin

Harjoittelu

- osaa suunnitella harjoitteluaikataulunsa viikko-ohjelmaansa
- osaa harjoitella järkevästi ja hyödyllisesti
- osaa käyttää erilaisia harjoittelutapoja
- tiedostaa eri osa-alueiden merkityksen soitossa ja tarvittaessa kohdentaa harjoittelua tiettyyn alueeseen
- osaa harjoitella yksityiskohtia ja kokonaisuutta
- harjoittelee tavoitteellisesti

Musiikin esittämisessä

- viimeistellyt esitykset
- luonteva lavakäytös
- eläytyminen musiikkiin oman näkemyksen mukaisesti
- käy kuuntelemassa konsertteja

HUILU TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

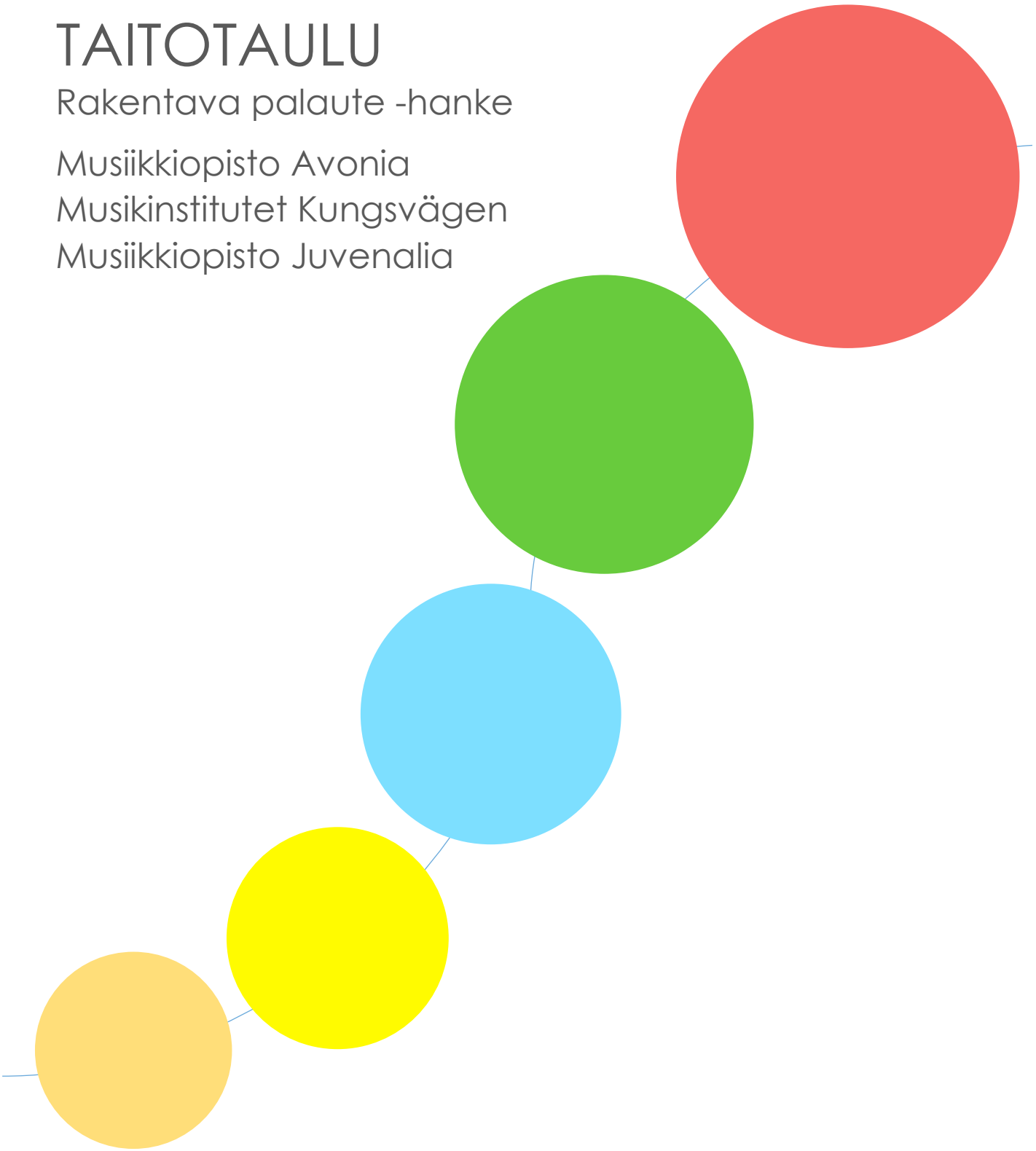

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme huilunsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen huilunsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

1

Soittimeen tutustuminen

- soittimen rakenne ja osat
- miten ääni syntyy

Soittotekniikka

- ergonomia: osaa kannatella huilua oikein
- soittoasennon opettelussa tavoitteena luonteva kehon asento
- pystyy soittamaan lyhyen kappaleen niin, että soittoasento pysyy kappaleen ajan hyvänä
- pystyy soittamaan selkeällä äänellä
- ääni niin vakiintunut, että mahdollista virittää ja viritystaso ei muutuolennaisesti lyhyen kappaleen aikana
- pystyy soittamaan lyhyitä säkeitä hallitulla yhtenäisellä ilmavirralla (samalla puhalluksella)
- osaa huilun perussormitukset d1---g3
- pystyy soittamaan sujuvasti d1---d3 alueella pieniä kappaleita
- osaa soittaa legatossa, non legatossa ja staccatossa

Musiikin hahmottaminen

- hallitsee nuottien lukemisen sujuvasti g1-h2
- osaa lukea nuotteja d1-d3 alueella
- hahmottaa opeteltavia asioita kuuntelemalla soittoansa
- pitää tempon ja hahmottaa kappaleen pulssin
- hallitsee perusrytmikuviot
- osaa soittaa eri voimakkuuksilla p, mf ja f
- pystyy soittamaan pieniä kappaleita hallitusti alusta loppuun
- hallitsee kappaleiden vaikeat yksityiskohdat
- hahmottaa kokonaisuuden ja siihen kuuluvat osat
- osaa soittaa ulkoa
- osaa soittaa eri tyylisiä kappaleita

Luovat taidot

-
- improvisointi: sävelillä leikittely 1---5 äänellä sekä opettajan kanssa että rymässä, mielikuvien ja tarinoiden avulla huilun äänimaailmaan tutustumista

Yhteissoitto

- osaa soittaa pieniä yhteissoittokappaleita

Harjoittelu

- osaa harjoitella soittotehtävät huolellisesti sekä rytmin että sävelpuhtauden osalta

Konserttivalmiudet

- valitsee opettajansa kanssa esitettävät kappaleet
- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteessa
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan
- harjoittelee kappaleen esityskuntoon

2

Soittimeen tutustuminen

- huolehtii oman soittimensa päivittäisestä huollosta

Soittotekniikka

- ergonomia: soittaa hyvässä soittoasennossa
- pystyy soittamaan kappaleen niin, että soittoasento pysyy kappaleen ajan hyvänä
- pystyy soittamaan selkeällä äänellä, jossa on vivahteita
- huulien asento vakiintunut, tuntee oman huulien asentonsa
- osaa virittäessä soittaa reippaan ja selkeän äänen
- pystyy säilyttämään saman viritystason kappaleen aikana
- pystyy soittamaan säkeet hallitulla yhtenäisellä ilmavirralla (samalla puhalluksella)
- osaa huilun perussormitukset sujuvasti d1-g3
- osaa perussormitukset c1-h3
- pystyy soittamaan sujuvasti d1-d3 kappaleita
- osaa soittaa useilla erilaisilla artikulaatiotavoilla

Musiikin hahmottaminen

- hallitsee nuottien lukemisen sujuvasti c1-g3
- osaa lukea nuotteja c1-h3 alueella
- hahmottaa kuulemalla soittoansa ja osaa arvioida sitä
- pitää tempon ja hahmottaa kappaleen pulssin
- hallitsee erilaisia rytmikuvioita ja tahtilajeja
- osaa soittaa eri voimakkuuksilla pp, p, mp, mf, f ja ff
- pystyy soittamaan erityylisiä kappaleita hallitusti alusta loppuun
- hallitsee kappaleiden vaikeat yksityiskohdat
- hahmottaa kokonaisuuden ja siihen kuuluvat osat
- osaa soittaa ulkoa
- tunnistaa kappaleiden ominaistyylejä (esim. barokki, moderni)
- osaa kertoa itselleen tärkeistä kappaleista
- suunnittelee opettajan kanssa ohjelmistoansa

Luovat taidot

- improvisointi: korvakuulolta soittaen pienten sointujaksojen päälle melodioita
- helpoissa asteikoissa, mielikuva improvisointia ja yksinkertaisen melodian
- muuntelua
- vaihtoehtoisesti itse keksityt pienet kappaleet, voi olla myös ohjeistettu tehtävä

Yhteissoitto

- osaa soittaa yhteissoittokappaleita sekä pienyhtyeessä että orkesterissa

Harjoittelu

- osaa harjoitella soittotehtävät huolellisesti sekä rytmin että sävelpuhtauden osalta

Konserttivalmiudet

- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteessa
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan
- harjoittelee kappaleen esityskuntoon
- jaksaa hioa kappaletta ja esittää sen uudestaan

3

Soittimeen tutustuminen

- huolehtii oman soittimensa päivittäisestä huollosta

Soittotekniikka:

- soittoasento ergonomisesti oikein
- osaa korjata soittoasentoaan
- soittoasennossa ei jännityksiä hartiaseudulla eikä käsissä
- hyvä seisoma-asento
- ansatsi: osaa käyttää huulien asentoa eri tavoin soitossa niin ,että huilun äänessä on eri värisävyä, ja että pystyy hienosäätämään intonaatiota
- osaa virittää itse (myös viritysmittarin käyttö)
- soiton aikana osaa kuunnella ja korjata äänenpuhtautta
- hengitystekniikka niin hallittua, että se tukee fraseerausta
- osaa huilun perussormitukset c1-c4
- osaa kaikki perusartikulaatiot (myös kaksoiskieli)
- osaa harjoitella metronomin kanssa

Musiikin hahmottaminen

- nuottien lukeminen c1-h3 sujuvaa
- osaa kuunnella soittoaan
- hallitsee ja muistaa tempomuutokset
- hahmottaa erilaiset pulssit (esim. nopeat kuviot voivat olla hitaassa tempossa rauhallisia
- osaa soittaa eri voimakkuuksilla niin, että intonaatio pysyy hyvänä
- osaa soittaa laajamuotoisia ja eri tyylikausien teoksia
- osaa harjoitella vaikeat kohdat (erikseen)
- kappaleen muodon hahmottaminen ja huomioon ottaminen tulkinnassa
- osaa soittaa osan ohjelmistostaan ulkoa
- ohjelmisto koostuu erityylisistä ja eri aikakausien sävellyksistä
- suunnittelee opettaja kanssa opinnot ja ohjelmistot
- osaa lisätä pieniä koristenuotteja melodisiin kappaleisiin ja lopukkeisiin, erityisesti barokkimusiikissa

Luovat taidot

- improvisointi: musisoi korvakuulolta lyhyen sointujakso päälle ja/tai opettelee pienten laulujen variointia
- lyhyen kadenssin (2-4 iskualaa) tekeminen ja omat sävellykset

Yhteissoitto

- yhteissoitossa osaa toimia eri rooleissa (johtava, säestävä) erilaisissa kokoonpanoissa

Harjoittelu

- osaa tauottaa harjoitteluaan
- osaa harjoitella tarkoituksenmukaisesti

Konserttivalmiudet

- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteissa
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan itselleen luontevalla tavalla
- osaa työskennellä pitkäjänteisesti valmisteilla olevan (mahdollisesti esitettävän) ohjelmiston parissa

4

Soittotekniikka

- syvennytään hyvän ergonomian lähtökohtiin ja tarkistetaan soittoasento säännöllisesti
- tarvittaessa ohjataan oppilas esim. Pilatestunneille
- suositellaan oppilaalle säännöllistä kuntoilua ja soittamista tukevan lihaskunnon huoltoa
- sormitekniikan kehittäminen sujuvaksi ja vaivattomaksi
- puhallustekniikassa laajojen intervallien hallinta sekä staccato- että legatosoitossa
- vibraton monipuolinen käyttö ja sen variointi eri tyylilajeissa
- artikulaation monipuolinen hallinta: suora- ja kaksoiskieli sekä näiden yhdistelmät erilaisissa rytmikuvioissa (duoli, trioli kvartoli jne)

Musiikin hahmottaminen

- nuotinluku hallitaan koko alueelta c1-c4 (-d4)
- pulssin hallinta myös primavista soitossa
- laajamuotoisten kappaleiden valmistaminen
- erityylikausien syvempi tunteminen
- ulkoasoittaminen
- omien ohjelmien suunnittelu
- barokkisonaattien ornamentointi

Luovat taidot

- omien kadenssien kirjoittaminen (huilukonsertot ja barokkisonaatit)
- oppilaan kiinnostuksen mukaan

Yhteissoitto

- kamarimusiikki ohjelmiston olennaisena osana
- sujuva musiikillinen kommunikointi muiden soittajien kanssa

Harjoittelu

- osaa suunnitella harjoitteluaikataulunsa viikko-ohjelmaansa
- osaa harjoitella järkevästi ja hyödyllisesti
- osaa käyttää erilaisia harjoittelutapoja
- tiedostaa eri osa-alueiden (sormet, kieli, äänenmuodostus ja hengitys)merkityksen soitossa ja tarvittaessa kohdentaa harjoittelua tiettyyn alueeseen

Konserttivalmiudet

- luonteva lavakäytös
- oman persoonallisuuden välittyminen esityksissä ja eläytyminen musiikkiin
- hyvin valmistetut esitykset

OBOE
TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

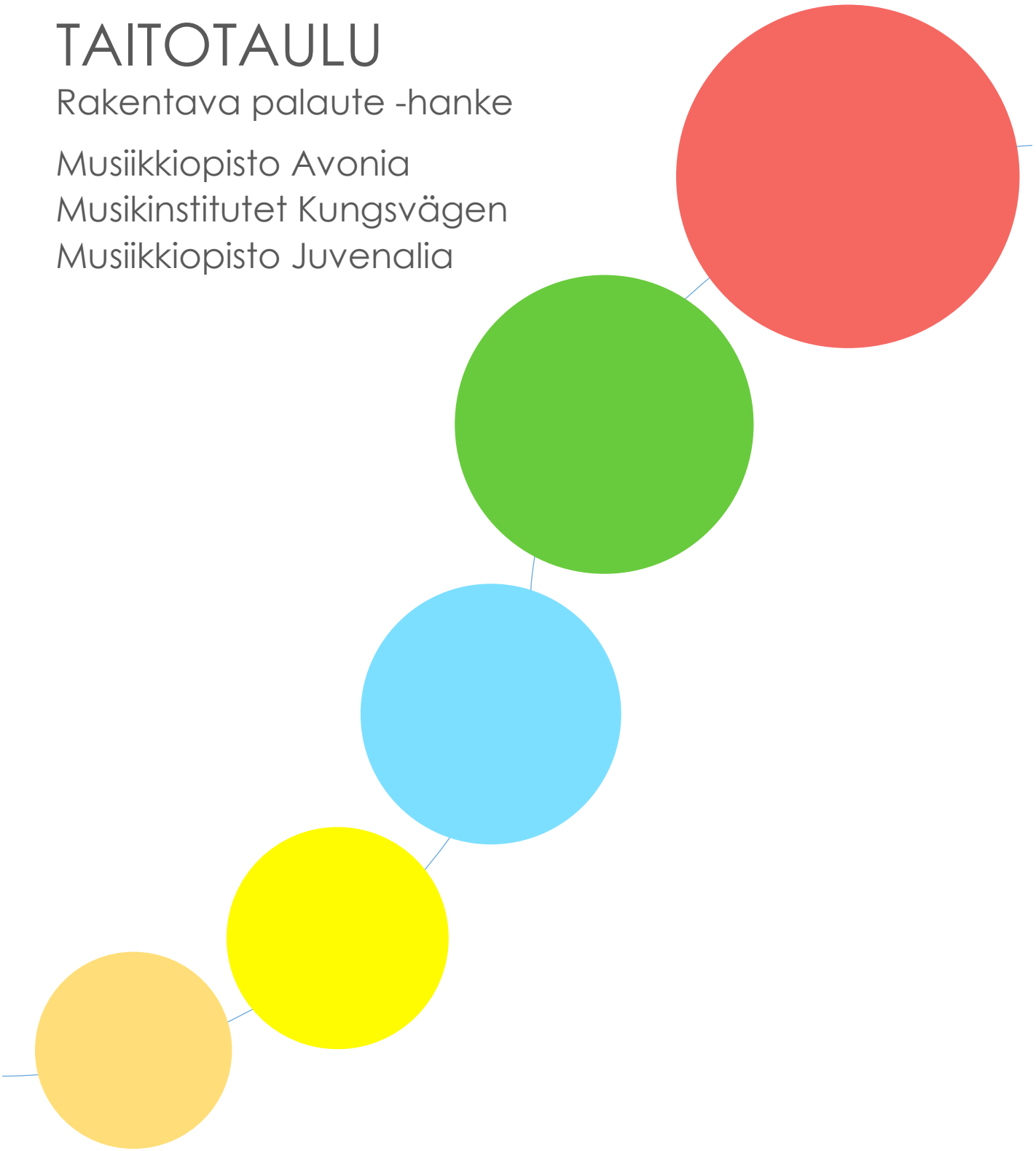

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme oboensoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen oboensoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

alkeet

Soittimeen tutustuminen

- soittimen rakenne ja osat
- miten ääni syntyy
- soittimen kuivaaminen

Soittotekniikka

- hengitystekniikan perustaidot
  - oppilaalla on kehossaan tuntemus hengityksestä
  - oppilas osaa pitää yllä puhallusta soittotapahtumassa
- oppilas tutustuu soittimen ja röörin rakenteeseen
- oppilas osaa käsitellä rööriä ja puhaltaa äänen rööriin
- seisoma-asento ja käsien asento ovat luontevat
- soittimen kulma kehoon on luonteva
- oppilas osaa käsitellä rööriä ja puhaltaa äänen rööriin

Musiikin hahmottaminen

- oppilas hahmottaa sykkeen, rytmin ja äänenkorkeuden
- oppilas osaa säädellä äänen voimakkuutta (hiljainen - voimakas)
- oppilas osaa lukea nuotit äänialalta c1 - c3
- oppilas hallitsee pieniä musiikillisia kokonaisuuksia
- oppilas hallitsee teoksen yksityiskohtia
- oppilas osaa soittaa ulkoa
- oppilas osaa ilmentää musiikin perusluonnetta ja jakaa sitä toisille
-

Luovat taidot

- soittaminen opettajan mallin mukaan
- pienien melodisten aiheiden toistaminen
- improvisointi tunteen, kuvan tai tarinan pohjalta
- improvisointi muutamalla sävelellä

Yhteissoitto

- oppilas soittaa pienyhtyeissä ja osallistuu luokkatunneille
- oppilas osaa ottaa opiksi toisten soittamisesta

Harjoittelu

- oppilas harjoittelee säännöllisesti sen mukaan kuin opettajan kanssa on yhdessä sovittu
- oppilaan harjoittelu on tavoitteellista
- oppilas täyttää harjoittelupassia

Konserttivalmiudet

- oppilas osaa valmistautua esiintymiseen opettajan ohjeiden mukaan
- oppilas osaa lavakäyttäytymisen

1

Soittotekniikka

- oppilas hallitsee sormitukset soittamallaan äänialueella 2 ylennys- ja alennusmerkkiin
- ergonomia: oppilaalla on hyvä soittoasento eli hartiat alhaalla sekä keho ja kädet luontevasti
- ansatsin kehittäminen
  - huulien asento, röörin ja huulien kosketus on hallittu
  - kielityksen opettelu, äänten aloitus on hallittu
- hengitystekniikan kehittäminen
  - oppilaalla on hengityksessä fyysistä kestävyyttä, hän jaksaa soittaa hyvällä laadulla
  - puhalluksen tuen kehittäminen
  - oppilas hakee tervettä puhallusta, eli soittaminen ei pyörrytä tai heikota
- sormitekniikka
  - sormien asento ja kaarevuus ovat luontevat
  - sormien liike on hallittu ja tarkoituksenmukainen
  - oppilas tiedostaa käden liikkeet

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotit soittamallaan äänialueella
- oppilas osaa pitää tempon ja ymmärtää kappaleen sykkeen
- oppilas hallitsee yksinkertaisia rytmikuvioita
- oppilas osaa soittaa pieniä kappaleita
- oppilas hallitsee kappaleen yksityiskohdat
- oppilas hahmottaa kappaleen kokonaisuuden ja rakenteen
- oppilas osaa soittaa ulkoa
- ohjelmisto on monipuolinen (tuttuja lauluja ja aiemmin oppilaalle tuntematonta musiikkia)
- ohjelmisto kehittää soittotekniikkaa, puhallusta ja ilmaisua
- oppilas artikuloi musiikin luonteen mukaan: legato, staccato, aksentti, portato

Luovat taidot

- oppilas tekee omia sävellyksiä
- improvisointileikkejä 1 - 5 sävelellä
- improvisointileikkejä tarinoiden ja kertomusten avulla

Yhteissoitto

- oppilas osaa soittaa kamarimusiikkia

Harjoittelu

- oppilas kuuntelee omaa soittoaan ja huomaa, missä on harjoiteltavaa
- oppilas selviytyy läksyjensä harjoittelemisesta
- oppilas harjoittelee viikoittain opettajan kanssa sovitun minuuttimäärän

Konserttivalmiudet

- oppilas eläytyy musiikkiin
- oppilas osaa ilmentää musiikin luonnetta
- oppilas hallitsee konserttikäyttäytymisen
- oppilas osaa eläytyä musiikkiin
- oppilas suunnittelee yhdessä opettajan kanssa esiintymisiin valmistautumisen
- oppilaalla on kärsivällisyyttä viimeistellä kappaleet esityskuntoon
- oppilas osallistuu ryhmätunneille
- oppilas innostuu esiintymään

2

Soittotekniikka

- ergonomia: hyvä soittoasento
- oppilas osaa pitää hyvän soittoasennon koko kappaleen ajan
- oppilas osaa kontrolloida hengitystä omien tarpeidensa ja musiikin mukaan
  - dynamiikan vaihtelut f-p
  - soittokestävyys
  - ilman riittävyys
  - oikea paine ja ilmavirran määrä
- oppilas kehittää soittotekniikkaa: nopeus, korukuviot, erilaiset artikulaatiotavat

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotteja ja nimetä ne hallitsemaltaan äänialalta
- nuotinluku: oppilas hallitsee sävellajit ja kappaleita 4 etumerkkiin
- oppilas osaa pitää tempon ja hahmottaa kappaleen sykkeen
- oppilas hallitsee erilaisia rytmikuvioita ja tahtilajeja
- oppilas ymmärtää, että erilaista musiikkia soitetaan eri tavoin
- oppilas tunnistaa eri tyylilajeja
- oppilas osaa soittaa ulkoa
- oppilas hallitsee myös kappaleen yksityiskohtia
- oppilas hallitsee kappaleen kokonaisuuden

Luovat taidot

- oppilas osaa soittaa kuulonvaraisesti lyhyitä melodioita helpoissa sävellajeissa
- oppilas soittaa omia sävellyksiä

Yhteissoitto

- oppilas soittaa sekä kamarimusiikkia että orkesterissa

Harjoittelu

- oma-aloitteisuus harjoittelussa
- yhdessä opettajan kanssa harjoittelun suunnittelu ja harjoittelusta sopiminen
- harjoittelu on monipuolista (sormiharjoitukset, etydit, kappaleet, puhalluksen koordinointiin tähtäävät harjoitukset)
- oppilas osaa harjoitella metronomin kanssa

Konserttivalmiudet

- oppilaalla on taitoa ilmaista musiikin luonnetta esim. painotuksin, äänenvärin ja tempon muutoksin
- oppilas suunnittelee ohjelmistonsa yhdessä opettajansa kanssa
- oppilas jaksaa hioa kappaletta ja esittää sen useita kertoja konserteissa
- oppilas hallitsee konserttikäyttäytymisen
- oppilas eläytyy musiikkiin

3

Soittimeen tutustuminen

- oppilaalla on röörin veistämisen ja sitomisen perustaidot
- oppilas osaa tehdä röörin pienet korjaukset

Soittotekniikka

- soittoasento on ergonomisesti oikea sekä seisten että istuen
- oppilaalla on tietoa kehonhuollosta
- oppilas venyttelee harjoittelun yhteydessä
- puhallustekniikan hiominen
- oppilas hallitsee intonaation
- oppilas hioo soinnin ja rekisterien vaihtumisen kannalta haastavia intervalleja
- oppilas osaa kromaattisen asteikon
- oppilaan puhallus ja soittotekniikka ovat balanssissa: hengityksen ja sormitekniikan yhteistoiminta
- oppilas kehittää äänen väriä

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea sujuvasti nuotteja ja nimetä ne hallitsemaltaan äänialalta
- oppilas osaa soittaa pitkähköjä teoksia eri aikakausilta
- oppilas hahmottaa teoksen muodon ja osaa tulkita sen selkeästi
- oppilas osaa saada musiikin luonteen esiin erilaisin soittotavoin
- oppilas hallitsee ja muistaa tempon vaihdoksia
- oppilas osaa soittaa osan ohjelmistoaan ulkoa

Luovat taidot

- oppilas osaa kuulonvaraisesti soittaa lyhyitä melodioita helpoissa sävellajeissa
- oppilas soittaa omia sävellyksiä

Yhteissoitto

- oppilas osaa soittaa yhdessä toisten kanssa eri kokoonpanoissa ja eri rooleissa

Harjoittelu

- oppilas kuuntelee omaa soittoaan ja arvioi omaa suoriutumista
- oppilas suunnittelee harjoittelua yhdessä opettajan kanssa ja osaa myös itse suunnitella omaa harjoittelua
- oppilas osaa harjoittelussa jakaa suuria kokonaisuuksia välitavoitteisiin
- oppilas osaa jaksottaa harjoittelua: paljonko mitäkin taitoa harjoitellaan kerrallaan
- oppilas osaa harjoitella metronomin kanssa

Konserttivalmiudet

- oppilas suunnittelee opintonsa ja ohjelmistonsa yhdessä opettajansa kanssa
- oppilas osaa kärsivällisesti harjoitella ohjelmistoaan ja valmistautua konserttiin
- oppilas osaa hallita puhallusta myös esiintymistilanteissa
- oppilas osaa eläytyä musiikin kerrontaan
- oppilas löytää oman kehonkielen soittotapahtumassa
- oppilas kehittää omaa soittotyyliä ja äänenväriä

4

Soittotekniikka

- oppilas syventyy hyvän ergonomian perusteisiin
- oppilas kehittää luonnollista soittotapaa
- hengitys ja sormitekniikka toimivat saumattomasti yhteen
- oppilaan soittotaidon nopeus kehittyy

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa valmistaa suurehkoja teoksia; oppilas hallitsee myös laajoja kokonaisuuksia
- oppilaan ymmärrys eri tyyleistä ja aikakausista syvenee
- oppilas osaa muunnella tempoa ja pulssia luontevasti ilmaisun tueksi
- oppilas osaa soittaa osan ohjelmistoaan ulkoa
- keskeinen oboekirjallisuus tulee oppilaalle tutuksi
- oppilas osaa kuunnella muiden soittoa analysoiden ja soveltaa kuulemaansa oman ilmaisun pohjaksi

Luovat taidot

- oppilas rohkaistuu kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja oman ilmaisun löytämiseksi
- improvisointia oppilaan kiinnostuksen mukaan
- improvisaatiota voi opettaa joku toinen opettaja kuin oma soitonopettaja (pop-jazz)

Yhteissoitto

- sujuva musiikillinen kommunikointi muiden muusikoiden kanssa

Harjoittelu

- oppilas suunnittelee harjoittelun viikko-ohjelmaansa
- oppilas osaa analysoida harjoittelemaansa musiikkia soittotekniikan kannalta
- oppilas osaa harjoitella tarkoituksenmukaisesti ja arvioida omaa harjoitteluaan
- oppilas osaa suunnitella omaa harjoittelua ja hahmottaa harjoittelun pitkän aikajanan teoksen harjoittelun aloittamisesta esiintymiseen
- oppilas osaa ottaa vastuuta omasta harjoittelusta
- oppilas osaa harjoitella metronomin kanssa

Konserttivalmiudet

- oppilas osaa valita sopivaa ohjelmistoa eri tilanteisiin
- oppilas osaa esiintyä lavalla luontevasti
- oppilas osaa ilmaista itseään omaperäisesti ja eläytyy musiikkiin
- oppilas valmistautuu huolellisesti

KLARINETTI TAITOTAULU

Rakentava palaute-hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme klarinetinsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen klarinetinsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

1

Soittimeen tutustuminen

- soittimen rakenne ja osien nimet
- miten ääni syntyy
- soittimen huolto (kuivaaminen, korkkien rasvaaminen)

Soittotekniikka

- soittoasento: opetellaan ryhdikäs ja luonteva soittoasento
- osaa huolehtia soittimen kunnosta (kuivaaminen, korkkien rasvaaminen tarvittaessa)
- sisäänhengitys suun kautta, suukappale kiinni ylähampaissa
- tasaisen puhalluksen hallinta
- dynamiikka: piano forte, crescendo, diminuendo
- ansatsin perusteet
  - ansatsin tulisi olla mieluummin rento kuin pingottunut
- osaa toteuttaa hengitykset musiikin rakenteiden mukaisesti
- peruskielitys; kieli osuu lehteen mahdollisimman kärkeen
- vaivattomat sormenliikkeet, ei liian suuret liikkeet, suositellaan hihnan käyttämistä
- perussormitukset, e-c3/d3 asteikkoja opettajan harkinnan mukaan

Musiikin hahmottaminen

- hallitsee nuottien lukemisen sujuvasti e-c3/d3
- kuuntelee omaa soittoa ja osaa etsiä erilaisia tulkintatapoja
- pitää tempon ja hahmottaa kappaleen pulssin
- hallitsee perusrytmit
- pystyy soittamaan pieniä kappaleita hallitusti alusta loppuun
- hallitsee kappaleiden vaikeat yksityiskohdat
- hahmottaa kokonaisuuden ja siihen kuuluvat osat
- osaa soittaa pieniä yhteissoittokappaleita
- osaa soittaa ulkoa
- osaa soittaa eri tyylisiä kappaleita valitsee opettajansa kanssa esitettävät kappaleet

Luovat taidot

- improvisointi: sävelillä leikittely 1-5 äänellä sekä opettajan kanssa että ryhmässä
- mielikuvien ja tarinoiden avulla klarinetin äänimaailmaan tutustumista

Yhteissoitto

- duettoja opettajan kanssa, säestyksellisiä pikkukappaleita, duettoja ja kaanoneita samalla tasolla olevien oppilaiden kanssa mahdollisuuksien mukaan
- orkesterisoitto kuuluu opintoihin harrastuksen alusta lähtien

Harjoittelu

- tavoitteiden asettaminen opettajan kanssa
- tavoiteet ja päämäärä mielessä harjoittelu
- lämmittelyharjoitukset
- säännöllisyys
- mieluummin usein ja lyhyesti kuin harvoin ja pitkään
- toistojen välttämättömyys
- opittujen taitojen kertaaminen
- vanhempien kannustus ja tuki
- kotiharjoittelussa on tärkeää soittaa useita kertoja viikon aikana
- ensimmäisen harjoitteluhetken tulisi olla mahdollisimman pian soittotunnin jälkeen, jotta asiat ovat tuoreessa muistissa

Konserttivalmiudet

- harjoittelee kappaleen esityskuntoon
- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteessa, kumarrukset alkuun ja loppuun, siisti pukeutuminen, rauhallinen lavaolemus
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan

2

Soittimeen tutustuminen
- ruokolehden valinta ja muokkaus

Soittotekniikka
- ääniala e-d3
- artikulaatio monipuolistuu: legato, portato, staccato
- viritystaso vakiintunut oikealla puhallustekniikalla
- tutustutaan klarinetin vireen muutumiseen hiljaa ja kovaa soitettaessa
- f1-b1 alueella hallitsee virityksen muuttumisen eri nyansseissa
- apusormitusten käyttö keskirekisteristä ylärekisteriin siirryttäessä

Musiikin hahmottaminen
- osaa soittaa päättäväisesti
- osaa soittaa ryhmässä ja säestäjän kanssa
- ulkoasoitto kehittyy ja vahvistuu
- osaa jaksottaa hengitykset musiikin mukaan (fraasit)
- tutustuminen transponointiin in C
- pystyy soittamaan erityylisiä kappaleita hallitusti alusta loppuun
- hallitsee kappaleiden vaikeat yksityiskohdat
- hahmottaa kokonaisuuden ja siihen kuuluvat osat
- osaa soittaa ulkoa

Harjoittelu
- säännöllinen kotiharjoittelu
- lämmittelyharjoitukset
- löytää kappaleista haastavat paikat ja osaa harjoitella niitä erikseen

Luovat taidot
- korvakuulolta soittaminen pienten sointujaksojen päälle
- melodioita helpoissa sävellajeissa
- mielikuvaimprovisointia ja yksinkertaisen melodian muuntelua (melodia/rytmi) vaihtoehtoisesti itse keksityt pienet kappaleet

Konserttivalmiudet
- opitaan luontevaa lavaesiintymistä
- valitsee esitettävät kappaleet yhdessä opettajan kanssa
- jaksaa hioa kappaletta ja esittää sen uudestaan
- osaa harjoitella kappaleen esityskuntoon

Yhteissoitto
- oppii kuuntelemaan sävelpuhtauttaan muiden soittajien mukana
- oppii aloittamaan ja lopettamaan fraasit muiden kanssa samanaikaisesti
- osaa soittaa yhteissoittokappaleita sekä pienyhtyeessä että orkesterissa

3

Soittimeen tutustuminen

- kannustetaan hyvänlaatuisen puusoittimen hankkimiseen

Soittotekniikka

- soiton aikana osaa kuunnella ja korjata äänen puhtautta
- sujuvaa artikulointia ja sen monipuolista vaihtelua fraasien sisällä
- pienet, rennot ja hallitut sormenliikkeet, hyvä samanaikaisuus kielen kanssa
- osaa kromaattisen asteikon e-e3
- soinnin tasalaatuisuus koko soittimen rekisterin alueella
- soinnin puhtaus eri nyansseissa kurkkuäänet
- opettelee laatimaan itselleen harjoitteita musiikissa olevien haastavien kohtien ympärille

Musiikin hahmottaminen

- sonaattien tai muiden laajempien teosten hallinta
- eri aikakausien musiikin soittaminen
- fraseeraus monipuolistuu
- nuotinlukutaito kehittyy, sujuva prima vista
- transponointi in C
- tutustuminen kevyen musiikin fraseeraukseen (kolmimuunteisuus)
- ulkoasoitto

Luovat taidot

- musisointi korvakuuloltalyhyen sointujakson päälle ja/tai pienten laulujen variointia
- omat sävellykset

Yhteissoitto

- oppilas hallitsee jo pienimuotoista yhtyeen ohjaamista, osaa näyttää aloitukset ja lopetukset muille soittajille
- oppilas osaa virittää ja mukauttaa intonaatiotaan yhtyeen mukaan
- oppilas tekee musiikillisia aloitteita ja reagoi myös niihin

Harjoittelu

- säännöllinen kotiharjoittelu
- lämmittelyharjoitukset
- osaa harjoitella metronomin kanssa

Konserttivalmiudet

- oppilas hallitsee useammasta kappaleesta koostuvan kokonaisuuden konserttitilanteessa
- oppilas on löytämässä omaa ääntään soittajana

4

Perustasojen lisäksi

Soittotekniikka

- tutustuminen moderneihin soittotekniikoihin*
  slap tongue
  tuplakielitys
  glissando
  multifoni
  flutter
  kiertohengitys
  vibrato
  *Mikko Raasakka: Aapelin uudet soitteet
- transponointi in C
- tutustuminen transponointiin in A

Musiikin hahmottaminen

modernin musiikin äänimaailmojen hahmottaminen

Luovat taidot

- oppii laatimaan omia kadensseja konserttoihin ja sonaatteihin
- improvisointi helpon soitukierron päälle

Yhteissoitto

- moniosaisten yhtyekappaleiden hallinta ja esittäminen
- orkesterisoittoa mahdollisuuksien mukaan
- konsertot, vaativammat kamarimusiikkiteokset

Harjoittelu

- osaa suunnitella harjoitteluhetket aikatauluihinsa ja harjoitella tehokkaasti
- Kehonhuolto, venyttely
- erottaa eri tekniset osa-alueet (sormet, kielitys, hengitys ja fraseeraus) toisistaan ja osaa myös harjoitella niitä erikseen

Konserttivalmiudet

- oppilas pystyy laatimaan ja toteuttamaan pienimuotoisen konserttikokonaisuuden
- oma persoonallisuuden välittyminen esiintymistilanteissa
- lavakäytös heijastaa luontevasti esitettävän musiikin sävyjä
- käy säännöllisesti konserteissa laajentamassa musiikillisia näköalojaan

FAGOTTI TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke
Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

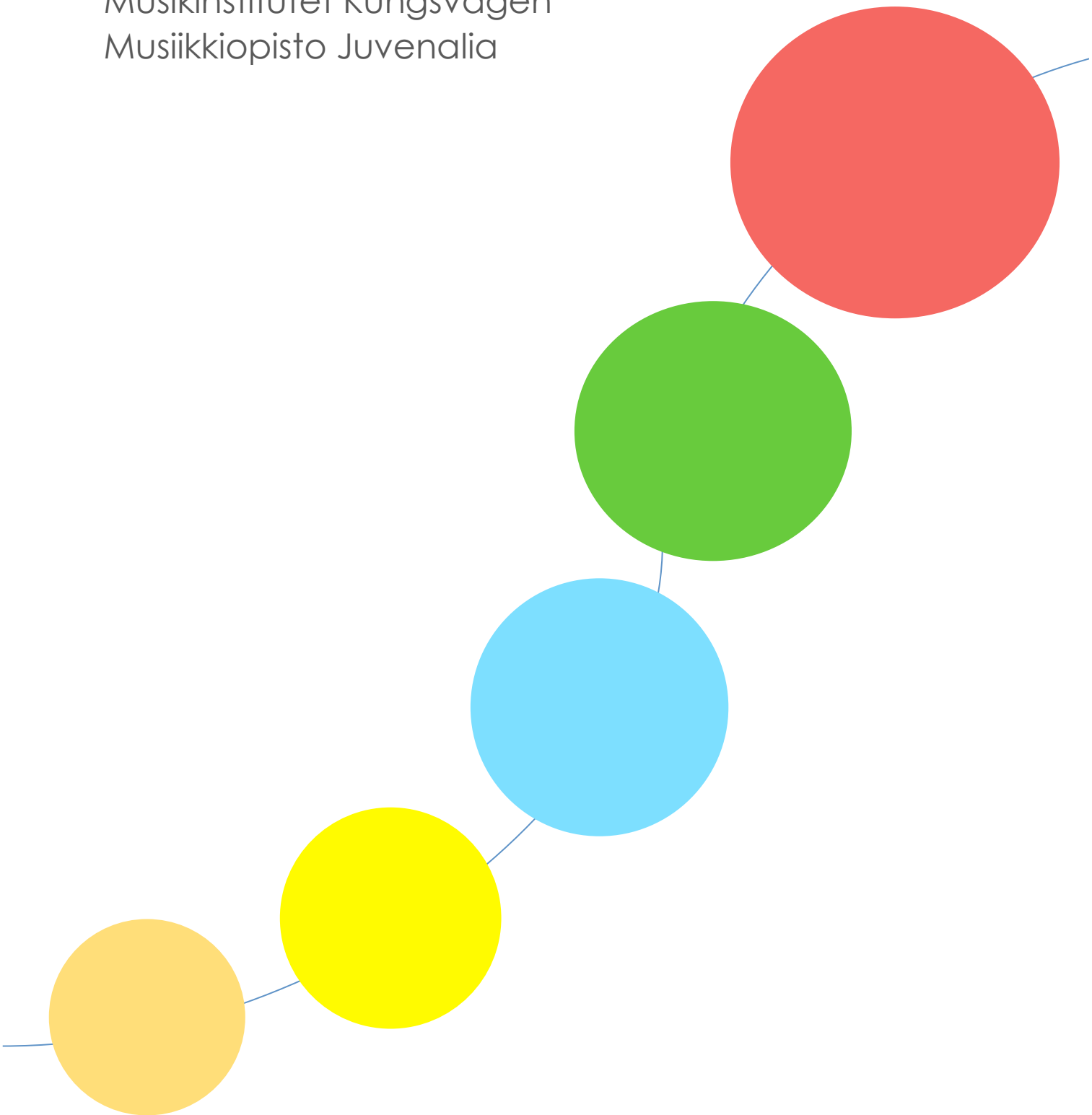

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme fagotinsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen fagotinsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

Alkeet

Soittimeen tutustuminen

- soittimen ja röörin rakenne
- miten ääni syntyy
- oppilas osaa käsitellä rööriä ja puhaltaa äänen rööriin

Soittotekniikka

- hengitystekniikan perustaidot
  - oppilaalla on kehossaan tuntemus hengityksestä
  - oppilas osaa pitää yllä puhallusta soittotapahtumassa
- seisoma-asento ja käsien asento ovat luontevat
- soittimen kulma kehoon on luonteva

Musiikin hahmottaminen

- oppilas hahmottaa sykkeen, rytmin ja äänenkorkeuden
- oppilas osaa säädellä äänen voimakkuutta (hiljainen - voimakas)
- oppilas osaa lukea nuotit äänialalta F - c1
- oppilas hallitsee pieniä musiikillisia kokonaisuuksia
- oppilas hallitsee teoksen yksityiskohtia
- oppilas osaa soittaa ulkoa
- oppilas osaa ilmentää musiikin perusluonnetta ja jakaa sitä toisille

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- soittaminen opettajan mallin mukaan
- pienien melodisten aiheiden toistaminen
- improvisointi tunteen, kuvan tai tarinan pohjalta
- improvisointi muutamalla sävelellä

Yhteismusisointi

- oppilas soittaa pienyhtyeissä ja osallistuu luokkatunneille
- oppilas osaa ottaa opiksi toisten soittamisesta

Harjoittelu

- oppilas harjoittelee säännöllisesti sen mukaan kuin opettajan kanssa on yhdessä sovittu
- oppilaan harjoittelu on tavoitteellista
- oppilas täyttää harjoittelupassia

Konserttitaidot

- oppilas osaa valmistautua esiintymiseen opettajan ohjeiden mukaan
- oppilas osaa lavakäyttäytymisen
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana

1

Soittotekniikka

- ergonomia: oppilaalla on hyvä soittoasento eli hartiat alhaalla sekä keho ja kädet luontevasti
- ansatsin kehittäminen
  - huulien asento, röörin ja huulien kosketus on hallittu
  - kielityksen opettelu, äänten aloitus on hallittu
- hengitystekniikan kehittäminen
  - oppilaalla on hengityksessä fyysistä kestävyyttä, hän jaksaa soittaa hyvällä laadulla
  - puhalluksen tuen kehittäminen
  - oppilas hakee tervettä puhallusta, eli soittaminen ei pyörrytä tai heikota
- sormitekniikka
  - sormien asento ja kaarevuus ovat luontevat
  - sormien liike on hallittu ja tarkoituksenmukainen
  - oppilas tiedostaa käden liikkeet

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotit soittamallaan äänialueella
- oppilas hallitsee sormitukset soittamallaan äänialueella 2 ylennys- ja alennusmerkkiin
- oppilas osaa pitää tempon ja ymmärtää kappaleen sykkeen
- oppilas hallitsee yksinkertaisia rytmikuvioita
- oppilas osaa soittaa pieniä kappaleita
- oppilas hallitsee kappaleen yksityiskohdat
- oppilas hahmottaa kappaleen kokonaisuuden ja rakenteen
- oppilas eläytyy musiikkiin
- oppilas osaa soittaa ulkoa
- ohjelmisto on monipuolinen (tuttuja lauluja ja aiemmin oppilaalle tuntematonta musiikkia)
- ohjelmisto kehittää soittotekniikkaa, puhallusta ja ilmaisua
- oppilas osaa ilmentää musiikin luonnetta
- oppilas artikuloi musiikin luonteen mukaan: legato, staccato

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi:

- improvisointileikkejä 1 - 5 sävelellä
- improvisointileikkejä tarinoiden ja kertomusten avulla

Yhteissoitto

- oppilas osaa soittaa kamarimusiikkia
- oppilas soittaa omia sävellyksiä
- oppilas soittaa orkesterissa

Harjoittelu

- oppilas kuuntelee omaa soittoaan ja huomaa, missä on harjoiteltavaa
- oppilas selviytyy läksyjensä harjoittelemisesta
- oppilas harjoittelee viikoittain opettajan kanssa sovitun minuuttimäärän
- harjoittelu on säännöllistä
- oppilas osaa keskittyä harjoiteltaviin taitoihin

Konserttivalmiudet

- oppilas hallitsee konserttikäyttäytymisen
- oppilas osaa eläytyä musiikkiin
- oppilas suunnittelee yhdessä opettajan kanssa esiintymisiin valmistautumisen
- oppilaalla on kärsivällisyyttä viimeistellä kappaleet esityskuntoon
- oppilas osallistuu ryhmätunneille
- oppilas innostuu esiintymään
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana

2

Soittotekniikka

- ergonomia: hyvä soittoasento
- oppilas osaa pitää hyvän soittoasennon koko kappaleen ajan
- oppilas osaa kontrolloida hengitystä omien tarpeidensa ja musiikin mukaan
  - dynamiikan vaihtelut f-p
  - soittokestävyys
  - ilman riittävyys
  - oikea paine ja ilmavirran määrä
- oppilas kehittää soittotekniikkaa: nopeus, korukuviot, erilaiset artikulaatiotavat (aksentti, portato)

Musiikin hahmottaminen

- nuotinluku: oppilas hallitsee sävellajit ja kappaleita 4 etumerkkiin
- oppilas hioo soinnin ja rekisterien vaihtumisen kannalta haastavia intervalleja
- harjoittelu
- oppilas osaa pitää tempon ja hahmottaa kappaleen sykkeen
- oppilas hallitsee erilaisia rytmikuvioita ja tahtilajeja
- oppilas ymmärtää, että erilaista musiikkia soitetaan eri tavoin
- oppilas tunnistaa eri tyylilajeja
- oppilas osaa soittaa ulkoa
- oppilas hallitsee myös kappaleen yksityiskohtia
- oppilas hallitsee kappaleen kokonaisuuden
- oppilaalla on taitoa ilmaista musiikin luonnetta esim. painotuksin, äänenvärin ja tempon muutoksin
- oppilas suunnittelee ohjelmistonsa yhdessä opettajansa kanssa

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- oppilas osaa soittaa kuulonvaraisesti lyhyitä melodioita helpoissa sävellajeissa
- oppilas soittaa omia sävellyksiä

Yhteissoitto

- oppilas soittaa sekä kamarimusiikkia että orkesterissa
- oppilas löytää yhteisen sykkeen
- oppilas osaa sopeuttaa omaa soittoaan toisten soittoon

Harjoittelu

- oma-aloitteisuus harjoittelussa
- harjoittelu on säännöllistä
- yhdessä opettajan kanssa harjoittelun suunnittelu ja harjoittelusta sopiminen
- harjoittelu on monipuolista (sormiharjoitukset, etydit, kappaleet, puhalluksen koordinointiin tähtäävät harjoitukset)
- oppilas osaa harjoitella metronomin kanssa

Konserttivalmiudet

- oppilas jaksaa hioa kappaletta ja esittää sen useita kertoja konserteissa
- oppilas hallitsee konserttikäyttäytymisen
- oppilas eläytyy musiikkiin
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana

3

Soittimeen tutustuminen

- oppilaalla on röörin veistämisen ja sitomisen perustaidot

Soittotekniikka

- soittoasento on ergonomisesti oikea sekä seisten että istuen
- oppilaalla on tietoa kehonhuollosta
- oppilas venyttelee harjoittelun yhteydessä
- puhallustekniikan hiominen
- oppilas hallitsee intonaation
- oppilas hioo soinnin ja rekisterien vaihtumisen kannalta haastavia intervalleja
- oppilas osaa kromaattisen asteikon
- oppilaan puhallus ja soittotekniikka ovat balanssissa: hengityksen ja sormitekniikan yhteistoiminta
- oppilas kehittää äänen väriä

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea sujuvasti nuotteja ja nimetä ne hallitsemaltaan äänialalta
- oppilas osaa tehdä röörin pienet korjaukset
- oppilas osaa soittaa pitkähköjä teoksia eri aikakausilta
- oppilas hahmottaa teoksen muodon ja osaa tulkita sen selkeästi
- oppilas osaa saada musiikin luonteen esiin erilaisin soittotavoin
- oppilas hallitsee ja muistaa tempon vaihdoksia
- oppilas osaa soittaa osan ohjelmistoaan ulkoa
- oppilas suunnittelee opintonsa ja ohjelmistonsa yhdessä opettajansa kanssa

Luovat taidot, säveltäminen ja improvisointi

- oppilas osaa kuulonvaraisesti soittaa lyhyitä melodioita helpoissa sävellajeissa
- oppilas soittaa omia sävellyksiä

Yhteissoitto

- oppilas osaa soittaa yhdessä toisten kanssa eri kokoonpanoissa ja eri rooleissa
- oppilas soittaa orkesterissa

Harjoittelu

- oppilas kuuntelee omaa soittoaan ja arvioi omaa suoriutumista
- oppilas suunnittelee harjoittelua yhdessä opettajan kanssa ja osaa myös itse suunnitella omaa harjoittelua
- oppilas osaa harjoittelussa jakaa suuria kokonaisuuksia välitavoitteisiin
- oppilas osaa jaksottaa harjoittelua: paljonko mitäkin taitoa harjoitellaan kerrallaan
- oppilas osaa harjoitella metronomin kanssa

Konserttivalmiudet

- oppilas osaa kärsivällisesti harjoitella ohjelmistoaan ja valmistautua konserttiin
- oppilas osaa hallita puhallusta myös esiintymistilanteissa
- oppilas osaa eläytyä musiikin kerrontaan
- oppilas löytää oman kehonkielen soittotapahtumassa
- oppilas kehittää omaa soittotyyliä ja äänenväriä
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana

4

Soittotekniikka

- oppilas syventyy hyvän ergonomian perusteisiin
- oppilas kehittää luonnollista soittotapaa
- hengitys ja sormitekniikka toimivat saumattomasti yhteen

Soittotaito:

- oppilaan soittotaidon nopeus kehittyy
- oppilas osaa valmistaa suurehkoja teoksia; oppilas hallitsee myös laajoja kokonaisuuksia
- oppilaan ymmärrys eri tyyleistä ja aikakausista syvenee
- oppilas osaa muunnella tempoa ja pulssia luontevasti ilmaisun tueksi
- oppilas rohkaistuu kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja oman ilmaisun löytämiseksi
- oppilas osaa soittaa osan ohjelmistoaan ulkoa
- oppilas osaa valita sopivaa ohjelmistoa eri tilanteisiin
- keskeinen fagottikirjallisuus tulee oppilaalle tutuksi
- oppilas osaa kuunnella muiden soittoa analysoiden ja soveltaa kuulemaansa oman ilmaisun pohjaksi

Luovat taidot, säveltäminen ja improvisointi

- improvisointia oppilaan kiinnostuksen mukaan
- improvisaatiota voi opettaa joku toinen opettaja kuin oma soitonopettaja (pop-jazz)

Yhteissoitto

- oppilas soittaa kamarimusiikkia ja osaa säädellä soittoaan eri rooleissa
- oppilas osallistuu orkesteriin

Harjoittelu

- oppilas suunnittelee harjoittelun viikko-ohjelmaansa
- oppilas osaa analysoida harjoittelemaansa musiikkia soittotekniikan kannalta
- oppilas osaa harjoitella tarkoituksenmukaisesti ja arvioida omaa harjoitteluaan
- oppilas osaa suunnitella omaa harjoittelua ja hahmottaa harjoittelun pitkän aikajanan teoksen harjoittelun aloittamisesta esiintymiseen
- oppilas osaa ottaa vastuuta omasta harjoittelusta
- oppilas osaa harjoitella metronomin kanssa

Konserttivalmiudet

- oppilas osaa esiintyä lavalla luontevasti
- oppilas osaa ilmaista itseään omaperäisesti ja eläytyy musiikkiin
- oppilas valmistautuu huolellisesti
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana

SAKSOFONI TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke
Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme saksofoninsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen saksofoninsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

1

Soittimeen tutustuminen

- soittimen kokoaminen
- puhdistus ja huolto
- lehden kiinnittäminen suukappaleeseen
- lehden valitseminen
- lehden muokkaamisen perusteet

Soittotekniikka

- soittoasento istuen / seisten
- suukappale suorassa
- hihna tai valjaat
- sormien asennot
- sormet pyöreästi
- ansatsi
  - hampaiden sijoitus suukappaleeseen nähden, vaikutus sointiin
  - kurkun käyttö eri vokaaleilla
- artikulointi: legato, portato, staccato
- hengityksen sijoittuminen alas
  - hengityksen ja soittimen muodostama yhtenäinen putki”
  - sisäänhengitys, uloshengitys
- ääniala c1-d3

Musiikin hahmottaminen

- 2 etumerkkiin asti
- nuottiarvot, tauot, erilaiset rytmikuviot, yleisimmät esitysmerkinnät
- prima vista
- peruskaraktäärit, duuri ja molli
- voimakkuuserot
- perustempon hallinta: pulssin ylläpito, hidastus ja nopeutus

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- improvisointi pentatonista asteikkoa käyttäen esim. blueskaavan mukaan
- omat pienet sävellykset

Yhteissoitto

- duoja, trioja, kvartetteja, säestyksellisiä pikkukappaleita ja kaanoneita samalla tasolla olevien oppilaiden kanssa mahdollisuuksien mukaan
- orkesterisoitto kuuluu opintoihin harrastuksen alusta lähtien

Harjoittelu

- säännöllisyys, mieluummin usein ja lyhyesti kuin harvoin ja pitkään
- lämmittelyharjoitukset: pitkiä ääniä
- tavoitteiden asettaminen opettajan kanssa
- toistojen välttämättömyys
- opittujen taitojen kertaaminen
- vanhempien kannustus ja tuki
- tavoiteet ja päämäärä mielessä harjoittelu

Konserttivalmiudet

- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- musiikin jakaminen toisille
- asenne: soittamisen ilo, pettymysten sietäminen, toisten kannustaminen
- palautteen vastaanottaminen, itsearviointi
- onnistumisen kokemus :)
- osallistuminen konsertteihin myös kuulijana

2

Soittotekniikka

- vibrato
- artikuloinnin monipuolistaminen
- sormitekniikan aktiivisuus (nostettaessa / laskettaessa sormea)
- sormien ja kielen samanaikaisuuden kehittäminen

Musiikin hahmottaminen

- ääniala b-fis[3]
- sävellajit 4 etumerkkiin
- kolmimuunteisuus
- prima vista
- myös hienovaraiset voimakkuuserot
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu
- artikulaatio
- kokonaismuodon hahmottaminen rakenteen mukaisesti (jaksottaminen)
-

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- yksinkertaiseen sointukiertoon improvisointi
- säveltäminen

Yhteissoitto

- Yhteisen sykkeen löytyminen
- reagointi muiden soittoon
- säestys / soolo esim. kvartetissa roolin vaihtuminen
- osallistuminen orkesteriin

Harjoittelu

- lämmittelyharjoitukset: pitkiä ääniä, eri artikulaatioita, mahdollisesti vibrato
- säännöllisyys
- keskittyminen
- tavoitteellisuus

Konserttivalmiudet

- tavoitteellinen valmistautuminen esiintymiseen
- esiintyminen muutaman kerran lukuvuoden aikana joko yksin tai yhtyeen jäsenenä
- virheiden ohittaminen, tarvittaessa mukautuminen
- lavakäyttäytyminen on tullut tutuksi
- osallistuminen konsertteihin myös kuulijana

3

Soittotekniikka

- oman kehon asentojen tiedostaminen
- harjoittelutauot, harjoittelun jaksottaminen
- kehon huolto (venytykset, lämmittely)
- tutustuminen yläsävelsarjaan
- altissimorekisteriin tutustuminen
- nopeuden kehittäminen
- vibraton käyttöönotto musiikillisena ilmaisukeinona
- kromaattinen asteikko
- vaihtoehtoisten sormitusten omaksuminen

Musiikin hahmottaminen

- sävellajit kaikki
- prima vista
- tutustuminen transponointiin in C
- ilmaisu valmiuksien lisääminen (äänen voimakkuuden erot, äänen sävy, artikulaatio, tempon käsittely)

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- improvisoinnin pohjana käytettävien sointukiertojen laajentaminen

Yhteissoitto

- osallistuminen erilaisiin yhtyeisiin
- roolin tietoinen vaihtaminen, balanssin hakeminen yhtyeen soittoon
- osalllistuminen orkesteriin

Harjoittelu

- säännöllisyys
- oppiminen videotallenteista
- oman soiton äänittäminen
- omien harjoitteiden kehittäminen (kuvion laajentaminen sormiharjoitukseksi)
- harjoittelun kohdistaminen ensisijaisesti vaikeisiin paikkoihin
- harjoittelutapojen variointi (nopeasti, hitaasti, silmät kiinni jne.)
- suurien kokonaisuuksien jakaminen välitavoitteisiin
- mielikuvaharjoittelu (kappaleen soittaminen mielessä)
- oman harjoittelun suunnittelu
- harjoittelupäiväkirja

Konserttivalmiudet

- eläytyminen, hetkessä eläminen
- kehon kieli esiintymistilanteessa
- oman soittotyylin kehittäminen
- esiintymisvalmiuden ylläpito säännöllisin esiintymisin
- erilaiset esiintymistilanteet ja niiden huomioonottaminen
- osallistuminen konsertteihin myös kuulijana

4

Soittotekniikka

- omien soittoasentojen analyyttinen tiedostaminen
- kehon huolto
- lämmittelytapojen monipuolistaminen
- saksofoniperheen muihin soittimiin tutustuminen
- modernit soittotekniikat: multifonit, mikrointervallit, growl , glissando

Musiikin hahmottaminen

- kokosävelasteikot
- moderni notaatio
- prima vista
- kunkin aikakauden tyylin ymmärtäminen ja sisäistäminen
- rakenteen ilmentäminen
- tempon ja pulssin muutokset
- musiikin hengittäminen
- äänitteiden vertaileva kuuntelu
- rytmin suhteellinen tarkkuus ja joustavuus

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- improvisointi eri tyylilajeissa (esim. jazz, moderniklassinen)

Yhteissoitto

- kamarimusiikki ohjelmiston olennaisena osana
- sujuva musiikillinen kommunikointi muiden soittajien kanssa

Harjoittelu

- harjoitusesiintymiset (suurten kokonaisuuksien hallinta)
- kehittämistä vaativien asioiden tunnistaminen omasta soitosta
- eri tilanteisiin soveltuvat harjoittelumenetelmät, omaehtoisuus
- omien harjoituksien kehittäminen haasteellisiin kohtiin

Konserttivalmiudet

- tilanteeseen soveltuvan ohjelmiston valinta
- laajan ohjelman hallinta
- konsertin intensiteetin ylläpitäminen
- osallistuminen konsertteihin myös kuulijana

NOKKAHUILU TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

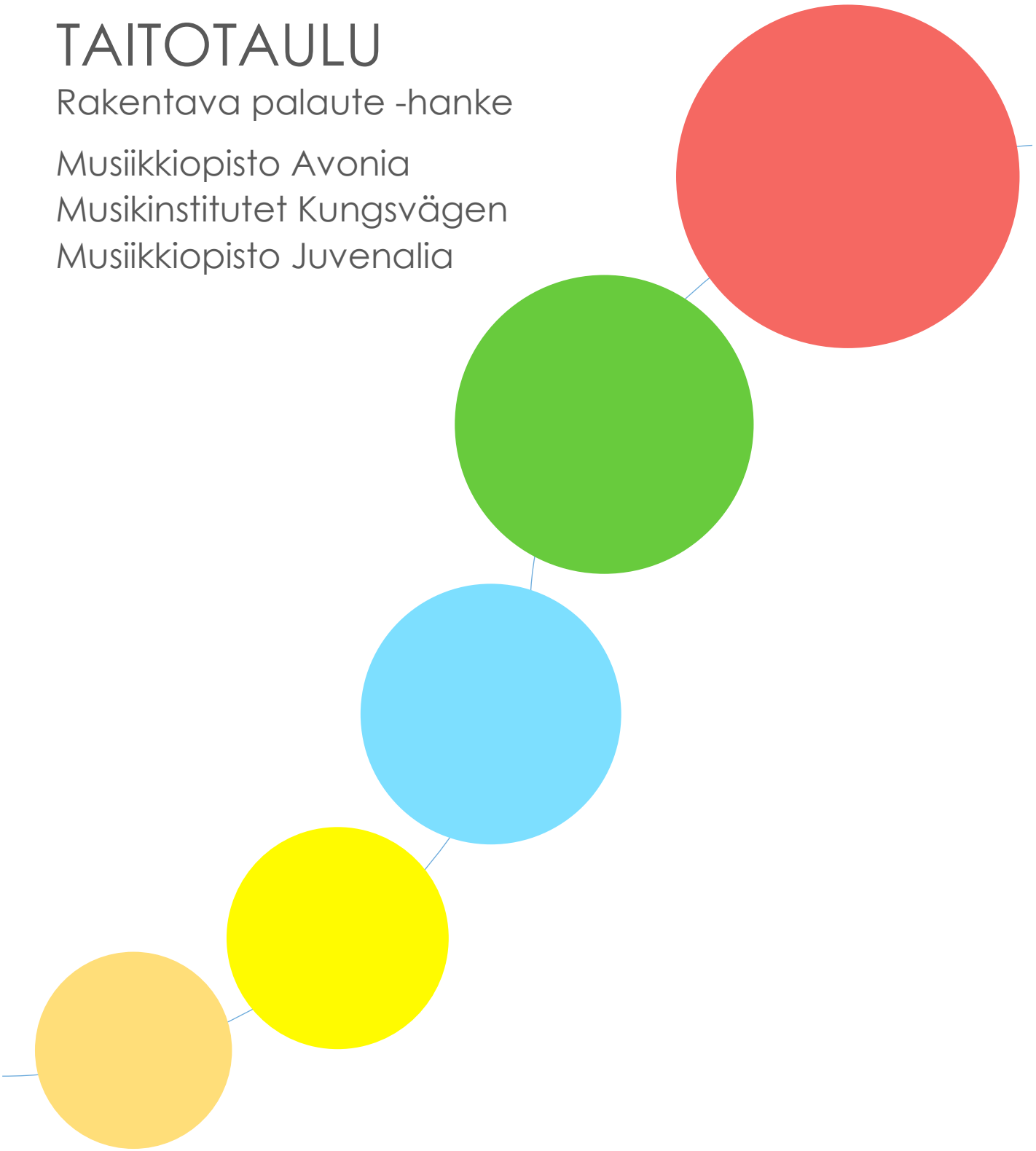

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme nokkahuilunsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen nokkahuilunsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

1

Soittimeen tutustuminen

- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy

Soittotekniikka

- soittoasento: opetellaan ryhdikäs ja luonteva soittoasento
- sisäänhengitys suun kautta, huilu lepää alahuulella
- tasaisen puhalluksen hallinta puhtaan intonaation tuottamiseksi
- osaa toteuttaa hengitykset musiikin rakenteiden mukaisesti
- peruskielitys on pehmeää ja sujuvaa (duu/dyy), taito vaihdella legaton, portaton ja staccaton välillä
- vaivattomat sormenliikkeet, vasen peukalo koukistuu sisäänpäin ylärekisterin ääniin mentäessä
- jos käytetään tukisormea, ollaan johdonmukaisia, eikä sormia lepuuteta sattumanvaraisissa paikoissa
- perussormitukset sopraanolla c2-a3 ja altolla f1-d3

Musiikin hahmottaminen

- hallitsee nuottien lukemisen sujuvasti sopraanolla c2-a3, altolla f1-d3
- kuuntelee omaa soittoa ja osaa etsiä erilaisia tulkintatapoja
- pitää tempon ja hahmottaa kappaleen pulssin
- hallitsee perusrytmit
- pystyy soittamaan pieniä kappaleita hallitusti alusta loppuun
- hallitsee kappaleiden vaikeat yksityiskohdat
- hahmottaa kokonaisuuden ja siihen kuuluvat osat
- osaa soittaa pieniä yhteissoittokappaleita
- osaa soittaa ulkoa
- osaa soittaa eri tyylisiä kappaleita

Luovat taidot

- improvisointi: sävelillä leikittely 1-5 äänellä sekä opettajan kanssa että ryhmässä, mielikuvien ja tarinoiden avulla nokkahuilun äänimaailmaan tutustumista

Yhteissoitto

- duettoja opettajan kanssa, säestyksellisiä pikkukappaleita, duettoja ja kaanoneita samalla tasolla olevien oppilaiden kanssa mahdollisuuksien mukaan

Harjoittelu

- osaa harjoitella soittotehtävät huolellisesti kotona
- kotiharjoittelussa on tärkeää soittaa useita kertoja viikon aikana
- ensimmäisen harjoitteluhetken tulisi olla heti soittotunnin jälkeisenä päivänä, jotta asiat ovat tuoreessa muistissa

Konserttivalmiudet

- valitsee opettajansa kanssa esitettävät kappaleet
- harjoittelee kappaleen esityskuntoon
- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteessa, kumarrukset alkuun ja loppuun, siisti pukeutuminen, rauhallinen lavaolemus
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan

2

Soittimeen tutustuminen

- osaa pitää huilunsa puhtaana ja hyvässä soittokunnossa

Soittotekniikka:

- alttonokkahuilu sopraanon rinnalle, kannustetaan hyvänlaatuisen puusoittimen hankkimiseen
- trillit ja muut yksinkertaisimmat korukuviot
- ääniala laajenee kahteen oktaaviin
- artikulaatio monipuolistuu
- osaa säädellä puhallustaan sävelpuhtauden tuottamiseksi
- haarukkaotteiden vaihdoissa avaava sormi edellä

Musiikin hahmottaminen

- osaa soittaa päättäväisesti
- oppii erottamaan toisistaan tanssilliset ja laululliset kappaleet ja soittamaan niitä luonteidensa mukaisesti
- ulkoasoitto kehittyy ja vahvistuu

Luovat taidot

- korvakuulolta soittaminen pienten sointujaksojen päälle
- melodioita helpoissa asteikoissa
- mielikuva improvisointia ja yksinkertaisen melodian muuntelua (melodia / rytmi) vaihtoehtoisesti itse keksityt pienet kappaleet

Yhteissoitto

- osaa näyttää säestäjälle tempon sekä aloitukset ja lopetukset
- oppii kuuntelemaan sävelpuhtauttaan muiden soittajien mukana
- oppii aloittamaan ja lopettamaan fraasit muiden kanssa samanaikaisesti

Harjoittelu

- löytää kappaleista haastavat paikat ja osaa harjoitella niitä erikseen

Konserttivalmiudet

- opitaan luontevaa lavaesiintymistä
- valitsee esitettävät kappaleet yhdessä opettajan kanssa
- harjoittelee soittimen vaihtoa (sopraanosta alttoon tai päinvastoin) konsertin sisällä

3

Soittimeen tutustuminen

- osaa öljytä ja puhdistaa puuhuilunsa tarpeen mukaan

Soittotekniikka:

- oppilaalla on käytössään hyvänlaatuiset puusoittimet (altto ja sopraano)
- etydit mukaan ohjelmistoon
- sujuvaa artikulointia ja sen monipuolista vaihtelua fraasien sisällä
- kielityksen nopeus kasvaa lähelle tuplakielen nopeutta
- pienet, rennot ja hallitut sormenliikkeet, hyvä samanaikaisuus kielen kanssa
- turhat liikkeet ja tukisormet karsittu pois
- soitossa on jo nyansseja ja mahdollisesti vibratoakin
- osaa harjoitella metronomin kanssa
- koko kahden oktaavin äänialan kromaattinen hallinta

Musiikin hahmottaminen

- osaa käyttää ulkoasoittoa työvälineenä musiikin ymmärtämiseksi syvällisemmin
- opettelee tekemään pieniä koristeluja melodioihin ja kadensseihin
- sonaattien tai muiden laajempien teosten hallinta
- eri aikakausien musiikin soittaminen mm. renessanssi ja vanhempi musiikki, barokki ja nykymusiikki
- fraseeraus monipuolistuu
- nuotinlukutaito kehittyy, sujuva prima vista

Luovat taidot

- musisointi korvakuulolta lyhyen sointujakson päälle ja/tai pienten laulujen variointia vaihtoehtoisesti lyhyen kandenssin tekeminen ja omat sävellykset

Harjoittelu

- opettelee laatimaan itselleen harjoitteita musiikissa olevien haastavien kohtien ympärille

Yhteissoitto

- oppilas hallitsee jo pienimuotoista yhtyeen ohjaamista, osaa näyttää aloitukset ja lopetukset muille soittajille
- oppilas osaa virittää ja mukauttaa intonaatiotaan yhtyeen mukaan
- oppilas tekee musiikillisia aloitteita ja reagoi myös niihin
- hallitsee sopraano- ja alttonokkahuilun lisäksi myös tenori- ja/tai bassonokkahuilun soittamisen helpoissa yhtyekappaleissa

Konserttivalmiudet

- oppilas hallitsee useammasta kappaleesta koostuvan kokonaisuuden konserttitilanteessa
- oppilas osaa vaihtaa sujuvasti soittimesta toiseen konsertin aikana
- oppilas on löytämässä omaa ääntään soittajana

4

Soittotekniikka

- vibrato
- tuplakieli, historialliset artikulaatiotavat
- vaihtoehtoiset sormitukset, sormitukset hiljaa soitettaessa
- modernin musiikin vaatimat soittotekniikat
- hallitaan koko kromaattisen äänialan trillit
- hallitaan vaihtoehtoiset sormitukset intonaatioltaan ongelmallisille sävelille
- osaa soittaa sujuvasti sopraano, altto-, tenori- ja bassonokkahuiluja

Musiikin hahmottaminen

- osaa soittaa bassoavaimelta
- osaa pääpiirteet barokin ajan tärkeimmistä kansallisista koristelutyyleistä
- konsertot, vaativammat kamarimusiikkiteokset
- modernin musiikin äänimaailmojen hahmottaminen
- musiikin aikakaudet keskiajalta nykymusiikkiin osana esiintymisrepertuaaria

Luovat taidot

- oppii laatimaan omia kadensseja konserttoihin ja sonaatteihin

Yhteissoitto

- moniosaisten yhtyekappaleiden hallinta ja esittäminen
- mahdollisuuksien mukaan konserttojen soittoa jousikvartetin ja cembalon kanssa
- orkesterisoittoa mahdollisuuksien mukaan

Harjoittelu

- osaa suunnitella harjoitteluhetket aikatauluihinsa ja harjoitella tehokkaasti
- erottaa eri tekniset osa-alueet (sormet, kielitys, hengitys ja fraseeraus) toisistaan ja osaa myös harjoitella niitä erikseen

Konserttivalmiudet

- oppilas pystyy laatimaan ja toteuttamaan pienimuotoisen konserttikokonaisuuden
- oma persoonallisuuden välittyminen esiintymistilanteissa
- lavakäytös heijastaa luontevasti esitettävän musiikin sävyjä
- käy säännöllisesti konserteissa laajentamassa musiikillisia näköalojaan

TRUMPETTI TAITOTAULU

Rakentava palaute-hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

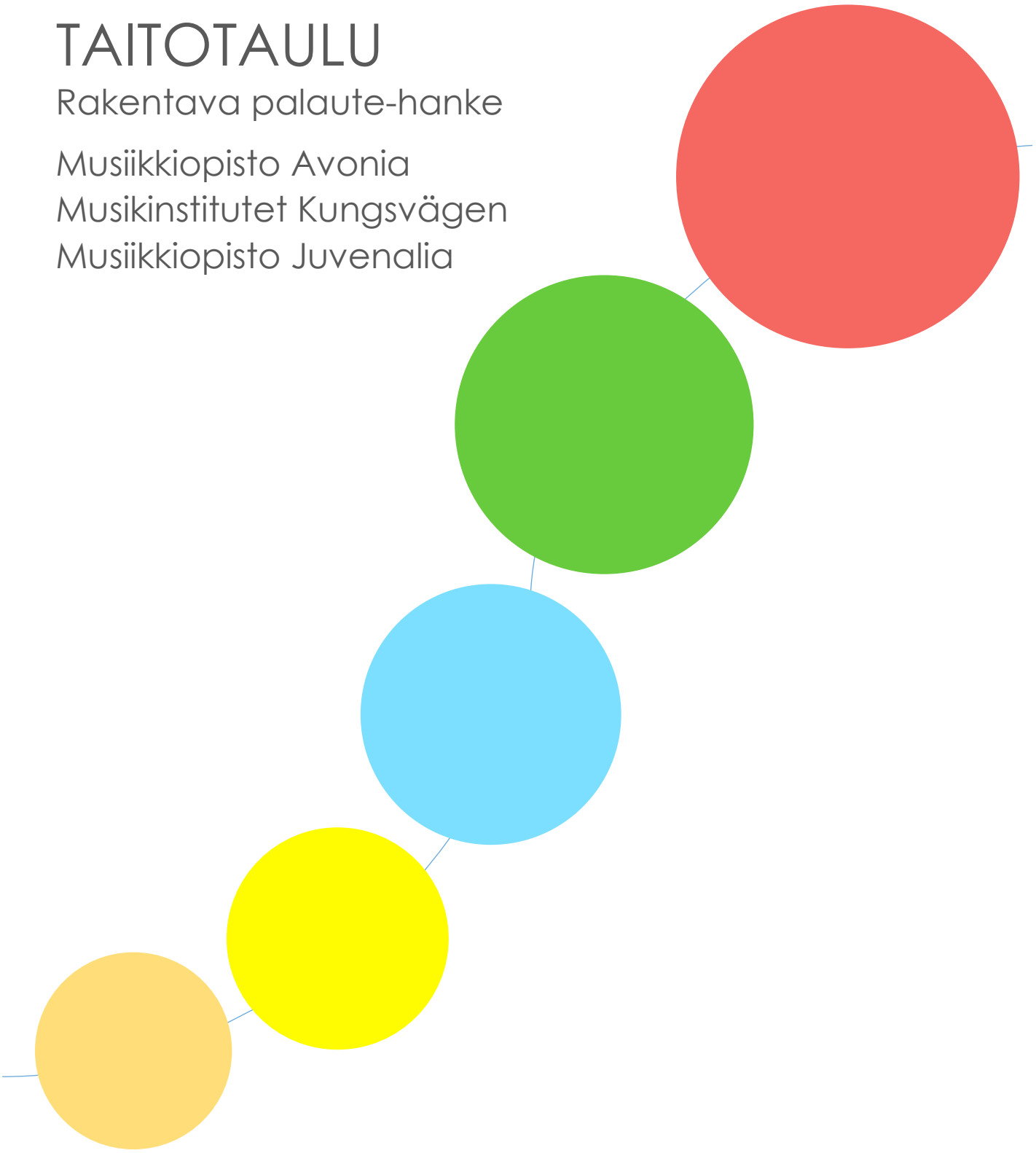

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme trumpetinsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen trumpetinsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

alkeet

Soittimeen tutustuminen
- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy

Soittotekniikka
- puhallus- ja hengitystekniikka
- sormitekniikka
- ansatsi
- artikulaatio (kielitys)
- lämmittely
- soittoasento
- istuma-asento
- ergonomian perusteet

Musiikin hahmottaminen
- nuotinluku
- sävelkorkeuden hahmottaminen
- rytmin hahmottaminen
- sykkeen hallinta
- äänenvoimakkuuden hallinta
- sävelpuhtaus
- musiikin luonteen ilmentäminen ja jakaminen toisille

Yhteissoitto
- kaikilla tasoilla kamarimusiikki ja orkesterisoitto

Harjoittelu:
- säännöllisyys
- harjoitterlurutiineista keskusteleminen opettajan ja vanhempien kanssa
- sopiva harjoitteluympäristö
- useita pieniä harjoitterlurupeamia
- vanhempien läsnäolo ja tuki
- tavoitteellisuus

Luovat taidot
- soittaminen opettajan mallin mukaan
- pienien melodia-aiheiden toistaminen
- improvisaatio kuvasta, piirustuksesta, valokuvasta tai tarinasta
- improvisaatio muutaman sävelen avulla

Konserttivalmiudet
- musiikin jakaminen toisille

1

Soittotekniikka

- oppilas osaa pitää trumpettia oikein
- oppilaalla on luonteva ryhti
- oppilas osaa kontrolloida soittoasentoa peilin avulla
- oppilas osaa soittaa lyhyitä kappaleita ja pitää hyvän ryhdin
- oppilas osaa soittaa selkeällä äänellä
- ääni on vakaa, ja virittäminen on mahdollista; viritys ei vaihtele kappaleen aikana (oppilas soittaa puhtaasti)
- oppilas osaa soittaa lyhyitä fraaseja yhdellä hengityksellä
- oppilas osaa trumpetin sormitukset alueella e – c^2 (kirjoitettu f# - d^2)
- oppilas osaa sujuvasti lyhyitä kappaleita yllä mainitulla sävelalueella
- oppilas osaa legaton, non legaton ja staccaton

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotit välillä e - c^2
- oppilas osaa soittaa sävellajit kahteen ylennys- ja alennusmerkkiin: duurit ja melodiset mollit
- oppilas osaa kuunnella omaa soittoa ja huomaa edistymisensä soitossa
- oppilas osaa pitää tempon ja hahmottaa soittamansa musiikin pulssin
- oppilas osaa yksinkertaisia rytmikuvioita
- oppilas osaa soittaa erilaisilla äänenvoimakkuuksilla: p (hiljaa), f (voimakkaasti)
- oppilas osaa soittaa pieniä kappaleita alusta loppuun annetussa sykkeessä
- oppilas hallitsee kappaleen haastavia yksityiskohtia, esimerkiksi tauot
- oppilas hahmottaa kokonaisuuden
- oppilas osaa erottaa kolmimuunteiset ja tasaiset kahdeksasosat
- oppilas osaa soittaa ulkoa

Luovat taidot

- oppilas innostuu kokeilemaan trumpetin erilaisia mahdollisuuksia, esimerkiksi äänensävyjä, äänenvoimakkuutta
- oppilas leikkii 1-5 sävelellä sekä opettajan kanssa että ryhmässä
- oppilas tutustuu trumpetin sointimaailmaan tarinoiden ja kertomusten avulla

Yhteissoitto

- löytää yhteisen sykkeen
- oppilas osaa soittaa pieniä kamarimusiikkikappaleita

Harjoittelu

- oppilas osaa harjoitella läksynsä rytmissä ja puhtaasti
- tavoitteiden asettaminen opettajan kanssa
- tavoiteet ja päämäärä mielessä harjoittelu
- säännöllisyys mieluummin usein ja lyhyesti kuin harvoin ja pitkään
- toistojen välttämättömyys
- opittujen taitojen kertaaminen
- vanhempien kannustus ja tuki

Konserttivalmiudet

- oppilas tottuu ajatukseen esiintymisestä
- oppilas eläytyy musiikkiin
- oppilas harjoittelee kappaleen esiintymiskuntoon
- oppilas valitsee yhdessä opettajan kanssa kappaleet esiintymisiin
- oppilas osaa eläytyä musiikkiin

2

Soittimeen tutustuminen

- oppilas osaa huoltaa oman instrumentin

Soittotekniikka:

- ergonomia: hyvä soittoasento
- oppilas osaa pitää hyvän soittoasennon koko kappaleen ajan
- oppilas osaa soittaa kirkkaalla ja elävällä äänellä
- oppilas hallitsee suukappaleen sijoittamisen huulille sekä alaleuan asennon
- oppilas osaa virittäessään puhaltaa kirkkaan äänen
- oppilas osaa soittaa kappaleen puhtaasti
- oppilas hallitsee hengitystekniikan musiikin fraasien mukaan
- oppilaalla on taloudellinen soittotapa: oppilaalla on soittokestävyyttä ja äänen laaatu säilyy
- oppilas osaa soittaa kappaleita äänialalta e – es^2 (f# - f^2)
- oppilas osaa artikuloida eri tavoin: legato, portato, staccato

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotit sujuvasti äänialalta e – es^2 (kirjoitettu f# - f^2)
- oppilas osaa soittaa duurit ja melodiset mollit 4 ylennys- ja alennusmerkkiin saakka
- oppilas osaa pitää tempon ja hahmottaa musiikin sykkeen
- oppilas hallitsee erilaisia rytmikuvioita ja tahtilajeja
- oppilas osaa soittaa erilaisin äänenvoimakkuuksin: pp, p, mp, mf, f ja ff
- oppilas osaa soittaa eri tyylisiä kappaleita
- oppilas tunnistaa erilaisia tyylejä, erimerkiksi klassinen musiikki ja rytmimusiikki
- oppilas hallitsee kappaleen vaativat yksityiskohdat
- oppilas hallitsee kappaleen kokonaisuuden

Luovat taidot

- improvisaatio: oppilas osaa soittaa kuulonvaraisesti lyhyitä melodioita eri sävellajeissa ja oppilas uskaltaa käyttää mielikuvista (vapaa improvisaatio)
- oppilas osaa muunnella yksinkertaisia melodioita ja leikkiä niillä
- oppilas soittaa omia sävellyksiä
- oppilas osaa soittaa ulkoa ja kuulonvaraisesti
- oppilaalla on käsitys itselleen tärkeästä musiikista ja hän suunnittelee ohjelmistoa yhdessä opettajansa kanssa

Yhteismusisointi

- oppilas motivoituu soittamaan kamarimusiikkia ja orkesterissa

Harjoittelu

- oppilas motivoituu edistymisestään
- oppilas osaa harjoitella tarkasti sekä rytmin että sävelpuhtauden
- oppilas kehittää valmiuksia tavoitteelliseen harjoitteluun

Konserttivalmiudet

- oppilas huomioi yleisön ja ottaa kontaktin yleisöön
- oppilas osaa eläytyä musiikin tunnelmaan
- oppilas harjoittaa kappaleet esiintymiskuntoon
- oppilas jaksaa hioa kappaleita ja esittää niitä useita kertoja

3

Soittimeen tutustuminen

- oppilas osaa virittää soittimen itse ja osaa käyttää myös virityslaitetta
- oppilas huoltaa soitintaan säännöllisesti

Soittotekniikka

- soittoasento on ergonomisesti oikea
- oppilas osaa korjata soittoasentoa esimerkiksi peilin avulla
- oppilas osaa rentouttaa olkapäät ja kädet
- oppilas osaa seisoa hyvin eikä lukitse polvia
- ansatsi: oppilas osaa käyttää huulia eri tavoin, oppilas hallitsee erilaisia äänensävyjä, oppilas osaa korjata sävelpuhtauden
- oppilas ymmärtää ansatsin perusteita
- oppilas osaa soittaessaan kuunnella ja korjata sävelpuhtautta
- hengitystekniikka tukee fraseerausta
- oppilas osaa sormitukset alueella f# - a^2
- oppilas osaa perusartikulaatiot, esimerkiksi kaksois- ja kolmoiskielityksen

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotit sujuvasti väliltä c – g^2
- oppilas osaa kuunnella omaa soittoa ja arvioida suoriutumista
- oppilas hallitsee ja muistaa tempon vaihdoksia
- oppilas sykkeen vaihdoksen (äänien pituudet voivat vaihdella accelerandossa ja ritardandossa)
- oppilas hallitsee sävelpuhtauden ja erilaisia sävyjä
- oppilas osaa soittaa pitkähköjä teoksia eri aikakausilta
- oppilas hahmottaa teoksen muodon ja osaa tulkita sen selkeästi
- oppilas osaa soittaa yhdessä eri kokoonpanossa ja eri rooleissa (johtava ääni, säestävä ääni)
- oppilas osaa soittaa osan ohjelmistostaan ulkoa
- ohjelmistossa on eri tyylilajien ja eri aikakausien musiikkia

Luovat taidot

- improvisaatio: oppilas osaa soittaa kuulonvaraisesti lyhyitä melodioita eri sävellajeissa, oppilas käyttää mielikuvitusta (vapaa improvisaatio)
- oppilas osaa muunnella yksinkertaisia melodioita ja leikkiä niillä
- oppilas soittaa omia sävellyksiä

Yhteissoitto

- säestäjän kanssa
- orkesterissa tai pienkokoonpanoissa

Harjoittelu

- oppilas osaa jakaa ja tauottaa harjoittelun
- oppilas osaa suunnitella harjoittelun pieniin jaksoihin
- oppilas osaa harjoitella metronomin kanssa
- oppilas osaa harjoitella tavoitteellisesti
- oppilas suunnittelee opintonsa ja ohjelmistonsa yhdessä opettajan kanssa pitkäjännitteisesti

Konserttivalmiudet

- oppilas huomioi yleisön ja tilanteen
- oppilas eläytyy aidosti kappaleen tunnelmaan
- oppilas osaa kärsivällisesti valmistautua ja harjoitella konsertteja varten

4

Soittotekniikka

- oppilas syventyy ergonomian lähtökohtiin, oppilas valvoo soittoasentoa säännöllisesti esimerkiksi peilin tai videon avulla
- oppilas harrastaa säännöllisesti liikuntaa tukeakseen trumpetinsoittoa
- sormitekniikka kehittyy vaivattomaksi ja hallituksi
- oppilas harjoittelee puhallustekniikassa laajojen intervallien hallintaa sekä legato että staccato
- oppilas käyttää monipuolisesti ja muunnellen vibratoa eri tyylilajeissa
- oppilas hallitsee vaihtelevan artikulaation: yksinkertainen ja tuplakielitys sekä niiden käyttö eri rytmikuvioissa (duoli, trioli, kvartoli jne.)
- oppilas hallitsee rytmimusiikin fraseerausohjeet: aksentti, vahva aksentti, vahva & lyhyt aksentti, glissando, shake/vibrato, sordinoitu wah wah

Musiikin hahmottaminen

- oppilas hallitsee nuotinluvun koko äänialalta e – b2 (fis – c3)
- oppilas osaa käsitellä sykettä myös prima vista -soitossa
- oppilas osaa valmistaa suurehkoja teoksia (sonaatti, konsertto jne.)
- oppilaan ymmärrys musiikin aikakausista syvenee
- oppilas osaa soittaa ulkoa
- oppilas suunnittelee oman ohjelmiston
- oppilas osaa soittaa barokkimusiikin kuviot
- oppilas osaa swing-fraseerauksen

Luovat taidot

- oppilas osaa kirjoittaa omia kadensseja (konserttoihin ja barokkisonaatteihin)
- oppilaalla on tuntuma ja ymmärrys rakenteesta eri tyylien musiikissa
- oppilas osaa soveltaa erilaisia asteikkoja improvisaatioon

Yhteissoitto

- säestäjän kanssa
- orkesterissa tai pienkokoonpanoissa

Harjoittelu

- oppilas suunnittelee harjoittelun viikkorytmin
- oppilas harjoittelee järkevästi
- oppilas osaa soveltaa eri harjoitustapoja (hankalat kohdat hitaasti)
- oppilas ymmärtää harjoittelun eri osa-alueet: sormet, kieli, äänenmuodostus, hengitys

Konserttivalmiudet

- oppilaan esiintyminen lavalla on luontevaa, yleisökontakti on luonteva
- oppilas ilmaisee omaperäisesti ja eläytyy musiikkiin
- oppilas valmistautuu huolellisesti

KÄYRÄTORVI TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke
Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme käyrätorvensoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen käyrätorvensoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

alkeet

Soittimeen tutustuminen
- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy

Soittotekniikka
- puhallus-/hengitystekniikka
- sormitekniikka
- äänenmuodostus, huulien käyttö
- artikulaatio, kielitys
- soittoasento
- istuma- ja seisoma-asento
- ergonomia perustasolla
- äänenvoimakkuuden hallinta (hiljainen - voimakas)

Musiikin hahmottaminen
- sykkeen, rytmin ja äänenkorkeuden hahmottaminen
- nuotinluku
- musiikin luonteen ilmentäminen ja jakaminen toisille
- musiikillisen kokonaisuuden hallinta
- teoksen yksityiskohtien hallinta
- ulkoa soittaminen
- erilaisten tunteiden ja musiikkityylien ymmärtäminen

Luovat taidot, säveltäminen, improvisaatio
- soittaminen opettajan mallin mukaan
- pienien melodisten aiheiden toistaminen
- improvisointi tunteen, kuvan tai tarinan pohjalta
- improvisointi muutamalla sävelellä

Yhteissoitto
- kaikilla tasoilla kamarimusiikki ja orkesterisoitto

Harjoittelu
- säännöllisyys
- tavoitteellisuus
- keskustelu harjoittelutavoista opettajan ja vanhempien kanssa
- sopiva harjoitteluympäristö
- päivittäiset pienet harjoittelurupeamat
- vanhempien läsnäolo ja tuki

Konserttivalmiudet
- musiikin välittäminen toisille
- sävellyksen tunnelmaan eläytyminen
- lavakäyttäytyminen
- osallistuminen konsertteihin myös kuulijana

1

Soittotekniikka

- oppilas osaa pitää käyrätorvea oikein
- oppilaalla on luonteva ryhti hänen soittaessaan käyrätorvea
- oppilas hallitsee sujuvasti lyhyitä kappaleita, joiden ääniala on runsaan oktaavin
- oppilas osaa soittaa kirkkaalla äänellä ja artikuloida selkeästi
- oppilas hallitsee legaton ja kielityksen

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotit soittamallaan äänialueella
- oppilas osaa pitää tempon ja ymmärtää kappaleen sykkeen
- oppilas hallitsee yksinkertaisia rytmikuvioita
- oppilas osaa ilmentää musiikin luonnetta
- oppilas osaa soittaa pieniä kappaleita
- oppilas hallitsee kappaleen yksityiskohdat
- oppilas hahmottaa kappaleen kokonaisuuden ja rakenteen
- oppilas eläytyy musiikkiin
- oppilas osaa soittaa ulkoa
- oppilas osaa soittaa erityylisiä kappaleita

Luovat taidot, säveltäminen ja improvisointi

- improvisointileikkejä 1 - 5 sävelellä
- improvisointileikkejä tarinoiden ja kertomusten avulla
- oppilas osaa säveltää pieniä sävellyksiä

Yhteissoitto

- oppilas osaa soittaa kamarimusiikkia
- oppilas osallistuu orkesteriin

Harjoittelu

- oppilas kuuntelee omaa soittoaan ja huomaa, missä on harjoiteltavaa
- oppilas selviytyy läksyjensä harjoittelemisesta

Konserttivalmiudet

- oppilas hallitsee konserttikäyttäytymisen
- oppilas osaa eläytyä musiikkiin
- oppilas valitsee yhdessä opettajan kanssa kappaleet esiintymisiin
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana

2

Soittimeen tutustuminen

- oppilas selviää soittimensa päivittäisestä hoitamisesta

Soittotekniikka

- ergonomia: hyvä soittoasento
- oppilas osaa pitää hyvän soittoasennon koko kappaleen ajan
- oppilas osaa soittaa selkeällä äänellä
- oppilas osaa soittaa pääosin puhtaasti
- oppilas osaa kontrolloida hengitystä omien tarpeidensa ja musiikin mukaan
- oppilas osaa puhaltaa rennosti
- oppilas osaa soittaa kappaleita sujuvasti noin kahden oktaavin alueelta
- oppilas hallitsee legaton ja kielityksen
- oppilas osaa soittaa erilaisin äänenvoimakkuuksin: piano, forte, crescendo ja diminuendo

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa lukea nuotteja ja nimetä ne hallitsemaltaan äänialalta
- oppilas hahmottaa musiikkia kuuntelemalla omaa soittaan ja osaa arvioida suoriutumista
- oppilas osaa pitää tempon ja hahmottaa kappaleen sykkeen
- oppilas hallitsee erilaisia rytmikuvioita ja tahtilajeja
- oppilas ymmärtää, että erilaista musiikkia soitetaan eri tavoin
- oppilas hallitsee myös kappaleen yksityiskohtia
- oppilas hallitsee kappaleen kokonaisuuden
- oppilas osaa soittaa ulkoa
- oppilas tunnistaa eri tyylilajeja
- oppilas suunnittelee ohjelmistonsa yhdessä opettajansa kanssa

Luovat taidot, säveltäminen, improvisaatio

- oppilas osaa soittaa kuulonvaraisesti lyhyitä melodioita helpoissa sävellajeissa
- oppilas osaa improvisoida käyttämällä esimerkiksi pentatonista asteikkoa ja blues-asteikkoja
- oppilas soittaa omia sävellyksiä

Yhteissoitto

- oppilas soittaa sekä kamarimusiikkia että orkesterissa

Harjoittelu

- oppilas huomaa, mitä kannattaa harjoitella ja selviää omien läksyjensä harjoittelusta
- oppilas osaa harjoitella tarkasti rytmit, sävelpuhtauden ja äänenvoimakkuuden

Konserttivalmiudet

- oppilas jaksaa hioa kappaletta ja esittää sen useita kertoja konserteissa
- oppilas hallitsee konserttikäyttäytymisen
- oppilas eläytyy musiikkiin
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana

3

Soittimeen tutustuminen

- oppilas hoitaa soitintaan säännöllisesti

Soittotekniikka

- soittoasento on ergonomisesti oikea sekä seisten että istuen
- oppilas hallitsee soittimen virittämisen itse ja osaa käyttää virityslaitetta
- oppilas osaa soittaessaan kuunnella ja korjata sävelpuhtautta
- oppilas hallitsee hengitystekniikan
- oppilas kehittää edelleen legatoa ja kielitystä

Musiikin hahmottaminen

- oppilas osaa sujuvasti lukea nuotteja ja nimetä ne hallitsemaltaan äänialalta
- oppilas osaa soittaa sujuvasti kahden ja puolen oktaavin alalta
- oppilas hallitsee ja muistaa tempon vaihdoksia
- oppilas osaa soittaa eri tahtilajeja
- oppilas osaa soittaa hyvällä sävelpuhtaudella eri äänenvoimakkuuksin
- oppilas osaa soittaa pitkähköjä teoksia eri aikakausilta
- oppilas hahmottaa teoksen muodon ja osaa tulkita sen selkeästi
- oppilas osaa soittaa osan ohjelmistoaan ulkoa
- ohjelmisto koostuu eri tyylien ja aikakausien musiikista
- oppilas eläytyy musiikkiin
- oppilas suunnittelee opintonsa ja ohjelmistonsa yhdessä opettajansa kanssa

Luovat taidot, säveltäminen ja improvisaatio

- oppilas osaa kuulonvaraisesti soittaa lyhyitä melodioita helpoissa sävellajeissa
- oppilas osaa improvisoida käyttämällä esimerkiksi pentatonista asteikkoa ja blues-asteikkoja
- oppilas soittaa omia sävellyksiä

Yhteissoitto

- oppilas osaa soittaa yhdessä toisten kanssa eri kokoonpanoissa ja eri rooleissa
- oppilas soittaa orkesterissa

Harjoittelu

- oppilas kuuntelee omaa soittoaan ja arvioi omaa suoriutumista
- oppilas huomaa, mitä kannattaa harjoitella ja selviytyy läksyjensä harjoittelemisesta
- oppilas osaa harjoitella metronomin kanssa
- oppilas osaa jaksottaa harjoittelun ja pitää taukoja harjoittelun aikana
- oppilas osaa harjoitella tarkoituksenmukaisesti

Konserttivalmiudet

- oppilas eläytyy kappaleen tunnelmaan luontevasti
- oppilas osaa kärsivällisesti harjoitella ohjelmistoaan ja valmistautua konserttiin
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana

4

Soittotekniikka

- oppilas syventyy hyvän ergonomian perusteisiin
- oppilas tutkii omaa soittoasentoaan säännöllisesti
- oppilas tutustuu kaksois- ja kolmoiskielityksiin

Musiikin hahmottaminen

- oppilas hallitsee sykkeen käsittelyn myös prima vista –soitossa
- oppilas osaa valmistaa suurehkoja teoksia
- oppilaan ymmärrys eri tyyleistä ja aikakausista syvenee
- oppilas osaa soittaa osan ohjelmistoaan ulkoa
- oppilas osaa valita sopivaa ohjelmistoa eri tilanteisiin

Luovat taidot, säveltäminen ja improvisaatio

- improvisointia oppilaan kiinnostuksen mukaan
- improvisaatiota voi opettaa joku toinen opettaja kuin oma soitonopettaja (pop-jazz)

Yhteissoitto

- oppilas osaa soittaa yhdessä toisten kanssa eri kokoonpanoissa ja eri rooleissa
- oppilas soittaa orkesterissa

Harjoittelu

- oppilas suunnittelee harjoittelun viikko-ohjelmaansa
- oppilas harjoittelee järkevästi
- oppilas osaa käyttää erilaisia harjoittelutapoja (haastavat paikat hitaasti jne.)
- oppilas ymmärtää harjoittelun eri osa-alueet: kädet, kieli, äänenmuodostus, hengitys jne.

Konserttivalmiudet

- oppilas osaa esiintyä lavalla luontevasti
- oppilas osaa ilmaista itseään omaperäisesti ja eläytyy musiikkiin
- oppilas valmistautuu huolellisesti
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana

PASUUNA TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke
Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme pasuunansoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen pasuunansoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

alkeet

Soittimeen tutustuminen
- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy

Soittotekniikka
- puhallus/hengitystekniikka
- luistitekniikka
- kielitystekniikka
- äänenmuodostus
- sävelpuhtaus
- soittoasento
- istuma- ja seisonta-asento

Musiikin hahmottaminen
- nuotinluku
- sävelkorkeuden hahmottaminen
- rytmin hahmottaminen
- pulssin hallinta
- voimakkuusvaihtelut
- kokonaisuuden hallinta
- yksityiskohtien hallinta
- ulkoa soittaminen
- erilaisten tyylien osaaminen

Luovat taidot, säveltäminen ja improvisaatio
- pienten sävelkuvioiden matkiminen
- improvisointi kuvan tai tarinan pohjalta
- improvisointi muutamaa säveltää käyttäen

Yhteissoitto
- yhtye- ja orkesterisoitto kaikilla tasoilla

Harjoittelu
- säännöllisyys
- tavoitteellisuus
- suotuisat harjoitteluolosuhteet
- pieniä harjoittelutuokioita useasti
- vanhemman läsnäolo ja apu

Konserttitaidot
- yleisön huomioiminen
- eläytyminen kappaleen tunnelmaan
- kappaleen valmistaminen esityskuntoon
- osallistuminen konsertteihin myös yleisönä

1

Soittotekniikka

- ergonomia: osaa kannatella pasuuna oikein
- soittoasennon opettelussa tavoitteena luonteva kehon asento
- pystyy soittamaan lyhyen kappaleen niin, että soittoasento pysyy kappaleen ajan hyvänä
- pystyy soittamaan selkeällä äänellä
- ääni niin vakiintunut, että mahdollista virittää ja viritystaso ei muutu olennaisesti lyhyen kappaleen aikana
- pystyy soittamaan lyhyitä säkeitä samalla puhalluksella
- pystyy soittamaan sujuvasti G – c^1 alueella pieniä kappaleita
- osaa soittaa staccatossa ja tenuto
- sujuva vetotekniikka

Musiikin hahmottaminen

- osaa nuottien lukemisen ja sävelten nimeämisen sujuvasti G – c^1
- pitää tempon ja hahmottaa kappaleen pulssin
- hallitsee perusrytmikuviot
- pyrkimystä voimakkuusvaihteluihin
- pystyy soittamaan pieniä kappaleita hallitusti alusta loppuun
- hallitsee kappaleiden vaikeat yksityiskohdat
- hahmottaa kokonaisuuden ja siihen kuuluvat osat
- osaa soittaa ulkoa
- osaa soittaa eri tyylisiä kappaleita

Luovat taidot, säveltäminen, improvisaatio

- improvisointi: sävelillä leikittely 1-5 äänellä sekä opettajan kanssa että ryhmässä
- mielikuvien ja tarinoiden avulla pasuunan äänimaailmaan tutustumista
- oppilas soittaa omia pieniä sävellyksiä

Yhteissoitto

- oppilas osaa soittaa pieniä yhteissoittokappaleita
- oppilas osallistuu orkesteriin
- oppilas soittaa pienyhtyeessä
- oppilas löytää yhteisen sykkeen

Harjoittelu

- hahmottaa soitostaan asioita, jotka vaativat harjoittelua
- osaa harjoitella soittotehtävät huolellisesti sekä rytmin että sävelpuhtauden osalta

Konserttivalmiudet

- valitsee opettajansa kanssa esitettävät kappaleet
- harjoittelee kappaleen esityskuntoon
- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteessa
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan
- osallistuu konsertteihin myös kuulijana

2

Soittimeen tutustuminen

- huolehtii oman soittimensa päivittäisestä huollosta

Soittotekniikan alue

- ergonomia: soittaa hyvässä soittoasennossa
- pystyy soittamaan kappaleen niin, että soittoasento pysyy kappaleen ajan hyvänä
- pystyy soittamaan selkeällä äänellä
- soitto on pääosin puhdasta
- pystyy rytmittämään hengitykset oman- ja musiikin tarpeen mukaisesti
- pystyy puhaltamaan rennosti
- osaa soittaa staccato, tenuto ja portato
- sujuvaa vetotekniikka

Musiikin hahmottaminen

- hallitsee nuottien lukemisen ja sävelten nimeämisen sujuvasti alueella F – ess[1]
- hahmottaa kuulemalla soittoansa ja osaa arvioida sitä
- säilyttää tempon ja hahmottaa kappaleen pulssin
- hallitsee erilaisia rytmikuvioita ja tahtilajeja
- osaa soittaa eri voimakkuuksilla: piano, forte ja crescendo ja diminuendo
- ymmärtää, että eri tyyppistä musiikkia soitetaan eri tyylillä
- hallitsee kappaleiden vaikeat yksityiskohdat
- hahmottaa kokonaisuuden ja siihen kuuluvat osat
- osaa soittaa ulkoa
- tunnistaa kappaleiden eri tyylejä
- suunnittelee opettajan kanssa ohjelmistoansa

Luovat taidot, säveltäminen, improvisaatio

- improvisointi esimerkiksi pentatonista tai blues-asteikkoa käyttäen
- yksinkertaisten sävelten soittaminen korvakuulolla helpoissa sävellajeissa
- vaihtoehtoisesti itse keksityt pienet kappaleet, voi olla myös ohjeistettu tehtävä

Yhteissoitto

- osaa soittaa yhteissoittokappaleita sekä pienyhtyeessä että orkesterissa

Harjoittelu

- osaa harjoitella soittotehtävät huolellisesti rytmin, sävelpuhtauden sekä voimakkuusvaihteluiden osalta
- harjoittelu on säännöllistä ja tavoitteellista
- osaa keskittyä harjoitteluun

Konserttivalmiudet

- harjoittelee kappaleen esityskuntoon
- jaksaa hioa kappaletta ja esittää sen uudestaan
- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteessa
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan
- osallistuu konsertteihin myös kuulijana

3

Soittimeen tutustuminen

- huolehtii oman soittimensa säännöllisestä huollosta

Soittotekniikka

- soittoasento ergonomisesti oikea sekä istuessa että seisoessa: ei jännityksiä hartiaseudulla ja käsissä, seistessä paino molemmilla jaloilla
- osaa korjata soittoasentoaan
- osaa virittää itse (myös viritysmittarin käyttö)
- soiton aikana osaa kuunnella ja korjata sävelpuhtautta
- hengitystekniikka hallittua
- osaa perusartikulaatiot, staccato, tenuto, portato ja legato
- sujuva vetotekniikka

Musiikin hahmottaminen

- nuottien lukeminen ja sävelten nimeäminen alueelta E – f^1
- osaa kuunnella soittoaan
- hallitsee ja muistaa tempomuutokset
- osaa soittaa eri tahtilajeissa
- osaa soittaa laajamuotoisia ja eri tyylikausien teoksia
- osaa soittaa osan ohjelmistostaan ulkoa
- ohjelmisto koostuu erityylisistä ja eri aikakausien sävellyksistä
- suunnittelee opettaja kanssa opinnot ja ohjelmistot

Luovat taidot, säveltäminen, improvisaatio

- improvisointi esimerkiksi pentatonista tai blues-asteikkoa käyttäen
- yksinkertaisten sävelmien soittaminen korvakuulolta helpoissa sävellajeissa
- vaihtoehtoisesti itse keksityt pienet kappaleet, voi olla myös ohjeistettu tehtävä

Yhteissoitto

- osaa toimia eri rooleissa (johtava, säestävä) erilaisissa kokoonpanoissa
- osallistuu orkesteriin

Harjoittelu

- osaa tauottaa harjoitteluaan
- osaa harjoitella metronomin kanssa
- osaa harjoitella sekä yksityiskohtia että kokonaisuutta
- osaa harjoitella tarkoituksenmukaisesti
- osaa harjoitella vaikeat kohdat erikseen

Konserttivalmiudet

- osaa työskennellä pitkäjänteisesti valmisteilla olevan (mahdollisesti esitettävän) ohjelmiston parissa
- osaa huomioida yleisön esiintymistilanteissa
- osaa eläytyä kappaleen tunnelmaan itselleen luontevalla tavalla
- osallistuu konsertteihin myös kuulijana

4

Soittotekniikka

- syvennytään hyvän ergonomian lähtökohtiin ja tarkistetaan soittoasento säännöllisesti
- vetotekniikan kehittäminen sujuvaksi ja vaivattomaksi
- laajojen intervallien hallinta
- tutustutaan vibraton käyttöön
- tutustutaan kaksois- sekä kolmoiskielitykseen

Musiikin hahmottaminen

- nuottien lukeminen ja sävelten nimeäminen alueelta E – b^1
- pulssin hallinta myös prima vista -soitossa
- laajamuotoisten kappaleiden valmistaminen
- eri tyylikausien ja tyylien syvempi tunteminen
- osaa soittaa osan ohjelmistostaan ulkoa
- osaa valita sopiva ohjelmiston eri tilanteisiin

Luovat taidot, säveltäminen, improvisaatio

- improvisointi oppilaan kiinnostuksen mukaan
- kadenssin kirjoittaminen oppilaan soittamaan sävellykseen

Yhteissoitto

- soittaa pienyhtyeessä
- ymmärtää soittajien vaihtuvat roolit pienyhtyeessä ja osaa sopeuttaa oman soiton roolin mukaan
- osallistuu orkesteriin

Harjoittelu

- osaa suunnitella harjoitteluaikataulunsa viikko-ohjelmaansa
- osaa harjoitella järkevästi ja hyödyllisesti
- osaa käyttää erilaisia harjoittelutapoja
- tiedostaa eri osa-alueiden (käsi, kieli, äänenmuodostus ja hengitys) merkityksen soitossa ja tarvittaessa kohdentaa harjoittelua tiettyyn alueeseen
- osaa harjoitella sekä yksityiskohtia että kokonaisuutta

Konserttivalmiudet

- hyvin valmistetut esitykset
- luonteva lavakäytös
- eläytyminen musiikkiin oman näkemyksen mukaisesti
- osallistuu konsertteihin myös kuulijana

PIANO TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

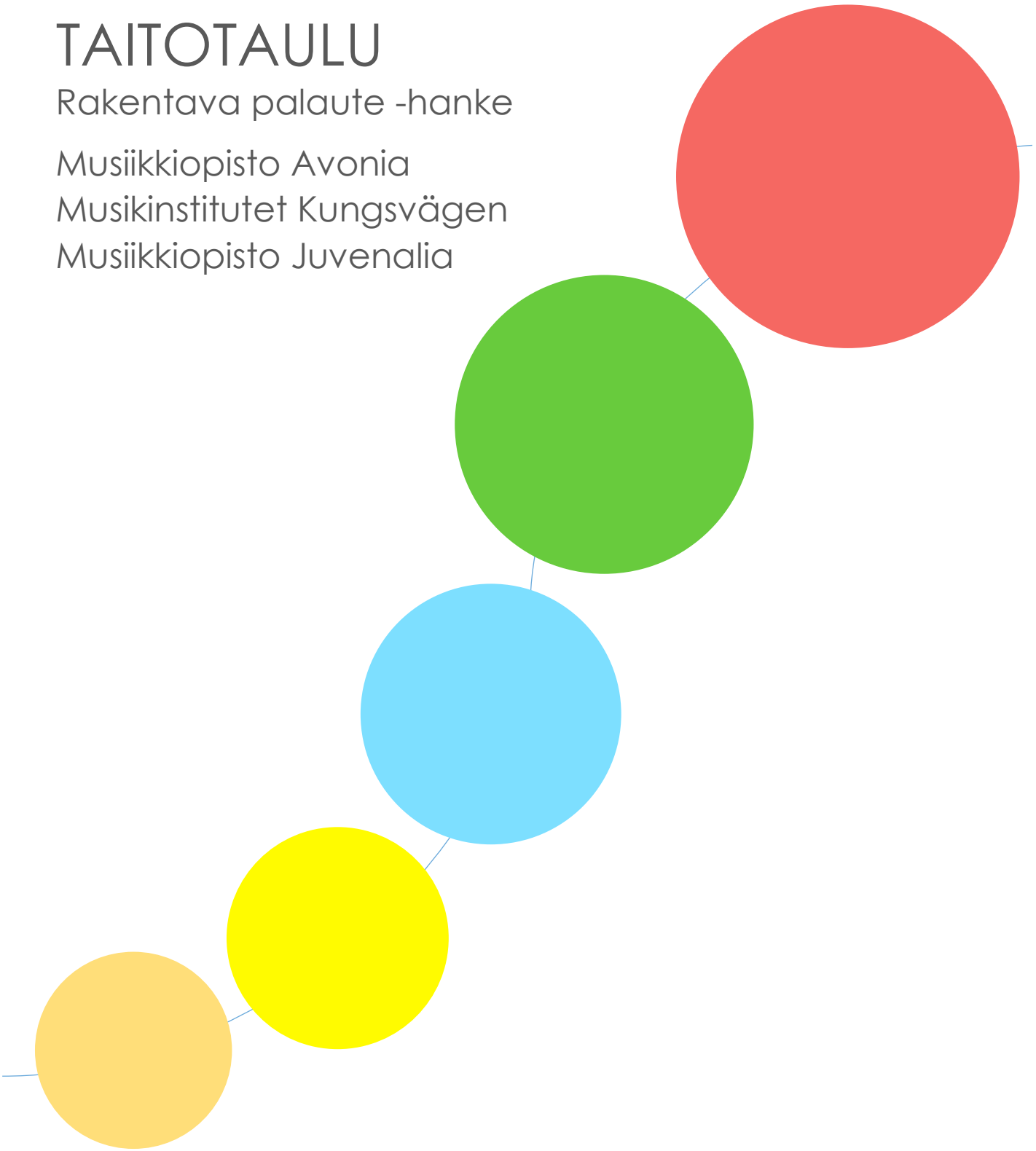

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme pianonsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen pianonsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

alkeet

Soittimeen tutustuminen
- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy
- koskettimisto

Soittotekniikka
- istuma-asento
- jalkatuki
- tuolin korkeus, ja etäisyys soittimesta
- oikea ja vasen käsi
- käsivarsi, kyynärvarsi, ranne, sormet (toiminta ja käyttö soitossa)
- sorminumerot
- koko käsivarren rentous, koskettimiin tarttuminen

Musiikin hahmottaminen
- rytmit taputtaen ja tititoiden
- nuottitalot G ja F
- keski-C:n paikka
- voimakkuuserot
- balanssin alkeet
- perustempon hallinta: pulssin ylläpito, hidastus ja nopeutus
- eri soittotapoja
- toisten soittamisen kuuleminen ja näkeminen

Luovat taidot
- opettajan mallin mukaan
- rytmin hahmottaminen taputtaen
- melodian hahmottaminen laulaen
- pienten melodiakuvioiden toistaminen
- erilaisten kosketustapojen matkiminen (myös klustereita, glissandoja, pariääniä)
- oma mielikuvitus mukana
- sadun/tarinan pohjalta
- improvisointi kuvasta, piirustuksesta, valokuvasta

Yhteissoitto
- vapaa säestys: sointuasteet I ja V
- säestäminen soinnun sävelillä vapaasti näppäillen

Harjoittelu
- säännöllisyys
- suotuisat harjoitteluolosuhteet
- pieniä harjoittelutuokioita useasti
- vanhemman läsnäolo ja apu
- tavoitteellisuus

Konserttivalmiudet
- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- musiikin jakaminen toisille
- ryhmätunnit

1

Soittimeen tutustuminen
- soittimen rakenne
- miten pianon koneisto toimii
- miten ääni syntyy

Soittotekniikka
- istuma-asento
- sormien asento, käden muoto
- ranteiden käyttö
- käsivarsien käyttö
- tuolin korkeus ja etäisyys soittimesta
- jalkatuki
- äänen tuottaminen, peruskosketustavat
- koko käsivarren rentous, koskettimiin tarttuminen
- peukalon vienti kämmenen alle
- asteikot, murtosoinnut
- pariäänet, kolmisoinnut, kadenssit
- kädet yhdessä, käsien synkronointi
- käsien ristiin vieminen
- pitkä pedaali
- synkooppipedaali
- eri soittotavat: staccato, legato
- artikulaation alkeet
- soiton jäsentäminen (fraseeraus)
-

Musiikin hahmottaminen
- sorminumerot
- vasen ja oikea käsi, G- ja F-avain
- etupäässä viivaston sisällä
- sävellajit kahteen etumerkkiin saakka
- nuottiarvot, tauot
- perustahtilajit, tasa- ja kolmijakoisuus
- helpot rytmikuviot
- voimakkuuserot
- luonnollisen täyteläisen soinnin tunnistaminen ja tuottaminen
- peruskaraktäärit, duuri ja molli
- voimakkuuserot
- balanssin alkeet
- perustempon hallinta: pulssin ylläpito, hidastus ja nopeutus

Luovat taidot
- melodian suunnan hahmottaminen
- mallista soittaminen
- 1-5 äänellä
- nuottien mukaisella rytmillä

Yhteissoitto
- löytää yhteisen sykkeen

Harjoittelu
- tavoitteiden asettaminen opettajan kanssa
- tavoiteet ja päämäärä mielessä harjoittelu
- säännöllisyys
- mieluummin usein ja lyhyesti kuin harvoin ja pitkään
- toistojen välttämättömyys
- opittujen taitojen kertaaminen
- vanhempien kannustus ja tuki m

Konserttivalmiudet
- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- musiikin jakaminen toisille
- asenne: soittamisen ilo, pettymysten sietäminen, toisten kannustaminen
- palautteen vastaanottaminen, itsearviointi
- ryhmätunnit ja pajatyöskentely

2

Soittotekniikka

- liikkeiden koordinoinnin kehittäminen koko koskettimiston alueella
- sormien itsenäisyys
- peukalon valmistaminen ja käden ylivienti asteikoissa ja kolmisoinnuissa
- nopeus juoksutuksissa tms. kuvioissa
- korukuviot (trillit, etuheleet, tremolo)
- sormistaccato, portato
- artikulaatio
- yleisimmät säestyskuviot
- melodia vasemmalla kädellä
- melodian esilletuonti kaksoisotteissa
- pedaalin käyttö sitomiseen
- pedaalin käyttö soinnin laajentamiseen

Musiikin hahmottaminen

- kolmeen apuviivaan asti
- sävellajit neljään etumerkkiin saakka
- oktaavialat
- yleisempien vivahde- (nyanssi) aksentti- ja tempomerkintöjen tunnistaminen
- jäsennys: kaaret ja artikulaatiot
- kertausmerkit, ykkösmaali ja kakkosmaali, da Capo
- ottava ja ottava bassa
- myös hienovaraiset voimakkuuserot
- balanssin hallinta
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu
- kokonaismuodon hahmottaminen rakenteen mukaisesti (jaksottaminen)

Luovat taidot

- kuulonvarainen soittaminen: melodia ja helpot bassoäänet tai kolmisoinnut
- transponoinnin alkeet
- duuri- ja mollisävellajeissa
- kädet yhdessä (helppo säestys)
- yleisimmät kompit kadenssisoinnuilla
- sävellajit kahteen etumerkkiin asti
- soittotyylin valinta

Yhteissoitto

- tempoon sopeutuminen
- säestys/soolo
- virheiden ohittaminen, tarvittaessa mukautuminen

Harjoittelu

- oma-aloitteisuus harjoittelussa
- lämmittely, työskentely ja yhteenveto

Konserttivalmiudet

- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- musiikin jakaminen toisille
- asenne: soittamisen ilo, pettymysten sietäminen, toisten kannustaminen
- palautteen vastaanottaminen, itsearviointi
- ryhmätunnit ja pajatyöskentely

3

Soittotekniikka

- oman kehon asentojen tiedostaminen
- oppiminen videotallenteista
- harjoittelutauot, harjoittelun jaksottaminen
- kehon huolto (venytykset, lämmittely)
- melodian esilletuominen soinnuissa
- sormen mykkä vaihtaminen
- sormen ylivienti (esim. 5 4, tai 5 3)
- kromaattinen asteikko
- pedaaliin käyttö: nuottimerkintöjen mukaan (pedaali tukee artikulaatiota ja fraseerausta)
- pedaaliin käyttö: vasen pedaali (una corda)
- pedaaliin käyttö: puolipedaali

Musiikin hahmottaminen

- soittokumppanin viivaston lukeminen yhteissoitossa (partituurin lukeminen)
- kaikki sävellajit käytössä
- moniäänisyys
- äänet päällekkäisinä kerroksina
- rakenteen hahmottaminen
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu

Luovat taidot

- kappaleen opettelu kuulonvaraisesti (esim. tallenteesta)
- pianoversio tutusta aiheesta
- motiiveihin perustuen
- oma variaatio jo harjoitellusta kappaleesta
- asteikon mukainen improvisointi (duuri ja molli)
- erityylisiä komppeja
- neljään etumerkkiin asti

Yhteissoitto

- koossapitävä voima, vastuu pulssista
- sopeutumiskyky

Harjoittelu

- omien harjoitteiden kehittäminen (kuvion laajentaminen sormiharjoitukseksi)
- harjoittelun kohdistaminen ensisijaisesti vaikeisiin paikkoihin
- harjoittelutapojen variointi (nopeasti, hitaasti, silmät kiinni jne.)
- suurien kokonaisuuksien jakaminen välitavoitteisiin
- mielikuvaharjoittelu (kappaleen soittaminen mielessä)
- oman harjoittelun suunnittelu
- harjoittelupäiväkirja

Konserttivalmiudet

- eläytyminen, hetkessä eläminen
- kehon kieli
- oman soittotyylin kehittäminen

4

Soittotekniikka

- omiin soittoasentoihin liittyvien ongelmien tiedostaminen
- kehon huolto, luonnollisen soittotavan edelleen kehittäminen
- soinnin rakentaminen
- polyrytmiikka
- eri liikeratojen tietoinen valinta
- sormijärjestyksen suunnittelu ja valinta (fraseeraus, artikulaatio, koordinaatio)
- musiikin kannalta paras pedaali
- pedaali ilmaisukeinona
- pedaalin käyttö: akustiikkaan mukautuminen

Musiikin hahmottaminen

- kolmelle viivastolle sävelletyt kappaleet
- vaihtuvat tahtilajit
- materiaaliin omaehtoinen tutustuminen soittamalla
- kunkin aikakauden tyylin ymmärtäminen ja sisäistäminen
- rakenteen ilmentäminen
- tempon ja pulssin muutokset
- musiikin hengittäminen
- äänitteiden vertaileva kuuntelu

Luovat taidot

- bassoäänien kuuleminen
- sointukulkujen hahmottaminen
- vaihtoehtoiset soinnut
- säestyskuvioiden muuntelu
- melodian muuntelu

Yhteissoitto

- kamarimusiikki ohjelmiston olennaisena osana

Harjoittelu

- harjoitusesiintymiset (suurten kokonaisuuksien hallinta)
- kehittämistä vaativien asioiden tunnistaminen omasta soitosta
- eri tilanteisiin soveltuvat harjoittelumenetelmät, omaehtoisuus
- omien harjoituksien kehittäminen haasteellisiin kohtiin

Konserttitaidot

- tilanteeseen soveltuvan ohjelmiston valinta
- pitkän ohjelman hallinta
- keskittymisen ylläpitäminen

KLASSINEN KITARA TAITOTAULU

Rakentava palaute –hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme huilunsoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen huilunsoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

1

Soittimeen tutustuminen
- soittimen rakenne
- miten ääni syntyy
- kitaran osien nimet
- soittimen huolellinen käsittely

Soittotekniikka
- istuminen tukevasti tuolin reunalla
- kantapäät lattiassa
- hyvä ryhti
- kitara pysyy tukevasti sylissä
- sormien asento, käden muoto
- jalkatuki tai kitaraan kiinnitettävä tuki

Näppäilykäden tekniikka
- P, I, M, A, E -nimet
- vuoronäppäilyn perusteet
- laadukkaan ja soivan äänen tuottaminen
- näppäilyn oikeat perusliikeradat
- kaksi ääntä samanaikaisesti
- arpeggiotekniikan alkeet

Vasen käsi, otelautakäsi
- peukalo pysyy kaulan takana
- sormien numerot 1, 2, 3, 4
- peukalon paikka
- sormet lähellä kieliä
- painaminen nauhan vierestä
- rennon voimankäytön tiedostaminen (puristusotteen välttäminen)
- painaminen pyöreällä sormella, sormen kärjellä ilman kosketusta muihin kieliin
- painaminen kahdella sormella yhtäaikaa
- vasemman ja oikean käden toimiva yhteistyö

Musiikin hahmottaminen
Nuotinluku
- G-avain ja viivaston hahmottaminen
- perustahtilajit, tasa- ja kolmijakoisuus
- perusnuottiarvot, tauot
- perussävelkorkeuden hahmottaminen (tuottaminen ja nimeäminen)
- yksinkertaisen melodian soittaminen ja yhtäaikaa nuottinimen äänen sanominen/laulaminen
- prima vista

Luovat taidot
- perusrytmien toistaminen vapailla kielellä
- melodian suunnan hahmottaminen, myös sokkona
- mallista soittaminen
- I—V-sointujen alkeet
- improvisointia helpon asteikon pohjalta
- vapaa improvisointi tai oma sävellys

Yhteissoitto
- yhteissoittokokemuksia

Harjoittelu
- tavoitteiden asettaminen opettajan kanssa
- harjoittelun merkityksen ymmärtäminen
- säännöllisen harjoittelurytmin kehittäminen
- soittelun ja hyvän harjoittelun ero
- opittujen taitojen kertaaminen
- vanhempien/huoltajien kannustus ja tuki
- vanhojen kappaleiden kertaus

Konserttivalmiudet
- voimakkuuserot (f, mf, p)
- perustempon hallinta: pulssin ylläpito, hidastus ja nopeutus
- peruskaraktäärin tunnistaminen
- klassisen musiikin kuuntelua (konserteissa ja äänitteiltä)

Esiintymistaito
- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- erilaisten esiintymiskokemuksien kartoittaminen (ryhmätunti, perhejuhla …)
- palautteen vastaanottaminen ja itsearviointi
- asennoituminen: soittamisen ilo, pettymysten sietäminen, toisten kannustaminen, onnistumisista nauttiminen

pt1 tavoitteiden lisäksi

2

Soittotekniikka

- kehon huolto, venyttelyt
- soittoasento
- rentous, sopiva voimankäyttö

Näppäilykäden tekniikka

- vuoronäppäilyn vakiintuminen
- ergoniminen ranteen asento
- apoyando (kieltä näppäävä sormi jää seuraavalle kielelle)
- tirando (näppäävä sormi koskettaa vain näpättävää kieltä)
- i–m (tirando ja apoyando)
- m–a (tirando ja apoyando)
- i–a (tirando ja apoyando)
- p (tirando ja apoyando)
- p–i (tirando ja apoyando)
- p–m (tirando ja apoyando)
- p–a (tirando ja apoyando)
- dynamiikka (osaa tuottaa ainakin 3 eri tasoa selkeästi)
- arpeggiot kolmella sormella (pim, pia, pma -variaatiot, myös peukalo samanaikaisesti i-, m- tai a-sormen kanssa)
- arpeggiot neljällä sormella (pima, pami -variaatiot, myös peukalo samanaikaisesti i-, m- tai a-sormen kanssa)
- koko käsivarren rentous
- 2—4 äänen tuottaminen yhtäaikaisesti
- sävyjen tuottaminen (sul tasto, ponticello)

Otelautakäden tekniikka

- venytykset kielten yli (esim. G-duuri perussointu)
- puolibarre
- alaspäinen ja ylöspäinen legatotekniikka vapaan kielen kanssa (esim. 0—1, 1—0, 0—2, 2—0 …)
- käsivarren ja kyynärpään käyttäminen (esim. H7 perussointu tai asemanvaihto)
- painaminen neljällä sormella yhtäaikaa
  ergoniminen ranteen asento (kierto ja kulma), myös vaikeimmissa otteissa

Musiikin hahmottaminen

- prima vista (PT1 tasoisia kappaleita)
- kolmeen apuviivaan asti
- yleisempien vivahde- (nyanssi) aksentti- ja tempomerkintöjen tunnistaminen
- kertausmerkit, ykkösmaali ja kakkosmaali, da Capo
- kitaratekstuurissa käytetyt merkintätavat (esim. sormitukset, asema- ja barre)
- myös hienovaraiset voimakkuuserot
- balanssin hallinan alkeet
- perustempon hallinta ja tietoinen vaihtelu
- artikulaatio
- kokonaismuodon hahmottaminen rakenteen mukaisesti (jaksottaminen)

Luovat taidot

- helpon melodian säestäminen sointuasteilla I-V
- helpon melodian matkiminen
- improvisointi helpon asteikon pohjalta
- vapaa improvisointi tai oma sävellys
- yleisimmät tahtilajit säestettäessä
- yleisimmät kitarasävellajit
- soittotyylin valinta

Yhteissoitto

- samassa tempossa soittaminen
- sujuva yhteissoitto
- virheiden ohittaminen

Harjoittelu

- oma-aloitteisuus harjoittelussa
- lämmittely, tavoitteiden asettelu, työskentely
- soittelun ja hyvän harjoittelun ero
- säännöllinen päivittäinen harjoittelu
- äänen kvaliteetin parantaminen
- vasemman ja oikean käden synkronisointi
- asemanvaihdot
- vanhojen kappaleiden kertaus

Konserttivalmiudet

- virheiden ohittaminen, tarvittaessa mukautuminen
- musiikin jakaminen toisille
  asennoituminen: soittamisen ilo, pettymysten sietäminen, toisten kannustaminen, onnistumisista nauttiminen
- klassisen musiikin kuuntelua konserteissa ja äänitteiltä ja vähintään yhden ammattikitaristin konserttikäynti

3

pt2 tavoitteiden lisäksi

Soittotekniikka

- oman kehon asentojen tiedostaminen
- omien soittotapojen tiedostaminen videotallenteiden kautta
- harjoittelutauot ja harjoittelun jaksottaminen
- kehon huolto (venytykset, lämmittely)
- vasemman ja oikean käden sormitukset (vaihtoehtojen näkeminen ja valintojen perustelu)
- rentous
- koko kaulan käyttö
- synkronisaatio
- artikulaatio
- moniäänisen kudoksen ymmärtäminen (melodiat, säestys, basso …) ja eritteleminen
- tutustuminen erikoistekniikoihin (rasgueado, plektra, golpe, pizzicato, huiluäänet ilman vapaita kieliä)
- nopeuden kehittäminen
- kitaran viritystaidon kehittäminen (myös erikoisvireet)

Näppäilykäden tekniikka

- kynnenhoidolliset asiat
- eri sävyjen tuottaminen (muokkaamalla näppäilyn suuntaa ja syvyyttä, siirtämättä käden paikkaa)
- valmistava näppäys, staccato (arpeggio, vuoronäppäily)
- valmistamaton näppäys, legato (arpeggio, vuoronäppäily)
- dynamiikka (osaa tuottaa 6 eri tasoa selkeästi)
- arpeggiotekniikan laajentaminen (esim. p-i-m-a-m-i, p-i-a-m, arpeggiot 5:llä ja 6:llä
- peukaloarpeggio (esim. p-p-p-i-m-a)
- apoyando ja tirando samanaikaisesti
- tremolo (ainakin hitaasti)
- kielten sammutustekniikka

Otelautakäden tekniikka

- kokobarre
- vasemman käden legatot alaspäin
- vasemman käden legatot ylöspäin
- vasemman käden legatojen yhdistäminen, kaikki sormiparit (esim. 1—2—1 tai 2—1—2)
- vibrato
- jokaisen sormen itsenäinen hallinta
- venytykset kielensuuntaisesti (1.—2. ja 3.—4. kokosävelaskel)
- kielten sammutustekniikka

Musiikin hahmottaminen

- prima vista (PT2 tasoisia kappaleita)
- nuotinlukua kaikissa asemissa
- soittokumppanin viivaston lukeminen yhteissoitossa (partituurin lukeminen)
- oman sävellyksen nuotintaminen
- moniäänisyys (stemmojen hahmottaminen soolokappaleista ja niiden soittaminen erikseen)
- kappaleen rakenteen ja fraasien hahmottaminen
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu musiikin ehdoilla
- äänensävyjen ja dynamiikan käyttäminen musiikin ehdoilla
- pidätys ja purkaus
- rytmiset painotukset (esim. tanssillisuus, rytmiset tehot ja kokonaisuuden hahmottaminen)
- artikulointi (staccato, legato jne.)
- fraseeraus ja hengittäminen

Luovat taidot

- vapaaimprovisointi opettajan tai ryhmän kanssa
- oma variaatio jo harjoitellusta kappaleesta
- asteikon mukainen improvisointi (esim. duuri, molli, pentatoninen)
- erityylisiä komppeja
- I—IV—V opituissa sävellajeissa
- transponointi
- kappaleen opettelu kuulonvaraisesti (esim. tallenteesta)
- kuulonvaraisesti säestäminen soinnuilla (helppoja lauluja I-IV-V7)

Yhteissoitto

- musiikillinen hengittäminen ja fraseeraaminen
- sopeutumiskyky ja kommunikointi musiikillisesti yhteissoitossa

Harjoittelu

- omien harjoitteiden kehittäminen (kuvion laajentaminen sormiharjoitukseksi)
- ongelmakohtien tunnistaminen ja ratkaiseminen itsenäisesti
- harjoittelutapojen variointi (nopeasti, hitaasti, silmät kiinni, toistaminen, rytminen variointi, soittelu jne.)
- suurien kokonaisuuksien jakaminen välitavoitteisiin
- harjoittelu kognitiivisesti, auditiivisesti ja motorisesti (myös ilman soitinta)
- oman harjoittelun suunnittelu
- kehityksen seuraaminen / itsearviointi (äänittämällä, videoimalla tai kehityksen seuraaminen muulla tavalla)
- voimaharjoittelu ja kestävyys

Konserttivalmiudet

- kehon kieli ja olemus esiintymistilanteessa
- oman soittotyylin kehittäminen
- esiintymisvalmiuden ylläpito säännöllisin esiintymisin
- ulkoa soittaminen
- yllättäviin tilanteisiin valmistautuminen ja niiden hallinta (esim. esiintymisjännitys, vireongelmat, sairastapaukset, muistikatkokset jne.)
- asennoituminen: soittamisen ilo, pettymysten sietäminen, toisten kannustaminen, onnistumisista nauttiminen

4

Soittotekniikka

Soiton ergonomia

- omiin soittoasentoihin liittyvien ongelmien tiedostaminen ja korjaaminen
- kehon huolto, luonnollisen soittotavan edelleen kehittäminen
- soinnin rakentaminen
- kosketuksen tasaisuus
- kynnenkäyttöön liittyvien asioiden opiskelu
- soinnin puhtaus
- kosketuksen tarkkuus
- asemanvaihdot
- sormijärjestyksen suunnittelu ja valinta (fraseeraus, artikulaatio, koordinaatio)
- erikoistekniikoiden opiskelu (rasgueado, tremolo, golpe, pizzicato, vibrato, huiluäänet)
- erikoistekniikoiden yhdistäminen (esim. rasguedo, tremolo, golpe)
- eri liikeratojen tietoinen valinta
- akustiikkaan mukautuminen

Näppäilykäden tekniikka

- dynamiikka (10 tason hallinta [ppp—ff], myös portaattomasti [cresc. ja dim.])
- dynamiikka musikaalisen kudoksen sisällä
- nyanssit

Musiikin hahmottaminen

- sujuvaa nuotinlukua kaikissa asemissa
- kolmelle viivastolle sävelletyt kappaleet
- vaihtuvat tahtilajit
- materiaaliin omaehtoinen tutustuminen soittamalla
- prima vista

Luovat taidot

- kappaleiden sujuva kuulonvarainen säestäminen soinnuilla I-IV-V-I
- vaihtoehtoiset soinnut
- säestyskuvioiden muuntelu
- melodian muuntelu
- improvisointi

Yhteissoitto

- kamarimusiikki ohjelmiston olennaisena osana
- sujuva musiikillinen kommunikointi muiden soittajien kanssa
- yhteissoittokokemus jonkun toisen instrumentin tai laulajan kanssa

Harjoittelu

- opiskelija oppii hyvän jokapäiväisen harjoitterlurutiinin
- opiskelija oppii asettamaan viikoittaiset tavoitteet
- opiskelija oppii harjoittelemaan itsenäisesti (tekniikka-analyysin ja kertauksien periaatteella)
- opiskelija oppii tunnistamaan kappaleesta erikseen harjoitusta tarvitsevat kohdat
- omien harjoituksien kehittäminen haasteellisiin kohtiin
- kehittämistä vaativien asioiden tunnistaminen omasta soitosta
- eri tilanteisiin soveltuvat harjoittelumenetelmät, omaehtoisuus
- harjoitusesiintymiset (suurten kokonaisuuksien hallinta)

Konserttivalmiudet

- kunkin aikakauden tyylin ymmärtäminen ja sisäistäminen
- rakenteen ilmentäminen
- tempon ja pulssin muutokset
- musiikin hengittäminen
- äänitteiden vertaileva kuuntelu
- rytmin suhteellinen tarkkuus ja joustavuus
- tilanteeseen soveltuvan ohjelmiston valinta
- pitkän ohjelman hallinta
- keskittymisen ylläpitäminen

KANTELE TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

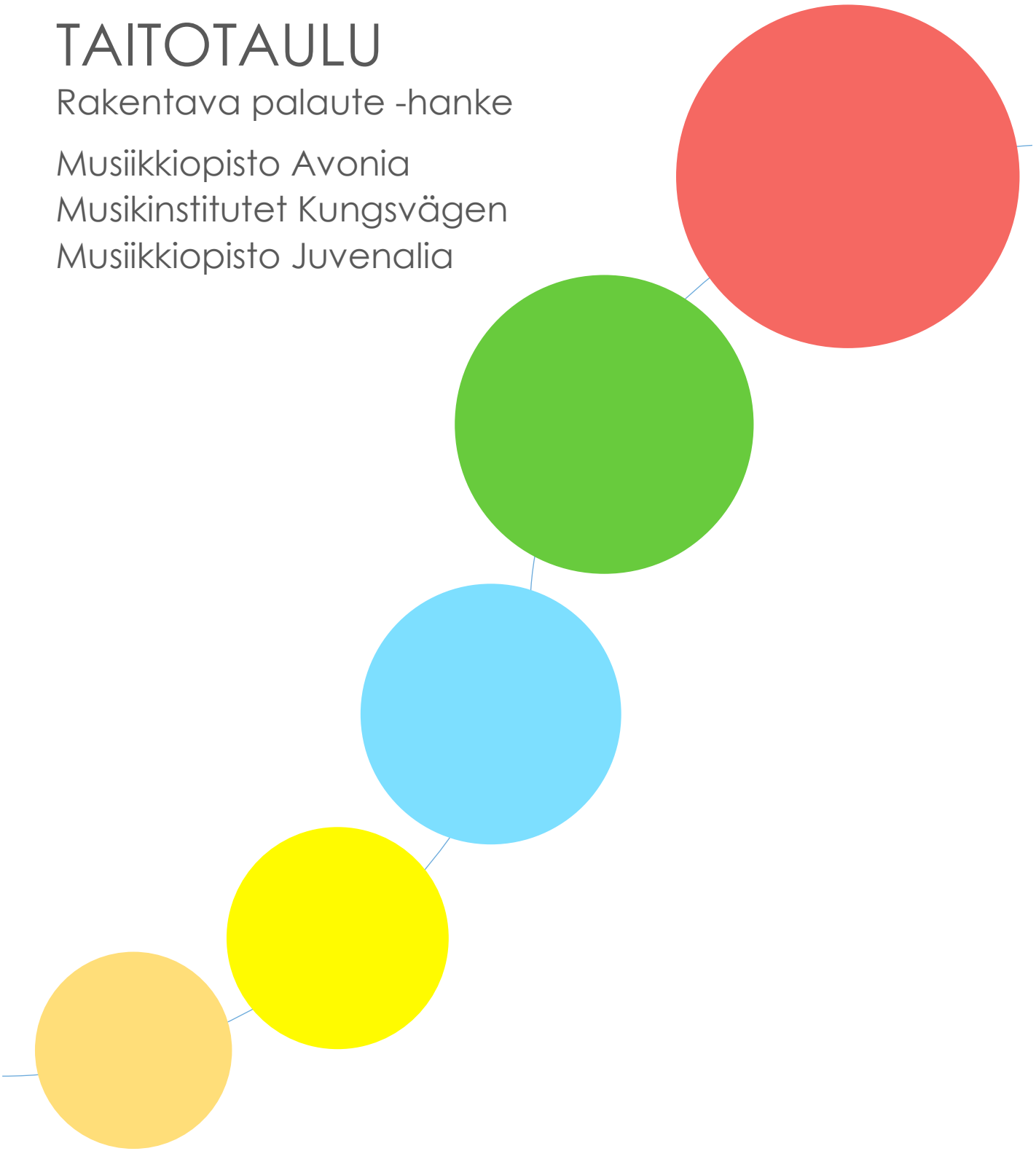

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme kanteleensoiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen kanteleensoiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.

Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

alkeet

Soittimeen tutustuminen
- soittimen oikea säilytys ja kuljetus
- kanteleen osien nimet
- kielten nimeäminen

Soittotekniikka
- oikean korkuinen tuoli
- luonteva soittoasento
- rentouden etsiminen
- lautasammutus
- oikea ja vasen käsi, eriytyminen (käsillä erilaiset soittotehtävät)
- sorminumerot

Musiikin hahmottaminen
- opettajan mallin mukaan
- rytmin hahmottaminen taputtaen
- melodian hahmottaminen laulaen
- pienten melodiakuvioiden toistaminen
- erilaisten kosketustapojen matkiminen (klusterit, glissandot, jne.)
- nuotinluvun alkeet, g- ja f-nuottiavaimet
- kanteleen sävelet nuottiviivastolla (vähintään yksi oktaavi)
- yksinkertainen perusdynamiikka
- musiikillisen ilmaisun perusteita: mm. kappaleen soittaminen erilaisilla tunteilla
- perussykkeen hallinta

Luovat taidot
- oma mielikuvitus mukana
- sadun/tarinan pohjalta
- improvisointi kuvasta, piirustuksesta, valokuvasta

Yhteissoitto
- vapaa säestys: sointuasteet I ja V
- säestäminen soinnun sävelillä vapaasti näppäillen

Harjoittelu
- vanhemman läsnäolo, apu ja osallistuminen
- suotuisat harjoitteluolosuhteet kotona
- säännöllisyys
- pieniä harjoittelutuokioita useasti
- tavoitteellisuus
- harjoittelupäiväkirjaan tutustuminen

Konserttivalmiudet
- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- ryhmätunnit
- toisten soittamisen kuuleminen ja näkeminen

1

Soittimeen tutustuminen
- viputekniikan alkeita
- koneistokanteleen toimintaperiaate
- kielten ja soittimen puhdistaminen

Soittotekniikka
- luonteva soittoasento
- rennot ja pyöreät sormet
- joustavat ja soittoa myötäilevät käsivarret ja ranteet
- hyvä perussointi
- "napsuote", kolmisoinnut
- sormisammutus (molemmilla käsillä)
- melodia vasemmalla kädellä
- mattaääni
- huiluäänien alkeet (kahden käden tekniikka)
- erilaisten kosketustapojen alkeita

Musiikin hahmottaminen
- kanteleen oktaavialat
- nuottiarvot, tauot
- perustahtilajit, tasa- ja kolmijakoisuus
- helpot rytmikuviot
- Prima vista
- äänen voimakkuuserot
- ritardando ja accelerando
- artikulaation alkeet (legato ja staccato)
- soiton jäsentäminen (fraseeraus)

Luovat taidot
- sointuasteet: I, IV ja V
- tasajakoinen
- kolmijakoinen
- opettajan mallista soittaminen
- omien melodioiden keksiminen
- ulkoasoittaminen
- 1-5 äänellä
- annetulla rytmillä

Yhteissoitto
- ryhmätunnit

Harjoittelu
- vanhempien kannustus ja tuki
- säännöllisyys, mieluummin usein ja lyhyesti kuin harvoin ja pitkään
- toistojen välttämättömyys
- tavoitteiden asettaminen opettajan kanssa
- tavoitteet ja päämäärä mielessä harjoittelu

Konserttivalmiudet
- lavakäyttäytyminen, yleisön tervehtiminen (alku- ja loppukumarrukset)
- musiikin jakaminen toisille
- asenne: soittamisen ilo, pettymysten sietäminen, toisten kannustaminen
- palautteen vastaanottaminen, itsearviointi
- kappaleen luonteen ja tunnelman ilmaiseminen

2

Soittimeen tutustuminen
- virittäminen viritysmittarilla
- kielen vaihtaminen

Soittotekniikka
- hyvä soittoasento vakiintunut
- kokonaisvaltainen rentous
- venyttely
- käsivarsisammutus
- arpeggio molemmilla käsillä
- vipukääntöjä kappaleen aikana
- huiluäänet (yhden käden tekniikka)
- efektiääniä, uuden musiikin soittotapoja

Musiikin hahmottaminen
- tahtilajit
- yleisempien esitysohjeiden tunnistaminen (mm. nyanssi, aksentti- ja tempomerkinnät)
- kertausmerkit, ykkösmaali ja kakkosmaali, da Capo
- rytmikuvioiden laajentaminen
- Prima vista
- hienovaraiset voimakkuuserot
- erilaisten kosketustapojen syventäminen
- eri aikakausien tyylien alkeet
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu
- fraseeraus
- artikulaatio: legato, staccato ja portato
- kappaleen kokonaismuodon (rakenne) hahmottaminen, jaksottaminen

Luovat taidot
- helppojen laulujen soittaminen ja säestäminen korvakuulolta
- melodisen ja rytmisen muuntelun alkeita
- erilaisten asteikkojen pohjalta (mm. moodit)
- peruskomppeja (esim. humppa, valssi, balladi)
- säestäminen ilman melodian soittamista (vasen käsi soittaa perusäänen ja oikea käsi soittaa soinnun)

Yhteissoitto
- tempoon sopeutuminen
- säestys/soolo
- virheiden ohittaminen, tarvittaessa mukautuminen

Harjoittelu
- oma-aloitteisuus harjoittelussa
- harjoittelun kohdistaminen ensi sijaisesti haastavimpiin paikkoihin
- lämmittely, työskentely ja yhteenveto

Konserttivalmiudet
- oppilas osallistuu konsertteihin myös kuulijana
- säännölliset esiintymiset ovat osa soittoharrastusta

3

Soittotekniikka

- soittoasennon säännöllinen tarkkailu ja korjaus
- koko kehon mukaan ottaminen soittaessa
- kehon huolto (venytykset, lämmittely)
- nopeuden ja näppäryyden kehittäminen
- kämmensammutus ym. osasammutukset
- vipukäännöt molemmilla käsillä ja useita vipuja samanaikaisesti
- vipupaikkojen suunnitteleminen itsenäisesti
- korukuviot (trillit, etuheleet, tremolo)
- efektiääniä: uuden musiikin soittotapoja, uusien soittotapojen kehittelyä (mm. erilaisilla apuvälineillä)

Musiikin hahmottaminen

- vaihtuvat tahtilajit
- esitysmerkkien hallinta
- Prima vista
- agogiikka ja tempon tietoinen vaihtelu
- rakenteen hahmottaminen
- eri aikakausien tyylilajien mukaista soittoa

Luovat taidot

- kappaleen opettelu kuulonvaraisesti (esim. tallenteesta)
- stemman säveltäminen
- motiiveihin perustuen
- oma variaatio harjoitellusta kappaleesta
- erilaisia komppeja
- vaihtobasso (basson sävelen vaihtaminen perussävelen ja kvintin välillä)

Yhteissoitto

- sujuva yhteissoitto vakiintunut
- muiden soittoon hetkessä/spontaanisti reagoiminen

Harjoittelu

- harjoittelutapojen variointi (nopeasti, hitaasti, silmät kiinni jne.)
- omien harjoitteiden kehittäminen
- suurien kokonaisuuksien jakaminen välitavoitteisiin
- mielikuvaharjoittelu
- oman harjoittelun suunnittelu
- soiton äänittäminen/kuvaaminen ja analysointi

Konserttivalmiudet

- eläytyminen, hetkessä eläminen
- oman soittotyylin kehittäminen
- kehon kieli
- esiintymisjännityksen hallinta
- musiikillisten näköalojen laajentaminen: aktiivinen konserteissa käyminen ja äänitteiden kuuntelu

4

Soittimeen tutustuminen

- kanteleen historiaan tutustuminen
- erilaisiin kantelemalleihin ja soittotyyleihin tutustuminen, kantelemusiikin monimuotoisuuden ymmärtäminen
- kanteleen sukulaissoittimet
- kanteleen koneiston jousien säätäminen
- kanteleen äänentoisto

Soittotekniikka

- oikea ja luonnollinen soittoasento
- omaan soittoasentoon liittyvien ongelmien tiedostaminen
- kehon huolto
- soinnin laatu ja erilaiset sävyt
- sormijärjestyksen suunnittelu ja valinta (fraseeraus, artikulaatio, koordinaatio)
- muiden instrumenttien ohjelmiston soveltaminen kanteleelle, erilaiset työtavat (esim. piano- ja harppumusiikki, vanha musiikki)
- enharmonian mahdollisuuksiin tutustuminen (mm. pianomusiikissa)

Musiikin hahmottaminen

- polyrytmiikka
- uuden musiikin esityskäytännöt ja esitysmerkinnät
- omaehtoinen tutustuminen eri tyylilajeihin (itseohjautuvan musiikinopiskelun aloittaminen)
- sujuva prima vista

Luovat taidot

- melodian improvisointi erilaisiin sointupohjiin
- nelisoinnut ja niiden merkintätavat
- sointujen käännöksiä ja erilaisia hajotustapoja

Yhteissoitto

- yhteismusisointi ohjelmiston olennaisena osana

Harjoittelu

- omien harjoituksien kehittäminen haasteellisiin kohtiin
- eri tilanteisiin soveltuvat harjoittelumenetelmät
- kehittämistä vaativien asioiden tunnistaminen omasta soitosta
- äänittäminen/kuvaaminen harjoittelun apuna
- harjoitusesiintymiset (suurten kokonaisuuksien hallinta)

Konserttitaidot

- tunnelma
- persoonallinen ote
- musiikin hengittäminen
- artikulaation ja rakenteen ilmentäminen
- tempon ja pulssin muutokset
- kunkin aikakauden tyylin ymmärtäminen ja sisäistäminen
- pitkän ohjelman hallinta
- tilanteeseen soveltuvan ohjelmiston valinta
- keskittymisen ylläpitäminen
- tunteiden hallinta
- itsearviointi
- musiikillisten näköalojen laajentaminen: aktiivinen konserteissa käyminen ja äänitteiden kuuntelu

KANSANMUSIIKKIKANTELE TAITOTAULU

Rakentava palaute -hanke

Musiikkiopisto Avonia
Musikinstitutet Kungsvägen
Musiikkiopisto Juvenalia

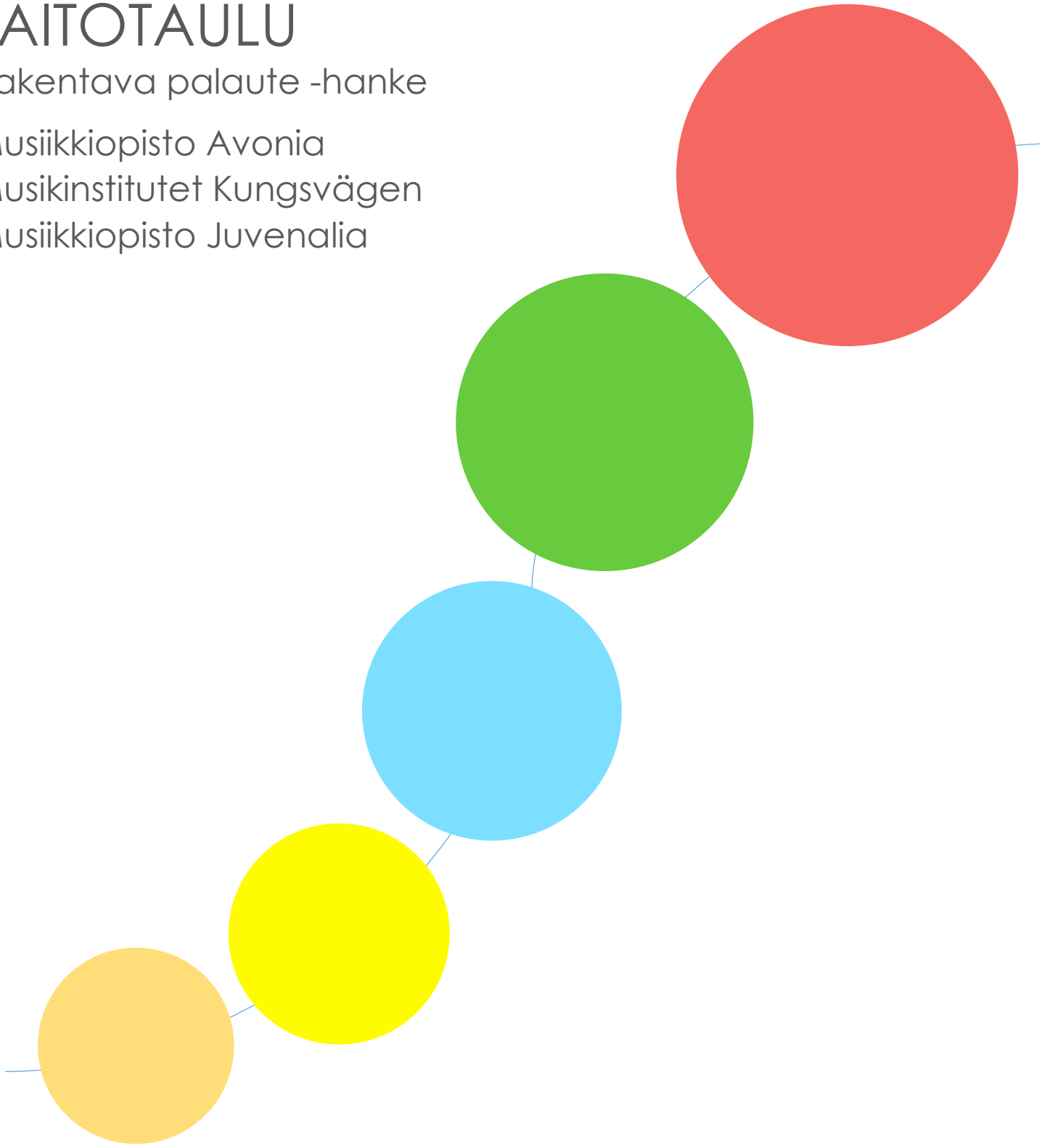

JOHDANTO

Tässä taitotaulussa kuvaamme kansanmusiikkikanteleen soiton eri osa-alueita musiikkiopistossa. Taitotaulu on työväline tavoitteiden konkretisoimiseksi ja oppimisen arviointiin, erityisesti oppilaan itsearviointiin. Tavoitteena on kirkastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen kansamusiikkikanteleen soiton oppimisen sisällöt. Taitotaulu ei ole itseopiskelun työväline, vaan sitä käytetään yhteistyössä oman opettajan kanssa.
Eri osa-alueet ovat soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen, luovat taidot, yhteissoitto, harjoittelu ja konserttivalmiudet.

Osioissa soittimeen tutustuminen, soittotekniikka, musiikin hahmottaminen ja harjoittelu käsitellään teknisiä valmiuksia, joita oppilaalla tulisi olla. Luovat taidot, yhteissoitto ja konserttivalmiudet tuovat käytännön näkökulman: kuinka nuottikuvasta syntyy musiikkia, miten valmistaudumme konserttiin.

1 - 3

Soittimeen tutustuminen

- 5-kielisen kanteleen osien nimet
- 11-kielisen kanteleen osien nimet
- ison kanteleen osien nimet
- koneistokanteleen toimintaperiaate
- 5-kielisen kanteleen sävelten nimet (duuri-molli)
- 11-kielisen kanteleen sävelten nimet perusvireessä
- ison kanteleen sävelten nimet ja oktaavialat
- duuri-molli terssin virittäminen korvakuulolta
- 5-kielisen kanteleen viritys viritysmittarilla
- 11-kielisen kantelen viritys viritysmittarilla
- ison kanteleen virittäminen viritysmittarilla
- virittäminen intervalleja apuna käyttäen
- kielen vaihtaminen pienkanteleeseen
- kielen vaihtaminen isoon kanteleeseen
- metallikielten putsaus
- kanteleen puuosien putsaus
- kanteleiden oikea säilytys ja kuljetus

Soittotekniikka

- kanteleiden oikea säilytys ja kuljetus
- oikea istuma-asento
- oikean korkuinen tuoli ja pöytä
- istuessa kantapäät pysyy maassa
- hyvän soittoasennon ylläpitäminen koko soiton ajan
- pyöreät, rennot kädet
- rennot olkapäät
- joustavat ja soittoa myötäilevät käsivarret
- seisonta-asento pienkanteleen kanssa
- seisonta-asento ison kanteleen kanssa
- koko kehon mukaan ottaminen soittaessa
- virheellisestä soittoasennosta systemaattisesti eroon

Soittotekniikka, 5-kielinen kantele

- sammutusotteet: I, II, IV ja V
- sormijärjestys
- näppäilytekniikka
- käsien oikeat paikat melodiasoitossa
- oikean käden pyörivä liike sointusoitossa
- oikean käden ”kynsi/nahka-vaihdot” sointusoitossa
- sekatyyli: vasemman käden näppäily
- huiluääni kahdella kädellä
- huiluääni yhdellä kädellä
- varrasääni
- mattaääni
- pariäänet
- säestäminen näppäillen
- Antti Rantosen sointuotteet

Soittotekniikka, 11-kielinen kantele

- Sammutusotteet: I, IV,V
- Sammutusotteet: II, VI, III, VII
- Sammutusotteet kakkosasemassa
- Perussormijärjestys
- Näppäilytekniikka
- Vaihteleva sormijärjestys melodian mukaan
- Käsien oikea paikat melodiasoitossa
- Oikean käden pyörivä liike sointusoitossa
- Oikean käden ”kynsi/nahka-vaihdot” sointusoitossa
- Sekatyyli: vasemman käden näppäily
- Sulkutyyli
- Huiluääni yhdellä kädellä
- Huiluääni kahdella kädellä
- Mattaääni
- Varrasääni
- Pariäänet
- Säestäminen näppäillen
- Arpeggio sointusoitossa
- Sammutustekniikka sointusoitossa

1 - 3

Soittotekniikka, iso kantele, pitkä sivu

- kielen lyöntitekniikka ja sormien asento
- melodian kuljetus kolmella sormella ylös, oikea käsi
- melodian kuljetus kolmella sormella ylös, vasen käsi
- vasemman käden peukalon vastakkainen lyöntiliike
- melodian kuljetus yhdellä sormella alas, oikea käsi
- melodian kuljetus yhdellä sormella alas, vasen käsi
- sormisammutus oikea ja vasen käsi
- heiluriliike vasen käsi: peukalo etusormi oktaaviote
- heiluriliike v. käsi: peukalo + terssi, oktaaviote
- heiluriliike v. käsi: peukalo + kolmisointu, oktaaviote
- käsien yhtäaikainen soitto samassa rytmissä
- käsien yhtäaikainen soitto eri rytmissä
- peukalon käyttö melodiasoitossa (oikea käsi)
- heleet, etuotot ja erilaiset terssit melodiasoitossa
- arpeggio oikea käsi
- arpeggio vasen käsi
- glissando
- lautasammutus
- käsivarsisammutus
- sointukäännösten käyttö säestämisessä
- säestäminen molemmilla käsillä
- melodiasoitto vasemmalla kädellä
- melodiasoitto oktaaveissa

Soittotekniikka, iso kantele, lyhyt sivu

- kielen lyöntitekniikka ja sormien asento
- melodian kuljetus ylös kahdella sormella, alas yhdellä
- tukipeukalon käyttö oikeassa kädessä
- vasemman käden soittotekniikka säestyksessä
- käsien yhtäaikainen soitto samassa rytmissä
- käsien yhtäaikainen soitto eri rytmissä
- terssin käyttö melodiasoitossa
- erliaisten korujen soitto melodiasoitossa
- nimettömän käyttö säestyssoitossa

Soittotekniikka, Saarijärven kantele

- sulkusointuotteet
- melodiahöystöt vasemmassa kädessä
- oikean käden tikkutekniikka
- basson poimiminen oikealla kädellä
- sulkusoinnun siirtäminen eri asemaan

1 - 3

Musiikin hahmottaminen

- 2 sävelen kappaleet
- asteikkokulkukappaleet
- helpot lastenlaulut
- perinteisiä kantele- ja jouhikko sävelmiä
- kansanlaulut:
- kalevalamittainen laulu
- rekilaulu
- leikkilaulut, lorut hokemat
- balladi
- polskalaulu
- pelimannimusiikin perustanssilajit:
- valssi
- marssi
- polkka
- polska
- jenkka, sottiisi
- masurkka
- hambo
- tango
- muiden maiden kansanmusiikki perinne
- nuottiviivasto, nuottiavaimet: g, f
- tahtilaji- ja sävellajimerkinnät
- ylennys ja alennusmerkit
- kertausmerkit, maalit
- kaaret
- tavallisimmat esitystapa merkinnät
- helppoja melodioita g-avaimelta
- F-avaimella kirjoitettua bassokulku
- helpon oman sävellyksen nuotintaminen
- sujava G-avaimen lukeminen
- sujuva F-avaimen lukeminen
- selkeä nuotinkirjoitustapa
- sointujen astemerkit
- sointuun kuuluvat sävelet
- sointuasteet duurissa
- sointuasteet mollissa
- sointuasteet miksolyydisessä
- sointusteet doorisessa
- sointuasteet lyydisesssä
- sointuasteet lokrisessa
- sointuasteet fryygisessä
- perusreaalisointumerkit
- kolmisointujen käännökset
- nelisoinnut ja käännökset

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- saman sävelen toistaminen
- intervallien toistaminen
- lyhyen melodiapätkän toistaminen
- osien vaihtumisen hahmottaminen
- kertauksien ja muiden rakenteiden hahmottaminen
- kappaleen opetteleminen tallenteesta
- sointujen opetteleminen korvakuulolta
- melodian oppiminen yhtäjaksoista soitosta
- sointujen oppiminen yhtäjaksoisesta soitosta
- vapaita improvisaatioita
- asteikkopohjainen improvisaatio:
    - duuriasteikko
    - molliasteikko
    - pentatoninen asteikko
    - miksolyydinen asteikko
    - doorinen asteikko
    - lyydinen asteikko
    - lokrinen asteikko
- sointupohjainen improvisaatio
- sanoihin pohjautuva improvisaatio
- hallittu improvisaatio
- ohjattu improvisaatio
- improvisointi ryhmässä
- oman improvisaation kriittinen arviointi
- rytminen muuntelu
- melodinen muuntelu
- musiikillisten teemojen kehittely
- muuntelu annettujen elementtien pohjalta
- säestyksen muuntelu
- improvisointi vähäsävelisen musiikin parissa
- vapaavalintainen oma sävellys
- annetun tahtilajin mukainen sävellys
- annetun sointupohjan mukainen sävellys
- sanoihin pohjautuva sävellys
- omat sovitukset

1 - 3

Yhteissoitto

- pulssissa soittaminen
- unisono-soitto
- helpon stemman soittaminen ryhmän kanssa
- helpon stemman soittaminen yksin
- säestäminen ryhmän kanssa
- säestäminen yksin
- oman ja toisten soiton kuunteleminen
- oman soiton dynamiikan kontrolloiminen
- solistina toimiminen
- stemman soittajana toimiminen
- säestäjänä toimiminen
- uuden melodian oppiminen korvakuulolta ryhmässä
- sovituksen tekeminen ryhmässä
- sovituksen tekeminen yksin
- aktiivinen toimiminen ryhmän jäsenenä laulu mukana ryhmämusisoinnissa

Yhteissoitto, säestäminen

- pulssin löytäminen
- oman laulun säestäminen
- pulssin löytäminen ryhmässä
- laulun säestys ryhmässä
- sointutehojen I ja V löytäminen kuulonvaraisesti
- sointutehojen I, IV ja V löytäminen kuulonvaraisesti
- erilaiset rytmityypit säestämisessä
- rytminen muuntelu säestettäessä
- bassokulut
- melodiaa tukevien rytmien käytttö säestyksessä
- ostinato kuvioiden tekeminen (riffi)
- tanssillisuus ja tanssien ominaisrytmit:
    - valssi
    - marssi
    - polkka
    - polska
    - jenkka, sottiisi
    - masurkka
    - hambo
    - tango

Harjoittelu

- säännöllinen harjoittelu
- harjoittelupäiväkirjan pitäminen
- itsenäinen harjoittelun suunnittelu ja toteutus
- tehokas ja tarkoituksen mukainen harjoittelu
- sormiharjoitukset

Konserttivalmiudet

- hyvä valmistautuminen esiintymiseen
- yleisön huomioiminen esitystilanteessa
- lavaetiketti
- säännöllinen esiintyminen
- ohjelmiston valintaan osallistuminen
- ohjelmiston valinta esitykseen
- esiintymisjännityksen kontrollointi
- konsertteihin osallistuminen myös kuulijana

4

Soittimeen tutustuminen

- erilaiset kaavaviritykset ja niiden vaikutus sointiin
- koneistokanteleen huolto ja koneiston säätäminen
- kanteleen äänentoisto

Soittotekniikka

- oikea soittoasento eri kanteleiden kanssa
- oman soittoasennon säännöllinen tarkkailu ja korjaus

Soittotekniikka, 5-kielinen kantele

- tremolo yhdellä sormella
- kvintoli yhdellä kädellä
- kahden 5-kielisen kanteleen soittaminen yhtä aikaa
- arpeggio sointusoitossa kynsipuolella
- muutkin kuin oktaavihuiluäänet

Soittotekniikka, iso kantele, pitkä sivu

- peukalosammutus (vasen käsi) sointusoitossa
- triolit koristeena melodiasoitossa

Soittotekniikka, iso kantele, lyhyt sivu

- sointukäännösten käyttö säestämisessä
- laulutyyli: peukalo + terssi arpeggiona melodiassa
- säestäminen molemmilla käsillä
- erilaiset terssit melodiasoitossa
- arpeggio säestyksessä

Musiikin hahmottaminen

- mustalaismusiikki
- joiku
- hengellinen musiikki
- valitun soittajan, pelimannin ohjelmisto:
- haastavat rytmikuviot ja vapaa rytmisyys
- fryyginen asteikko
- lokrinen asteikko
- melodiset mollit
- muut asteikot
- selkeä nuotinkirjoitustapa

harvinaisemmat reaalisointumerkit: sus4, 7 jne

Luovat taidot, säveltäminen, improvisointi

- hahmotetaan kokonaisuuksia
- melodian opettaminen toiselle korvakuulolta
- säestyksen opettaminen toiselle korvakuulolta
- tyylinmukainen improvisaatio:
- tanssilajin mukaan
- tietyn soittajan tyylin mukaan
- erityylisiä suunnitelmallisia improvisaatioita
- karjalainen kantelesävelmistö ja niiden muuntelut
- oman sävellystyön kriittinen arviointi

Yhteissoitto

- toimiminen ryhmän johtajana
- sovituksen tekeminen ryhmälle
- sovituksen harjoituttaminen ja ohjaaminen ryhmälle

Harjoittelu

- harjoittelun kohdentaminen tarvittavaan asiaan
- erilaisten harjoittelutapojen hyödyntäminen

Konserttivalmiudet

- esitykseen sopivan materiaalin itsenäinen valitseminen
- osallistuminen konsertteihin myös kuulijana

KUNSKAPSSTEGE FÖR KLASSISKT GITARRSPEL

vid Musikinstitutet Kungsvägen

Elevens självutvärdering och mål

Arbetsgrupp:
Kari Jämbäck, Musikinstitutet Kungsvägen
Otso Summanen, Musiikkiopisto Avonia

INLEDNING

Ändamålet med studiernas innehållsbeskrivningar, den så kallade Kunskapsstegen, är att klargöra för eleverna och deras föräldrar innehållet i gitarrstudier vid musikinstitutet. Kunskapsstegen hjälper läraren och eleven att ställa upp målsättningar, följa upp dem och att kunna nå målen. Det är också avsett att förbättra lärarens och elevens växelverkan samt engagera hela familjen i intresset. Kunskapsstegen är inte tänkt för självstudier, utan används i samråd av egen lärare. För att kunna strukturera och förstå studieinnehållet rekommenderas det att dokumentering sker regelbundet. Utvärderingen och repertoarplaneringen grundar sig på Finlands musikläroinrättningars förbunds (FMF) rekommendationer.

Nivå 1

Spelhobbyns grunder.
Grunden lagd, men eleven har oftast inte ännu förmåga att självständigt fortsätta hobbyn

Nivå 2

Förutsättningar för en hållbar spelhobby.
Från denna grund är det möjligt att ta upp hobbyn även efter flera års paus.

Nivå 3

En självdriven hobby.
En självständig spelhobby utan läraren är möjlig.

Nivå I, institutsnivå

Amatörartist.
Har lärt sig lyssna till sitt spel och modifiera det i olika akustiska situationer

Grunderna

Kunskap för spelteknik

- Fingerteknik för båda händerna
- avslappnad hand och fingrar

Ergonomi i spelandet

- naturlig spelställning
- sittställning

Allmänmusikaliska färdigheter

- notläsning
- uppfattning av tonhöjd
- uppfattning av rytm
- behärskning av puls
- behärskning av olika nyanser (svagt-starkt)

Övning

- regelbundenhet
- korta uppvärmningsövningar
- hellre ofta små övningspass än sällan längre övningspass
    - gärna varje dag men minst tre gånger i veckan
- diskutera övningsrutinen med läraren och föräldrarna
- passlig omgivning för övandet
- föräldrarnas närvaro och stöd
- målorientering

Kunskap för att kunna förstå och uppfatta musik

- behärskning av helheter i musiken
- behärskning av detaljer i musiken
- utantillspel
- förståelse av och lyssnande på olika stilar inom musiken

Spela efter gehör och improvisation

- Härma små melodiska mönster
- Improvisation utifrån en bild eller saga
- Improvisation utifrån några toner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken
- inlevelse i styckets stämning
- att förbereda stycket inför en konsert
- tittar och lyssnar på konserter och spelningar via media och live

Samspel

- på alla nivåer ingår samspel

Nivå 1

Ergonomi
- en god sittställning
- händernas naturliga ställning
- fingrarnas rörelsebanor

Spelteknik

Högra handen (knäppningshanden)
- knäppa turvis med tummen (p) och pekfingret (i).
- knäppa turvis med pekfingret och långfingret (m)
- knäppa samtidigt med tummen och pekfingret
- knäppa samtidigt med tummen och långfingret
- knäppa samtidigt med pekfingret och långfingret

Vänstra handen (greppbrädeshanden)
- tummen hålls bakom halsen
- kunna producera en klingade ton genom att trycka enskilt med pek- (1), lång- (2), ring (3) eller lillfingret (4).
- få en klingande ton genom att trycka med olika kombinationer av två fingrar

Notläsning
- kan identifiera en not inom notsystemet och dess plats på greppbrädan
- kan identifiera enkla rytmer
- kan identifiera fingersättnings-betäckningarna
- repristecken, första målet och andra målet, da Capo al Fine

Uttryck och spela efter gehör
- strukturerar spelet (frasering)
- strävan efter volymskillnader
- upprätthåller pulsen
- kan uppfatta melodins riktning på gehör
- fri ljudproduktion med valda toner
- bekantar sig med gitarrens stämning

Övning
- får en regelbunden övningsrytm
- bandar in och lyssna på sitt eget spel

Uppträdande
- beteendet på scen, bugandet

Nivå 2

Utöver N1:s mål

Ergonomi

- bekantar sig mera omfattande med greppbrädan, olika lägen

Spelteknik

Högra handen

- utvecklar ringfingrets (a) knäppning tillsammans med de andra fingrarna

Vänstra handen

- lägesbyte via lös sträng
- halv barré
- legato uppåt och nedåt
- utveckla fingerfärdigheten för snabbt spel

Notläsning

- kan identifiera basnoter under notsystemet samt vet deras plats på greppbrädan
- kan identifiera de allmännaste tempo- och dynamikbeteckningarna
- kan identifiera lägesbeteckningarna
- notläsning i huvudsak i första och andra läget

Uttryck och spela efter gehör

- kompspelets grunder med de allmännaste ackordbeteckningarna
- kan gestalta låtens helhetsstruktur, kan strukturera låten
- kan stämma gitarren
- uppmuntras att söka egna tolkningar
- improvisation med mera varierande notkombinationer

Samspel

- kan anpassa sig till tempo
- komp/solo

Nivå 3

Utöver N2:s mål

Ergonomi
- är medveten om sin kroppsställning
- inlärning via video- och audioinspelningar
- övningspauser, periodisering av övandet
- vård av kroppen (tänjningar, uppvärmning)

Spelteknik
- kunna ta fram melodin ur ackord
- helbarré
- mångsidiga legaton
- specialtekniker (rasgueado, tremolo, golpe, pizzicato)
- kromatiska skalan
- mental övning (att spela sitt stycke i fantasin)
- utveckla snabbhet
- kunna stämma gitarren (också specialstämningar)

Notläsning
- kunna läsa sin partners stämma i samspel (att läsa partitur)
- många tonarter i bruk
- lägesspel mera omfattande

Uttryck och spela efter gehör
- agogik och ett medvetet skiftande av tempot
- utveckla sin egen spelstil

Improvisation
- använda skalor i improvisation (dur, moll, pentatonisk)

Fritt ackompanjemang
- olika kompstilar
- barréackord
- transponering

Övning
- utveckla den egna drivkraften i övandet

Uppträdande
- upprätthållande av regelbundet uppträdande

Institut-nivå

Ergonomi
- bli medveten om de problem som är kopplade med ens spelställning
- vård av kroppen, att utveckla ett naturligt sätt att spela

Spelteknik
- bygga sin klang
- polyrytmik
- medvetet välja olika rörelsebanor
- planering av fingersättning (frasering, artikulering, koordinering)
- anpassa sig efter akustiken

Notläsning
- varierande taktarter
- att självmant bekanta sig med material

Uttryck och spela efter gehör
- variera kompfigurer
- modifiera melodin
- förstå de olika tidsperiodernas stilar
- kunna uttrycka låtens struktur
- variera tempot och pulsen
- musiken andas
- lyssna på och jämföra olika inspelningar

Övning
- anpassa sitt övande till olika situationer, självdrivenhet
- utveckla egna övningar för svåra ställen

Uppträdande
- välja ett passande program beroende på tillfälle
- välja ett långt program
- upprätthålla sin koncentration och fokus

Samspel
- kammarmusik som en viktig del av repertoaren

KUNSKAPSSTEGE FÖR KLARINETTSPEL

vid Musikinstitutet Kungsvägen

Elevens självutvärdering och mål

Arbetsgrupp:
Jussi Junttila, MIK

INLEDNING

I den här så kallade "Kunskapsstegen", har vi försökt precisera de olika delmoment som ingår inom klarinettspel i musikinstitutet. Arbetet är tänkt som ett arbetsredskap för mål och värdering, speciellt för elevernas självutvärdering. Ändamålet är att klargöra innehållet i klarinettstudierna för eleverna och deras föräldrar. Detta arbete är inte tänkt för självstudier utan används i samråd av egen lärare.

De olika delområdena är spelteknik, att musicera, tolkning och att framföra (uppträda med) musik. Inom det tekniska delområdet och musicerandet undersöker vi de tekniska färdigheter eleven bör ha. Området för tolkning och framförande undersöker saker ur ett praktiskt perspektiv; hur gör vi musik av notbilden, hur förbereder vi en konsert? Improvisation och ergonomi finns med på alla nivåer. Arbetet grundar sig på Finlands musikläroinrättningars förbunds rekommendationer för repertoar och bedömning.

Grunderna

Kunskap för spelteknik

- blås/andningsteknik
- fingerteknik
- tonbildning
- artikulation (användning av tungan)

Ergonomi i spelandet

- spelställningen
- sitt- och ståställning

Allmänmusikaliska färdigheter

- notläsning
- uppfattning av tonhöjd
- uppfattning av rytm
- behärskning av puls
- behärskning av olika nyanser (svagt-starkt)
- renhet

Övning

- regelbundenhet
- korta uppvärmningsövningar
- hellre ofta små övningspass än sällan längre övningspass
    - gärna varje dag men minst tre gånger i veckan
- diskutera övningsrutinen med läraren och föräldrarna
- passlig omgivning för övandet
- föräldrarnas närvaro och stöd
- målorientering

Kunskap för att kunna förstå och uppfatta musik

- behärskning av helheter i musiken
- behärskning av detaljer i musiken
- utantillspel
- förståelse av olika stilar inom musiken

Spela efter gehör och improvisation

- Härma små melodiska mönster
- Improvisation utifrån en bild eller saga
- Improvisation utifrån några toner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken
- inlevelse i styckets stämning
- att förbereda stycket inför en konsert

Samspel

- på alla nivåer ingår band- och orkesterspel

Nivå 1

Kunskap för spelteknik

- behärskar att hålla i klarinetten rätt
- målet med att undervisa spelställningen är att eleven får en naturlig ställning i kroppen vid klarinettspel
- klarar av att spela korta stycken med bra spelställning under hela stycket
- klarar av att spela med klar och stadig ton
- tonen är så stabil att stämning är möjligt och att stämningen inte ändrar under styckets gång
- klarar av att spela korta fraser i en andning
- behärskar staccato och legato
- flytande fingerteknik, inte för stora rörelser

Kunskap för musicerande

- lyssnar på eget spel och märker vad som behöver övas
- klarar av att öva sina läxor noggrant
- klarar av att hålla tempo och uppfatta styckets puls
- behärskar enkla rytmfigurer
- strävan efter skillnader i tonstyrka
- läpparna skall vara spänstiga men man skall inte ”bita”
- daglig instrumentskötsel

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela små stycken behärskat från början till slut
- behärskar styckets svåra detaljer
- kan spela utantill
- bekantar sig med att spela stycken i olika stil
- väljer tillsammans med läraren sina stycken inför uppträdande

Spela efter gehör och improvisation

- härma läraren och t.ex. spelar något som passar till ett ackord
- lek med 1-5 toner både tillsammans med läraren och i grupp
- improviserar både fritt genom sagor och berättelser och begränsat med några toner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken vid konserttillfället
- har inlevelse i musiken
- övar så att stycket är möjligt att framföra på konsert

Nivå 2

Kunskap för spelteknik

- ergonomi: bra spelställning
- behärskar en bra spelställning genom hela musikstycket
- kan spela med klar ton
- kan i huvudsak spela rent
- kan kontrollera andningen efter sina egna och musikens behov
- kan blåsa avslappnat
- kan artikulera på olika sätt så som staccato, legato och tenuto

Kunskap för musicerande

- uppfattar musiken genom att lyssna på sitt eget spelande och kan bedöma prestationen
- klarar av ett noggrant övande både angående rytm, renhet och tonstyrka
- kan hålla tempo och uppfattar styckets puls
- behärskar olika rytmfigurer och taktarter
- klarar av att spela i olika nyanser: piano, forte och crescendo, diminuendo
- klarar av den dagliga skötseln av sitt eget instrument

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- förstår att olika slags musik spelas med olika stil t.ex. Mozart, Bach, Swing och marsch
- behärskar även svåra detaljer i stycket
- behärskar styckets helhet
- klarar av att spela både kammarmusik, band och orkesterspel
- kan spela utantill
- planerar sin repertoar tillsammans med läraren
- kan på gehör spela korta melodier i lätta tonarter

Spela efter gehör och improvisation

- härma läraren och t.ex. spelar något som passar till ett ackord
- lek med 1-5 toner både tillsammans med läraren och i grupp
- kan improvisera med t.ex. pentatoniska och bluesskalor
- alternativt: spelar egna kompositioner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken, har publikkontakt
- kan leva sig in i styckets stämning
- övar så att stycket kan framföras på konsert
- orkar finslipa stycket och uppträda med det flera gånger

Nivå 3

Kunskap för spelteknik

- spelställningen är ergonomiskt riktig både sittande och stående och har inga spänningar i axlarna eller händerna
- kan korrigera sin spelställning
- kan dela upp sin övning och hålla pauser under övningen
- behärskar att stämma instrumentet själv (kan även använda stämapparat)
- kan under spelandets gång lyssna och korrigera renhet
- andningstekniken är behärskad
- kan grundartikulationerna staccato, tenuto, portato och legato
- kan öva med metronom
- kan spela flytande e – g^3

Kunskap för musicerande

- lyssnar på sitt eget spel och bedömer egen prestation
- kan öva ändamålsenligt
- behärskar och minns tempoförändringar
- kan spela i olika taktarter
- kan spela med bra intonation i olika nyanser
- sköter sitt eget instrument regelbundet

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela längre musikverk från olika tidsepoker, som klassiska och rytmmusikaliska verk
- förstår att skilt öva svåra ställen i musikstycket
- uppfattar styckets form och kan tolka det på ett tydligt sätt
- kan musicera tillsammans i olika sammansättningar och i varierande roller
- kan spela en del av sin repertoar utantill
- repertoaren består av musik i olika stilar och från olika tidsepoker
- lever sig in i musiken på ett naturligt sätt
- planerar sina studier och sin repertoar tillsammans med läraren

Spela efter gehör och improvisation

- kan på gehör spela korta melodier i lätta tonarter
- kan improvisera med till exempel pentatoniska- eller bluesskalor
- alternativt: spelar egna kompositioner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken, publikkontakt
- klarar av att uthålligt förbereda och öva in sin repertoar och förbereda sig inför konsert

Institut-nivå

Kunskap för spelteknik

- fördjupning i utgångspunkterna för en bra ergonomi, eleven undersöker spelställningen regelbundet
- fingertekniken utvecklas för att bli problemfri och behärskad
- bekantar sig med vibrato
- bekantar sig med specialtekniker så som:
    - slap tongue
    - dubbeltunga
    - glissando
    - multifoner
    - flutter tunga
    - cirkulationsandning
    - vibrato

Kunskap för musicerande

- eleven planerar in sitt övande i sitt eget veckoschema
- kan öva förnuftigt
- kan använda sig av olika övningsmetoder (t.ex. övar svåra ställen långsamt, spela in sitt eget spelande o.s.v.)
- förstår de olika delområdena i övandet (händer, tunga, tonbildning och andning)
- behärskar behandling av puls, även i prima vista

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- eleven kan förbereda större verk
- har en djupare förståelse för musikens olika tidsperioder och stilar
- kan spela en del av repertoaren utantill
- kan välja lämplig repertoar till olika tillfällen
- enligt elevens intresse, kan också undervisas av någon annan lärare än den egna instrumentläraren (pop/jazz)

Att uppträda och förstå musik

- naturligt uppträdande på scenen
- uttrycker sig personligt och har inlevelse i musiken
- förbereder sig väl

Spela efter gehör och improvisation

- kan utveckla en känsla och förståelse för strukturer i olika sorters musik
- kan använda sig av olika skalor vid improvisation

KUNSKAPSSTEGE FÖR KONTRABASSPEL

vid Musikinstitutet Kungsvägen

Elevens självutvärdering och mål

Arbetsgrupp:
Aida Salakka, MIK

Marja-Helena Ojanperä, Juvenalia

INLEDNING

I den här så kallade Kunskapsstegen, har vi försökt precisera de olika delmoment som ingår inom kontrabasspel i musikinstitutet. Arbetet är tänkt som ett arbetsredskap för mål och värdering, speciellt för elevernas självutvärdering, i musikinstitutet. Ändamålet med arbetet är att klargöra för eleverna och deras föräldrar innehållet inom kontrabasstudierna. Detta arbete är inte tänkt för självstudier, utan används i samråd av egen lärare.

De olika delområdena är spelteknik, att musicera, tolkning och att framföra (uppträda med) musik. Inom det tekniska delområdet och musicerandet undersöker vi de tekniska färdigheter eleven bör ha. Området för tolkning och framförande undersöker saker ur ett praktiskt perspektiv; hur gör vi musik av notbilden, hur förbereder vi en konsert? Improvisation och ergonomi finns med på alla nivåer. Arbetet grundar sig på Finlands musikläroinrättningars förbunds rekommendationer för repertoar och bedömning.

Nybörjare

Bekanta sig med undervisningssituationen

- att vänja sig med undervisningen
- bekanta sig med sitt instrument och dess skötsel så som:
    - hartsa stråken
    - att spänna och avspänna stråken
    - justera stackeln
    - torka bort hartset från strängarna och stråken
- bekanta sig med stämningen av instrumentet med stämapparat

Ergonomi i spelandet

- naturlig sitt- och ståställning

Övning

- regelbundenhet
- flera små övningspass
- diskutera övningsrutinen med läraren och föräldrarna
- passlig omgivning för övandet
- föräldrarnas närvaro och stöd
- målorientering

Kunskap för spelteknik

- förstår både den högra och den vänstra handens roll
- vänstra handens grundteknik
    - handens form
    - 1-4 fingrets grepp, kontroll och renhet
- högra handens grundteknik
    - tonproduktionen
    - pizzicato

Färdigheter för musicerande

- notläsning
- uppfattning av tonhöjd
- uppfattning av rytm
- behärskning av puls
- behärskning av olika nyanser (svagt-starkt)
- renhet
- Enligt lärarens exempel (härma)
- Upprepning av små melodiska mönster
- Improvisation utifrån en bild, teckning, foto eller saga
- Improvisation utifrån några toner

Samspel

- både med läraren och med piano
- på alla nivåer ingår kammarmusik- och orkesterspel

Uppträdande och konsertbesök

- bekanta sig med uppträdanden

Nivå 1

Kunskap för spelteknik

- behärskar att hålla kontrabasen rätt
- spelar med hela kroppen
- klarar av att kontrollera spelställningen i en spegel
- klarar av att spela korta stycken med bra spelställning under hela stycket
- båda händernas motorik och smidig verksamhet
- behärskar vänstra handens verksamhet i första läget samt ett lägesbyte
- utvecklar stråkanvändningen och behärskar spel på olika delar av stråken
- strävar efter en vacker tonproduktion
- behärskar legato (bindebågar), helstråk, kortstråk och stråkhastighet
- renhet och intonation

Kunskap för musicerande

- klarar av att spela skalor upp till 2 # och 2 b – förtecken i dur och moll
- lyssnar på eget spel och märker framsteg i eget spelande
- klarar av att öva sina läxor, både rytmiskt och rent
- klarar av att hålla tempo och uppfatta styckets puls
- behärskar enkla rytmfigurer
- klarar av att spela i olika nyanser: p, (mjukt) och f (kraftigt)

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela små stycken behärskat från början till slut i en given puls
- behärskar styckets svåra detaljer som till exempel pauser
- kan spela tillsammans med andra
- kan spela utantill
- har spelglädje
- väljer tillsammans med läraren sina stycken inför uppträdande

Spela efter gehör och improvisation

- lek med 1-5 toner både tillsammans med läraren och i grupp
- bekantar sig med kontrabasens ljudvärld genom sagor och berättelser

Konsertbesök och uppträdanden

- eleven vänjer sig vid tanken att kunna och få uppträda inför publik
- har inlevelse i musiken
- övar så att stycket är möjligt att framföra på konsert

Nivå 2

Kunskap för spelteknik

- ergonomi; bra spelställning både sittande eller stående
- inga spänningar i övre kroppen
- stå stadigt på båda fötterna
- stråken hålls rak och vänstra handen har hittat sin form och den hålls även i lägesbyten
- klarar av att kontrollera spelställningen, stråken och vänstra handen i en spegel
- klarar av att spela korta stycken med bra spelställning under hela stycket
- båda händernas motorik och smidig verksamhet
- lägesbyten från halva läget till fjärde läget
- utvecklar stråkanvändningen och behärskar spel på olika delar av stråken
- strävar efter en vacker tonproduktion
- behärskar legato (bindebågar) och staccato (korta toner)
- renhet och intonation

Kunskap för musicerande

- klarar av att spela skalor upp till 4 # och 4 b – förtecken i dur och moll
- lyssnar på eget spel och märker framsteg i eget spelande
- klarar av att öva sina läxor, både rytmiskt och rent
- klarar av att hålla tempo och uppfatta styckets puls
- behärskar enkla rytmfigurer
- klarar av att spela i olika nyanser: p, (mjukt) och f (kraftigt) samt crescendo och diminuendo

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela stycken behärskat från början till slut i en given puls
- kan spela och känna igen stycken i olika stil
- behärskar styckets svåra detaljer
- kan spela tillsammans med andra både i mindre ensembler som i orkestrar
- kan spela utantill
- har spelglädje
- planerar tillsammans med läraren sin repetoar
- väljer tillsammans med läraren sina stycken inför uppträdande

Spela efter gehör och improvisation

- lek med 1-5 toner både tillsammans med läraren och i grupp
- bekantar sig med kontrabasens ljudvärld genom sagor och berättelser

Konsertbesök och uppträdanden

- eleven vänjer sig vid tanken att kunna och få uppträda inför publik
- har inlevelse i musiken
- övar så att stycket är möjligt att framföra på konsert
- orkar finslipa stycket och uppträda med det flera gånger

Nivå 3

Kunskap för spelteknik

- spelställningen är ergonomiskt riktig både sittande och/eller stående och har inga spänningar i axlarna eller händerna
- stå stadigt på båda fötterna
- kan korrigera sin spelställning
- kan dela upp sin övning och hålla pauser under övningen
- kan under spelandets gång lyssna och korrigera renhet
- bekantar sig med spiccato
- kan tillämpa sin stråkteknik för musikens uttryck
- kan öva med metronom
- kan spela upp till g^1 (tre oktaver)

Kunskap för musicerande

- kan flytande läsa noter och namnge toner upp till g^1
- spelar från g och f klav och bekantar sig med c klav (tenor klav)
- lyssnar på sitt eget spel och bedömer egen prestation
- kan öva ändamålsenligt
- behärskar och minns tempoförändringar
- kan spela i olika taktarter
- kan spela i olika nyanser pp - ff
- kan spela med bra intonation i olika nyanser
- sköter sitt eget instrument regelbundet

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela längre musikverk från olika tidsepoker
- förstår att skilt öva svåra ställen i musikstycket
- uppfattar styckets form och kan tolka det på ett tydligt sätt
- kan spela en del av sin repertoar utantill
- repertoaren består av musik i olika stilar och från olika tidsepoker
- lever sig in i musiken på ett naturligt sätt
- planerar sina studier och sin repertoar tillsammans med läraren
- kan på gehör spela korta melodier i lätta tonarter
- kan improvisera eller alternativt spelar egna kompositioner

Konsertbesök och uppträdanden

- tar hänsyn till publiken
- lever sig in i styckets stämning på ett naturligt sätt
- klarar av att uthålligt förbereda och öva in sin repertoar och förbereda sig inför konsert
- går på konserter

Institut-nivå

Kunskap för spelteknik

- fördjupning i utgångspunkterna för en bra ergonomi, eleven undersöker spelställningen regelbundet
- stråktekniken utvecklas så att den blir smidig och naturlig
- utvecklar en mångsidig användning av vibrato
- behärskar hela greppbrädan

Kunskap för musicerande

- eleven planerar in sitt övande i sitt eget veckoschema
- kan öva förnuftigt
- kan använda sig av olika övningsmetoder
- förstår de olika delområdena i övandet
- kan flytande spela från f-, g- och c-klav
- behärskar behandling av puls, även i prima vista

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- eleven kan förbereda större verk
- har en djupare förståelse för musikens olika tidsperioder och stilar
- kan spela en del av repertoaren utantill
- kan välja lämplig repertoar till olika tillfällen
- enligt elevens intresse, kan också undervisas av någon annan lärare än den egna instrumentläraren (pop/jazz)

Att uppträda och förstå musik

- naturligt uppträdande på scenen
- uttrycker sig personligt och har inlevelse i musiken
- förbereder sig väl
- går på konserter

KUNSKAPSSTEGE FÖR KLASSISKT PIANOSPEL

vid Musikinstitutet Kungsvägen

Elevens självutvärdering och mål

Arbetsgrupp:
Kristian Kauppinen, Musikinstitutet Kungsvägen
Kari Tikkala, Musikinstitutet Juvenalia
Anne-Marie Malmelin, Musikinstitutet Avonia
Esa Ylivaara, Musikinstitutet Avonia

INLEDNING

Ändamålet med studiernas innehållsbeskrivningar, den så kallade Kunskapsstegen, är att klargöra för eleverna och deras föräldrar innehållet i pianostudier vid musikinstitutet. Kunskapsstegen hjälper läraren och eleven att ställa upp målsättningar, följa upp dem och att kunna nå målen. Det är också avsett att förbättra lärarens och elevens växelverkan samt engagera hela familjen i intresset. Kunskapsstegen är inte tänkt för självstudier, utan används i samråd av egen lärare. För att kunna strukturera och förstå studieinnehållet rekommenderas det att dokumentering sker regelbundet. Utvärderingen och repertoarplaneringen grundar sig på Finlands musikläroinrättningars förbunds (FMF) rekommendationer.

Grunderna i pianospel

Förberedande undervisning för grundnivån (enskilt och grupp)

Nivå 1

Grunderna i spelandet
(basen har skapats, kunskapen kan lätt glömmas)

Nivå 2

Förutsättningar för ett beständigt intresse
(det är möjligt att fortsätta med intresset efter flera års paus)

Nivå 3

Självständigt intresse
(bra förutsättningar att fortsätta med intresset på egen hand)

Nivå I, institutsnivå

”Diplom för intresset”

Grunderna

Att lära känna instrumentet
- instrumentets struktur
- hur ljud bildas
- klaviaturen

Ergonomi i spelandet
- sittställning
- fotstöd
- höjden på stolen och avståndet från instrumentet

Hur fungerar händerna, teknik
- högra och vänstra handen
- armen, armbåge, handleden, fingrarna (funktion och användning i spelandet)
- fingersättningarna
- avslappningen i armen, ”gripa tag” i klaviaturen

Övning
- regelbundenhet
- passlig omgivning för övandet
- flera små övningspass
- föräldrarnas närvaro och stöd
- målorientering

Spela efter gehör
- enligt lärarens exempel
- rytmens begreppsbildning med hjälp av klappandet
- melodins begreppsbildning med hjälp av sång
- upprepning av små melodiska mönster
- härmandet av olika anslag (också kluster, glissando, dubbelgrepp)

Improvisation
- utifrån egen fantasi
- med en saga/berättelse som grund
- improvisation utifrån en given bild, teckning eller foto

Notläsning
- klappning och artikulering av rytmvärden
- nothusen G och F
- mellersta C

Uttryck
- dynamiska förändringar
- grunderna i tonbalans
- behärskning av grundtempot: pulsens bevarande, förändringar i tempot
- (rit. och accel.)
- flera olika sätt att spela
- lyssna och se på andras spelande

Uppträdande
- beteendet på scen, kommunikation med publiken (bugandet)
- föra vidare musikens budskap
- grupplektioner

Nivå 1

Att lära känna instrumentet
- instrumentets konstruktion
- hur fungerar pianots mekanism
- hur ljud bildas

Ergonomi i spelandet
- sittställningen
- fingrarnas position, handens form
- användning av handleden
- användning av armar
- stolens höjd och avståndet från instrumentet
- fotstöd

Övning
- ställa upp mål tillsammans med läraren
- avsikten och målsättningen med övandet blir klara
- regelbundet övande
- öva hellre ofta och lite än sällan och mycket
- upprepandets nödvändighet
- repetition av det inlärda
- uppmuntran och stöd från föräldrarna

Spela efter gehör
- förstå melodins riktning
- härma

Improvisation
- med 1-5 toner
- enligt utskriven rytm

Notläsning
- fingersättningar
- vänstra och högra handen, G- och F-klav
- framförallt noter innanför notsystemet
- tonarter upp till två förtecken
- notvärden, pauser
- taktarter, 3/4 och 4/4
- lätta rytmiska mönster
- dynamiska förändringar

Teknik
- skapandet av ljud, grundanslag
- avslappning av hela armen, ”gripa tag” i klaviaturen
- att föra tummen under handflatan
- skalor, arpeggio
- dubbelgrepp, treklang, kadenser
- spela med båda händerna, synkronisering
- korsa händerna

Användning av pedalen
- som effekt (lång pedal)
- för att binda (synkoppedal)

Uttryck
- känna igen och producera en bra klang
- grundkaraktärerna, dur och moll
- dynamiken
- grunderna i tonbalans
- behärskandet av grundtempot: pulsens bevarande, tempoförändringar (rit. och accel.)
- staccato, legato
- grunderna i artikulation
- frasering i spelandet

Uppträdande
- beteendet på scen, kommunikation med publiken (bugandet)
- föra vidare musikens budskap
- attityd: musicerandets glädje, tolerera besvikelser, andras uppmuntrande
- att kunna acceptera feedback, självutvärdering
- grupplektioner och ”verkstadsverksamhet”

Nivå 2

som tillägg till inlärningsmål i nivåprov 1

Ergonomi i spelandet

- rörelsernas koordination och dess utveckling över hela klaviaturen

Övning

- kan öva självständigt
- uppvärmning, övande och sammanfattning

Spela efter gehör

- melodin och enkla bastoner eller treklanger
- grunderna i transponering

Improvisation

- dur- och moll tonarter
- händerna tillsammans (lätt ackompanjemang)

Fritt ackompanjemang

- de vanligaste kompfigurerna med kadensackord
- tonarter ända till två förtecken
- kunna välja spelstil

Notläsning

- ända till tre hjälplinjer
- tonarter ända till fyra förtecken
- oktavnamn
- att kunna nämna de vanligaste nyans- accent- och tempomarkeringar
- bågar och artikulering
- repristecken, 1:a målet och 2:a målet, da Capo
- ottava och ottava bassa

Teknik

- fingrarnas självständighet
- tummens färdighet och handens överföring i skalor och i treklanger
- farten i olika slags snabba mönster
- de vanligaste ackompanjemangsmönstren
- melodin med vänstra handen
- kunna ta fram melodin i dubbelgrepp

Användning av pedalen

- för att binda
- för att breda ut klangen

Uttryck

- också subtila nyanser
- behärskandet av balansen
- agogik och medvetna tempoförändringar
- fingerstaccato, portato
- artikulering
- förståelse för helhetsformen

Samspel

- att vänja sig vid tempot
- ackompanjemang / solo
- att kunna komma över små fel, att kunna anpassa sig vid behov

Nivå 3

som tillägg till inlärningsmål i nivåprov 1-2

Ergonomi i spelandet
- kroppens rätta position
- video som läromedel
- övningspauser, övning i perioder
- ta hand om kroppen (stretching, uppvärmning)

Övning
- utvecklandet av egna fingerövningar
- koncentrera sig på att öva komplicerade ställen
- variation i övningen (snabbt, långsamt, med slutna ögon osv)
- helheten kan delas till mindre mål
- övning med hjälp av sinnebild (stycket kan spelas i tankarna)
- planering av det egna övandet
- föra dagbok över övandet

Spela på gehör
- styckets inlärning utan noter med hjälp av lyssnandet (t ex inspelningar)
- pianoversion av något bekant tema

Improvisation
- utifrån en given bild
- egen variation av ett färdigt inlärt stycke
- improvisation utifrån skalor (dur och moll)

Fritt ackompanjemang
- olika slags komp
- upp till fyra förtecken

Notläsning
- läsandet av spelpartners notsystem (partiturläsning)
- alla tonarter i bruk

Teknik
- melodins förstärkning i ackordspel
- fingerbyte (”stum”)
- fingrets överföring (t ex 5 4, eller 5 3)
- kromatisk skala

Användning av pedalen
- enligt notbeteckningar (pedalen stöder artikuleringen och fraseringen)
- vänstra pedalen (una corda)
- halv pedal

Uttryck, tolkning
- polyfoni
- stämmorna lagrade
- begripande av strukturen
- agogik och medvetna tempoförändringar

Uppträdande
- att leva med, att ta vara på stunden
- kroppsspråk
- utvecklandet av den egna spelstilen

Samspel
- sammanhållningskraft, ansvar för pulsen
- förmågan att anpassa sig

Institut-nivå

som tillägg till inlärningsmål i nivåprov 1-3

Ergonomi i spelandet
- identifiering av problem i egna spelpositioner
- ta hand om kroppen, utvecklandet av det naturliga sättet att spela

Övning
- övningskonserter (behärskande av stora helheter)
- identifiering av problem i eget spelande som måste utvecklas
- övningsmetoder som passar i olika sammanhang, frivillighet
- förstärka egna övningsmetoder för att klara av svåra satser

Spela på gehör, improvisation
- att höra bastonerna
- formulering av ackord progressioner
- alternativa ackord
- variation av ackompanjemangsmönstren
- variation av melodin

Notläsning
- stycken noterats på tre notsystem
- oregelbundna taktarter
- bekanta sig frivilligt med material med hjälp av spelandet

Teknik
- byggandet av klangen
- polyrytmik
- att välja den rätta rörelsebanan
- fingersättningens planering och val (frasering, artikulering, koordination)

Användning av pedalen
- bästa pedalen ur musikens synpunkt
- pedal som uttrycksform
- att anpassa sig till akustiken

Uttryck, tolkning
- förstå varje tidsperiods stil
- förståelse för strukturer i verk
- förändringar i tempot och i pulsen
- musiken skall andas
- lyssnandet av olika inspelningar (jämförelse)

Uppträdande
- rätt repertoarval, ta omständigheterna i beaktande
- behärskande av omfattande program
- att hålla koncentrationen

Samspel
- kammarmusik, en viktig del av repertoaren

KUNSKAPSSTEGE FÖR SAXOFONSPEL (POP/JAZZ)

vid Musikinstitutet Kungsvägen

Elevens självutvärdering och mål

Arbetsgrupp:
Jussi Junttila, MIK

INLEDNING

I den här så kallade "Kunskapsstegen", har vi försökt precisera de olika delmoment som ingår inom saxofonspel i musikinstitutet. Arbetet är tänkt som ett arbetsredskap för mål och värdering, speciellt för elevernas självutvärdering. Ändamålet är att klargöra innehållet i saxofonstudierna för eleverna och deras föräldrar. Detta arbete är inte tänkt för självstudier utan används i samråd av egen lärare.

De olika delområdena är spelteknik, att musicera, tolkning och att framföra (uppträda med) musik. Inom det tekniska delområdet och musicerandet undersöker vi de tekniska färdigheter eleven bör ha. Området för tolkning och framförande undersöker saker ur ett praktiskt perspektiv; hur gör vi musik av notbilden, hur förbereder vi en konsert? Improvisation och ergonomi finns med på alla nivåer. Arbetet grundar sig på Finlands musikläroinrättningars förbunds rekommendationer för repertoar och bedömning.

Grunderna

Kunskap för spelteknik

- blås/andningsteknik
- fingerteknik
- tonbildning
- artikulation (användning av tungan)

Ergonomi i spelandet

- naturlig spelställning
- sitt- och ståställning

Allmänmusikaliska färdigheter

- notläsning
- uppfattning av tonhöjd
- uppfattning av rytm
- behärskning av puls
- behärskning av olika nyanser (svagt-starkt)
- renhet

Övning

- regelbundenhet
- korta uppvärmningsövningar
- hellre ofta små övningspass än sällan längre övningspass
    - gärna varje dag men minst tre gånger i veckan
- diskutera övningsrutinen med läraren och föräldrarna
- passlig omgivning för övandet
- föräldrarnas närvaro och stöd
- målorientering

Kunskap för att kunna förstå och uppfatta musik

- behärskning av helheter i musiken
- behärskning av detaljer i musiken
- utantillspel
- förståelse av och lyssnande på olika stilar inom musiken

Spela efter gehör och improvisation

- Härma små melodiska mönster
- Improvisation utifrån en bild eller saga
- Improvisation utifrån några toner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken
- inlevelse i styckets stämning
- att förbereda stycket inför en konsert
- tittar och lyssnar på konserter och spelningar via media och live

Samspel

- på alla nivåer ingår band- och orkesterspel

Nivå 1

Kunskap för spelteknik

- behärskar att hålla i saxofonen rätt
- målet med att undervisa spelställningen är att eleven får en naturlig ställning i kroppen vid saxofonspel
- klarar av att spela korta stycken med bra spelställning under hela stycket
- klarar av att spela med klar och stadig ton
- läpparna ska vara avslappnade och man ska inte ”bita”
- tonen är så stabil att stämning är möjligt och att stämningen inte ändrar under styckets gång
- klarar av att spela korta fraser i en andning
- behärskar staccato och legato
- flytande fingerteknik, inte för stora rörelser
- kan spela med omfånget av 1 ½ oktav

Kunskap för musicerande

- kan spela stycken och skalor med upp till tre förtecken i både dur och naturlig moll
- lyssnar på eget spel och märker vad som behöver övas
- klarar av att öva sina läxor noggrant
- klarar av att hålla tempo och uppfatta styckets puls
- behärskar enkla rytmfigurer
- strävan efter skillnader i tonstyrka
- daglig instrumentskötsel

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela små stycken behärskat från början till slut
- behärskar styckets svåra detaljer
- kan spela utantill
- bekantar sig med att spela stycken i olika stil
- väljer tillsammans med läraren sina stycken inför uppträdande

Spela efter gehör och improvisation

- härma läraren och t.ex. spelar något som passar till ett ackord
- improviserar både fritt genom sagor och berättelser och begränsat med några toner
- bekantar sig med pentatoniska och bluesskalor

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken vid konserttillfället
- har inlevelse i musiken
- övar så att stycket är möjligt att framföra på konsert

Nivå 2

Kunskap för spelteknik

- ergonomi: bra spelställning
- behärskar en bra spelställning genom hela musikstycket
- kan spela med klar ton
- kan i huvudsak spela rent
- kan kontrollera andningen efter sina egna och musikens behov
- kan blåsa avslappnat
- kan artikulera på olika sätt så som staccato, legato och tenuto
- kan spela i omfånget av två oktaver

Kunskap för musicerande

- kan spela stycken och skalor upp till fyra förtecken i dur och naturlig, harmonisk och jazzmoll skalor i två oktaver
- uppfattar musiken genom att lyssna på sitt eget spelande och kan bedöma prestationen
- klarar av ett noggrant övande både angående rytm, renhet och tonstyrka
- kan hålla tempo och uppfattar styckets puls
- behärskar olika rytmfigurer och taktarter
- klarar av att spela i olika nyanser: piano, forte och crescendo, diminuendo
- klarar av den dagliga skötseln av sitt eget instrument
- bekantar sig med tekniska hjälpmedel så som metronom, garage band, youtube spela in sitt eget spel i t.ex. iReal Pro osv.

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- förstår att olika slags musik spelas med olika stil t.ex. rakt och swing och t.ex. blues, rock och latin
- behärskar även svåra detaljer i stycket
- behärskar styckets helhet
- klarar av att spela både band och orkesterspel
- kan spela utantill
- planerar sin repertoar tillsammans med läraren
- kan på gehör spela korta melodier i lätta tonarter
- bekantar sig med transkription
- bekantar sig med transponering

Spela efter gehör och improvisation

- härma läraren och t.ex. spelar något som passar till ett ackord
- kan improvisera med t.ex. pentatoniska och bluesskalor
- spelar lätta egna kompositioner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken, har publikkontakt
- kan leva sig in i styckets stämning
- övar så att stycket kan framföras på konsert
- orkar finslipa stycket och uppträda med det flera gånger

Nivå 3

Kunskap för spelteknik

- spelställningen är ergonomiskt riktig både sittande och stående och har inga spänningar i axlarna eller händerna
- kan korrigera sin spelställning
- kan dela upp sin övning och hålla pauser under övningen
- behärskar att stämma instrumentet själv (kan även använda stämapparat)
- kan under spelandets gång lyssna och korrigera renhet
- andningstekniken är behärskad
- kan grundartikulationerna staccato, tenuto, portato och legato
- kan öva med metronom
- kan spela flytande i två oktaver
- bekantar sig med vibrato

Kunskap för musicerande

- kan spela alla dur och naturliga, harmoniska och jazzmollskalor i omfånget av två oktaver
- bekantar sig med övriga skalor beroende på vilken musik som spelas
- kan spela som brutet ackord: dominant7, maj7, moll7, moll7-5 inklusive altereringar med + och -
- spelar in och lyssnar på sitt eget spel och bedömer egen prestation
- kan öva ändamålsenligt
- kan använda olika tekniska hjälpmedel så som iPad, Garage band, iReal Pro osv.
- behärskar och minns tempoförändringar
- kan spela i olika taktarter
- kan spela med bra intonation i olika nyanser
- sköter sitt eget instrument regelbundet

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- förstår att skilt öva svåra ställen i musikstycket
- uppfattar styckets form och kan tolka det på ett tydligt sätt
- kan musicera tillsammans i olika sammansättningar och i varierande roller
- kan spela en del av sin repertoar utantill
- repertoaren består av musik i olika stilar och från olika tidsepoker
- lever sig in i musiken på ett naturligt sätt och utvecklar sitt personliga sound
- planerar sina studier och sin repertoar tillsammans med läraren
- kan transkribera enkla stycken och solon
- kan transponera

Spela efter gehör och improvisation

- kan på gehör spela korta melodier i lätta tonarter
- kan improvisera med till exempel pentatoniska- eller bluesskalor
- skriver och spelar egna kompositioner
- bekantar sig med jazzmollens användning i relation till olika ackord

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken, publikkontakt
- klarar av att uthålligt förbereda och öva in sin repertoar och förbereda sig inför konsert
- bekantar sig med att leda ett band

Institut-nivå

Kunskap för spelteknik

- fördjupning i utgångspunkterna för en bra ergonomi, eleven undersöker spelställningen regelbundet
- fingertekniken utvecklas för att bli problemfri och behärskad
- kan använda sig av olika vibraton
- bekantar sig med rytmmusikens specialtekniker så som:
    - slap tongue
    - dubbeltunga
    - glissando
    - multifoner
    - flutter tunga
    - cirkulationsandning

Kunskap för musicerande

- kan spela alla skalor i två oktaver. Dur, natulig, harmonisk och jazzmoll samt pentatonisk, blues och heltonsskala
- kan spela olika femklanger som brutet ackord inklusive altereringar med 5 eller 9
- kan i teorin använda sig av ersättningsackord
- eleven planerar in sitt övande i sitt eget veckoschema
- kan öva förnuftigt
- kan använda sig av olika övningsmetoder (t.ex. spela in egna spelningar osv.)
- förstår de olika delområdena i övandet (händer, tunga, tonbildning och andning)
- kan använda tekniska hjälpmedel på ett mångsidigt sätt
- behärskar behandling av puls, även i prima vista

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- har en djupare förståelse för rytm-musikens olika tidsperioder och stilar
- kan spela en del av repertoaren utantill
- kan välja lämplig repertoar till olika tillfällen
- kan transkribera olika stycken och solon
- kan transponera
- bekantar sig med arrangering av rytmmusik

Att uppträda och förstå musik

- naturligt uppträdande på scenen
- uttrycker sig personligt, har ett personligt sound och har inlevelse i musiken
- förbereder sig väl
- kan leda ett band

Spela efter gehör och improvisation

- kan utveckla en känsla och förståelse för strukturer i olika sorters musik
- kan använda sig av olika skalor vid improvisation, t.ex. jazzmoll, kyrkotonarter och pentatoniska och bluesskalor
- kan använda sig av jazzmollen i relation till olika ackord

KUNSKAPSSTEGE FÖR STRÅKUNDERVISNING

vid Musikinstitutet Kungsvägen

Elevens självutvärdering och mål

Arbetsgrupp:
Leila Kurkikangas, Musiikkiopisto Juvenalia
Maarit Ranta, Musiikkiopisto Juvenalia
Ulrike Drosdek, Musikinstitutet Kungsvägen
Päivi Rechardt, Musiikkiopisto Juvenalia
Minja Pentti, Musiikkiopisto Avonia

INLEDNING

Ändamålet med studiernas innehållsbeskrivningar, den så kallade Kunskapsstegen, är att klargöra för eleverna och deras föräldrar innehållet i undervisningen i stråkinstrument vid musikinstitutet, (violin, altviolin, cello och kontrabas). Kunskapsstegen hjälper läraren och eleven att ställa upp målsättningar, följa upp dem och att kunna nå målen. Det är också avsett att förbättra lärarens och elevens växelverkan samt engagera hela familjen i intresset. Kunskapsstegen är inte tänkt för självstudier, utan används i samråd av egen lärare. För att kunna strukturera och förstå studieinnehållet rekommenderas det att dokumentering sker regelbundet. Utvärderingen och repertoarplaneringen grundar sig på Finlands musikläroinrättningars förbunds (FMF) rekommendationer.

Nybörjarnivå

Nivå 1

Nivå 2

Nivå 3

Nivå I, institutsnivå

Nybörjarnivå

Bli bekant med undervisningssituationen

- att vänja sig vid undervisningssituationen
- bekanta sig med sitt instrument och dess skötsel
- grundkunskaper i stämning av instrumentet (att lyssna)
- att uppnå regelbundenhet i övandet hemma och att kunna sina läxor
- föräldrarnas stöd är viktigt

Spelteknik

- naturliga, avslappnade spelställningar
- Vänstra handens grundteknik:
  - 1-4-fingrets grepp, kontroll och renhet
  - vänstra och högra handens samverkan och differentiering
  - pizzicato (knäppande) med både höger och vänster hand
- Stråkteknikens grunder:
  - användning av helstråke och vacker tonproduktion
  - lätta rytmer

Notläsning

- grunderna i notläsning

Spela efter gehör

- att kunna ta ut enkla melodier på instrumentet
- spela utantill (vi lär oss att framföra stycken utan noter)

Konsertbesök

Uppträda på konsert

Samspel

- framträdanden i mindre grupper

Nivå 1

Spela efter gehör
- lätta tonarter
- ekospel, härma läraren
- spela utantill (utan noter)

Improvisation
- introduktion till improvisation
- skapa egna melodier i lätta tonarter och taktarter

Notläsning
- notläsning på nivå 1
- att förstå sig på förtecken (#- och b-förtecken i enkla tonarter)

Teknik
- ergonomi, medvetna hälsosamma spelställningar
- båda händernas motorik och smidiga verksamhet
- spela med "hela kroppen"
- grunderna i flageolettspel (flöjttoner)
- behärskande av vänstra handens verksamhet, grepp och kontroll i första läget i lätta tonarter
- utvecklandet av stråkanvändningen, behärskande av spel på olika delar av stråken (stråkindelning)
- stråkarter: legato (bindebågar), helstråk, kortstråk, stråkhastighet, grunderna i spiccatospel (hoppande stråk) etc.
- utvecklandet av en vacker tonproduktion
- renhet, intonation

Uttryck
- olika nyanser (variation i tonstyrka)
- pulskänsla, variationer i tempobehandling
- strävan till personligt uttryck

Uppträdande
- att vänja sig vid att uppträda inför publik
- estetik vid framförande
- spelglädje och uttryck vid uppträdande
- behärskning av musikframförandet i sin helhet
- utvärdering av det egna spelandet, att lyssna på andra och få och ge feedback

Samspel

Konsertbesök

Övning
- att lära sig arbeta långsiktigt och regelbundet
- öva hellre ofta och lite än sällan och mycket
- ställa upp mål tillsammans med läraren

Nivå 2

Ergonomi
- strävan till avslappnat och ergonomiskt spel längs med teknikens utveckling

Spela efter gehör
- spela utantill
- upprätthållandet av förmågan att spela efter gehör
- renhet, intonation

Improvisation
- utveckling av improvisationsförmågan som en del av spelandet

Notläsning
- prima vista-spel på grundnivå 1 (att spela från bladet)
- nya tonarter och rytmer
- användandet av notläsningen i vidare sammanhang, t ex samspel och orkesterspel
- att kunna läsa förtecken

Teknik
- grunderna i lägesväxlingar och sträckningar
- grunderna i användningen av vibrato
- nya stråkarter
- grunderna i dubbelgrepp- och ackordspel
- tonproduktion, kvalitet i tonbildning
- stämning av instrumentet
- utökad användning av greppbrädan (lägesspel, flageoletter)
- intonation

Uttryck
- utvecklande av ett nyansrikt spel, olika tonstyrka
- behärskning av tempoförändringar t ex ritardando och accelerando (avtagande och ökande tempo)
- lära sig om olika stilperioder och deras musikaliska uttryck
- helhetsgestaltning av en komposition
- modigt uttryck

Uppträdande
- utveckla estetiken vid uppträdande
- spelglädje och uttryck vid uppträdande
- behärskning av musikframförandet i sin helhet
- utvärdering av det egna spelandet, att lyssna på andra och få och ge feedback

Samspel
- anpassning till gemensamt tempo, pulskänsla
- att kunna lyssna och anpassa sig till de andra i samspel
- förmåga att förbise tillfälliga brister och istället se helhetsbilden i sammusicerandet, anpassningsförmåga

Konsertbesök

Övning
- regelbunden och målinriktad övning
- öva hellre ofta och lite än sällan och mycket
- ställa upp mål tillsammans med läraren

Nivå 3

Ergonomi
- medvetenhet om de egna kroppspositionerna och kroppskontroll,
- användning av hjälpmedel såsom t ex video, spegel mm
- planering av egen övningstid
- fysisk träning (stärkande motion, stretching, motrörelser)

Spela efter gehör
- ta ut bekanta melodier och gehörsspel
- förmågan att kunna omfatta större helheter och framföra dem utantill
- befästande av intonationen

Improvisation
- utvecklande av improvisationsförmågan

Notläsning
- prima vista-spel på grundnivå 2
- att kunna läsa andra klaver (basklav och altklav) och i andra oktaver
- att kunna spela enligt och förstå sig på förtecken
- att använda uppnådda kunskaper i praktiken

Teknik
- behärska spel över hela greppbrädan
- utvecklande av snabbhet och fingerfärdighet på högre nivå
- kromatik
- dubbelgrepp (dubbeltoner)
- fyrklanger
- mångsidig strákteknik, t ex hoppande och snabba stråkarter, arpeggiospel
- mångsidigt användande av vibrato
- flageoletter
- intonation (teknik)

Uttryck
- stilkännedom
- nyanserad och uttrycksfull stråkanvändning
- gestaltning av strukturer och frasering, långa linjer
- tempobehandling
- "den egna tonen", personligt och modigt uttryck
- intensitet i tonproduktionen

Uppträdande
- inlevelseförmåga och mod att kasta loss
- utvecklingen av ett eget uttryck, egen stil
- mental förberedelse inför uppträdande och användning av hjälpmedel

Konsertbesök

Övning
- regelbunden och målinriktad övning
- övningstekniker, variation i övningen (snabbt, långsamt, med slutna ögon osv)
- planering av det egna övandet
- helheten kan delas till mindre mål
- koncentrera sig på att öva komplicerade ställen

Institut-nivå

Eleven får färdigheter inför fortsatta yrkesstudier och en livslång hobby med musiken

Ergonomi

- medvetenhet om ergonomi och möjliga problem i hållning och grundställningar, måna om en avslappnad spelstil i en alltmer krävande repertoar
- aktiv fysisk träning

Spela efter gehör, improvisation

- intonation

Notläsning

- smidig notläsning, prima vista-spel
- transponering
- omväxlande taktarter
- eget initiativ till ny repertoar

Teknik

- fördjupande av uttrycket
- självständig planering av fingersättningar och stråkföringar
- skapande av egna övningar för utmanande ställen i mera krävande repertoar
- kontroll av den egna energiförbrukningen vid övning, att öva effektivt
- händernas differentiering och medvetna val av rörelsebanor

Övning

- regelbunden och målinriktad övning
- övningstekniker, variation i övningen (snabbt, långsamt, med slutna ögon osv)
- planering av det egna övandet
- helheten kan delas till mindre mål
- koncentrera sig på att öva komplicerade ställen
- övningskonserter (behärskande av stora helheter)

Uttryck

- förståelse och omfattande av olika stilperioders uttryck
- uttryck för artikulation och strukturer
- emotioner
- personligt grepp

Uppträdande

- val av lämplig repertoar för situationen
- upprätthållande av koncentrationsförmågan
- behärskande av större programhelheter
- emotionell kontroll
- självutvärdering

Samspel

- utgör en avsevärd del av spelandet

Fortgående fördjupande av den egna musikaliska allmänbildningen

KUNSKAPSSTEGE FÖR TROMBONSPEL

vid Musikinstitutet Kungsvägen

Elevens självutvärdering och mål

Arbetsgrupp:
Jan Takolander, MIK

Tanja Vienonen, Juvenalia

INLEDNING

I den här så kallade "Kunskapsstegen", har vi försökt precisera de olika delmoment som ingår inom trombonspel i musikinstitutet. Arbetet är tänkt som ett arbetsredskap för mål och värdering, speciellt för elevernas självutvärdering. Ändamålet är att klargöra innehållet i trombonstudierna för eleverna och deras föräldrar. Detta arbete är inte tänkt för självstudier utan används i samråd av egen lärare.

De olika delområdena är spelteknik, att musicera, tolkning och att framföra (uppträda med) musik. Inom det tekniska delområdet och musicerandet undersöker vi de tekniska färdigheter eleven bör ha. Området för tolkning och framförande undersöker saker ur ett praktiskt perspektiv; hur gör vi musik av notbilden, hur förbereder vi en konsert? Improvisation och ergonomi finns med på alla nivåer. Arbetet grundar sig på Finlands musikläroinrättningars förbunds rekommendationer för repertoar och bedömning.

Grunderna

Kunskap för spelteknik

- blås/andningsteknik
- dragteknik
- tonbildning
- artikulation (användning av tungan)

Ergonomi i spelandet

- spelställningen
- sitt- och ståställning

Allmänmusikaliska färdigheter

- notläsning
- uppfattning av tonhöjd
- uppfattning av rytm
- behärskning av puls
- behärskning av olika nyanser (svagt-starkt)
- renhet

Övning

- regelbundenhet
- diskutera övningsrutinen med läraren och föräldrarna
- passlig omgivning för övandet
- flera små övningspass
- föräldrarnas närvaro och stöd
- målorientering

Kunskap för att kunna förstå och uppfatta musik

- behärskning av helheter i musiken
- behärskning av detaljer i musiken
- utantillspel
- förståelse av olika stilar inom musiken

Spela efter gehör och improvisation

- Härma små melodiska mönster
- Improvisation utifrån en bild eller saga
- Improvisation utifrån några toner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken
- inlevelse i styckets stämning
- att förbereda stycket inför en konsert

Samspel

- på alla nivåer ingår kammarmusik- och orkesterspel

Nivå 1

Kunskap för spelteknik

- behärskar att hålla i trombonen rätt
- målet med att undervisa spelställningen är att eleven får en naturlig ställning i kroppen vid trombonspel
- klarar av att spela korta stycken med bra spelställning under hela stycket
- klarar av att spela med klar ton
- tonen är så stabil att stämning är möjligt och att stämningen inte ändrar under styckets gång
- klarar av att spela korta fraser i en andning
- behärskar flytande korta musikstycken i tonomfånget G – c^1
- behärskar staccato och tenuto
- flytande dragteknik

Kunskap för musicerande

- kan läsa noter och namnge toner flytande på området G – c^1
- lyssnar på eget spel och märker vad som behöver övas
- klarar av att öva musikuppgifterna noggrant
- klarar av att hålla tempo och uppfatta styckets puls
- behärskar enkla rytmfigurer
- strävan efter skillnader i tonstyrka

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela små stycken behärskat från början till slut
- behärskar styckets svåra detaljer
- uppfattar helheten
- kan spela små kammarmusikstycken
- kan spela utantill
- kan spela stycken i olika stil
- har inlevelse i musiken
- väljer tillsammans med läraren sina stycken inför uppträdande
- improvisation: lek med 1-5 toner både tillsammans med läraren och i grupp, bekantar sig med trombonens ljudvärld genom sagor och berättelser

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken vid konserttillfället
- har inlevelse i musiken
- övar så att stycket är möjligt att framföra på konsert

Nivå 2

Kunskap för spelteknik

- ergonomi: bra spelställning
- behärskar en bra spelställning genom hela musikstycket
- kan spela med klar ton
- kan i huvudsak spela rent
- kan kontrollera andningen efter sina egna och musikens behov
- kan blåsa avslappnat
- klarar av att flytande spela stycken med tonomfång F – ess[1]
- behärskar staccato, tenuto och portato

Kunskap för musicerande

- kan läsa noter och namnge toner flytande på området F – ess[1]
- uppfattar musiken genom att lyssna på sitt eget spelande och kan bedöma prestationen
- klarar av ett noggrant övande både angående rytm, renhet och tonstyrka
- kan hålla tempo och uppfattar styckets puls
- behärskar olika rytmfigurer och taktarter
- klarar av att spela i olika nyanser: piano, forte och crescendo, diminuendo
- klarar av den dagliga skötseln av sitt eget instrument

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- förstår att olika slags musik spelas med olika stil
- behärskar även svåra detaljer i stycket
- behärskar styckets helhet
- klarar av att spela både kammarmusik och orkesterspel
- kan spela utantill
- känner igen olika stilarter
- planerar sin repertoar tillsammans med läraren
- kan på gehör spela korta melodier i lätta tonarter
- kan improvisera med till exempel pentatoniska- eller bluesskalor
- alternativt: spelar egna kompositioner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken
- kan leva sig in i styckets stämning
- övar så att stycket kan framföras på konsert
- orkar finslipa stycket och uppträda med det flera gånger

Nivå 3

Kunskap för spelteknik

- spelställningen är ergonomiskt riktig både sittande och stående och har inga spänningar i axlarna eller händerna
- kan korrigera sin spelställning
- kan dela upp sin övning och hålla pauser under övningen
- behärskar att stämma instrumentet själv (kan även använda stämapparat)
- kan under spelandets gång lyssna och korrigera renhet
- andningstekniken är behärskad
- kan grundartikulationerna staccato, tenuto, portato och legato
- kan öva med metronom
- kan spela flytande E – f^1

Kunskap för musicerande

- kan flytande läsa noter och namnge toner inom området E – f^1
- lyssnar på sitt eget spel och bedömer egen prestation
- kan öva ändamålsenligt
- behärskar och minns tempoförändringar
- kan spela i olika taktarter
- kan spela med bra intonation i olika nyanser
- sköter sitt eget instrument regelbundet

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela längre musikverk från olika tidsepoker
- förstår att skilt öva svåra ställen i musikstycket
- uppfattar styckets form och kan tolka det på ett tydligt sätt
- kan musicera tillsammans i olika sammansättningar och i varierande roller
- kan spela en del av sin repertoar utantill
- repertoaren består av musik i olika stilar och från olika tidsepoker
- lever sig in i musiken på ett naturligt sätt
- planerar sina studier och sin repertoar tillsammans med läraren
- kan på gehör spela korta melodier i lätta tonarter
- kan improvisera med till exempel pentatoniska- eller bluesskalor
- alternativt: spelar egna kompositioner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken
- lever sig in i styckets stämning på ett naturligt sätt
- klarar av att uthålligt förbereda och öva in sin repertoar och förbereda sig inför konsert

Institut-nivå

Kunskap för spelteknik

- fördjupning i utgångspunkterna för en bra ergonomi, eleven undersöker spelställningen regelbundet
- dragtekniken utvecklas för att bli problemfri och behärskad
- i blåstekniken tränas behärskning av stora intervall
- bekantar sig med vibrato
- bekantar sig med dubbel- och trippeltunga

Kunskap för musicerande

- eleven planerar in sitt övande i sitt eget veckoschema
- kan öva förnuftigt
- kan använda sig av olika övningsmetoder (t.ex. övar svåra ställen långsamt o.s.v.)
- förstår de olika delområdena i övandet (händer, tunga, tonbildning och andning)
- kan flytande läsa noter och namnge toner inom området E – b^1
- behärskar behandling av puls, även i prima vista

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- eleven kan förbereda större verk
- har en djupare förståelse för musikens olika tidsperioder och stilar
- kan spela en del av repertoaren utantill
- kan välja lämplig repertoar till olika tillfällen
- enligt elevens intresse, kan också undervisas av någon annan lärare än den egna instrumentläraren (pop/jazz)

Att uppträda och förstå musik

- naturligt uppträdande på scenen
- uttrycker sig personligt och har inlevelse i musiken
- förbereder sig väl

KUNSKAPSSTEGE FÖR TRUMPETSPEL

vid Musikinstitutet Kungsvägen

Elevens självutvärdering och mål

Arbetsgrupp:
Albinus Borg, MIK

INLEDNING

I den här så kallade "Kunskapsstegen", har vi försökt precisera de olika delmoment som ingår inom trumpetspel i musikinstitutet. Arbetet är tänkt som ett arbetsredskap för mål och värdering, speciellt för elevernas självutvärdering, i musikinstitutet. Ändamålet med arbetet är att klargöra för eleverna och deras föräldrar innehållet inom trumpetstudierna. Detta arbete är inte tänkt för självstudier, utan används i samråd av egen lärare.

De olika delområdena är spelteknik, att musicera, tolkning och att framföra (uppträda med) musik. Inom det tekniska delområdet och musicerandet undersöker vi de tekniska färdigheter eleven bör ha. Området för tolkning och framförande undersöker saker ur ett praktiskt perspektiv; hur gör vi musik av notbilden, hur förbereder vi en konsert? Improvisation och ergonomi finns med på alla nivåer. Arbetet grundar sig på Finlands musikläroinrättningars förbunds rekommendationer för repertoar och bedömning.

Grunderna

Kunskap för spelteknik:

- blås/andningsteknik
- fingerteknik
- ansats
- artikulation (användning av tungan)
- uppvärmning

Ergonomi i spelandet:

- spelställningen
- sittställningen
- ergonomi på grundnivå

Färdigheter för musicerande:

- notläsning
- uppfattning av tonhöjd
- uppfattning av rytm
- behärskning av puls
- behärskning av olika nyanser (svagt-starkt)
- renhet

Musik och upplevelse:

- att kunna producera musik med karaktär och kunna dela den med andra

Övning:

- regelbundenhet
- diskutera övningsrutinen med läraren och föräldrarna
- passlig omgivning för övandet
- flera små övningspass
- föräldrarnas närvaro och stöd
- målorientering

Spela efter gehör och improvisation:

- Enligt lärarens exempel (härma)
- Upprepning av små melodiska mönster
- Improvisation utifrån en bild, teckning, foto eller saga
- Improvisation utifrån några toner

Samspel:

- på alla nivåer ingår kammarmusik- och orkesterspel

Uppträdande:

- att dela musiken med andra
- att föra vidare musiken till andra

Nivå 1

Kunskap för spelteknik

- behärskar att hålla i trumpeten rätt
- målet med att undervisa spelställningen är att eleven får en naturlig ställning i kroppen vid trumpetspel
- klarar av att kontrollera spelställningen i en spegel
- klarar av att spela korta stycken med bra spelställning under hela stycket
- klarar av att spela med klar ton
- tonen är så stabil att stämning är möjligt och att stämningen inte ändrar under styckets gång (eleven spelar rent)
- klarar av att spela korta fraser i en andning
- behärskar trumpetens fingrering i tonomfånget e – c^2 (skrivet f# - d^2)
- behärskar flytande korta musikstycken i det nämnda tonomfånget
- behärskar legato, non legato och staccato

Kunskap för musicerande

- behärskar notläsning från e till c^2
- klarar av att spela skalor upp till 2 # och 2 b – förtecken i dur och melodisk moll
- lyssnar på eget spel och märker framsteg i eget spelande
- klarar av att öva musikuppgifterna noggrant, både rytmiskt och rent
- klarar av att hålla tempo och uppfatta styckets puls
- behärskar enkla rytmfigurer
- klarar av att spela i olika nyanser: p, (mjukt) och f (kraftigt)

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela små stycken behärskat från början till slut i en given puls
- behärskar styckets svåra detaljer som till exempel pauser
- uppfattar helheten
- kan spela små kammarmusikstycken
- kan spela utantill
- kan skilja på swing och jämna åttondelar
- har inlevelse i musiken
- väljer tillsammans med läraren sina stycken inför uppträdande

Spela efter gehör och improvisation

- en källa till inspiration som lockar till att undersöka trumpetens olika möjligheter så som form, klang, dynamik och dramatik
- lek med 1-5 toner både tillsammans med läraren och i grupp
- bekantar sig med trumpetens ljudvärld genom sagor och berättelser

Att uppträda och tolka musik

- eleven vänjer sig vid tanken att kunna och få uppträda inför publik
- har inlevelse i musiken
- övar så att stycket är möjligt att framföra på konsert

Nivå 2

Kunskap för spelteknik

- ergonomi: bra spelställning
- behärskar en bra spelställning genom hela musikstycket
- kan spela med klar och nyanserad ton
- behärskar munstyckets placering mot läpparna samt underkäkens ställning
- kan vid stämning av instrumentet blåsa en klar ton
- kan spela stycket rent
- behärskar frasering och andningsteknik
- har utvecklat en någorlunda ekonomisk spelstil som leder till uthållighet och klangkvalitet
- kan spela stycken med tonomfånget e – ess^2 (f# - f^2)
- behärskar olika sätt att artikulera så som legato, portato och staccato

Kunskap för musicerande

- behärska flytande notläsning inom tonområdet e – ess^2 (skrivet f# - f^2)
- klarar av att spela skalor upp till 4 # och 4 b – förtecken i dur och melodisk moll
- blir motiverad av uppnådda framsteg
- kan öva noggrant både angående rytm och renhet
- kan hålla tempo och uppfattar styckets puls
- behärskar olika rytmfigurer och taktarter
- kan spela i olika nyanser: pp, p, mp, mf, f och ff
- kan sköta sitt eget instrument

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan behärskat spela stycken i olika stil
- känner igen olika stilarter så som klassisk musik och rytmmusik
- behärskar även svåra detaljer i stycket
- behärskar styckets helhet
- blir motiverad att spela både kammarmusik och orkesterspel
- kan spela utantill och efter gehör
- har en uppfattning om vilka stycken som känns viktiga för egen del och planerar sin repertoar tillsammans med läraren
- utarbetar färdigheter till en målinriktad övning

Spela efter gehör och improvisation

- improvisation: kan på gehör spela korta melodier i olika tonarter, använder fantasi (fri improvisation)
- kan variera enkla melodier och leka med dem
- spelar egna kompositioner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken / publikkontakt
- kan leva sig in i styckets stämning
- övar så att stycket kan framföras på konsert
- orkar finslipa stycket och uppträda med det flera gånger

Nivå 3

Kunskap för spelteknik

- spelställningen är ergonomiskt riktig
- kan korrigera sin spelställning till exempel med hjälp av spegel
- minskar på spänningarna i axlarna eller händerna
- står bra och låser inte knäna
- kan dela upp sin övning och hålla pauser under övningen
- kan planera sin övning i mindre pass
- ansats: kan använda läpparna på olika sätt, behärskar olika färgskiftningar i tonen, kan rätta intonation
- utvecklar förståelse för trumpetansatsens fundament
- behärskar att stämma instrumentet själv (kan även använda stämapparat)
- kan under spelandets gång lyssna och korrigera renhet
- andningstekniken är så behärskad att den stöder fraseringen
- kan trumpetens fingersättning från f# - a^2
- kan flöjtens olika grundartikulationer så som dubbel- och trippeltunga
- kan öva med metronom

Kunskap för musicerande

- flytande notläsning inom området c – g^2
- lyssnar på sitt eget spel och bedömer egen prestation
- kan öva resultatinriktat
- behärskar och minns tempoförändringar
- uppfattar olika puls (notlängderna kan variera i accelerando och ritardando)
- kan spela med bra intonation i olika nyanser
- sköter sitt eget instrument regelbundet

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela längre musikverk från olika tidsepoker
- uppfattar styckets form och kan tolka det på ett tydligt sätt
- kan musicera tillsammans i olika sammansättningar och i varierande roller (ledande, ackompanjerande)
- kan spela en del av sin repertoar utantill
- repertoaren består av musik i olika stilar och från olika tidsepoker
- lever sig in i musiken
- planerar sina studier och sin repertoar tillsammans med läraren på lång sikt

Spela efter gehör och improvisation

- improvisation: kan på gehör spela korta melodier i olika tonarter, använder fantasi (fri improvisation)
- kan variera enkla melodier och leka med dem
- spelar egna kompositioner

Att uppträda och tolka musik

- tar hänsyn till publiken och situationen
- lever sig in i styckets stämning på ett naturligt sätt
- klarar av att uthålligt förbereda och öva in sin repertoar och förbereda sig inför konsert

Institut-nivå

Ergonomi

- fördjupning i utgångspunkterna för en bra ergonomi, eleven övervakar spelställningen regelbundet t.ex. med hjälp av spegel eller video
- rekommenderar eleven att fortsätta motionera regelbundet för att på så sätt stödja trumpetspelandet

Kunskap för spelteknik

- fingertekniken utvecklas för att bli problemfri och behärskad
- i blåstekniken tränas behärskning av stora intervaller i både staccato- och legatospel
- användning av ett mångsidigt vibrato, och variation av vibrato inom olika stilarter
- behärskning av en varierad artikulation: enkel- och dubbeltunga och användningen av dessa i olika rytmfigurer (duol, triol, kvartol o.s.v.)
- rytmmusikens fraserinsanvisningar så som: accent, stark accent, stark & kort accent, glissando, shake/vibrato, wah wah med sordin

Kunskap för musicerande

- eleven planerar in sitt övande i sitt eget veckoschema
- kan öva förnuftigt
- kan använda sig av olika övningsmetoder (t.ex. övar svåra ställen långsamt o.s.v.)
- förstår de olika delområdena i övandet (fingrar, tunga, tonbildning och andning)
- behärskar notläsning i hela tonomfånget e – b^2 (fiss – c^3)
- behärskar behandling av puls, även i prima vista

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- eleven kan förbereda större verk (sonater, konserter m.m.)
- har en djupare förståelse för musikens olika tidsperioder
- behärskar utantillspel
- planerar sitt eget program
- kan skriva egna kadenser (trumpetkonserter och barocksonater)
- kan göra ornament i barockmusik
- kan spela med swingfrasering

Att uppträda och tolka musik

- naturligt uppträdande på scenen / publikkontakt
- uttrycker sig personligt och har inlevelse i musiken
- förbereder sig väl

Spela efter gehör och improvisation

- kan utveckla en känsla och förståelse för strukturer i olika sorters musik
- kan använda sig av olika skalor vid improvisation

KUNSKAPSSTEGE FÖR VALTHORNSSPEL

vid Musikinstitutet Kungsvägen

Elevens självutvärdering och mål

Arbetsgrupp:
Kalle Hassinen, MIK

INLEDNING

I den här så kallade "Kunskapsstegen", har vi försökt precisera de olika delmoment som ingår inom valthornsspel i musikinstitutet. Arbetet är tänkt som ett arbetsredskap för mål och värdering, speciellt för elevernas självutvärdering, i musikinstitutet. Ändamålet med arbetet är att klargöra för eleverna och deras föräldrar innehållet inom valthornstudierna. Detta arbete är inte tänkt för självstudier, utan används i samråd av egen lärare.

De olika delområdena är spelteknik, att musicera, tolkning och att framföra (uppträda med) musik. Inom det tekniska delområdet och musicerandet undersöker vi de tekniska färdigheter eleven bör ha. Området för tolkning och framförande undersöker saker ur ett praktiskt perspektiv; hur gör vi musik av notbilden, hur förbereder vi en konsert? Improvisation och ergonomi finns med på alla nivåer. Arbetet grundar sig på Finlands musikläroinrättningars förbunds rekommendationer för repertoar och bedömning.

Grunderna

Kunskap för spelteknik:

- blås/andningsteknik
- fingerteknik
- tonbildning, användning av läppar
- artikulation, användning av tungan

Ergonomi i spelandet:

- spelställningen
- sitt- och ståställningen
- ergonomi på grundnivå

Allmänmusikaliska färdigheter:

- uppfattning av puls, rytm och tonhöjd
- behärskning av olika nyanser (svagt-starkt)
- notläsning

Musik och upplevelse:

- att kunna producera musik med karaktär och kunna dela den med andra

Övning:

- regelbundenhet
- diskutera övningsrutinen med läraren och föräldrarna
- passlig omgivning för övandet
- dagliga små övningspass
- föräldrarnas närvaro och stöd
- målorientering

Spela efter gehör och improvisation:

- Enligt lärarens exempel (härma)
- Upprepning av små melodiska mönster
- Improvisation utifrån en känsla, bild eller saga
- Improvisation utifrån några toner

Kunskap för att kunna förstå och uppfatta musik

- behärskning av helheter i musiken
- behärskning av detaljer i musiken
- utantillspel
- förståelse av olika känslor och stilar inom musiken

Samspel:

- på alla nivåer ingår kammarmusik- och orkesterspel

Uppträdande:

- att föra vidare musiken till andra
- inlevelse i styckets stämning
- beteendet på scen

Allmänt

- Genom musikundervisningen stöder vi elevens allmänna utveckling och uppväxt

Nivå 1

Kunskap för spelteknik

- behärskar att hålla i valthornet rätt
- eleven har en naturlig ställning i kroppen vid valthornsspel
- klarar av att spela korta stycken
- kan spela med klar ton och tydlig artikulation
- behärskar flytande korta musikstycken i tonomfånget av en dryg oktav
- behärskar legato och tungartikulering

Kunskap för musicerande

- klarar av att läsa noter i sitt tonomfång
- lyssnar på sitt eget spel och märker vad som behöver övas
- klarar av att öva sina läxor
- klarar av att hålla tempot och uppfattar styckets puls
- behärskar enkla rytmfigurer
- kan föra vidare musikens karaktär

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela små stycken
- behärskar styckets detaljer
- uppfattar helheten och styckets struktur
- har inlevelse i musiken
- kan spela kammarmusik
- kan spela utantill
- kan spela stycken i olika stil
- väljer tillsammans med läraren sina stycken inför uppträdande

Spela efter gehör och improvisation

- improvisationslekar med 1-5 toner
- improvisationslekar genom sagor och berättelser

Att uppträda och tolka musik

- behärskar konsertbeteendet
- har inlevelse i musiken

Nivå 2

Kunskap för spelteknik

- ergonomi: bra spelställning
- behärskar en bra spelställning genom hela musikstycket
- kan spela med klar ton
- kan i huvudsak spela rent
- kan kontrollera andningen efter sina egna och musikens behov
- kan blåsa avslappnat
- klarar av att flytande spela stycken med tonomfånget kring två oktaver
- behärskar legato och tungartikulering

Kunskap för musicerande

- kan läsa noter och namnge toner inom det tonomfång som används
- uppfattar musiken genom att lyssna på sitt eget spelande och kan bedöma prestationen
- märker vad som behöver övas och klarar av att öva sina läxor
- klarar av ett noggrant övande både angående rytm, renhet och tonstyrka
- kan hålla tempo och uppfattar styckets puls
- behärskar olika rytmfigurer och taktarter
- klarar av att spela i olika nyanser: piano, forte och crescendo, diminuendo
- klarar av den dagliga skötseln av sitt eget instrument

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- förstår att olika slags musik spelas med olika stil
- behärskar även detaljer i stycket
- behärskar styckets helhet
- klarar av att spela både kammarmusik och orkesterspel
- kan spela utantill
- känner igen olika stilarter
- planerar sin repertoar tillsammans med läraren
- kan på gehör spela korta melodier i lätta tonarter
- kan improvisera med till exempel pentatoniska- eller bluesskalor
- spelar egna kompositioner

Att uppträda och tolka musik

- orkar finslipa stycket och uppträda med det flera gånger på konsert
- behärskar konsertbeteendet
- har inlevelse i musiken

Nivå 3

Kunskap för spelteknik

- spelställningen är ergonomiskt riktig både sittande och stående
- kan dela upp sin övning och hålla pauser under övningen
- behärskar att stämma instrumentet själv (kan även använda stämapparat)
- kan under spelandets gång lyssna och korrigera renhet
- andningstekniken är behärskad
- utvecklar vidare legato och tungartikulering
- kan öva med metronom
- kan spela flytande kring två och en halv oktav

Kunskap för musicerande

- kan flytande läsa noter och namnge toner inom sitt tonomfång
- lyssnar på sitt eget spel och bedömer egen prestation
- kan öva ändamålsenligt
- märker vad som behöver övas och klarar av att öva sina läxor
- behärskar och minns tempoförändringar
- kan spela i olika taktarter
- kan spela med bra intonation i olika nyanser
- sköter sitt eget instrument regelbundet

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- kan spela längre musikverk från olika tidsepoker
- uppfattar styckets form och kan tolka det på ett tydligt sätt
- kan musicera tillsammans i olika sammansättningar och i varierande roller
- kan spela en del av sin repertoar utantill
- repertoaren består av musik i olika stilar och från olika tidsepoker
- lever sig in i musiken
- planerar sina studier och sin repertoar tillsammans med läraren
- kan på gehör spela korta melodier i lätta tonarter
- kan improvisera med till exempel pentatoniska- eller bluesskalor
- spelar egna kompositioner

Att uppträda och tolka musik

- lever sig in i styckets stämning på ett naturligt sätt
- klarar av att uthålligt förbereda och öva in sin repertoar och förbereda sig inför konsert

Institut-nivå

Kunskap för spelteknik

- fördjupning i grunderna för en bra ergonomi, eleven undersöker spelställningen regelbundet
- bekantar sig med dubbel- och trippeltunga osv.

Kunskap för musicerande

- eleven planerar in sitt övande i sitt eget veckoschema
- kan öva förnuftigt
- kan använda sig av olika övningsmetoder (t.ex. övar svåra ställen långsamt o.s.v.)
- förstår de olika delområdena i övandet (händer, tunga, tonbildning, andning osv.)
- behärskar behandling av puls, även i prima vista

Kunskap för att uppfatta och förstå musik

- eleven kan förbereda större verk
- har en djupare förståelse för musikens olika tidsperioder och stilar
- kan spela en del av repertoaren utantill
- kan välja lämplig repertoar till olika tillfällen

Improvisation

- enligt elevens intresse, kan också undervisas av någon annan lärare än den egna instrumentläraren (pop/jazz)

Att uppträda och förstå musik

- naturligt uppträdande på scenen
- uttrycker sig personligt och har inlevelse i musiken
- förbereder sig väl